

RECERCA SINAPSI

**VALORACIONS, DEMANDES I IMAGINARIS DELS AGENTS I
SECTORS SOCIALS NO VINCULATS DIRECTAMENT A L'EDUCACIÓ
ENTORN LA MISSIÓ I EL PAPER DE L'ESCOLA DEL SEGLE XXI**

**Mireia Civís i Zaragoza
Jordi Riera i Romani
Annabel Fontanet i Caparrós
Elena Ojando i Pons**

Presentació

La **Fundació Jaume Bofill** centra la seva activitat en la promoció d'iniciatives vinculades al coneixement i millora de la nostra societat en base als següents propòsits:

- Analitzar críticament la nostra societat, les seves bases estructurals, els seus mecanismes de funcionament i els processos d'integració i de marginació que generen.
- Interpel·lar l'ordre establert amb el convenciment que no és ni l'únic possible ni tampoc el millor.
- Estudiar i combatre amb els mitjans que li són propis les desigualtats de tota mena existents entre persones, entre grups i entre pobles.
- Promoure, sostenir i divulgar propostes alternatives tant de pensament com d'organització i d'acció socials.
- Contribuir a l'afirmació nacional de Catalunya en el marc del respecte i de la promoció dels drets dels pobles.

D'altra banda, el grup de recerca **PSITIC**¹ de la **Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna** de la Universitat Ramon Llull té com a ciència marc la Pedagogia Social, d'origen epistemològic interdisciplinari, i des de la qual s'ha investigat i formulat propostes d'acció socioeducativa renovadora i transformadora. Aquestes, tenen com a objectiu contribuir a superar una tipologia diversa de situacions de carència o dèficit educacional, conflicte, desigualtat o col·lapse en el desenvolupament socioeducatiu de les persones, grups, institucions o comunitats. Així mateix, també projectem propostes en una direcció més preventiva, projectiva i propositiva envers el fet educatiu i la seva transformació, que resitua aquest segon nucli d'investigacions del nostre grup en la qualitat i sostenibilitat dels processos de transformació i innovació educativa a partir d'una concepció multiàmbit, multinivell i multiagent del canvi.

Així doncs, la coincidència d'interessos entre la Fundació Jaume Bofill i el grup de recerca PSITIC porta a formalitzar un conveni de col·laboració en data 23 de març de 2007 que recull la petició formal de la Fundació Jaume Bofill a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna per tal de realitzar el projecte de recerca sobre ***Valoracions, demandes i imaginaris dels agents i sectors socials no vinculats directament a l'educació entorn la missió i el paper de l'escola del segle XXI.*** És per tant en aquest marc formal de relació que el grup de recerca PSITIC rep l'encàrrec de desenvolupar la recerca esmentada.

¹ Grup de recerca en Pedagogia Social i TIC.

Índex general de l'informe

1. Introducció a la recerca.....	9
1.1. Objectius de la recerca.....	12
1.2. Metodologia, mètode i mostra.....	13
1.2.1. Metodologia i mètode.....	13
1.2.2. Mostra.....	16
2. Anàlisi documental	27
2.1. Introducció.....	27
2.2. Disseny.....	28
2.2.1. Disseny i procés seguit.....	28
2.2.2. Validació.....	29
2.3. Anàlisi i interpretació de resultats.....	30
2.3.1. Síntesis valoratives de cada sector.....	30
2.3.2. Síntesi valorativa final.....	49
2.4. Conclusions.....	56
3. Tècnica Delphi	58
3.1. Introducció.....	58
3.2. Disseny.....	60
3.2.1. Disseny i procés seguit.....	60
3.2.2. Validació.....	63
3.3. Anàlisi i interpretació de resultats.....	65
3.3.1. Entrevistes.....	65
3.3.2. Qüestionari 1.....	70
3.3.2.1. Introducció.....	70
3.3.2.2. Anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts.....	71
3.3.2.3. Conclusió.....	116
3.3.3. Qüestionari 2.....	118
3.3.3.1. Introducció.....	118
3.3.3.2. Anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts.....	119
3.3.3.3. Conclusió.....	147
3.3.4. Anàlisi dels resultats per sectors.....	148
3.3.5. Informe dels qüestionaris 1 i 2 (3a volta).....	152
3.3.5.1. Introducció.....	152

3.3.5.2.Darreres aportacions dels agents a l'informe dels qüestionaris 1 i 2 (3a volta).....	157
3.3.5.3.Conclusió.....	159
3.4. Conclusions de l'aplicació de la tècnica Delphi.....	160
4. Conclusions de la recerca.....	162
4.1.Introducció.....	162
4.2.Conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors.....	164
4.2.1.Alumnat.....	165
4.2.2.Currículum.....	167
4.2.3.Professorat.....	169
4.2.4.Recursos.....	171
4.2.5.Organització i gestió escolar.....	172
4.2.6.Sistema Educatiu.....	174
4.2.7.Coresponsabilitat educativa i agents socioeducatius.....	176
4.2.8.Síntesi.....	181
4.3.Constatacions de l'equip de recerca entorn els resultats obtinguts.....	183
4.3.1.Sectors participants i les seves aportacions.....	183
4.3.2.Consideracions entorn la xarxa de coresponsabilitats educatives.....	186
4.4.Valoració final.....	189
5. Limitacions de la recerca.....	192
6. Futures línies d'investigació.....	194
7. Fonts i referències bibliogràfiques.....	196

Índex de taules i gràfics de l'informe

Índex de Taules:

Qüestionari 1:

– Taula 1: Punts forts (p1-Q1) ¹	72
– Taula 2: Punts febles (p2-Q1).....	74
– Taula 3: Realitat social (p3-Q1).....	77
– Taula 4: L'escola (p4-Q1).....	80
– Taula 5: L'escola d'avui (p6-Q1).....	83
– Taula 6: Propostes de millora Sistema Educatiu (p7-Q1).....	86
– Taula 7: El currículum escolar (p8-Q1).....	89
– Taula 8: Àmbits currículum (p9-Q1).....	91
– Taula 9: El professorat (p10-Q1).....	93
– Taula 10: Percentatges ítems/ordre de prioritat (p10-Q1).....	94
– Taula 11: Model de gestió i organització (p11-Q1).....	98
– Taula 12: Escola oberta (p13-Q1).....	101
– Taula 13: Iniciatives col·laboració agents educatius (p19-Q1).....	115

Qüestionari 2:

– Taula 14: Categories Agents responsabilitat en educació (p1-Q2).....	120
– Taula 15: Categories Revalorització FP (p2-Q2).....	122
– Taula 16: Categories Millora formació professorat (p2-Q2).....	124
– Taula 17: Categories Formació inicial (p2-Q2).....	124
– Taula 18: Categories Inversió en educació (p2-Q2).....	127
– Taula 19: Categories Inversions (p2-Q2).....	128
– Taula 20: Atenció a la diversitat (p3-Q2).....	130
– Taula 21: Immigració (p4-Q2).....	132
– Taula 22: Escola i família (p5-Q2).....	134
– Taula 23: Categories Projecte educatiu per aconseguir una Escola Oberta (p6-Q2)....	137
– Taula 24: Xarxa socioeducativa (p7-Q2).....	139
– Taula 25: Categories Projectes o accions per millorar l'educació (p8-Q2).....	143
– Taula 26: Escenari de responsabilitats compartides en educació (p9-Q2).....	145

¹ La p equival a pregunta i la Q a qüestionari.

Conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors:

- Taula27: Categories Conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors.....164
- Taula 28: Àmbits o matèries del currículum proposades pels agents.....169

Índex de Gràfics:

Qüestionari 1:

- Gràfic 1: Punts forts (p1-Q1).....73
- Gràfic 2: Punts febles (p2-Q1).....76
- Gràfic 3: Realitat social (p3-Q1).....79
- Gràfic 4: L'escola (p4-Q1).....80
- Gràfic 5: Responsabilitat en l'educació (p5-Q1).....82
- Gràfic 6: L'escola d'avui (p6-Q1).....84
- Gràfic 7: Propostes de millora Sistema Educatiu (p7-Q1).....86
- Gràfic 8: El currículum escolar (p8-Q1).....90
- Gràfic 9: Àmbits currículum (p9-Q1).....91
- Gràfic 10: El professorat (p10-Q1).....94
- Gràfic 11: Més reconeixement social (p10-Q1).....95
- Gràfic 12: Més incentius econòmics (p10-Q1).....96
- Gràfic 13: Formació inicial més exigent (p10-Q1).....96
- Gràfic 14: Formació continuada de qualitat (p10-Q1).....97
- Gràfic 15: Model de gestió i organització (p11-Q1).....98
- Gràfic 16: Titularitat (p12-Q1).....99
- Gràfic 17: Escola oberta (p13-Q1).....101
- Gràfic 18: Iniciatives col·laboració agents educatius (p19-Q1).....115

Qüestionari 2:

- Gràfic 19: Agents responsabilitat en educació (p1-Q2).....120
- Gràfic 20: Revalorització FP (p2-Q2).....122
- Gràfic 21: Millora formació professorat (p2-Q2).....124
- Gràfic 22: Formació inicial (p2-Q2).....125
- Gràfic 23: Inversió en educació (p2-Q2).....127
- Gràfic 24: Inversions (p2-Q2).....128
- Gràfic 25: Atenció a la diversitat (p3-Q2).....130
- Gràfic 26: Immigració (p4-Q2).....132
- Gràfic 27: Escola i família (p5-Q2).....134

- Gràfic 28: Projecte educatiu per aconseguir una Escola Oberta (p6-Q2).....137
- Gràfic 29: Xarxa socioeducativa (p7-Q2).....139
- Gràfic 30: Projectes o accions per millorar l'educació (p8-Q2).....143
- Gràfic 31: Escenari de responsabilitats compartides en educació (p9-Q2)145

1. Introducció a la recerca

L'escola, i l'educació per extensió, són afers que avui en dia ens preocupen i ens ocupen, i com a tals són presents en molts dels discursos i reflexions que trobem en l'esfera social ja sigui en forma de notícies, d'informes, de publicacions, de debats o d'opinió pública en termes generals. Així mateix, es constata com molt freqüentment tot aquest volum de referències es fan en termes de "crisi" de l'educació. L'impacte, doncs, que l'educació té en la societat fa que hi hagi preocupació per aquesta des de diferents vessants: se'n preocupa l'esfera política, l'econòmica, la social, la familiar,... i lògicament la pedagògica, entre moltes altres. Tot i que també estaríem d'acord en què algunes d'aquestes esferes potser se'n preocupen més que no se n'ocupen, fet que aleshores potser indica que aquestes preocupacions no són tan "reals"... No obstant, i en termes generals, no hi ha dubte que l'educació és un assumpte que ens incumbeix a tots.

La present recerca desenvolupa un estudi entorn a la nova escola del SXXI en base a les concepcions, expectatives, interessos i necessitats del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.

Es constata com a vegades el Sistema Educatiu viu excessivament centrat en ell mateix. Són moltes les dificultats i problemàtiques a abordar i resoldre així com són molts els reptes que ens planteja el moment actual. Aquest fet sovint porta al Sistema Educatiu en general i a l'escola en particular a tancar-se en ella mateixa tot mirant de donar resposta a aquest conjunt de circumstàncies que acaben essent, al capdavall, demandes. Tanmateix, no cal dir que aquest tancament porta a una pèrdua de perspectiva pel que fa a la complexitat del repte educatiu i alhora es debilita la seva capacitat de fer front a la tasca educativa que li és encomanada.

Ara bé, si els reptes educatius són cada cop més exigents i complexos vol dir que caldrà trobar fórmules també exigents i complexes que hi donin resposta, fórmules que no podrà trobar l'escola en solitari. De fet, si l'escola segueix tancada i centrada en si mateixa corre el risc de col·lapsar-se davant de tanta exigència i demanda. Si l'escola segueix entenent les demandes que es fan a l'educació com a demandes que ha d'assumir en solitari, tot contribuint a que aquells qui deleguen responsabilitats sentin legitimitzada la seva actitud, probablement no se'n sortirà.

És per això que d'un temps ençà es parla de la necessària coresponsabilitat educativa en què escola, família i els diversos agents educatius del territori han de realitzar un treball educatiu conjunt. Nogensmenys, és justament des d'aquest discurs de la coresponsabilitat que ens sembla que no podem oblidar tots aquells sectors que potser no estan considerats com a clarament educatius però que en canvi tenen un impacte clar i definitiu en l'educació. Si ens centrem només en aquells agents que desenvolupen una tasca educativa en exclusiva, en aquells agents amb una especificitat educativa manifesta, tornarem a oblidar agents d'aquesta xarxa de coresponsabilitats que hem esmentat. És més, darrerament hi ha diversos sectors socials -no clarament educatius- que han emès diferents informes entorn a l'educació, fet que palesa un interès d'aquests pel món educatiu².

Així doncs, des d'una comprensió del moment social complexa i des d'una "comprehensió" holística de l'educació resulta imprescindible superar dicotomies i integrar tots els agents que d'una manera o altra tenen impacte o relació amb el món de l'educació d'avui.

En conseqüència, aquest estudi ha apostat per adreçar-se i centrar-se justament en aquells sectors que, tot i tenir una preocupació per l'educació, tenen un impacte aparentment menys fort i directe en aquesta. Per aquells sectors que, tot i interessar-se per l'educació, sovint queden relegats a un segon o tercer pla. Per aquells sectors que, en definitiva, tot i que preocupats per l'educació sovint queden al marge de les consultes i de la trama de complicitats que es pot establir amb el món educatiu. I, més enllà que estem convençuts que no els podem menystenir, encara estem més convençuts que ens poden aportar molta riquesa i llum a l'hora de dilucidar cap a on ha d'anar la nova escola del SXXI i quin curs ha de seguir l'educació del país.

Per tot el que hem expressat fins ara entenem que aquest és un enfocament poc convencional: preguntem sobre l'educació a experts d'àmbits no educatius i en canvi no consultem als experts educatius. Però justament els experts educatius ja han estat consultats abastament en ocasions diverses així que creiem que aquesta aposta confereix un element d'innovació a la recerca que podrà complementar-se, sempre que es cregui convenient, amb els resultats obtinguts en estudis més "convencionals". Si la realitat educativa, doncs, és polièdrica, aquest estudi aprofundeix en l'educació des d'una de les cares menys explorades, fet que creiem que pot obrir noves finestres d'anàlisi i propostes entorn la qüestió educativa .

² Justament aquest estudi ens permetrà conèixer-ne molts d'ells.

És així que plantejem la recerca en base a la consulta i discussió entorn a l'escola i a l'educació d'avui amb representants dels següents sectors:

Sector de l'economia i finances

Sector empresarial

Sector sindical

Sector dels mass media

Tercer sector

Sector sanitari

Sector dels serveis a les persones/serveis socials

Sector de les organitzacions mediambientals

Sector de la justícia i els cossos de seguretat

Sector de l'esport

Sector cultural

Sector de l'arquitectura i l'urbanisme

Les diferents aportacions i discussions generades dins d'aquests sectors pel que fa a l'educació i l'escola ens han de permetre construir un mateix horitzó de significat³ que, finalment, ha de contribuir a visualitzar un model d'escola pel segle XXI que s'ajusti el màxim a la realitat social, política i econòmica actual i que per tant respongui adequadament als reptes que se li plantegen.

En aquesta línia, és clar que l'estudi no pretén finalment recollir els diferents discursos aïlladament i separada, sinó que pretén trobar d'una banda els factors recurrents o comuns entre els diferents agents així com, de l'altra, identificar el "pes" que en aquests sectors tenen determinades valoracions i visions més parcials o específiques, en el cos global de l'estudi que realitzem.

Així mateix, entenem que de manera coherent amb el discurs que mantenim la pròpia recerca ha de contribuir a la coresponsabilització educativa. Sens dubte, en el moment en què ens preguntem per l'educació i l'escola també ens estem preguntant per quina és la nostra responsabilitat i funció respecte aquesta. Així doncs, més enllà d'efectuar un diagnòstic i de fer una tasca de prospectiva la recerca té també aquesta vocació més sociopolítica.

³ En el sentit de Habermas en el context de la Teoria de l'acció comunicativa.

1.1. Objectius de la recerca

D'acord amb el que hem enunciat en l'anterior punt els objectius que es planteja la recerca giren entorn a dos eixos:

1. Obtenir una visió plural i complexa del present i futur de l'escola i l'educació.
2. Contribuir a la presa de consciència de la importància de la coresponsabilitat en educació.

El primer dels objectius cerca la mirada polièdrica que esmentàvem línies més amunt i el segon reflecteix la vocació més sociopolítica a la qual també hem fet referència en el punt anterior. Així mateix, veiem com ambdós objectius, i des de la nostra perspectiva, estan estretament relacionats atès que una visió i comprensió globalitzada del fet educatiu passa per entendre'l des d'un model coresponsable.

D'altra banda, i pel que fa al primer objectiu, aquest ha comptat amb tres objectius més específics:

- Conèixer quines són les percepcions, concepcions i discursos entorn l'escola i l'educació per part del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.
- Conèixer quines són les expectatives, interessos i necessitats que es manifesten pel que fa a l'escola i l'educació per part del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.
- Delimitar les prioritats i accions que caldria emprendre en el món escolar i educatiu en base a l'opinió del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.

Com podem constatar, i amb la finalitat de donar resposta a l'objectiu més global d'obtenir una visió plural i complexa de l'educació, el primer d'aquests objectius específics focalitza en el *diagnòstic*, el segon en la *prospectiva* quant a desigs i necessitats (cap a on hauríem d'anar) i el tercer en *les prioritats i accions* en base a l'horitzó desitjable (com hi hauríem d'anar).

1.2. Metodologia, mètode i mostra

1.2.1. Metodologia i mètode

El plantejament metodològic general de la recerca se circumscriu en el paradigma hermenèutic. Així doncs, aquest enfocament comporta un tipus d'anàlisi descriptiva-interpretativa dels discursos de cadascun d'aquests agents/sectors socials no educatius. Per tal de donar resposta als objectius de la recerca en base a aquest enfocament metodològic desenvolupem dues tècniques diferenciades i complementàries: una anàlisi documental i la tècnica Delphi.

L'anàlisi documental es fonamenta en una concepció constructivista del coneixement ja que no fem recerca de la realitat sinó que de la construcció que es fa d'aquesta a partir dels discursos que s'emeten. Es tracta d'una tècnica que aporta una riquesa substancial a l'anàlisi i interpretació de dades de recerques qualitatives, atesa la seva voluntat d'interpretar, entendre i comprendre els discursos, que en el nostre cas analitzarem a partir de la producció documental de cadascun dels sectors. Així doncs, en base a la delimitació de categories d'anàlisi per unitats de significat, aquesta tècnica ens permetrà obtenir una visió general d'allò que es diu i s'ha dit pel que fa a l'escola i l'educació des de cadascun dels sectors esmentats, així com de manera conjunta en tots ells⁴.

Pel que fa a la tècnica Delphi, aquesta ens permetrà, d'una banda, contrastar les impressions i anàlisis obtingudes en l'anàlisi documental i, de l'altra, focalitzar en l'interès del nostre estudi pel que fa a valoracions, demandes i imaginaris entorn la missió i el paper de l'escola del segle XXI.

Linstone i Turroff (1975) en la seva habitualment referenciada obra⁵ defineixen la tècnica Delphi com un mètode d'estructuració d'un procés de comunicació grupal que permet tractar un problema complex. Aquesta, consisteix en la selecció d'un grup d'experts als quals se'ls demana la seva opinió sobre qüestions referides a l'objecte d'estudi. Les estimacions dels experts es desenvolupen en voltes successives que, de manera anònima, intenten aconseguir

⁴ En l'apartat corresponent trobarem una introducció més àmplia d'aquesta tècnica i el seu sentit en el global de la recerca.

⁵ Linstone, H.A. i Turroff, M. (1975). *The Delphi method, techniques and applications*. Addison Wesley publishing.

consens des de la màxima autonomia de cada expert. Per tant, la capacitat de predicció i diagnòstic de la tècnica Delphi es basa en la utilització sistemàtica del judici emès pel grup d'experts. Aquest, reporta informació intersubjectiva la qual esdevé molt adequada a l'hora de copsar realitats complexes.

Pel que fa al panel d'experts cal dir que considerarem expert aquell professional rellevant en el seu àmbit que, en la mesura del possible, hagi emès opinió respecte l'escola o l'educació en general i conseqüentment tingui un cert discurs envers l'objecte d'estudi. Per tant, els experts seran representants de cada sector social seleccionat en el nostre estudi.

Així doncs, en aquesta recerca cal dir que emprem aquesta tècnica amb un propòsit exploratori i prospectiu (missió i paper de l'escola del segle XXI) si bé també aportarà dades diagnòstiques (què passa avui en dia)⁶.

En síntesi, aquestes són les dues tècniques que emprarem i que entenem com a complementàries. D'una banda, perquè cadascuna aporta dades entorn a l'objecte d'estudi i de l'altra, perquè representen dues fases de la recerca i per tant l'anàlisi de dades de la primera (anàlisi documental) contribueix també al desenvolupament de la segona (tècnica Delphi) assegurant, així, la contrastació de dades.

Finalment, aquesta complementarietat de les tècniques i el *feedback* constant de l'aplicació de la Delphi garanteix un nivell de validesa interna rellevant alhora que confereix rigor a la recerca en evitar biaixos que es podrien derivar d'interpretacions subjectives o menys precises del propi equip investigador.

Organització i fases de la recerca

Pel que fa a l'**equip investigador** que ha dut a terme la recerca, aquest ha estat format per quatre membres del Grup de recerca PSITIC de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull. Així mateix, s'ha mantingut un estret contacte amb la Fundació Jaume Bofill⁷ la qual ha fet un seguiment de la tasca desenvolupada en cadascuna de les fases.

⁶ En l'apartat corresponent trobarem una introducció més àmplia d'aquesta tècnica i el seu sentit en el global de la recerca.

⁷ Concretament amb la responsable de l'Àrea d'Educació, la Sra. Mercè Chacón.

Específicament, l'equip de Sinapsi ha estat constituït per:

Mireia Civís i Zaragoza

Jordi Riera i Romaní

Annabel Fontanet i Caparrós

Elena Ojando i Pons

Quant a les **fases** que ha seguit aquesta recerca les exposem a continuació de manera breu:

Fase 1 (fase inicial) (de gener a febrer del 2007):

- Categorització dels sectors socials que, malgrat la seva identificació com a “no vinculats al món de l'educació”, elaboren discursos (més o menys formalitzats) entorn l'educació i les institucions educatives actuals de diferent nivell de formació.
- Selecció d'una mostra representativa d'agents⁸ de clara significació dels diversos sectors.

Fase 2 (fase exploratòria) (de febrer a juny del 2007):

- Anàlisi documental en base als diferents documents emesos pels sectors delimitats.
- Primer contacte amb els agents a partir d'una entrevista. L'entrevista té el propòsit de donar a conèixer la recerca; de contrastar la documentació localitzada i seleccionada entorn aspectes parcials o globals del món de l'educació; i de fonamentar l'elaboració del qüestionari iteratiu que s'administrarà com a instrument de la tècnica Delphi.

Fase 3 (fase de desenvolupament) (de juliol del 2007 a gener del 2008):

- Administració del 1r qüestionari, elaborat a partir de les dades i informacions recollides a l'entrevista individual i a partir de les dades recollides i analitzades en la fase d'anàlisi documental.
- Administració del 2n qüestionari, el qual recull els resultats del 1r qüestionari. Aquest incideix en aquells aspectes més rellevants dels quals volem obtenir més informació, o en els punts on es detecta major dispersió d'opinions.
- Retorn de l'informe final dels qüestionaris el qual recull les respostes a les preguntes del qüestionari 1 i 2 i permet fer alguna esmena o comentari per part dels agents participants. Els darrers comentaris, observacions o esmenes han de permetre contrastar la fidelitat de la

⁸ Se seleccionen 36 agents corresponents als 12 sectors delimitats prèviament.

informació que recull l'informe quant a consensos, divergències i apunts rellevants que s'hagin emès per part dels agents al llarg de la recerca.

Fase 4 (fase final) (de febrer a abril del 2008):

- Redacció de l'informe de recerca a partir dels resultats obtinguts en l'anàlisi documental i en l'aplicació de la tècnica Delphi.
- Retorn de l'informe final de la recerca als agents participants i divulgació del mateix.

1.2.2. Mostra

Categorització dels sectors socials

Tal i com hem esmenat a la introducció són 12 els sectors seleccionats per a l'estudi:

Sector de l'economia i finances

Sector empresarial

Sector sindical

Sector dels mass media

Tercer sector

Sector sanitari

Sector dels serveis a les persones/serveis socials

Sector de les organitzacions mediambientals

Sector de la justícia i els cossos de seguretat

Sector de l'esport

Sector cultural

Sector de l'arquitectura i l'urbanisme

Es tracta, com ja hem apuntat, de sector socials i amb sensibilitat envers l'educació i com podem comprovar que es tracta d'una selecció extensa que cerca l'amplitud de mirades. Així mateix, tots els sectors escollits han emès en alguna ocasió opinió envers l'escola i l'educació, com podem constatar al llarg de l'estudi. Alguns ho han fet de manera més habitual i més visible, altres potser han estat més discrets, altres més esporàdics, però al capdavall tots han mostrat interès respecte l'educació. Sens dubte això ha estat així perquè entenen que

l'educació té relació amb el seu quefer habitual, perquè en certa manera s'hi senten implicats i perquè els preocupa el seu curs.

Finalment, recordar que hi ha altres sectors amb interès, sensibilitat i implicació amb l'educació que no han estat seleccionats justament per la seva vinculació estreta o implicació directa amb el fet educatiu. Podríem parlar de l'educació en el lleure, de l'educació social, de la família, del sector de la política,... entre d'altres, però com ja hem explicat línies més amunt l'interès del nostre enfocament rau en el fet que consultem a "a-experts educatius", si se'ns permet l'expressió. Creiem que aquesta aposta, com ja hem dit al principi, pot aportar elements renovats al discurs sobre *cap a on ha d'anar l'educació* que no restaria tan subjecte a les reflexions i preconcepcions potser una mica circulars dels que en són els experts per excel·lència.

Presentació dels agents socials seleccionats

A continuació presentem els diferents agents seleccionats per cadascun dels sectors esmentats. Com podem constatar es tracta de persones el màxim de representatives⁹ del sector al qual pertanyen els quals, en la majoria dels casos, ens consta que han emès opinió respecte l'escola o l'educació en general tot i no estar-hi vinculats¹⁰.

Cadascun dels sectors compta amb un nombre de representants que van de 2 a 5, en funció de l'amplitud del sector o dels subsectors que aglutina, essent 3 el nombre més habitual. Així doncs, en total hem comptat amb una mostra de 36 agents.

Sector de l'economia i finances

Josep Maria Loza i Xuriach

Nascut a Barcelona l'any 1949. Economista. Director general de Caixa Catalunya de l'octubre del 1998 al febrer del 2008. Tota la seva vida professional l'ha desenvolupat en aquesta entitat

⁹ La representativitat queda justificada en base a la seva trajectòria professional i en base a la representativitat de l'organisme o institució que representen. Per a fer la selecció vam partir d'un primer llistat de 70 persones les quals vam anar acotant i delimitant en base als criteris del propi grup investigador tot triangulant amb els responsables de la Fundació Jaume Bofill.

¹⁰ Així doncs la selecció ha tingut en compte tres variables: la representativitat de l'expert, que hagi emès opinió respecte l'escola o l'educació i que no estigui vinculat de manera directa amb aquesta. Per exemple, a l'hora de cercar algun representant sindical hem evitat els representants vinculats al món de l'escola, a l'hora de cercar algun representant del sector mediambiental ens hem assegurat que no es dediqués a l'anomenada educació ambiental, o a l'hora de cercar un representant del sector dels serveis socials/serveis a les persones ens hem assegurat que no es dediqués a l'àmbit de l'educació social.

on va ingressar l'any 1971, havent exercit els càrrecs de cap del departament d'auditoria i inspecció, subdirector-interventor general, director de la divisió tècnica, subdirector general i director general adjunt.

Joaquim Triadú i Vila-Abadal

Professor associat de l'IESE i vice-president del Centre Sector Públic – Sector Privat (IESE). Vocal i secretari de la junta directiva del Cercle d'Economia. Llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona el 1982. Diplomant en Dret Civil Català (1983). Forma part del Bufet Garrigues, Advocats i Assessors Tributaris, en qualitat de soci. Àrea de Dret Públic. Ha tingut diferents càrrecs a la Generalitat de Catalunya.

Adolf Todó Rovira

Doctor en Ciències Econòmiques per la Universitat de Califòrnia - San Diego. Director general de Caixa Catalunya (febrer 2008), abans va ser director general de Caixa Manresa (1995-2008), director de la Unitat de Grans Empreses i Institucions del Banc de Sabadell (1994-1995) i director de la Banca Corporativa de Sabadell Multibanca (1989-1994). Coautor de diversos llibres i autor de nombrosos articles sobre economia.

Sector empresarial

Antoni Abad i Pous

Llicenciat en Ciències Empresarials i Màster en Administració i Direcció d'Empreses. President de la patronal CECOT. Membre de la Junta Directiva i del Comitè Executiu de Foment del Treball Nacional de Barcelona. Membre de la Junta Directiva i del Comitè Executiu de FEPIME – Catalunya. Membre de la Junta Directiva de CONFEMETAL de Madrid. Membre de la Junta de Govern i Comitè Executiu de la Unió Patronal Metal·lúrgica (UPM). President de la Unió Empresarial Metal·lúrgica de Terrassa i Comarca (UEM). Director del Programa CIEM (Centre d'Iniciatives Empresarials del Metall) de foment empresarial i creació de noves empreses.

Lourdes Esteban Paredes

Llicenciada en Ciències de l'Educació (especialitat Psicologia Industrial) i Diplomada en Ciències Empresarials (especialitat Inversió i Finançament) per la Universitat de Barcelona. Del març del 1995 al Febrer del 2008 directora del departament de formació de PIMEC (Petita i Mitjana Empresa de Catalunya). També es dedica a la gestió i coordinació de l'oferta formativa (pública i privada) i ha contribuït en projectes internacionals. Representació Institucional . A partir del

febrer del 2008 directora de Formació i Ocupació de PIMEC: desenvolupant tasques de representació institucional, relacions amb institucions i projectes estratègics.

Teresa Bigordà Amat

Llicenciada en Ciències Econòmiques per la Universitat Autònoma de Barcelona. Directora de formació empresarial de la Cambra de Comerç de Barcelona. Compta amb més de 10 anys d'experiència en l'àmbit de la formació empresarial.

Sector sindical

Joan Coscubiela Conesa

Llicenciat en Dret. És el secretari general de CCOO de Catalunya des del sisè congrés d'aquest sindicat (desembre de 1995).

Va col·laborar en els despatxos dels advocats laboralistes Francesc Casares i Luís Salvadores. Va participar en la creació del Gabinet Jurídic de CCOO. Va ser advocat de la Federació de la Construcció. El 1984, va representar el sindicat al Consell de Treball a l'Institut Nacional de la Seguretat Social i al Consell de l'Institut Català de la Salut. Després del 4t congrés va ser nomenat secretari de relacions i acció institucional.

Josep Maria Álvarez-Suárez

Neix a Belmonte (Astúries) on cursa estudis de Formació Professional. L'any 1975 es trasllada a Barcelona. Aquell mateix any s'afilia a la Unió General de Treballadors i hi inicia la seva tasca sindical. Després d'exercir diferents responsabilitats dintre de l'organització, l'any 1990 és elegit secretari general i ha estat reelegit en els quatre congressos posteriors en el mateix càrrec (1994, 1998, 2002 i 2005).

Sector dels mass media

Albert Sáez i Casas

Doctor en Periodisme i professor titular de Sociologia de la Comunicació. Ha estat secretari de Mitjans de Comunicació del Govern, sotsdirector del diari *Avui* i ha treballat a TV3, Catalunya Ràdio, *El Observador* Actualment és el president del Consell de Govern de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Francesc-Marc Álvaro i Vidal

És periodista, escriptor i professor de Periodisme de la Universitat Ramon Llull. És columnista i editorialista del diari *La Vanguardia* i de les revistes *El Temps* i *Serra d'Or*, i col·labora en

programes radiofònics. Ha obtingut el Premi Nacional de Periodisme, el Premi Recull i el Premi Serra i Moret, entre d'altres. Ha publicat diversos llibres, el darrer dels qual és *Els assassins de Franco* (2005), un assaig sobre la transició democràtica. Ha col·laborat també en diverses obres col·lectives de temàtica sociològica, política i literària.

Mercè Beltran-Rafel

Llicenciada en Ciències de la Informació, branca periodisme, per la UAB. Periodista de La Vanguardia des de 1984. Col·labora a diferents mitjans audiovisuals com ara Cadena Catalana, Catalunya Ràdio, TV3, ComRadio i Ràdio4. Ha treballat a l'Agència EFE, al departament de relacions exteriors de La Caixa, al servei de premsa de l'Ajuntament de Barcelona i amb els consellers de Comunicació i Ministeri d'Administracions Públiques.

Josep Maria Carbonell i Abelló

Llicenciat en Filosofia per la Universitat Autònoma de Barcelona. Professor associat de Ciència Política de la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull. Actualment és president del CAC, institució de la qual va ser conseller des del juny de 2004 i fins al setembre de 2005. Ha estat cap del Gabinet de Presidència de la Diputació de Barcelona (1985-1995). També ha estat diputat del Parlament de Catalunya des del 1995 fins al 2004. És membre de la Fundació Joan Maragall i de la Fundació Blanquerna.

Joan Majó i Cruzate

Doctor Enginyer Industrial i Llicenciat en Ciències Polítiques, ha estat Ministre d'Indústria i Energia en el segon govern socialista, i alcalde de Mataró (1979 -1983). Ha presidit diverses empreses tecnològiques. En l'àmbit europeu ha treballat com a conseller responsable de l'Àrea de Telecomunicacions i Informàtica de la Comissió Europea, entre altres tasques relatives a la comunicació. Director general de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals des del gener de 2004 fins el gener del 2008, ha estat també president d'Impulsa TDT.

Tercer sector

Eduard Ballester i Muñoz/Montse Santolino i Prieto

Han participat en nom de la Comissió d'Educació per al Desenvolupament de la Federació Catalana d'ONGD-FCONGD en la seva condició de director de la FCONGD i de tècnica d'educació per al desenvolupament respectivament. La FCONGD és un dels principals interlocutors del govern en temes de cooperació internacional. Un dels tres àmbits d'actuació històrics de les ONGD és l'educació per al desenvolupament, concepte sota el qual les ONGD

han treballat per dotar de contingut teòric i metodològic les seves pràctiques educatives. La Comissió està formada per 20 ONGD. Entre els seus objectius està definir noves estratègies de relació entre les ONGD i l'escola, i recollir i sistematitzar les accions de les ONGD en aquest àmbit. La Comissió participa en la plataforma "Escoles compromeses amb el món" amb altres administracions i actors educatius i té oberts espais de col·laboració amb el Departament d'Educació directament, o a través de l'Agència Catalana de Cooperació per al Desenvolupament.

Joaquim Sabater Famadas

Llicenciat en Ciències de l'Educació i Diplomàtic en Direcció d'Empreses. Expert en polítiques socials públiques i del Tercer sector. Ha estat secretari general de Càritas Barcelona, president de la Taula del Tercer sector i president de FETS – Finançament Ètic i Solidari. Tècnic i directiu de l'administració municipal en les àrees de serveis personals, cultura, joventut, participació i urbanisme. Actualment és gerent de l'Associació Sociocultural Ibn Batuta i dirigeix projectes de gestió i consultoria social a Impuls al Benestar. Ha realitzat projectes de consultoria i assessoria per a organitzacions no lucratives i per a l'administració pública, tant en l'àmbit dels serveis socials com en el de la immigració.

Josep Miralles Massanés

Jesuïta. Llicenciat en Filosofia i Lletres (UB) i en Teologia (Facultat de Teologia de St. Cugat del Vallès). Doctor en Sociologia per l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París (EHESS). Professor d'ESADE (URL) en el departament de ciències socials des de 1981. President del Patronat d'Intermón Oxfam i de la Fundació Migrastudium. Membre del Patronat d'Arrels Fundació.

Sector sanitari

Jaume Sellarès Sallas

Metge de Família, en l'actualitat treballa com a director de l'EAP Sardenya de Barcelona. Vicesecretari del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Ha estat president de la Societat Catalana de Medicina de Família i Comunitària. Ha treballat en l'àmbit de la docència i especialment en l'avaluació de la competència professional.

Gisel Fontanet Cornudella

Infermera i Educadora Social. Trajectòria i desenvolupament professional en l'àmbit de l'educació i la promoció de la salut, exercint inicialment en un context hospitalari (1998-2003). Des de Setembre del 2003, i des de la direcció de programes del Col·legi Oficial d'Infermeria de Barcelona, és responsable de l'àmbit d'educació i promoció de la salut, destacant com a projectes realitzats l'elaboració del document *La infermera a l'escola* i el desenvolupament i implantació de projectes TIC en l'entorn de la salut.

Sector dels serveis a les persones/serveis socials

Ricard Gomà i Carmona

Cinquè tinent d'alcalde de l'àrea d'acció social i ciutadania i president de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat a l'Ajuntament de Barcelona. Vice-president del Consorci de Serveis Socials de Barcelona. Doctor en Ciència Política. Màster en Polítiques Públiques i Màster en Estudis Urbans i Metropolitans. Membre de l'equip de coordinació de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP-UAB). Especialitzat en recerca sobre polítiques socials i estat de benestar, governs locals, participació ciutadana i moviments socials. Responsable nacional de l'àmbit de benestar social d'ICV. President de la Fundació Nous Horitzons.

Anna Jolonch i Anglada

Doctora i llicenciada en Ciències de l'Educació per la Universitat de Barcelona. La seva tesi *Educadors i Infància en risc. Acció i reflexió en l'àmbit social* s'ha publicat a Pòrtic el 2002. També és autora de diversos articles i estudis sobre educació, exclusió i pobresa. Actualment treballa a Càritas diocesana com a responsable d'estudis i formació i és membre de l'equip del Servei d'Estudis de Càritas espanyola que aquest any presentarà el nou Informe Foessa sobre pobresa. Ha treballat amb diverses institucions privades i a l'administració pública en l'àmbit de la intervenció social i educativa.

Adolf Díaz i Capón

Assessor tècnic adjunt a la coordinació autonòmica de la Creu Roja a Catalunya. Membre de la Junta Directiva de la Taula d'entitats del Tercer sector social de Catalunya i coordinador del grup de treball del Pla Estratègic del Tercer sector social de Catalunya.

M. Pilar Puig i Giner

Diplomada en Treball Social. Postgrau d'Antropologia aplicada als serveis socials. Llicenciada en Antropologia Social i Cultural. Presidenta del Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. Directora de Serveis de Salut Pública, Consum i Dona de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Professora tutora de la UNED impartint Antropologia Social i Cultural i Treball Social.

Sector de les organitzacions mediambientals

Mar Olivar Fernández de Villarán

Llicenciada en Biologia. Treballa al departament de participació de l'àrea d'educació ambiental de Greenpeace Espanya des de l'any 1996. Les tasques que desenvolupa són variades com és la coordinació de projectes educatius de Greenpeace: *Redes escuelas en acción-Greenpeace*, campaments d'estiu, curs solar per a docents, materials educatius, formació de voluntariat, conveni Abacus, *proyecto solarízate*, etc.

Jaume Terradas i Serra

Doctor en Ciències, catedràtic d'ecologia de la UAB i després professor emèrit. Un dels introductors de l'educació ambiental a Espanya. Creà el primer grup de recerca en ecologia terrestre a Catalunya i promogué el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals, consorci fundat el 1987, que dirigí durant deu anys. Ha publicat prop de dos-cents articles en revistes nacionals i internacionals i una vintena de llibres. Ha rebut els premis de Medi Ambient de la Generalitat i de la Fundació Caixa de Sabadell-Institut d'Estudis Catalans, la medalla Narcís Monturiol de Ciència i Tecnologia i el premi de la Crítica Serra d'Or.

Sector de la justícia i els cossos de seguretat

Santiago Vidal i Marsal

Llicenciat en Dret. Magistrat de Sala de la Secció 21ª Penal (APBCN)-Vigilància Penitenciària-. Professor contractat al Centre Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (1998/07) del Departament de Justícia de la Generalitat Catalunya. Jutge- Magistrat del Consejo General del Poder Judicial (1989/07) i professor associat de l'Escola de Policia de Catalunya - Mossos d'Esquadra (2002/07). Ha realitzat nombroses publicacions, ponències i intervencions sobre justícia juvenil i sobre l'ús de la llengua catalana en l'àmbit de la justícia.

Carlos González Zorrilla

Director de l'Escola de Policia de Catalunya (EPC). Llicenciat en Dret. Ha estat magistrat de l'Audiència de Barcelona i actualment forma part de l'Associació Judges per a la Democràcia, és membre del Grup d'Estudis de Política Criminal i ha participat en el Projecte de la Comunitat Europea ENaT (European Network against Trafficking). Va treballar en la reforma de la legislació de menors i va contribuir a la creació del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, del qual va ser sotsdirector.

Silvia Giménez-Salinas Colomer

Degana de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona des de juliol de 2005. Es va llicenciar en Dret a la UB a l'any 1984 on, prèviament, havia obtingut el Diploma en Criminologia (1983). Així mateix, és Diplomada en Dret de família i Dret canònic pel Col·legi d'Advocats de Barcelona i té el títol de Mediadora en Dret de família. Especialitzada en mediació familiar pel Centre de Mediació de Catalunya, el gener del 2002. És especialista en Dret de família i de menors i autora de diverses publicacions sobre aquestes matèries.

Sector de l'esport

Carles Folguera i Felip

Director a la residència d'esportistes F.C.Barcelona: "La Masia". Llicenciat en Pedagogia. Diplomant en Magisteri d'Educació Física i d'Educació Primària. Professor a la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna (Universitat Ramon Llull). El 1988 va ser campió del món amb la selecció espanyola d'hoquei patins al mundial de "San Juan", Argentina; el 1992 medalla de plata a la competició d'hoquei patins als Jocs Olímpics de Barcelona' 92 i ha estat 126 cops internacional sènior amb la selecció espanyola d'hoquei patins. Ha participat en 5 campionats del món i 4 campionats d'Europa.

Alèxia Pérez i Garcia

Gerent del Col·legi de Llicenciats en EF i CAFE de Catalunya (COPLEFC). Llicenciada en Educació Física per l'INEFC de Barcelona. Màster en Administració de l'Esport (COE).

David Moner i Codina

President Comitè Olímpic Català (COC) i de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC).

Sector cultural

Salvador Brotons i Soler

Director-compositor català. Com a compositor ha escrit més de 100 obres majoritàriament orquestrals i de cambra, i ha guanyat més de quinze premis de composició, entre ells el premi Orquestra Nacional de España (1977) per les seves *Quatre peces per a cordes* i el premi Reina Sofia de Composició (1991) per la seva obra *Virtus*. Un bon nombre de les seves obres han estat editades i també enregistrades en diversos CD tan a Europa com als EEUU amb segells com EMI, Auvidis, Albany Records, Claves, RNE, Harmonia Mundi, etc. Actualment compagina una intensa agenda com a director d'orquestra amb la composició d'un bon nombre d'encàrrecs d'obres de tot gènere.

Elena Boadas i Mir

Mestra i Biòloga. Cap del departament d'educació de l'Aquàrium de Barcelona on dirigeix, gestiona, crea, organitza i desenvolupa programes dirigits a tot tipus de públic. També coordina els departaments d'educació de tots els centres que el Grup Aspro, al qual pertany l'Aquàrium, té per tota Europa. Ha estat coordinadora del grup d'educadors de tots els zoos i aquaris de la Península Ibèrica i ha representat a totes les institucions de Barcelona que tenen programes educatius, en el marc del Projecte Educatiu de Ciutat (PEC).

Jordi Porta i Ribalta

President d'Òmnium Cultural. Membre del Patronat del Centre UNESCO de Catalunya i també Síndic de Greuges de la Universitat Autònoma de Barcelona. Llicenciat en Filosofia per la Universitat de Barcelona. Antic dirigent de l'escultisme català, de 1971 a 2001 va ser director de la Fundació Jaume Bofill. També va ser president de l'Opinió Catalana, coordinador d'activitats de l'associació Cristianisme Segle XXI i membre del Consell Assessor del Patronat Català Pro Europa. Actualment és membre del Consell Editorial del diari Avui, d'Edicions 62 i membre també del Patronat de la Fundació Enciclopèdia Catalana.

Sector de l'arquitectura i l'urbanisme

Josep Martorell i Codina

Doctor en Arquitectura i Tècnic Diplomat en Urbanisme. Membre fundador del Grup R (1953-63). Treballa associat amb Oriol Bohigas, David Mackay, Oriol Capdevila i Francesc Gual.. Entre d'altres ha estat president del congrés d'arquitectura de Catalunya (1980-81); membre de la Comissió del Patrimoni Arquitectònic de Barcelona de la Generalitat (1981-83); Director

d'urbanisme i arquitectura de Vila Olímpica S.A. (1987-90); president del XIX congrés de la Unió Int. d'Arquitectes (Barcelona 1996). El 1978 rebé el Premi Fundació Güell de l'Institut d'Estudis Catalans pel llibre *Guia d'arquitectura de Menorca* (1977) i el 1997 la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de la Ciutat de Barcelona.

Joan Ramon Cardellà Pou

Arquitecte Tècnic. Ha treballat a Telefònica realitzant tasques de coordinador d'obres. Actualment és cap d'obres a Construcciones Pérez Villora, empresa especialitzada en obra nova i de rehabilitació, per l'àrea de Barcelona, en promoció privada i obra pública, tenint com a client principal el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya amb la tasca d'execució d'escoles bressol, CEIP, IES i universitats.

Beth Galí i Camprubí

Presidenta del FAD (Foment de les Arts Decoratives). Arquitecte, dissenyadora i paisatgista. Forma part de l'anomenada "Generació dels 80", grup d'arquitectes que han apostat per fer de Barcelona una ciutat de disseny. Va intervenir en diverses obres a Montjuïc, com el monument a *Lluís Companys al Fossar de la Pedrera, el Parc i el Sot del Migdia*, la façana i nou accés al cementiri i el conjunt de nous accessos a la muntanya. Guardonada amb el premi FAD pel fanal *Lamparaalta* (1984). Exerceix la docència a Barcelona i a diverses ciutats de fora (Europa i Estats Units).

2. Anàlisi documental

2.1. Introducció

L'anàlisi documental que desenvolupem a continuació adopta una posició mixta entre els dos procediments clàssics d'anàlisi de contingut tot i adequant-se a les característiques de la nostra recerca¹¹.

Els dos procediments pel que fa a l'anàlisi de contingut (Visauta, 1989 i García Ferrando, 2000) consisteixen en aquell que prèviament decideix unes categories en funció de les variables de l'estudi (i que responen a hipòtesis plantejades) i el que construeix/determina les categories a partir de la lectura del text. El primer cas correspon més aviat a l'anàlisi de contingut clàssic i suposa molta responsabilitat en tant en quant en funció de l'encert de les categories escollides obtindrem uns resultats més rics o menys (tal i com destaquen els autors consultats). Pel que fa al segon cas, sobretot constatem que és el que s'empra en la *grounded theory*, mètode que busca la màxima "puresa" en la determinació de categories i que va molt vinculat al treball amb programes estadístics (NVIVO, ATLAS TI) (Garcia Ferrando, 2000).

En el cas que ens ocupa, hem desenvolupat una anàlisi de contingut semàntica amb certa voluntat d'inferir (Pérez Serrano, 1994:144-145) en base al global de la documentació recercada, i per tant parlarem en termes d'anàlisi documental. Així doncs, enlloc de fer una selecció de la documentació per tal de dividir-la en les corresponents unitats d'anàlisi, hem convertit a cadascun dels documents en una unitat d'anàlisi de manera que n'hem fet una lectura i anàlisi de tots ells. Si bé aquesta circumstància ha afegit volum a la tasca, hem considerat que poder fer la lectura del màxim de documents dels diferents sectors quan parlen de l'educació i l'escola esdevé un valor afegit a la recerca.

Hem de tenir en compte que no estem davant d'una extensa producció bibliogràfica sinó que més aviat limitada. Per raons òbvies, els diferents sectors acostumen a produir documents entorn al seu sector i no entorn a l'educació de manera que ens trobem davant una producció de documentació acotada i per tant amb possibilitats de treballar-la en el seu conjunt.

¹¹ Pel que podem constatar a la bibliografia consultada (Visauta, B., 1989; Pérez Serrano, G., 1994; García Ferrando, M., Ibáñez, J. i Alvira, F., 2000; Pourtois, JP. i Desmet, H., 1992), l'anàlisi de documents, de contingut i del discurs pot desenvolupar-se de diverses maneres, com molts altres mètodes i tècniques d'investigació social i qualitativa, i per tant en el cas que ens ocupa hem fet un disseny ajustat al present estudi.

Així doncs, i tenint en compte que com diuen Pourtois i Desmet, H. (1992:218) és important saber-se ajustar i adaptar a l'àmbit estudiat i a l'objectiu plantejat a la recerca, l'anàlisi documental es desenvolupa a partir del total de documents els quals categoritzem de manera inductiva, d'acord amb el disseny i procés que expliquem a continuació.

2.2. Disseny

2.2.1. Disseny i procés seguit

Tal i com hem dit, l'objectiu que persegueix la recerca ens fa optar per una anàlisi documental de tots els documents enlloc d'una anàlisi de contingut en base a una mostra de documents i a unes unitats d'anàlisi rígides¹².

Per procedir a l'anàlisi documental es desenvolupa una *cerca de documentació* elaborada des dels diferents sectors sobre l'escola i l'educació. Es tracta d'una tasca lenta i minuciosa que demana anar buscant en totes aquelles fonts on sigui possible trobar expressions i opinions del sector corresponent. En alguns casos la tasca esdevé més fàcil i directa mentre que en d'altres cal provar més vies i alternatives per tal que la recerca resulti fructífera¹³. En tot cas, sempre tenim com a horitzó aconseguir el màxim nombre de documents i és per aquest motiu que, més enllà dels documents que l'equip obté a partir de la seva cerca, demanarem als agents entrevistats si en coneixen d'altres i en cas afirmatiu els incorporarem.

En segon lloc, es procedeix a fer la lectura dels documents corresponents els quals tenen diferents formats. Com podrem constatar, els documents han estat diversos: llibres, capítols de llibres, articles de revista, articles de diari, articles a webs, entrevistes,... entre d'altres¹⁴.

Un cop feta la lectura procedim a fer un *comentari* exposant què planteja el text i a extreure'n les *idees clau*. En aquest punt, i un cop feta la lectura i buidat individual¹⁵, es procedeix a contrastar i consensuar els resultats amb la resta de l'equip.

¹² En l'anàlisi de contingut s'escullen unes unitats d'anàlisi (paràgrafs, frases,...) que són les que vertebraran l'anàlisi i cal mantenir-les al llarg del mateix.

¹³ Veure registre de camp de l'anàlisi documental a l'annex 1 per conèixer les fonts consultades per a fer la cerca.

¹⁴ Veure la bibliografia de l'anàlisi documental a l'annex 2.

¹⁵ Podem veure el buidat (comentaris i idees clau) de cadascun dels documents seleccionats a l'annex 3.

En un tercer moment, i un cop consensuades les idees clau dels diferents documents del sector es procedeix a fer una *síntesi valorativa*. En aquesta es recullen les idees aparegudes en els diferents documents tot fent-hi constar coincidències, convergències, dissidències i divergències¹⁶. Així mateix, i si es considera una dada rellevant, es fa esment al volum de documentació amb què s'ha comptat, a la facilitat o dificultat de la cerca de la mateixa o a d'altres aspectes de contingut o formals rellevants.

Finalment, i com a darrer moment de l'anàlisi documental, es procedeix a fer la *síntesi valorativa final* de tots els documents. Per a efectuar-la se segueix el següent procediment:

1. Buidat de les idees clau de totes les síntesis finals dels diferents sectors.
2. Establiment de categories d'anàlisi a partir de les idees aparegudes. Aquestes s'obtenen de manera inductiva a partir de la classificació i supraordenació de les idees clau. Les categories corresponen tant al contingut com a aspectes més formals.
3. Elaboració d'una taula que recull les diverses idees buidades endreçades per categories¹⁷.
4. Redacció de la síntesi valorativa final en base a les categories i tot mostrant coincidències, convergències, divergències i idees rellevants.

2.2.2. Validació

Com podem constatar, l'anàlisi documental ha seguit un procés que hem adaptat a les característiques i objectius de la recerca tot tenint en compte de desenvolupar-la de manera rigorosa i sistemàtica, com bé hem exposat. Així mateix, i quant a criteris de validació, cal fer esment a un primer que ha consistit en la corroboració de la selecció documental realitzada per part dels agents entrevistats. Cal tenir en compte que la cerca realitzada ha tingut una dificultat patent: no és habitual que agents no educatius parlin d'educació i per tant els mecanismes de cerca no han estat els habituals. Per dir-ho amb altres paraules, no s'ha tractat de documents que poguéssim trobar en una base de dades sobre educació, en una biblioteca d'una facultat de ciències de l'educació o en la secció de pedagogia o didàctica d'una biblioteca general. Així doncs, la cerca tenia una dificultat i el risc de no "encertar" els documents que realment existien o s'havien emès. Per tant, i tenint en compte que les persones entrevistades

¹⁶ Per poder realitzar aquesta síntesi es va crear abans una graella comparativa de les idees clau dels diferents documents de cadascun dels sectors, la qual podem veure a l'annex 4.

¹⁷ Podem consultar la taula a l'annex 5.

eren representatives i expertes del seu sector a la vegada que persones amb cert discurs i opinió sobre l'educació (i algunes de les quals també havien elaborat documents dels treballs), aquest ha estat un primer mecanisme de validació¹⁸.

D'altra banda, i com a segon mecanisme de validació, faríem esment a la validesa interjutges que es desprèn del procés d'anàlisi desenvolupat. El fet que haguem llegit i treballat individualment tots els documents per posteriorment consensuar les idees clau i les categories dota al procés desenvolupat d'aquest segon mecanisme de validació.

2.3. Anàlisi i interpretació de resultats

Exposem a continuació, i tal com hem explicat línies més amunt, l'anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts en la lectura dels diferents documents de cada sector. Concretament presentarem les síntesis valoratives de cada sector i la síntesi valorativa final^{19 20}.

2.3.1. Síntesis valoratives de cada sector

Sector econòmic, de les finances i empresarial²¹

Pel que fa al sector de l'economia, les finances i l'empresa el primer que caldria destacar és el gran nombre de documents amb què hem comptat i per tant es posa de manifest un interès i preocupació per l'educació i la seva millora així com, naturalment, el clar vincle entre educació i economia.

L'argumentari i retòrica dels documents consultats manté una estructura similar quant a fer constar en primer lloc els valors de l'educació per passar a destacar les mancances que s'hi observen i apuntar millores que es consideren necessàries, si no imprescindibles.

¹⁸ En aquest sentit, i tot i haver pres les mesures assenyalades, assumim la limitació que implica una cerca de documentació que, com en totes les investigacions, pot oblidar algun document, per bé que creiem no seria de "primer ordre" atès el mecanisme de cerca esmentat.

¹⁹ Per tal de conèixer els comentaris i idees clau dels diferents documents podem consultar l'annex 3.

²⁰ En aquest sentit, voldríem destacar que la desigual producció documental entre sectors (en extensió i en profunditat dels temes vinculats a l'escola que s'hi aborden) comporta que les síntesis mostrin també algunes irregularitats quant a les seves extensions ja que ens ha semblat important primar el criteri d'exposar les idees més rellevants per sobre del criteri de confegir unes síntesis que mantinguessin la mateixa extensió.

²¹ Atès que tots els documents consultats del món econòmic, de les finances i empresarial parlen de l'educació des de la mateixa perspectiva (la de l'economia i empresa alhora), unifiquem la síntesi valorativa d'ambdós sectors per no reiterar-nos.

Com veurem a continuació, hi ha una sèrie de temàtiques o categories conceptuals que apareixen en els diferents documents i que essencialment estan vinculades a la normativa educativa, la qualitat del Sistema Educatiu, la relació entre el món educatiu i el món laboral i la coresponsabilitat educativa. Així mateix, cal destacar que hem constatat un alt grau de coincidències i convergències, amb el contrapunt d'alguna divergència que també farem constar.

Tal i com hem dit, els textos posen l'èmfasi en destacar la importància i valor de l'educació com a eina essencial de creixement personal, de canvi i d'adaptació als canvis, de progrés i de transformació. En conseqüència, es considera al Sistema Educatiu com a element clau per a millorar les perspectives econòmiques i socials del país i la seva competitivitat. Així mateix, al llarg dels diferents documents apareixen referències al fet que l'educació és compromís i responsabilitat de diversos agents, entre els quals la família o la societat mateixa.

Més enllà de fer aquestes constatacions quant a la vàlua de l'educació, es posen de manifest pocs èxits educatius. En general es fa referència als guanys en *extensió* (al llarg dels anys s'ha aconseguit escolaritzar molta més població) i a la conseqüent despesa que això ha suposat. I és justament per aquest motiu que la inversió i esforços han anat en detriment de la qüestió *intensiva* i per tant la qualitat. Tot i amb això, també cal fer constar que algun text apunta que actualment s'està en procés de transformació tot passant de *l'extensió* a la *intensió*.

Com a mancances més manifestes es parla d'una situació deficitària quant al Sistema Educatiu en general, fet que es concreta en els resultats mediocres que s'assoleixen en les diferents proves i avaluacions de tall internacional, en el considerable índex d'abandonament d'estudis i de fracàs escolar, en una taxa d'escolarització postobligatòria baixa i en un marc normatiu inestable.

Quant a les millores a assolir la majoria de documents coincideixen en què per tal de fer augmentar la qualitat de l'educació cal prendre mesures que essencialment tenen a veure amb la normativa educativa, el professorat²², el currículum, la gestió dels centres, la inversió educativa, l'atenció a la diversitat, la coresponsabilitat i la relació entre el món educatiu i el món laboral.

²² Al llarg d'aquest estudi emprarem els termes de *mestre*, *professor*, *professorat* i *docent* referint-nos sempre a la figura de l'ensenyant i sense entendre que fem cap distinció envers l'etapa educativa en què desenvolupa la seva tasca professional.

Específicament s'apunta la necessitat de garantir un marc normatiu estable que no depengui de cicles electorals ni d'opcions polítiques. Aquesta qüestió és clau per donar estabilitat al Sistema Educatiu i seguretat al professorat, respecte el qual també s'apunta que necessiten incentius per tal de millorar la seva consideració i autoestima, fet que finalment ha de revertir en l'eficiència de la tasca que desenvolupen. Així mateix, s'insisteix en la conveniència de millorar la formació inicial i continuada del professorat.

Pel que fa al currículum hi ha una clara insistència en la necessitat de millorar el coneixement de l'anglès conjuntament amb assolir un bon domini del català i el castellà. Així mateix, són comunes les referències a la necessitat d'implementar i treballar més a fons el domini de les noves tecnologies.

D'altra banda, i tot i que de manera menys insistent, també es fa esment a garantir coneixements bàsics sòlids a l'educació primària i secundària desenvolupant competències bàsiques: lectura, escriptura, expressió oral i llenguatge matemàtic. En general cal elevar el nivell educatiu, tot posant l'accent en la secundària de manera que no hi hagi tanta diferència entre els alumnes que accedeixen a la universitat i els que no gaudeixen d'aquesta formació. Segons el parer exposat en els documents es fa imprescindible la dignificació de professions de l'àmbit de la Formació Professional, igualment vàlides i necessàries. Així mateix, s'insisteix en el fet que un alt nivell educatiu ens fa més cultes, lliures i adaptables a canvis, i potencia la cohesió social i la igualtat d'oportunitats.

Quant a valors a transmetre, hem trobat algunes referències (si bé no en tots els documents) al foment de l'esforç, la creativitat, la iniciativa, la responsabilitat, la capacitat de superació de l'individu i la iniciativa empresarial.

En referència a la gestió de centres s'insisteix en la necessitat de professionalitzar-ne més la direcció i alhora donar més autonomia de manera que aquests es puguin adaptar amb més facilitat a les necessitats de l'entorn local i puguin emprendre iniciatives que els permetin millorar. En algun cas, fins i tot es proposa de mantenir el finançament públic per a l'educació tot i privatitzant-ne la gestió, de manera que faciliti un ús més eficaç dels recursos públics. Per tant, no es planteja de privatitzar l'educació, la qual cosa es considera que derivaria en una societat injusta i fragmentada, sinó que de reformar el model actual. Potser aquesta seria una manera de superar la dualitat escola pública-escola privada, necessitat que recull un altre

document, i que assenyala que seria la manera de superar, també, determinats greuges comparatius en ambdues direccions.

Així mateix, es posa èmfasi en el fet que el Sistema Educatiu hauria de ser en general més flexible i, més enllà de l'esmentada gestió de centres, es fa referència al disseny de currículums o fins i tot a la manera d'impartir els ensenyaments.

També s'insisteix en la necessitat d'invertir més en educació, i específicament a la franja que va dels 0 als 6 anys.

Quant a la necessitat de tenir un cert control sobre la qualitat del Sistema Educatiu es recalca la conveniència d'establir mecanismes d'avaluació independents i mecanismes que garanteixin transparència i rendiment de comptes.

Amb tot, el discurs -que versa força sobre la necessitat de pujar el nivell de l'educació- no oblida l'imperatiu de seguir vetllant per la igualtat d'oportunitats posant l'accent, entre d'altres, en el suport individualitzat als alumnes i en l'alumnat nouvingut. De fet, es considera que l'educació personalitzada garanteix en igual mesura la versatilitat, l'excel·lència i la igualtat.

Així mateix, també cal fer esment a les referències que parlen de la necessària implicació dels diferents agents educatius, que no es limiten només a l'escola, entre els quals se cita la família i la societat. Cal una implicació de tota la societat en la millora del Sistema Educatiu i viceversa.

Finalment, i en una clara referència a la necessitat de connectar el Sistema Educatiu amb l'entorn, s'insisteix en el fet que caldria incrementar el suport a la Formació Professional com a peça clau per al mercat laboral. L'escàs desenvolupament de la Formació Professional implica un desajustament entre la preparació dels treballadors i el que les empreses demanden. Si bé aquest és un punt que "s'escapa" lleugerament de l'àmbit del nostre estudi -l'educació preobligatòria i obligatòria-, creiem que és una referència compartida important de considerar.

En suma, tal com hem dit línies més amunt i com es desprèn d'allò que hem anat exposant de manera sintètica, hi ha un alta coincidència en el diagnòstic i anàlisi de la situació del Sistema

Educatiu en general. Tanmateix, ens agradaria fer esment a alguna qüestió en què hem trobat dissensions que ens semblen importants de tenir en compte.

Concretament, hi ha un document que reflecteix que a més d'haver-se fet una millora en l'*extensió* de l'educació també se n'ha fet en la *intensió*, i més concretament es considera que aquesta és suficientment eficient. Així mateix, també destacaríem el cas d'un altre document que posa en dubte determinats índexs de qualitat tot aclarint que el concepte de qualitat no el podem considerar de manera objectiva ni neutral atès que compta amb una gran càrrega política i ideològica. I específicament considera que en la gran difusió d'indicadors hi ha la influència de les tendències globalitzadores i una de les formes a través de les quals s'expressa la globalització neoliberal de la política educativa.

En síntesi, i per tot el que hem mirat d'exposar de manera resumida, veiem com els documents reflecteixen una necessitat de repensar i reformular el Sistema Educatiu. En aquest sentit, veiem com des d'aquest sector hi ha un coneixement bastant profund de la realitat educativa que fa que se'n parli amb molta precisió tot adoptant un discurs tècnicament molt adequat i també políticament correcte. S'insisteix en la competitivitat i l'excel·lència però en cap moment s'obliden dels nous nous ni de la igualtat d'oportunitats, fet que trobem del tot satisfactori. Tanmateix, sí que voldríem fer constar una darrera qüestió vinculada al llistat de millores proposades, d'entre les quals es parla de la coresponsabilitat i de la diversitat d'agents educatius, i és que no acabem de trobar propostes concretes que faci aquest sector per tal de contribuir a l'esmentada millora. Aquesta serà una qüestió veurem reflectida en altres moments de l'estudi i respecte la qual anirem fent les oportunes reflexions.

Sector sindical

En la majoria dels documents del sector sindical es fa ressò de tots aquells canvis socials que han estat succeint en els darrers anys, els quals han influït clarament en el Sistema Educatiu. Aquests han generat una sèrie d'expectatives educatives que plantegen nous reptes en diferents àmbits: en el marc de la didàctica de l'àrea o matèria, en el marc organitzatiu de la institució educativa i en la relació entre el Sistema Educatiu i la societat en general. D'aquests canvis socials també se'n deriva la degradació que ha patit el paper de la persona docent en la nostra societat i el fet que avui en dia la seva situació sigui de *crisi*. Per tant, s'assenyala com cal recuperar la imatge social del professorat a fi de millorar la qualitat de l'ensenyament. En

aquest sentit, es proposen accions encaminades a redefinir el paper de l'escola i el de la professió docent.

En primer lloc, es llança una proposta centrada en la millora de la formació inicial i permanent dels docents a fi de superar el repte que avui té el professorat a l'hora de fer-se respectar com a col·lectiu.

En segon lloc, es posa l'accent en destacar que el professional de l'ensenyament està sotmès a una doble pressió. D'una banda, una delegació cada dia més abundant de les funcions educatives del centre (que abans tenia la família). D'altra banda, l'augment de l'exigència amb la presència d'un conjunt d'elements nous com l'atenció a la diversitat. Per això és molt important, tal i com ja s'ha apuntat, la formació inicial d'aquests perquè puguin fer front a qualsevol repte que se'ls presenti.

Seguidament, i a banda de considerar la formació com una eina clau en termes generals per tal que el professorat torni a sentir-se com a professional reconegut en la societat actual, hi ha un sindicat que fa una sèrie de propostes. Breument, aquestes consisteixen en:

- Definir amb precisió que és l'escola i la professió docent.
- Determinar el tipus de professional que realitza la docència.
- Formular un codi deontològic.
- Definir unes condicions laborals d'acord amb les característiques de la professió (horari, activitat, valoració, reconeixement i definició).
- Canviar/millorar la formació inicial dels docents.
- Assegurar que els docents tinguin coneixements psicopedagògics adients.
- Millorar la formació permanent.
- Oferir cursos especialitzats.
- Desenvolupar la formació permanent dins de l'horari lectiu del professorat.
- Fomentar la formació universitària, postuniversitària i d'extensió universitària amb ajuts, beques, horaris i plans d'estudis especials, entre d'altres.

En suma, podem veure com els documents del sector sindical centren el seu discurs en la situació del professorat i en les condicions laborals en què aquest es troba tot pensant que si

això millora també ho farà la qualitat del Sistema Educatiu de manera global. Tanmateix, constatem com no aborden altres aspectes del conjunt del Sistema Educatiu.

Sector mass media

En el sector dels mass media els documents analitzats fan un treball de fons sobre diferents aspectes relacionats amb els mitjans de comunicació, les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC en endavant) i el paper d'aquests a l'escola. En aquest sentit, destacaríem com hi ha un tret comú o tema compartit en tots ells en referència a la repercussió que els canvis socials a nivell tecnològic -alguns en diuen de la societat del coneixement- poden tenir, tenen i han de tenir en un canvi en els plantejaments educatius.

Es podria dir que en base a aquesta concepció cada article va desenvolupant els seus punts fent incidència en aquells aspectes que es creuen clau. Així doncs, podem esmentar que es veu la necessitat de treballar a l'escola els sistemes de comunicació amb tota la seva complexitat i per tant s'assenyala que cal un treball d'alfabetització sobre els mitjans audiovisuals i d'adaptació de l'escola a les noves necessitats.

De la mateixa manera es posa de manifest en quasi tots els documents la necessitat de prioritzar el treball de les habilitats i les motivacions per sobre del treball de continguts. En aquest sentit, es constata com el traspàs d'informació o de continguts informatius és poc important ara per ara i en canvi esdevé fonamental formar persones preparades per aprendre contínuament i amb habilitats per tenir accés al coneixement amb criteri i de manera crítica.

Per tot plegat, es veu la necessitat de canviar metodologies, encara que aquests canvis es puguin fer en base a les experiències ja existents tot i optimitzant millor la feina a fer.

Així mateix, destacar que en un dels documents es fa una proposta concreta d'introducció d'elements en el currículum. En concret la materialitzen en el que anomenen Educació en Comunicació. Aquesta, a banda de fonamentar-se en tota una filosofia de fons pel que fa a la comunicació, fa concrecions per a dur-se a terme mitjançant un veritable projecte educatiu d'innovació que porta les habilitats comunicatives al currículum escolar obligatori amb propostes concretes per a la primària i l'ESO.

En quant als aspectes més vinculats a les TIC, assenyalaríem que s'insisteix en l'ús de les noves pantalles (ordinador i consoles) tot advertint com poden tenir molts més "perills" que la televisió i per tant assenyalant que s'hi ha de treballar, aspecte que l'escola habitualment defuig. Així mateix, i en una reflexió més global, un altre document recull la necessitat que l'escola pensi en com ensenya les TIC, com les utilitza i com mostra que aquestes a part de canviar en elles mateixes produeixen canvis a nivell social. I d'aquesta reflexió es desprèn que l'escola ha de fer canvis tant en el seu currículum com en la formació i rol del professorat.

A part d'aquests punts en què s'hi aprofundeix més, cal destacar que també es fan propostes concretes de formació de professorat, de creació de centres de recursos, de relació i col·laboració dels professionals del món educatiu amb els professionals del món de la comunicació, de dotació tecnològica als centres educatius, etc. És a dir, es constata com es fa una bona anàlisi de les necessitats que es detecten a nivell educatiu tot apuntant propostes per assolir els objectius que s'assenyalen.

D'altra banda, també és rellevant assenyalar que trobem un document que dóna molta importància a la família. En aquest, s'assenyala com la família és un agent educador que ha d'assumir la seva responsabilitat, tot i que s'acaba reconeixent que si no l'assumeix caldrà que l'escola ho compensi, malgrat no sigui del tot "just". Tanmateix, constatem que en aquest punt els mitjans de comunicació no "s'ofereixen" també per esdevenir compensadors, malgrat la clara influència que tenen en infants i joves.

En suma, els diferents documents consultats posen de relleu que l'escola esdevé punta de llança cap al futur de tots aquests temes vinculats al canvi i a les transformacions socials i educatives. Per tot pegat, es fa incidència en què finalment l'accent no s'ha de posar en l'ensenyar sinó que en l'aprendre i això implica que cal modificar la manera d'ensenyar per assegurar que s'aprèn per aquest món de canvis. Així mateix, i per acabar de reeixir davant aquests reptes complexos, es considera que cal resituar el Sistema Educatiu en la seva funció social.

Així doncs, en aquest sector podem veure com es planeja la necessitat d'un canvi i evolució de l'escola per adaptar-se i ser conseqüent amb els canvis socials constants i accelerats, fet que hauria de portar l'escola a ser capdavantera.

Tercer sector

En aquest sector constatem com es mostren bastant unànimes en tot allò que fa referència a l'educació. En alguns casos, posen l'èmfasi en la importància de l'àrea d'Educació per a la ciutadania global, però també fan comentaris referents a altres temes educatius que l'escola hauria de resoldre. A més, es considera que l'escola ha de ser activa i ha de promoure iniciatives de canvi per millorar i aconseguir l'objectiu final: una educació de qualitat per a tothom.

En primer lloc, tots els documents coincideixen en què cal establir una educació en valors a les escoles passant sobretot per una revisió del currículum escolar. En aquest sentit, posen l'èmfasi en el fet d'haver de contemplar en el currículum escolar l'àrea d'Educació per la ciutadania global com una corrent educativa. Encara que també es considera que cal impregnar el currículum en la seva globalitat i apostar per un nou enfocament metodològic. En definitiva, es planteja una revisió de la perspectiva educativa des d'una visió integral de la persona amb l'objectiu d'esdevenir ciutadans actius per construir un món més just i solidari.

En segon lloc, es constata que l'educació escolar ha de forma part de la xarxa social i educativa comunitària, interactuant amb ella. Així doncs, es fa una crida al treball en xarxa i a la participació de tota la comunitat educativa (escola, família i societat) ja que la responsabilitat educativa és cosa de tots. Per això, caldrà una escola oberta a l'entorn que intensifiqui la seva col·laboració amb la família, ajuntaments i institucions locals, entre d'altres. En aquest sentit, fan una proposta d'intercanvi d'experiències entre els diferents centres educatius amb l'objectiu d'aconseguir processos d'innovació educativa que desemboquin en una major qualitat.

Seguidament, i pel que fa al professorat, creuen que cal millorar la formació inicial dels docents i sobretot que aquests estiguin motivats, capacitats i suficientment remunerats per poder assolir amb èxit la seva tasca com a professionals de l'educació. D'altra banda, pel que fa als discents, des d'aquest sector es creu que han de ser actius i participatius.

Finalment, no passen per alt el tema dels recursos, tant materials com humans, considerant que hi ha una manca de recursos que cal incrementar.

Veiem, per tant, com som davant un sector que sobretot posa l'accent en l'aportació que pot fer l'escola quant a la ciutadania i la participació social, fent d'ella mateixa un model de contribució a la comunitat. En aquest sentit cal destacar que si bé no es tracta d'un sector que entri massa a fons en qüestions escolars concretes, ni mostri tenir un coneixement del Sistema Educatiu en profunditat, mostra una visió molt sistèmica de l'educació, aspecte que destaquem favorablement atès que sovint les visions esdevenen més restrictives.

Sector sanitari

Ens trobem davant d'un sector que aborda temàtiques molt variades vinculades a la sanitat i a la salut (alimentació, drogues, educació sexual, educació viària, educació postural, ...). En aquest sector, a banda dels documents que ens ajuden a analitzar els aspectes objecte de la nostra recerca també hi trobem programes específics, impulsats des de diferents institucions, que donen pautes i suport per treballar a l'escola cadascun del temes relacionats amb l'àmbit de la salut.

Concretant pel que fa als documents treballats, podem veure que els temes que s'aborden són: l'àmbit de l'alimentació (majoritari), les substàncies addictives, l'educació viària i la incorporació del rol professional de la infermera²³ a l'escola.

Pel que fa als documents que tracten la temàtica d'alimentació i nutrició, podem dir que en tots ells es fa incidència en la importància de l'alimentació. Dos d'ells fan esment a la necessitat d'una educació nutricional, i tant un com l'altre justifiquen que aquesta educació requereix el compromís de diferents col·lectius, com poden ser les administracions públiques, els productors d'aliments, les associacions de consumidors, els professionals sanitaris i els docents, donant també, especial importància a la família i assegurant, d'aquesta manera, que l'escola no és la responsable principal. Així doncs, es posa de manifest que com que es tracta d'un aspecte formatiu molt relacionat amb els hàbits han de treballar de manera conjunta família i escola.

L'altre article relacionat amb l'alimentació reivindica la inclusió d'una assignatura a l'escola que ensenyi a cuinar, donant a aquest aspecte una importància vital ja que l'alimentació és bàsica per a la nostra salut.

²³ Hem mantingut el terme en femení per ser fidels al document d'origen.

Per una altra banda, el document que analitza la qüestió de les substàncies addictives és un estudi on a part de l'anàlisi pertinent de la temàtica s'analitza el paper que ha de jugar l'escola en l'àmbit de la prevenció. Es constata que l'entorn i el context social amb la seva escala de valors i la seva realitat dificulten l'acció a l'escola, però es veu molt important que l'escola no deixi de ser una plataforma on transmetre els missatges de prevenció ja que el consum d'aquestes substàncies té una clara relació amb el desenvolupament intel·lectual i emocional i per tant una repercussió immediata en el rendiment acadèmic i el fracàs escolar. Així doncs, amb tots els matisos esmentats de responsabilitat compartida, l'escola torna a ser el centre d'acció de formació i prevenció.

El document que ens situa en la temàtica de l'educació vial és un informe que analitza, entre molts altres aspectes, el paper que ha de jugar l'escola en l'educació de la mobilitat i la conducció. En el cos del seu argument dóna molta importància als valors que van associats a aquesta educació. En aquest sentit, fa una proposta curricular concreta per primària i secundària amb objectius i continguts que podrien tenir les matèries de mobilitat, tot fent incís en què potser aquests objectius s'haurien de materialitzar en l'Educació per a la ciutadania. També, de la mateixa manera que altres dels documents esmentats, creu que la posada en marxa de tots aquests aspectes no els ha de fer l'escola en solitari sinó que s'han de tenir en compte a tots els agents implicats.

I per últim, i pel que fa al programa "La infermera a l'escola", aquest ajuda a construir, ordenar i concretar l'aportació del rol professional de la infermera a l'escola, ja que es considera que la institució escolar és un dels contextos d'intervenció on aquesta pot i ha de desenvolupar el seu exercici professional. Per tant, es proposa una infermera referent per a cada escola, la qual ha de pertànyer a la institució d'atenció primària de salut. A més, es considera que la seva presència a l'escola és un criteri de qualitat per a la mateixa, ja que així s'hi optimitzarà la promoció de la salut.

Així doncs, pel que fa a aquest sector, observem aspectes comuns en cadascun dels documents trobats i analitzats, com poden ser la inclusió de continguts curriculars, l'educació d'hàbits i valors associats a aquests àmbits, així com una proposta de treball globalitzat, no d'exclusivitat de l'escola, i de responsabilitat compartida (família, societat,...), tot i que creiem que li segueixen atorgant un paper primordial a la pròpia escola. Així doncs, es defensa que la responsabilitat educativa és cosa de tots: escola, família i societat, i que a més és necessari un

treball interdisciplinari entre diferents professionals (que provenen de diferents àmbits) destacant, també, el treball en xarxa i la col·laboració entre els diferents serveis de la comunitat.

En aquest sentit, i des de la nostra perspectiva, destaquem com a altament positives les reflexions entorn la globalització de tot aquest tipus de treball i la necessària coresponsabilitat entre els diferents agents implicats. Tanmateix, entreveiem el risc que propostes d'aquest tipus no acabin convertint l'escola en "bústia de suggeriments" a qui demanar aspectes per treballar recaient en aquesta un excés de la responsabilitat i demanda. Caldria vetllar, per tant, per assegurar que la coresponsabilitat fos "real".

Sector serveis persones/serveis socials

Els textos vinculats a aquest sector sobretot incideixen en l'escola en relació a l'equitat-inequitat. En aquest sentit, les aportacions i reflexions que hem recollit van en dues línies: d'una banda es fan reflexions més generals sobre l'educació i de l'altra es fa referència a temes i qüestions més concretes.

Quant a les reflexions més generals, trobem el discurs entorn a l'educació com un dret universal (per a tothom) mitjançant el qual s'espera aconseguir una reducció de les desigualtats i una equitat social, ja que les persones que han rebut una educació són més capaces de defensar i protegir els seus interessos i accedir a serveis i recursos. Per això, es creu que l'educació podrà equiparar les oportunitats, però per això cal l'ajut de polítiques públiques que contribueixin a eliminar els obstacles socials, econòmics i culturals que han d'afrontar els grups més desfavorits.

D'altra banda, en un altre document trobem una valoració sobre l'estat actual de l'educació que conclou dient que el model educatiu vigent està en crisi (cal una revisió del currículum, una distribució equitativa dels recursos, millor formació del professorat, més autonomia dels centres, entre d'altres). D'aquí, que es facin una sèrie de propostes que fan referència a tots aquells aspectes que consideren que s'han de millorar.

Quant a qüestions més concretes, sobretot hem trobat referències a les situacions de risc social com pot ser la inadaptació o l'exclusió derivades de situacions on hi ha mancances

socioeducatives. D'entre aquestes es fa referència a l'absentisme escolar, el fracàs escolar, a processos de socialització deficitaris, a contextos sociofamiliars inestables o a situacions d'immigració. Així mateix, s'incideix en la manca de recursos (on podríem destacar la manca d'escoles bressol) i la dificultat per aconseguir beques de menjador, material escolar i activitats extraescolars. En aquest sentit, hi ha iniciatives que aposten pel reforç escolar fora de l'horari lectiu, ja que aquest fa una tasca preventiva, reforça aspectes escolars i possibilita l'adquisició d'hàbits que afavoreixen el rendiment escolar i les capacitats personals.

També vinculat a les qüestions més concretes, hem trobat algunes referències a la necessitat d'un treball coordinat o conjunt entre l'escola i els diferents agents socials que intervenen en la situació de dèficit o risc. El discurs majoritàriament planteja la necessitat de respostes integrals i globalitzades a les situacions complexes que sovint ofereix el context social. És així que els diferents professionals socioeducatius que treballen amb aquesta població haurien de treballar conjuntament.

En aquest sentit, és significatiu destacar que aquest treball conjunt en algun cas es planteja de fer-lo cadascú des del seu espai professional (escola, serveis socials,...), tot coordinant les seves intervencions, mentre que en altres casos s'apunta el sentit que aquests professionals s'incorporin en equips de treball de l'espai professional amb qui fer el treball conjunt. En el primer cas estariem parlant, per exemple, d'un circuit d'intervenció per a l'absentisme escolar en què els diferents professionals (serveis socials, mossos d'esquadra, escola,...) han d'actuar molt coordinadament. En canvi, en el segon cas, podríem parlar del mestre que treballa als serveis socials d'un ajuntament o del cas del treballador social que realitza un estudi sociofamiliar conjuntament amb els mestres d'una escola de cara a fer un PEC adequat a la realitat social i familiar del centre.

En síntesi, doncs, constatem que els discursos i consideracions que es fan en el sector dels serveis a les persones i socials respecte l'escola vetllen per la igualtat d'oportunitats tant en les seves reflexions més generals com en les més concretes. Pel que fa a les reflexions més generals el to esdevé de denúncia davant el que es considera un dret fonamental: l'accés a l'educació en igualtat de condicions. D'altra banda, i pel que fa a les de caire més concret, destacaríem com a positiu que apunten la necessitat d'un treball coordinat o conjunt en aquells casos d'infància en risc, malgrat detectem que caldria assentar les bases de com estructurar aquest treball compartit.

Sector de les organitzacions mediambientals

En aquest sector podem diferenciar dos nivells de reflexió pel que fa a l'educació i el medi ambient. Per una banda, tenim documents que coincideixen entre si i parlen sobre la importància que té el paper que desenvolupa l'educació en la conservació del medi. D'altra banda, tenim documents que van més enllà i a més parlen de les mancances que podem trobar avui en dia en el món educatiu. Mancances que esdevé vital de pal·liar-les per poder aconseguir una societat que lluiti per la conservació del medi i, a la vegada, aspiri a obtenir un futur sostenible.

Així doncs, en aquest sector hem pogut obtenir una diversitat d'informació que ens indica que no solament se centren en els seus interessos (com l'educació per al desenvolupament sostenible i la preservació del medi), sinó que també vetllen per la qualitat de l'educació en altres àrees. Tot i això, posen l'èmfasi en què cal que des de l'escola es treballi perquè els alumnes puguin construir una estructura de saviesa que avanci cap a una ciutat i societat sostenible possible.

Un dels punts que aborden més específicament té a veure amb la transversalitat en el currículum. En aquest sentit, es creu que l'escola ha de promoure actituds i accions en la vida quotidiana que augmentin la protecció i la conservació del medi. Cal destacar que en algun cas no fan referència a la responsabilitat que pot tenir la família en aquesta proposta, només assenyalen a l'escola com l'agent educatiu responsable en aquesta àrea. En canvi, en altres documents, sí que tenen en compte a la família i no solament això, sinó que la situen com l'agent primordial educatiu amb qui l'escola ha de treballar conjuntament per aconseguir una educació de qualitat. Tanmateix, no hem trobat referències que assenyalin aportacions que poden fer des del sector per contribuir a l'educació ambiental.

D'altra banda, s'estableix una crítica del model pedagògic actual, ja que es considera que el procés educatiu no es redueix a l'adquisició de coneixements preestablerts i aliens (tal i com creuen que s'està fent fins ara), sinó que s'ha d'insistir en educar a la persona en tota la seva totalitat perquè pugui crear coneixement compartit a partir de la pròpia experiència. Per tant, els docents han de posar de la seva part perquè els nens i nenes esdevinguin persones amb esperit crític i capaços de desenvolupar-se en la vida.

Visions, per tant, que més enllà de defensar la importància de l'educació mediambiental mostren una preocupació general pel model pedagògic actual.

Sector de la justícia i els cossos de seguretat

En el sector de la justícia i els cossos de seguretat hem pogut localitzar documents ben diferenciats.

Un d'ells és l'informe del síndic de greuges sobre convivència i conflictes als centres educatius. En aquest informe es fa un diagnòstic sobre la realitat actual i es fan propostes i recomanacions a l'Administració educativa, als centres escolars i a altres agents socials. El document intenta fer reflexionar sobre la importància del clima escolar en les relacions de convivència a l'escola i la necessitat de dotar-la de recursos materials i personals per poder realitzar bons plans de convivència en els centres. Així mateix, també es veu la necessitat de col·laboració i d'acció conjunta entre l'escola i altres serveis del sistema del benestar.

Un altre document de naturalesa ben diferent és la Llei sobre violència de gènere. Aquesta llei planteja tasques específiques a l'escola sobre què ha de fer per prevenir aquest tipus de violència. Es veu la necessitat d'incloure en el currículum escolar tota la formació referent a drets i llibertats fonamentals, d'igualtat entre homes i dones, d'exercici de la tolerància i de convivència. Segons aquests criteris s'apunta quins són els aspectes que s'haurien de treballar a cada cicle formatiu.

Per portar a terme tota aquesta tasca a l'escola el text posa de manifest la conveniència d'incloure aspectes específics en la formació inicial i permanent del professorat que permetin treballar aquesta temàtica.

El darrer document és un article d'opinió d'un advocat que expressa el fracàs de l'educació i intenta reflexionar sobre la responsabilitat d'aquest fracàs. Posa de manifest que és una responsabilitat que compartim tots: polítics, mestres, família, mitjans de comunicació,...

Tot i la dispersió en la tipologia dels documents podem dir que tots tres, cadascun en el seu format, incideixen en la necessitat d'una responsabilitat compartida en l'educació. I tant

l'informe del síndic de greuges com la llei sobre violència de gènere ens donen propostes d'actuació i de formació i recolzament concretes.

Així doncs, l'escola torna a ser, una vegada més, el lloc on treballar les actituds, els hàbits i els continguts relacionats amb els aspectes que assenyalen els documents.

Sector de l'esport

En general, els documents d'aquest sector coincideixen bastant en una sèrie d'idees clau i a més tenen un objectiu comú: fomentar l'esport a les escoles. Podem dir que no hi ha discrepàncies entre els diferents documents, més aviat són complementaris, ja que es van afegint noves idees però sempre sota la mateixa premissa: la de defensar la importància de l'assignatura d'educació física i donar arguments sòlids a fi de potenciar-la en els centres educatius d'avui perquè s'hi dediqui més temps.

En primer lloc, es considera que l'educació ha sofert un canvi en les últimes dues dècades, tant en l'estructura com en els continguts i mètodes, que planteja la necessitat d'una nova visió pedagògica de l'ensenyament. D'aquesta manera, l'escola ha de tenir molt present les modificacions del seu entorn per adequar-se a les exigències que aquest genera i conseqüentment, l'educació física ha de saber evolucionar i ajustar-se a les noves necessitats. En aquest sentit, caldrà molts canvis tant en el currículum general com en el plantejament de l'àrea d'educació física.

Aquest canvis tenen a veure amb els continguts, els quals caldrà que s'adaptin a les realitats de l'entorn en què es desenvolupa l'acció i sobretot a les necessitats, capacitats i motivacions dels discent als quals s'adrecen. S'haurà de passar, doncs, de continguts exclusivament físico-motors a continguts més estratègics (entesos com capacitats per gestionar problemes o enfrontar-se a situacions d'adaptabilitat i d'aplicabilitat).

També hi haurà canvis en el futur de la professió d'educador físic en quant a la seva funció i consideració social i en relació a la seva formació inicial i continuada perquè s'adeqüi a les exigències del nostre temps.

En segon lloc, es creu que l'esport té un gran potencial educatiu i formatiu mitjançant el qual es poden treballar i fomentar molt valors, entre els quals podem destacar la integració i la

cohesió social tan necessaris en la societat emergent. Per tant, l'esport pot arribar a ser una eina que possibiliti espais on tothom es pugui sentir integrat (tant social com culturalment), ja que utilitza un llenguatge comú per a tothom. Així doncs, l'escola ha d'apostar per un esport educatiu i per una educació esportiva de qualitat.

Seguidament, en un dels documents s'exposa una proposta de línies d'actuació molt concretes que s'haurien de dur a terme des de l'escola, entre les quals podem destacar: l'augment del tractament que es fa de l'esport al currículum, l'augment de les instal·lacions cobertes aptes i adaptables, l'assessorament als centres en educació física, el fet de potenciar sortides escolars relacionades amb l'educació física i per últim, articular els mecanismes necessaris per a l'existència de material comú per zones o barris (CRP, districtes, instal·lacions municipals, etc.). Finalment, podem observar, que no només es planteja un canvi en el Sistema Educatiu enfocat al currículum sinó que va més enllà i s'espera que l'educació física passi de ser una mera assignatura a una eina educativa potent que pot millorar la qualitat dels centres d'avui. D'altra banda, es considera que la pràctica esportiva regular no és tan sols competència de les escoles sinó que també ho és de la família i de les entitats esportives.

Per últim, com a síntesi, destacar que l'esport es visualitza com una eina metodològica que ens permet incidir de forma global en la totalitat de l'acció educativa, conduint i millorant el desenvolupament físic i motriu de l'alumne i potenciant el seu procés maduratiu i personal. Així doncs, en cap cas es visualitza l'esport com una finalitat en ella mateixa, com potser s'ha entès sovint. És a dir, no es tracta d'aprendre un esport, sinó que es planteja que mitjançant l'esport es poden aprendre moltes coses.

Sector cultural

Pel que fa als documents emesos pel sector cultural, constatem com en general són textos que coincideixen poc entre ells. Tots parlen de qüestions diverses de l'educació i no tracten l'educació des d'una perspectiva general. És així que no donen cap pista de com creuen que hauria de ser l'educació globalment sinó que fan propostes d'actuació en funció dels seus interessos i motivacions. Per tant, depenent de l'àmbit que representen (teatre, premsa, televisió, etc.) defensen una sèrie de criteris que s'haurien d'aplicar als ensenyaments obligatoris.

Ressenyem a continuació qüestions que s'han anat abordant des de cadascun dels documents:

En primer lloc, i pel que fa a l'àrea d'educació de visual i plàstica (a la qual hi fan molt d'èmfasi), es reclamen una sèrie de demandes referents a l'augment d'hores lectives d'aquesta assignatura, a la millora dels continguts treballats i, finalment, a la dotació de més recursos tant materials com humans. A més, s'insisteix en què els professionals vinculats a aquesta àrea estiguin més reconeguts i se'ls consideri a l'hora de fer canvis en relació a la mateixa. I sobretot, s'exigeix el reconeixement de forma oficial d'aquesta àrea com a instrumental.

En segon lloc, es considera que el benestar i l'educació han de ser una prioritat. A l'escola s'han de viure experiències d'educació en valors i a la vegada els nens i nenes han d'aprendre i passar-ho bé. Per tant, el docent haurà de saber motivar, i per això es proposen recursos educatius com l'humor i el teatre, entre d'altres.

En tercer lloc, cal destacar que es defensa que el català ha de ser la llengua vehicular dels centres educatius catalans, tot i que l'escola també ha de garantir el coneixement del castellà. En definitiva, els alumnes han de tenir una bona competència tant en català com en castellà.

Seguidament, i entrant en qüestions més generals i no tant vinculades al sector cultural en concret, en algun dels documents es fa referència a les problemàtiques entorn el professorat, com ara la manca de reconeixement social i d'innovació metodològica (en relació a la tendència a caure en la rutina i no crear nous ensenyaments). Aquí s'insisteix també en la gran tasca que cal començar a fer amb el mitjans de comunicació, ja que sovint des de l'escola s'emeten uns missatges i valors que després la televisió contradia.

Per últim, caldria destacar la denúncia que un altre document fa a la inestabilitat normativa en educació, la qual dificulta la qualitat de la mateixa educació. D'altra banda, des d'aquest mateix document s'insisteix en la necessitat de prendre consciència que tota la responsabilitat de l'educació no pot recaure a l'escola, sinó que també s'ha de compartir amb altres agents educatius, com ara la família i la societat.

Així doncs veiem, com dèiem a l'inici, que cada document fa aportacions diferenciades i que no acabem de visualitzar comuns denominadors, si bé tampoc dissidències o divergències en allò que s'apunta des de cada document.

Sector de l'arquitectura i l'urbanisme

En el sector de l'arquitectura i l'urbanisme hi ha força documents que reflexionen sobre tots els aspectes educatius que tenen els espais arquitectònics i urbanístics, considerant i ressaltant la idea que l'espai públic té una funció educadora (en alguns casos també la té el concepte organitzatiu del barri, districte, la ciutat i la metròpoli), però no incideixen en l'educació pel que fa referència al Sistema Educatiu.

En els tres documents localitzats i analitzats on sí que trobem referències al Sistema Educatiu es fa incidència sobre la importància que té l'espai i com determina també les metodologies que es porten a terme. Tanmateix, es tracta de documents que no fan una anàlisi massa profunda, com constatarem pels comentaris que farem a continuació.

D'una banda, tenim un document que fa demandes de treball a l'escola, però de manera poc concreta (projectes, explicació de l'espai) i incideix en la importància del treball en equip fet a l'escola per ensenyar a construir projectes, territoris i societat.

D'altra banda, un segon document posa de manifest com l'espai escolar, incidint també en el moble, determina, mai es neutre i sempre educa. I evidencia la manca de reflexió de l'administració sobre tots aquests aspectes.

Finalment, en el tercer s'apunta com l'arquitectura dels espais té un paper educatiu en les persones alhora que es fa una demanda a l'escola en relació a millorar el nivell de qualitat educativa que s'ofereix, ja que es creu que la fonamental transformació cultural i social és conseqüència de la transformació de l'escola i de la política.

Com veiem, es tracta de documents que ens obren la porta a reflexionar sobre la importància que té la construcció de l'espai en el treball pedagògic. D'aquesta manera es posa de manifest que és un sector que té moltes coses a dir i que encara queda molt per treballar tot acabant de donar la importància que té realment l'espai i l'arquitectura en el Sistema Educatiu, en la seva metodologia i en els seus projectes.

2.3.2. Síntesi valorativa final

A continuació desenvolupem la síntesi valorativa final que recull les anàlisis i valoracions fetes en les diferents síntesis de cadascun dels sectors i que ens ha de permetre tenir una visió de conjunt de les reflexions (documentades) que s'han elaborat entorn l'escola i l'educació. En primer lloc, farem esment als aspectes més formals quant al tipus i característiques de la documentació consultada i en segon lloc, abordarem els aspectes de contingut que s'han desenvolupat en els diferents documents.

Com hem pogut constatar al llarg de les diferents síntesis valoratives de cadascun dels sectors categoritzats, la producció documental és molt diversa i podem trobar referències en diferents tipus de documents: articles, llibres, webs, premsa, entrevistes, etc.²⁴ Així mateix, ens trobem amb sectors com l'econòmic o l'empresarial en què hi ha una extensa i intensa producció documental entorn l'escola, desplegant un nivell de profunditat i concreció rellevant -i que arriba fins i tot a propostes concretes- al costat d'altres sectors com per exemple l'urbanístic, del qual hem trobat pocs documents que parlin de l'escola. Altrament, i d'entre els documents consultats, hem vist com n'hi ha que desenvolupen reflexions sobre com hauria de ser l'escola i el Sistema Educatiu més en general, d'altres que parlen de l'escola en el context de reflexions vinculades al seu sector i d'altres que finalment en parlen de manera més tangencial, només en referència a aquelles qüestions en què el sector té coincidències puntuals amb l'escola.

Conseqüentment, constatem que d'entre la setantena de documents llegits i treballats hi ha força diversitat en la manera de reflexionar sobre l'escola (i, sovint, sobre l'educació). I aquesta diversitat fa que ens trobem amb sectors i textos amb una visió de l'escola i l'educació més general i d'altres amb visions més concretes o restrictives; sectors i textos que revisen aspectes diversos i sectors i textos que se centren en qüestions específiques. Circumstància que, per descomptat, no ens ha d'estranyar tenint en compte que en cap cas estem parlant de sectors educatius i per tant cadascun d'aquests sectors elabora els discursos vinculats a l'escola en funció de la relació que hi estableixen en el seu quefer habitual i de si aquest motiva més o menys preocupació/ocupació pel que fa a l'escola i l'educació.

²⁴ Veure bibliografia de l'anàlisi documental a l'annex 2.

En suma, i pel que fa a aquesta visió més general, parlariem de riquesa documental, i sobretot perquè estem buscant discursos pedagògics fora de l'àmbit estrictament pedagògic, fet que per descomptat ens suposa una grata sorpresa.

D'altra banda, i entrant ja en els aspectes de contingut, ja hem dit que en els diferents documents s'han abordat temes diversos i des de perspectives diverses, fet que ha donat com a resultat una producció conjunta rica i àmplia com comentarem tot seguit. En aquest sentit, hem delimitat una sèrie de categories que han aparegut de manera transversal al llarg dels diferents textos i que seran les que procedirem a comentar a continuació. Són 9 les categories significatives obtingudes de manera inductiva (a partir de l'anàlisi dels textos treballats, classificació i supraordenació)²⁵ i algunes estan vinculades a l'àmbit més estructural i legislatiu, d'altres a l'àmbit més organitzatiu i de gestió, d'altres a l'àmbit més didàctic i curricular i d'altres a l'àmbit de la coresponsabilització i la comunitat. Concretament, es tracta de les categories següents²⁶:

Concepció del Sistema Educatiu (Objectius)

Currículum

Professorat

Recursos

Coresponsabilitat

Organització i gestió escolar

Relació escola-entorn/agents/serveis

Alumnat

Legislació i normativa

D'aquestes, i com veurem en els comentaris que segueixen, algunes han estat més presents en la totalitat de documents i d'altres menys, així com algunes han estat tractades amb més profunditat que d'altres, independentment del nombre de documents on apareguessin. En aquest sentit, i tenint en compte que en anàlisis d'aquest tipus la importància del que es diu més vegades no vol dir que sigui necessàriament més elevada que la importància del que es diu menys vegades -però potser fent una aportació més rellevant-, hem optat per fer presents totes les categories que haguessin estat abordades de manera prou concreta i significativa, amb independència del nombre de documents on apareguessin.

²⁵ Podem consultar la categorització a l'annex 5.

²⁶ Citades per ordre de nombre de documents on apareixen.

Una de les categories que ha comptat amb més referències ha estat la de **concepció del Sistema Educatiu** (només han mancat referències en els documents del sector de justícia, sector del qual d'altra banda gairebé no hem trobat producció documental vinculada a l'escola o l'educació). En general, les aportacions que trobem en aquesta categoria apunten cap a la necessitat d'un canvi en el Sistema Educatiu i el seu model pedagògic, un canvi que vagi d'acord amb el moment actual que s'està vivint, moment complex i moment de canvis. És en aquest sentit que des del sector econòmic i empresarial consideren que l'educació és un factor estratègic de país i que cal millorar-ne la qualitat ja que durant molt de temps l'accent ha estat en l'extensió (garantir una educació per a tothom). Així mateix, afegeixen que cal treballar per a l'excel·lència i la competitivitat sense deixar de vetllar pels nous nats i per la igualtat d'oportunitats.

En general, les aportacions apunten cap a la necessitat que el Sistema Educatiu s'adapti als canvis que es van succeint en l'entorn social i que es prepari als futurs ciutadans des d'una òptica global i integral per a ser socialment actius, per a construir coneixement crític i per a tenir una actitud d'aprenentatge permanent. En aquesta línia, des del sector dels mass media consideren que és cabdal que el Sistema Educatiu recuperi la seva funció social.

D'entre els altres aspectes vinculats a la concepció global del Sistema Educatiu, si bé no es tracta de reflexions majoritàries, destacaríem la importància de l'aportació del sector cultural quant a recordar que el català ha de ser la llengua vehicular del Sistema Educatiu i la llengua oficial i d'ús en els centres educatius, realitat que, com bé sabem, en determinats nivells educatius (secundària i batxillerat) no sempre s'esdevé així tot i la política d'immersió lingüística. Així mateix, destacar l'aportació del sector sanitari posant de manifest la funció preventiva (de situacions diverses) de l'escola. Cal destacar que aquesta aportació la valorem com a especialment positiva en el sentit que a vegades el model mèdic és més interventiu que preventiu i per tant té tendència a projectar models més interventius, al contrari del que fa aquí.

La categoria del **currículum** també ha estat àmpliament abordada i d'aquesta en destacaríem, en primer lloc, les diverses demandes que es fan a l'escola per tal que s'incorporin continguts al currículum. És així com veiem que la majoria de sectors consideren que al currículum escolar hi manquen continguts vinculats a l'especificitat del seu sector i per tant es fan propostes en aquesta línia. Així doncs, al llarg dels diferents documents trobem referències a

la necessitat de treballar els diferents sistemes de comunicació, els mitjans audiovisuals, les “noves pantalles”, la prevenció de les drogodependències, els hàbits i valors associats a la salut, la cuina, l’educació vial, la prevenció d’accidents, la defensa del medi, la convivència i els conflictes, l’esport, l’educació visual i plàstica, etc. Ens trobem clarament, per tant, davant l’imaginari d’una escola “bústia de suggeriments”, a la qual cadascú hi fa la seva demanda específica des d’un clar centrament. Ara bé, també caldria distingir que d’entre aquestes referències n’hi ha que plantegen el sentit d’aquest treball des d’una perspectiva més global. Seria el cas de l’esport, respecte el qual es defensa que aquest permet treballar valors educatius transversals o el cas del sector mediambiental, que defensa la necessitat que els centres esdevinguin nuclis i xarxes de participació en defensa del medi.

D’altra banda, i en un major grau d’obertura, podem fer esment a les propostes d’alguns sectors que aconsegueixen desvincular-se del contingut del propi sector. És així que el sector de l’economia i empresa destaca la necessitat d’augmentar els coneixements bàsics i aquells més cabdals per a societat on vivim: llengua catalana, castellana i anglesa, TIC, i valors com ara l’esforç, la creativitat, la iniciativa, la responsabilitat i capacitat de superació. Com també resulten rellevants les aportacions del Tercer sector que des d’una visió més àmplia aposta per un currículum que prepari per a una ciutadania global i per tant posa sobre la taula la necessitat de repensar plantejaments metodològics clàssics que no s’adapten a aquest model de ciutadania de cap de les maneres. Perquè com bé expressen, l’objectiu de l’ensenyament no és ensenyar, sinó aprendre, i cal modificar consegüentment la manera d’ensenyar²⁷.

En quant al **professorat**, un altre nucli temàtic referenciat per la majoria de sectors, sobretot es posa l’èmfasi en la millora de la seva formació, tant inicial com continuada. Es considera imprescindible comptar amb professionals ben capacitats, amb una bona formació psicopedagògica i amb les dosis d’especialització necessàries. Així mateix, també trobem referències entorn l’estabilitat professional en base a condicions laborals més favorables, o a un codi deontològic pel cos docent que dignifiqui la professió i orienti la seva acció, com es reivindica des del sector sindical. D’altra banda, també es fa esment a la imprescindible motivació del professorat per a la seva tasca que, més enllà de ser vocacional, també necessita d’incentius i d’una justa remuneració.

²⁷ Si bé és cert que darrera les reflexions d’aquests dos sectors hi ha els objectius i finalitats del propi sector (tenir treballadors ben qualificats o comptar amb una ciutadania implicada), també és cert que les propostes estan menys centrades en el propi sector.

El tema dels **recursos** també aflora en diversos documents. Respecte aquests, les referències són diverses si bé tenen com a comú denominador una reivindicació d'un augment d'aquests, sovint vinculats a l'especificitat del sector que es representa. És així que trobem demandes d'una major dotació tecnològica als centres educatius, de més instal·lacions esportives i de més mitjans i recursos materials i humans per a l'educació visual i plàstica. Nogensmenys, també destacaríem de nou el sector econòmic i empresarial com el menys centrat en la seva especificitat atès que la referència que fa té a veure amb una major inversió educativa per a l'etapa 0-6. I finalment, destaquem com a rellevant la reflexió que s'aporta des del sector de l'arquitectura en quant a tenir en compte la importància que té la construcció de l'espai pel posterior treball pedagògic que s'hi desenvolupa.

Així mateix, i en el context d'aquest estudi, resulta rellevant constatar que una bona part dels sectors emet algun discurs vinculat a la idea de la **coresponsabilitat**. Pel que fa a aquesta, el major nombre de referències gira entorn a la indispensable col·laboració entre l'escola i la família, i a la necessitat que la família no dimiteixi de les seves responsabilitats educatives atès que la seva funció educativa és cabdal. No obstant, també trobem força referències a la coresponsabilitat educativa entre l'escola i altres agents amb responsabilitats o implicacions educatives. És així que es fa referència a les ONG, a les editorials, als mitjans de comunicació, als agents socials vinculats a la infància amb risc, a les institucions locals, a la col·laboració entre centres educatius, a l'administració i a la societat en general. Sembla, per tant, que en aquest punt hi ha una certa conciliació entre la visió de l'escola com a "bústia de suggeriments", a la qual només se li fan demandes i per tant se li deleguen responsabilitats, i aquesta visió més compartida del fet educatiu en què es visualitza la col·laboració de diferents sectors amb l'escola.

Amb menys referències, però prou significatives, tenim la categoria de l'**organització i gestió escolar**. D'entre aquestes destacaríem sobretot aquelles idees entorn a la necessària estabilitat d'equips docents i directius. Per descomptat, la bona gestió del centre té una relació directa amb el clima i benestar dels professionals que hi treballen. Així doncs, des del sector sindical es parla de millorar les condicions laborals d'acord amb les característiques de la professió, tot i tenint en compte l'horari, l'activitat, el reconeixement,... entre d'altres. I des del sector econòmic i empresarial s'insisteix en el valor de l'estabilitat dels equips en si, tan si són docents com directius, perquè determinades dinàmiques que comporten claudres molt variables i inestables acaben incidint negativament en la qualitat educativa del centre i, per

extensió, del Sistema. Finalment, també és rellevant alguna referència a la superació de la dualitat pública-privada a partir de comptar amb una xarxa pública de gestió privada.

D'altra banda, també és molt rellevant la referència a una major autonomia i flexibilitat dels centres, conjuntament amb una major professionalització de la direcció. Des del sector econòmic i empresarial estan convençuts que cal dotar als centres de major autonomia, en base als criteris d'uns equips directius reforçats, per tal d'adaptar-se de forma més adequada al context sociofamiliar on estan ubicats. Circumstància que també ha de facilitar una escola més oberta i en contacte amb l'entorn, com s'apunta des del Tercer sector.

Vinculat a aquesta darrera idea de **relació amb l'entorn**, tenim una altra categoria a la qual hem trobat referències explícites en diversos sectors i que té a veure amb la necessitat que l'escola s'obri i contempli les complicitats, col·laboracions i relacions que pot tenir amb l'entorn social i laboral. De fet, això és pel què, en definitiva, es prepara als alumnes: per inserir-se en el món social i laboral. Especialment interessants ens semblen les referències del Tercer sector quan expressen que l'educació escolar ha de formar part de la xarxa social i educativa comunitària, interactuant amb ella, en base a una participació plural i un treball en xarxa. Com també considerem valuoses les aportacions del sector econòmic i empresarial respecte la indispensable relació entre el món educatiu i el món laboral/empresarial, tot articulant bons mecanismes de transició escola-treball, o encara podríem fer esment a les propostes de treball intersectorial o en xarxa amb l'escola que s'apunten des d'algun document vinculat al món de la infermeria.

Finalment, i ja acabant la revisió de les diferents categories establertes, faríem referència a l'alumnat i a la legislació i normativa, categories que han comptat amb molt poques referències malgrat, i com ja hem explicat a l'inici, resultin de relleu per a la finalitat d'aquest estudi. Concretament, i respecte l'**alumnat**, les referències apunten, d'una banda, a la necessitat d'un treball de prevenció per tal de pal·liar el problema del fracàs escolar i abandonament d'estudis que té el Sistema, i de l'altra, es fa un apunt a la conveniència de contemplar als alumnes com a més actius i, per tant, participatius en el context del Sistema Escolar. D'altra banda, i pel que fa a la **legislació i normativa**, essencialment faríem referència a la demanda d'un marc normatiu més estable que no estigui subjecte a cicles electorals ni partits i que per tant permeti poder treballar per a la millora del Sistema sense interferències ni biaixos electoralistes.

En suma, i reiterant el que hem dit a l'inici d'aquesta síntesi final, la pluralitat de sectors ha comportat la pluralitat d'aportacions, tant en tipologia com en quantitat i qualitat. Sens dubte, valorem com a molt positiva aquesta circumstància pel que ja hem apuntat entorn el fet que estem treballant amb documents sobre educació emesos des de sectors no educatius, fet que ens evidencia que hi ha una sensibilitat i preocupació envers aquesta en general i l'escola en particular que es tradueix en forma de reflexions i propostes.

2.4. Conclusions

Com hem explicat a l'inici, les característiques de la recerca i el volum acotat de fonts documentals obtingudes ens han fet optar per una anàlisi documental que tingués en compte tot el volum de producció que aquests sectors han fet entorn l'escola i el fet educatiu més en general.

El resultat ha estat satisfactori: hem pogut obtenir una visió general d'allò que s'està dient des de cadascun dels sectors tot i contrastant coincidències i divergències *inter* i *intra* sectors.

Així doncs, i fent una valoració general tot tancant aquesta part de l'estudi, destacaríem com a aportacions més rellevants les referències a la necessitat d'un canvi, un canvi que impliqui que l'escola s'ajusti a les transformacions socials que s'esdevenen, tot mostrant-se més oberta i alhora més flexible, així com amb major capacitat de gestió autònoma. Nogensmenys, també cal assenyalar la necessitat que perquè aquest canvi pugui esdevenir justament cal un entorn normatiu més estable. Sovint, els canvis en la legislació esdevenen grans distorsionadors pel Sistema Educatiu i dificulten l'aparició d'iniciatives que en millorin la qualitat. Som en el país de la Unió Europea on més reformes educatives es produeixen i això, més que guiar desorienta. Així mateix, també ens semblen cabdals les referències a un major suport al professorat en les diferents formes apuntades.

Ara bé, l'aportació que creiem més rellevant és la que té a veure amb la coresponsabilitat atès que la clau de tot plegat passa, des de la nostra perspectiva, per una comprensió àmplia del fet educatiu en què els diferents agents implicats se'n responsabilitzin. En la mesura en què això sigui així serà més fàcil trobar camins de millora i de resposta als reptes que l'educació avui en dia planteja. Com també serà des de la coresponsabilitat que es podran atendre les múltiples demandes que es fan a l'escola i que els mateixos documents reflecteixen quan cada sector fa la seva "reivindicació" particular i específica al currículum escolar. Segurament, aquests mateixos sectors que fan la demanda estarien disposats a col·laborar i contribuir fent aportacions en el sentit que ells mateixos apunten, però per això cal obrir vies de comunicació i construir ponts de diàleg.

Tal i com hem comentat, no hem d'amagar certa sorpresa en constatar que sectors no educatius parlen de l'educació i de l'escola. I en absolut ho interpretem com un indicador

d'intrusisme sinó que ben al contrari, com una mostra d'interès i com una predisposició, implícita o explícita, a col·laborar amb el repte educatiu i caminar vers la coresponsabilitat.

És en aquest sentit que, dialogant amb els diferents sectors a partir de les següents fases de la recerca, esperem contrastar valoracions, visions, imaginaris i actituds en relació al que hem apuntat.

3. Tècnica Delphi

3.1. Introducció

La tècnica Delphi és una tècnica d'investigació social que té com a objectiu l'obtenció d'una opinió grupal fidedigna a partir d'un grup d'experts. Consisteix en una tècnica de caràcter empíric, social i descriptiu la qual, mitjançant la seva metodologia estructurada, permet analitzar els discursos de les persones clau (*key persons*).

Es tracta d'una tècnica ideada els anys cinquanta amb finalitats militars i a partir de la dècada dels seixanta ja emprada en els àmbits acadèmics i empresarials. Ha estat utilitzada principalment com a tècnica de previsió i consens en situacions d'incertesa, en les quals no és possible fer servir altres tècniques basades en informació objectiva (Landeta, 1999).

Consisteix, com ja hem avançat en la introducció a la recerca, en la selecció d'un grup d'experts als quals se'ls demana la seva opinió sobre qüestions referides a esdeveniments futurs. Les estimacions dels experts es realitzen en successives rondes o voltes que, de manera anònima, cerquen el consens des de l'autonomia dels participants.

Tanmateix, i atesa l'atribució de tècnica de grup amb personalitat i aplicacions pròpies (Brunet, Pastor, Belzunegui, 2002), es converteix en una tècnica dotada de gran flexibilitat que permet variacions en el seu disseny i aplicacions com així ho demostren els diferents estudis que es desenvolupen amb aquesta tècnica. En aquest mateix sentit, en el nostre estudi s'ha fet un disseny "a mida" d'aquesta tècnica amb la finalitat d'ajustar-nos a les característiques de la recerca. És per això que no ens hem limitat només a la funció prospectiva de la mateixa sinó que també hem explorat les dimensions diagnòstiques i opinatives que permet la mateixa, tot buscant el consens i identificant divergències.

Així mateix, i com a aspecte important a tenir en compte, podem afirmar que la qualitat dels resultats depèn, sobretot, de l'elecció dels experts consultats i de la cura que es tingui en l'elaboració del qüestionari (Astigarraga, 2004).

Pel que fa a les característiques principals de la tècnica Delphi i les aportacions metodològiques que aquestes presenten, segons Landeta (1999), són:

- *Procés iteratiu.* Es busca l'estabilització de les diverses opinions dels experts, que es donen varies vegades per oferir la possibilitat de visió de noves idees o plantejaments.

La iteració ajuda a aconseguir una reflexió més profunda sobre el problema, tant per repensar-lo com per tenir nova informació que li permeti a l'expert incorporar punts de vista i dades diferents al seu procés de reflexió individual.

- *Anonimat*. Cap membre del grup no coneix les respostes particulars dels altres membres i fins i tot hi ha casos en què els experts que formen part del grup no es coneixen. L'anonimat de les aportacions individuals contribueix a la reducció de la influència d'alguns efectes psicològics no desitjats (caràcters dominants, tímidesa, diferències de poder,...).
- *Retroalimentació (feedback) controlada*. Els resultats del grup són molt superiors als possibles resultats que es donen individualment, gràcies sobretot a la informació que té el grup cada vegada que es dona una nova opinió sobre el mateix tema. Aquest feedback permet filtrar la transmissió d'informació entre els experts, interpretant, recollint i sintetitzant amb la finalitat d'assegurar la seva comprensió, eliminant dades irrellevants i adjuntant informació addicional rellevant.
- *Resposta estadística del grup*. La mitjana de les respostes individuals és la resposta del grup en cas que sigui requerida una resposta numèrica. La quantificació dels resultats permet el seu tractament analític, la determinació estadística de l'existència de corrents diferenciades d'opinió, la possibilitat de tenir criteris objectius per a finalitzar el procés iteratiu, l'expressió clara del grau de consens o dissens sobre els resultats grupals, etc.
- *Metodologia flexible*. La flexibilitat metodològica d'aquesta tècnica permet adaptar-se a objectes d'estudi variats i admet sense dificultats millores que, sense desvirtuar les característiques bàsiques de la mateixa, li dona una major capacitat explicativa, comunicativa, participativa, formativa, etc.
- *Facilitat d'implementació*. El seu desenvolupament i implementació són fàcils de dur a terme de manera que no és necessari disposar d'una infraestructura informàtica potent, ni d'uns coneixements molt profunds en estadística.

3.2. Disseny

3.2.1. Disseny i procés seguit

El disseny i procés que hem seguit en l'aplicació de la tècnica Delphi ha constatat de 4 fases²⁸ que descrivim a continuació:

1a Fase. Selecció d'experts.

Per a fer la selecció d'experts, i com hem comentat en la introducció a la recerca, primerament fem una selecció dels àmbits socials no educatius que cal que representin l'estudi. Aquesta fase presenta dues dimensions:

- **Dimensió qualitativa:** En primer lloc, es fa una categorització per establir els sectors amb els quals comptarà la recerca. Un cop escollits els sectors, es fa una selecció dels agents representatius -dins de cada sector- atenent a criteris d'experiència, posició, responsabilitat, accés a la informació i disponibilitat. Cal destacar, també, que uns dels criteris clau per poder formar part de la recerca, més enllà de la seva identificació com a agents "no vinculats al món de l'educació", és que elaborin discursos (més o menys formalitzats) entorn a l'educació i les institucions educatives actuals.
- **Dimensió quantitativa:** La selecció dels agents es fa en funció de la seva representativitat en quant al sector. En aquest cas, la mostra és de 36 experts repartits entre els diferents sectors, intentant que el nombre d'experts sigui proporcional al nombre de documents vinculats al món educatiu que s'han emès des del sector, així com que aquest nombre faciliti la realització de les entrevistes i sigui assequible per fer una anàlisi i reflexió posterior de qualitat.

2a Fase. Entrevistes.

El primer contacte personal amb els agents es fa mitjançant una entrevista semiestructurada que consta de cinc preguntes obertes. Aquestes preguntes es dissenyen tenint en compte tres grans blocs: el diagnòstic que es fa de l'educació, la visió de futur que tenen d'aquesta i les propostes de millora que poden fer des del sector encaminades a un model d'escola desitjable o ideal²⁹. Aquesta entrevista, conjuntament amb la recopilació i tractament de la

²⁸ Cal no confondre aquestes fases amb les fases generals de la recerca (veure introducció). Aquestes fan referència únicament al procés de disseny i implementació de la tècnica Delphi.

²⁹ Veure el model d'entrevista a l'annex 6, on trobarem totes les indicacions que es van seguir a l'hora de realitzar les entrevistes (protocol, preguntes, material, etc.).

documentació ja realitzada³⁰, permet establir un primer contacte amb l'agent i consegüentment amb el sector que representa el mateix. D'altra banda, l'entrevista ens ha de servir per donar a conèixer la recerca i per elaborar el qüestionari iteratiu que s'administrarà com a instrument propi de la tècnica Delphi.

3a Fase. Qüestionaris i informe dels qüestionaris.

Aquesta fase es divideix en tres moments diferents -voltes- i cadascun d'aquests utilitza instruments diferents:

1a volta: Qüestionari 1

A partir de les respostes extretes de les entrevistes s'estableix una classificació dels continguts i idees clau de les mateixes³¹ en categories³². Així doncs, tenint en compte la freqüència en què apareixen aquestes idees³³ es formulen una sèrie de preguntes que d'una banda fan referència a totes aquelles categories presents en els resultats de l'entrevista i de l'altra ajuden a concretar les idees amb la finalitat d'arribar a un consens –objectiu principal de la tècnica Delphi-. En aquest sentit, cal assenyalar que l'estudi mira de ser el màxim fidel als continguts que tracten els agents i la manera com els expressen de manera que l'elaboració del primer qüestionari no es realitza en base a allò que com a equip investigador ens pugui semblar interessant de tractar sinó que en base a allò que han anat expressant el conjunt dels agents. Així mateix, i per tal de garantir que no oblidem temàtiques, idees o ítems considerats importants pels agents, les preguntes recullen l'opció de fer-hi observacions.

D'aquesta manera, el qüestionari 1 s'elabora en base a preguntes categoritzades i obertes. En quant a les preguntes categoritzades n'hi ha de tres tipus: preguntes on s'han d'escollir alguns dels ítems proposats, preguntes on s'han de valorar ítems mitjançant una escala de Likert i preguntes on s'han d'endregar diferents ítems per ordre de prioritats³⁴.

Un cop dissenyat el primer qüestionari es fa arribar -via correu electrònic- als experts que formen part de la recerca i se'ls demana una resposta en un termini de temps prudencial.

³⁰ Veure el capítol 2 (Anàlisi documental).

³¹ Veure a l'annex 8 la graella de les idees clau corresponent a les respostes de cadascun dels agents entrevistats.

³² Veure a l'annex 9 el llistat de categories extretes de les idees clau corresponents a les respostes donades pels agents en les entrevistes.

³³ Veure a l'annex 10 la freqüència en què apareixen cadascuna de les categories corresponents a les respostes de l'entrevista.

³⁴ Veure el model del qüestionari 1 a l'annex 11.

A partir d'aquí, es recullen les respostes les quals són quantificades, ponderades i analitzades. L'anàlisi o tractament de les dades³⁵ es duu a terme de manera diferent en funció de la tipologia de preguntes³⁶. Si són categoritzades se'n fa un tractament estadístic i si són obertes es fa una categorització de les idees exposades.

2a volta: Qüestionari 2

De la mateixa manera que s'elaboren les preguntes del primer qüestionari a partir de la informació extreta de les entrevistes, el segon qüestionari s'elabora a partir dels resultats del primer qüestionari ja tractats i analitzats. Aquest segon qüestionari té per finalitat concretar encara més algunes respostes i aprofundir en determinats aspectes que s'assenyalen com a més rellevants. Conseqüentment, es dissenyen una sèrie de preguntes que ens permetran clarificar aquests aspectes i acostar-nos al consens o, si és el cas, destacar més la dispersió d'opinions entorn una idea en concret. Així mateix, i com en el qüestionari 1, aquest recull l'opció de fer-hi observacions per tal d'assegurar que no es descuiden aspectes considerats rellevants pels mateixos agents.

Així doncs, el qüestionari 2 està format tant per preguntes categoritzades com per preguntes obertes. En relació a les preguntes categoritzades, aquestes consisteixen en escollir alguns dels ítems proposats com a possibles respostes a les preguntes els quals, al seu torn, són ítems proposats pels mateixos agents en el primer qüestionari^{37 38}.

Un cop dissenyat el qüestionari 2 es fa arribar als experts –via correu electrònic- tot demanant-los la resposta al mateix en un termini de temps prudencial.

A partir d'aquí, i de la mateixa manera que en el primer qüestionari, es recullen les respostes i són quantificades, ponderades i analitzades³⁹. Tal i com en el cas anterior, es fa un tractament estadístic de les respostes a les preguntes categoritzades i les respostes a preguntes obertes es classifiquen per categories.

³⁵ Veure el punt d'Anàlisi i interpretació dels resultats corresponent al qüestionari 1 (3.3.2) on queda exposat de manera explícita el tractament i anàlisi de cadascuna de les respostes.

³⁶ Veure l'estructura del qüestionari 1 a l'annex 12 per tal d'identificar quin és l'objectiu de cada pregunta i les característiques formals de les mateixes.

³⁷ Veure el model del qüestionari 2 a l'annex 16.

³⁸ Veure l'estructura del qüestionari 2 a l'annex 17 per tal d'identificar quin és l'objectiu de cada pregunta i les característiques formals de les mateixes tal i com s'ha fet també en el qüestionari 1.

³⁹ Veure el punt d'Anàlisi i interpretació dels resultats corresponent al qüestionari 2 (3.3.2) on queda exposat de manera explícita el tractament i anàlisi de cadascuna de les respostes.

3a volta: Informe dels qüestionaris

En base als resultats del primer i segon qüestionari s'elabora un breu informe on s'exposen les idees més rellevants i que han estat destacades en major freqüència pels agents. Aquestes sobretot fan referència als punts de consens, però també s'hi exposen els punts on hi ha hagut cert dissens o dispersió d'idees.

Aquest informe s'envia –via correu electrònic- als experts perquè en facin una darrera valoració i se'ls convida a fer-hi les esmenes, comentaris i/o observacions que creguin oportunes⁴⁰. Tot això, amb la finalitat d'assegurar que tots els agents se sentin identificats amb les idees que s'exposen a l'informe final o d'acabar d'ajustar el consens i, si és el cas, deixar més clares les divergències que puguin existir.

Per tant, i en resum, tots els participants hauran de respondre dos qüestionaris consecutius i revisar un informe final de resultats dels qüestionaris breu.

4a Fase. Resultats i conclusions de l'aplicació de la tècnica Delphi.

Un cop arribats a aquesta fase, i prenent com a base l'informe breu dels dos qüestionaris i els comentaris que s'hi ha generat al respecte es fa un recull de tots els resultats i conclusions i es complementen amb la informació més desenvolupada que trobem a l'informe de resultats de la resta d'instruments aplicats en la tècnica Delphi (entrevistes, qüestionari 1, qüestionari 2). La finalitat és la de creuar les dades i contrastar-les amb les de l'anàlisi documental en la darrera fase de la recerca: les conclusions finals.

Així mateix, també es desenvolupen unes conclusions específiques pel que fa a l'aplicació de la tècnica Delphi.

3.2.2. Validació

Quant a la validació dels instruments, esmentar com a primer criteri les successives voltes que podem considerar que s'inicien ja en les entrevistes. Si tenim en compte que cadascun dels instruments recollia les respostes de l'anterior tot cercant un major aprofundiment d'idees o precisió de les mateixes, la pròpia iteració esdevé mecanisme de validació atès que en la mesura que un agent pogués no estar d'acord en els ítems que s'assenyalaven per escollir

⁴⁰ Veure a l'annex 21 el model de l'informe dels qüestionaris enviat als agents corresponent a la tercera volta.

sempre tenia l'opció de fer observacions al respecte. I de la mateixa manera, el fet que tots els instruments comptessin amb una part de comentaris i observacions generals a l'instrument també permetia fer constar qualsevol "oblit" del propi instrument.

En aquest sentit, també esmentar que la tercera volta o informe dels qüestionaris esdevé l'instrument que més clarament ha recollit aquesta vocació "validadora" atès que de manera sintètica resumeix les idees clau a les quals s'arriba amb la recerca i qualsevol agent que cregués que aquestes no reflectien allò que ell havia expressat podia manifestar-ho.

Així mateix, també s'ha emprat un altre mecanisme que ha estat la validació per jutges. Concretament els qüestionaris 1 i 2 van ser revisats per tres persones expertes en metodologia de recerca⁴¹.

⁴¹ Concretament s'ha tractat de la Dra. Elisabeth Alomar, la Dra. Anna Pagès i la Dra. Mercè Pañellas, professores de la FPCEE Blanquerna (Universitat Ramon Llull).

3.3. Anàlisi i interpretació de resultats

3.3.1. Entrevistes

Quant als resultats obtinguts a les entrevistes és significatiu comentar que la impressió general és que la majoria dels agents escollits per a fer-los l'entrevista han estat persones amb un discurs fluid sobre l'educació que denota una reflexió i un coneixement previ sobre aquesta. Així doncs, les respostes han estat en tot moment ben argumentades. Sens dubte, aquesta és una circumstància que ens confirma haver fet una bona selecció de persones rellevants i expertes en el seu sector les quals tenen certa opinió sobre el món de l'educació i l'escola⁴².

1. Quina és la seva percepció del món educatiu-escolar actual?⁴³

En relació a la primera pregunta que fa referència al diagnòstic de l'escola d'avui podem destacar sobretot que s'ha parlat de punts forts i punts febles, ja que també era una instrucció que se li donava a l'entrevistat a l'hora de respondre la pregunta. Per tant, en totes les entrevistes apareix aquest diagnòstic (punts forts/febles).

En la majoria dels casos apareixen més quantitat de punts febles que punts forts, la qual cosa fa que d'entrada hi hagi una sensació de que el diagnòstic que es fa és negatiu, és a dir, que la percepció que la persona entrevistada té del món educatiu-escolar actual (ensenyaments obligatoris) no és gaire bona.

D'altra banda, en algunes situacions l'entrevistat començava a respondre fent una valoració positiva general però després es centrava en diferents aspectes que tenen a veure amb l'educació (currículum, professorat, recursos,...) i l'avaluació que feia era negativa reivindicant en tot moment un canvi necessari i urgent.

Seguidament, i pel que fa als resultats obtinguts en aquesta pregunta, cal dir que les categories que s'han anat repetint en les 36 respostes majoritàriament tenen a veure amb el currículum, el Sistema Educatiu, el professorat i l'alumnat i, amb menys insistència però suficientment

⁴² Veure a l'annex 7 el buidat de les entrevistes.

⁴³ Cal assenyalar que respecte aquesta pregunta ens interessava obtenir la concreció d'un punt fort i un de feble per tal que a banda de qüestions i percepcions més disperses i obertes poguéssim tenir informació més concreta i contrastable.

destacable, amb la relació de l'escola amb l'entorn, l'atenció a la diversitat, el model d'organització i de gestió escolar, la normativa i legislació, i la família⁴⁴.

Tanmateix, també s'ha parlat d'altres temes com la coresponsabilitat educativa, els recursos i la Formació Professional però s'ha fet de manera minoritària i per tant, en aquesta primera pregunta no podríem considerar-los massa significatius.

2.- Què demanaria a l'escola que millori prioritàriament?

Amb aquesta pregunta és pretén esbrinar quins són aquells aspectes que cal canviar en l'educació de forma prioritària.

Per una banda, se'ls convida a reflexionar sobre les mancances que poden trobar en l'àmbit educatiu i d'altra, a endreçar aquestes mancances per ordre de prioritats en funció del que cal canviar o millorar amb més urgència. Per això, en molt casos les respostes d'aquesta segona pregunta han estat la conseqüència de les respostes de l'anterior, ja que en primer lloc se'ls ha demanat que fessin un diagnòstic de punts forts i febles i per tant, són coherents i conseqüents amb el llistat de punts febles a l'hora de fer les demandes a l'escola.

Pel que fa a les idees que han anat sortint des dels diferents sectors, en general podem destacar que es prioritzen sobretot els canvis referents al currículum, al professorat i al Sistema Educatiu.

En primer lloc, i pel que fa al currículum, es destaca que cal repensar el sistema curricular adaptant-lo a les noves necessitats de l'alumnat d'avui. Per tant, es demana que sigui més flexible i que permeti i pugui preparar a la gent perquè sigui capaç de desenvolupar-se en la seva vida personal i laboral en un futur.

En segon lloc, i en relació al professorat, sobretot es posa de manifest que és necessari un canvi en la formació, tant inicial com continuada. Però també hi ha una gran coincidència en què s'ha de valorar més al professorat i donar-li el reconeixement social que es mereix.

⁴⁴ Aquestes categories estan enunciades per ordre de més a menys freqüència en què han anat sortint. A l'annex 10 podem consultar la taula de freqüències corresponent a les diferents categories de cadascuna de les preguntes.

En tercer lloc, i pel que fa al Sistema Educatiu, hi ha hagut opinions diverses sobre el paper de l'escola, el plantejament del Sistema i la lliure elecció del centre educatiu, entre d'altres. Tanmateix, cal destacar que s'ha parlat molt de la necessitat d'un sistema d'avaluació que garanteixi la qualitat educativa, com també s'ha apuntat a la superació de la dicotomia pública i privada per a guanyar aquesta qualitat en educació.

Seguidament, també es plantegen millores entorn l'alumnat, els recursos i la relació amb l'entorn. D'entre aquestes, podríem destacar la demanda d'un retorn a la pedagogia de l'esforç, l'exigència de més recursos materials i humans i el fet de que l'escola hagi de compartir la tasca educativa i coordinar-se amb diferents agents educatius.

Altres categories com la diversitat, l'organització i gestió escolar i la coresponsabilitat educativa han anat sorgint també en les respostes a aquesta pregunta, però no en tanta freqüència com les anteriors. D'aquestes, podríem destacar l'especial menció que es fa a la necessitat de poder atendre a la diversitat des dels centres educatius. Finalment, només s'ha fet algun apunt a la Formació Professional, la família i la legislació i normativa. Tot i amb això, són categories que constatem que han quedat cobertes amb les preguntes que se'ls fa a continuació.

3.- Com imaginaria un model d'escola ideal pel segle XXI?

Aquesta és una pregunta que fa referència a la prospectiva, a l'imaginari de com creuen els diferents agents consultats que serà l'escola en el futur. En línies generals veiem que molts dels aspectes d'aquesta pregunta poden arribar a coincidir amb les respostes de la pregunta 2 (*Què demanaria a l'escola que millori prioritàriament?*) ja que de manera natural es barregen les millores que un pot proposar a l'escola amb com voldria que aquesta escola fos.

En general podem observar que el tipus de resposta fa referència més aviat a aspectes més globals relacionats amb el currículum i el Sistema Educatiu i aspectes més de fons i de filosofia sobre com ha de ser l'educació. En canvi, no s'aborden tant aspectes concrets i imaginaris específics pel que fa a espais, organització,... Sembla que es tenen bastant clares les línies estratègiques i de fons a seguir, amb aspectes coincidents entre els diferents agents.

Veient l'anàlisi que hem fet de les diferents categories que es contemplen en les respostes de les 36 persones claus entrevistades podem comprovar que es fa una incidència majoritària en aspectes de currículum tot focalitzant en parlar d'aquelles matèries o aquells àmbits que es creu que actualment es tracten poc o de manera deficitària i que són necessaris pel desenvolupament i formació dels nens i nenes; aquestes matèries poden passar tant per les sovint esmentades llengües estrangeres o TIC, com per la salut, els valors, l'educació emocional, l'educació per a la ciutadania, la cura del cos, els hàbits,...

Les següents categories més representades en les diferents respostes serien la de relació amb l'entorn i la de Sistema Educatiu. Les opinions expressades pel que fa a la relació amb l'entorn tenen el denominador comú de veure la necessitat d'obertura de l'escola i de treball amb altres agents, sectors, disciplines,...

Les referències al Sistema Educatiu, en ser una categoria molt àmplia, recullen molta diversitat d'aspectes tant relacionats amb la naturalesa dels projectes educatius com amb altres com ara el foment de l'excel·lència, la lliure elecció d'escola, la ràtio, l'avaluació,...

Després d'aquestes tres grans categories majoritàries podem dir que vindria la que té relació amb el professorat, fent esment tant als incentius com a la formació i al reconeixement social, i després de manera més dispersa trobem referències a idees relacionades amb les categories de família, gestió i organització, alumnat, recursos, diversitat, Formació Professional i coresponsabilitat.

Finalment, destacar que en general hi ha trets comuns entre els diferents agents així com la majoria de vegades es fa incidència en el treball que hauria de fer l'escola en algun dels aspectes que pertanyen al seu sector.

4.- Aquestes millores imaginàries com creu que es poden assolir, aconseguir o fer realitat?

Aquesta pregunta recull els aspectes rellevants de la pregunta 2 i 3 tot intentant que l'entrevistat faci un esforç de concreció sobre com pensa que es pot aconseguir allò exposat anteriorment.

En les diferents respostes a aquesta pregunta té molt pes, en coherència amb la visió d'escola exposada en les altres preguntes, la categoria de la coresponsabilitat educativa i la de relació amb l'entorn. En general es creu que la manera d'aconseguir l'imaginari i els canvis passa per un treball conjunt on tinguin responsabilitat els diferents sectors i on es resitüin les demandes que es fan a l'escola i no se li deleguin a ella totes les responsabilitats. Aconseguir les millores ha de passar per un treball en xarxa i la implicació dels diferents sectors, encara que també cal esmentar que no sempre els agents entrevistats s'identifiquen com a sector que ha de col·laborar sinó que hi ha certa tendència a parlar de la societat en general. No obstant, i en el cas de demanar-los si creuen que podrien fer-hi quelcom, l'actitud sempre ha estat positiva.

Així mateix, també s'expressen força opinions que fan referència a les característiques que ha de tenir el Sistema Educatiu per tal d'assolir l'ideal. Sobretot fent incidència a la qualitat del Sistema, a la resposta a necessitats reals i a la coherència d'objectius i finalitats.

Conseqüentment, un dels aspectes millorables i a treballar per l'escola del segle XXI té a veure també amb el professorat. En aquest sentit es considera que els imaginaris es podrien aconseguir si hi ha una millora real del professorat. I aquí es torna a incidir en el reconeixement social, els incentius, l'autoritat i la formació.

Altres categories a les quals s'ha fet referència, però amb menys incidència, són les de legislació i normativa, la gestió i la organització, la diversitat, els recursos, el currículum, l'alumnat, la família i la Formació Professional.

Tanmateix, i pel que fa a la família, voldríem destacar els aspectes relacionats amb l'obertura i la relació d'aquesta amb l'escola, fet que de nou ens demostra que hi ha una constant al llarg de les respostes que s'acosta cap a les visions d'escola oberta i de cooperació entre diferents agents socials i educatius.

Així doncs, en general podem observar que hi ha una visió de futur força optimista, però amb el convenciment que tothom s'ha de posar a treballar, començant per l'administració, i continuant per les aportacions que es poden fer des de diferents sectors socials amb influència en el fet educatiu. Només d'aquesta manera es podrà assolir aquesta escola de futur i aquestes millores.

3.3.2. Qüestionari 1

3.3.2.1. Introducció

Recollides les respostes del primer qüestionari enviat als agents representants del diferents sectors socials s'ha realitzat un buidat de cadascuna de les preguntes⁴⁵. A partir d'aquest s'han analitzat i interpretat els resultats obtinguts duent a terme una categorització d'idees en les preguntes obertes⁴⁶ i un estudi estadístic en les preguntes categoritzades⁴⁷. L'objectiu d'aquesta anàlisi és posar de relleu les opinions i idees principals més consensuades o més valorades pels diferents agents així com els punts de dissensió més rellevants, i alhora tenir informació per elaborar el segon qüestionari. Tot plegat, amb la finalitat d'anar recollint les opinions i reflexions més importants que es posaran de manifest en les conclusions d'aquest estudi.

Tal i com s'ha explicat en la presentació de l'instrument, en cadascuna de les preguntes s'han utilitzat models de resposta diferents. En alguns casos, tal i com es podrà veure a continuació, s'ha ofert l'opció als agents participants de valorar els ítems a través d'una escala tipus Likert de quatre graus (essent 0 el més baix i 3 el més alt); en altres, havien d'escollir algunes de les opcions d'entre totes les respostes, i finalment, hi ha hagut preguntes de resposta oberta –si bé concreta- on han pogut introduir les seves propostes lliurement. Per últim, cal destacar que en cadascuna de les preguntes els agents tenien l'opció d'introduir comentaris o altres respostes que no es trobessin en cap dels ítems proposats en el qüestionari assegurant així que no quedaven idees o reflexions sense recollir.

Pel que fa a la mostra, s'ha comptat amb un total de 29 respostes⁴⁸.

⁴⁵ Veure a l'annex 13 el buidat de cadascuna de les preguntes corresponents a aquest primer qüestionari.

⁴⁶ Veure a l'annex 14 la categorització de les preguntes obertes corresponents a aquest primer qüestionari.

⁴⁷ L'estudi estadístic contempla les mesures de tendència central (mitjana, mediana i moda) així com de dispersió (desviació típica) amb la finalitat d'analitzar la distribució de respostes. D'aquesta manera podrem detectar opinions majoritàries, opinions més i menys triades, coincidències, grau de consens o divergències.

⁴⁸ En el moment d'administrar aquest primer qüestionari hi ha hagut dos agents que, tot i haver fet l'entrevista i haver acceptat de participar en la recerca, han declinat de continuar implicats per raons d'agenda. Així mateix, hi ha hagut cinc agents que també havent fet l'entrevista i havent manifestat interès en la recerca no han arribat a respondre el qüestionari, sense que en cap moment hagin expressat la voluntat de no participar.

3.3.2.2. Anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts

A continuació es transcriuen cadascuna de les preguntes i tot seguit s'exposen les dades obtingudes i l'anàlisi i interpretació que s'ha fet d'aquestes:

1.- Els punts forts que majoritàriament podem identificar a l'escola d'avui són...

(0= gens rellevant; 1=poc rellevant; 2=força rellevant; 3=molt rellevant)

- 1. L'educació és un dret universal que l'escola fa possible**
- 2. L'escola esdevé un espai d'un gran potencial educatiu**
- 3. L'escola esdevé un espai de socialització privilegiat**
- 4. A Catalunya hi ha una tradició d'excel·lència pedagògica que aposta per la innovació i la renovació**
- 5. Es detecta una predisposició a la integració, inclusió i respecte a la diversitat**
- 6. Des de l'escola s'afavoreix la interculturalitat, el respecte i coneixement d'altres cultures**
- 7. Actualment els/les mestres estan més ben preparats. Són més pluridisciplinars i tenen més coneixements**
- 8. Hi ha una significativa sensibilització vers l'educació ambiental**
- 9. A l'escola es mostra una major sensibilitat per a la salut**
- 10. El Pacte Nacional per a l'Educació ha esdevingut un gran avenç a nivell polític, social i educatiu**
- 11. Altres**

La pregunta 1 està formada per 10 ítems els quals s'han de valorar de molt a gens rellevants i un de complementari on hi poden posar observacions. Per tant, es pretén establir un ordre entre aquests ítems on es vegi clarament quins d'aquests són escollits com a més rellevants. Amb aquesta finalitat s'han utilitzat estadístics descriptius (com la mitjana, mediana, moda i desviació típica) que donin aquesta informació.

Un cop aplicats els estadístics tenim els resultats següents⁴⁹:

⁴⁹ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Punts forts	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7	Ít 8	Ít 9	Ít 10
MITJANA	2,72	2,45	2,48	2,10	2,07	1,97	1,66	1,55	1,69	1,90
MEDIANA	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
MODA	3	3	3	2	2	2	2	1	1	2
DESVIACIÓ TÍPICA	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8

Taula 1: Punts forts (p1-Q1)

Si ens fixem en la mitjana aritmètica es pot establir el següent ordre de més a menys rellevància quant als punts forts:

Ítem 1: L'educació és un dret universal que l'escola fa possible

Ítem 3: L'escola esdevé un espai de socialització privilegiat

Ítem 2: L'escola esdevé un espai d'un gran potencial educatiu

Ítem 4: A Catalunya hi ha una tradició d'excel·lència pedagògica que aposta per la innovació i la renovació

Ítem 5: Es detecta una predisposició a la integració, inclusió i respecte a la diversitat

Ítem 6: Des de l'escola s'afavoreix la interculturalitat, el respecte i coneixement d'altres cultures

Ítem 10: El Pacte Nacional per a l'Educació ha esdevingut un gran avenç a nivell polític, social i educatiu

Ítem 9: A l'escola es mostra una major sensibilitat per a la salut

Ítem 7: Actualment els/les mestres estan més ben preparats. Són més pluridisciplinars i tenen més coneixements

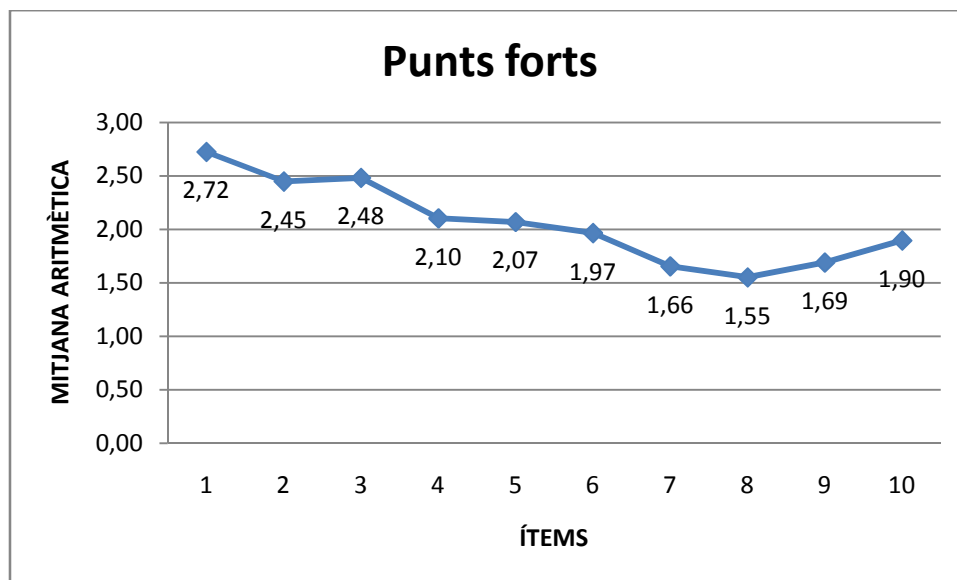
Ítem 8: Hi ha una significativa sensibilització vers l'educació ambiental

D'altra banda, la mediana indica que en la gran majoria de respostes els agents participants normalment assenyalen l'opció 2 (força rellevant). Aquest fet corrobora una selecció d'ítems que ha recollit adequadament les opinions manifestades en l'entrevista prèvia pel que fa als punts forts de l'educació. De la mateixa manera ho indica la moda, on únicament dos dels ítems tendeix a 1 (poc rellevant), mentre que un 50% tendeix a 2 (força rellevant) i un 30% a 3 (molt rellevant). Per tant, es pot dir que en general els agents han considerat els ítems proposats en el qüestionari com a força significatius quant als punts forts de l'educació.

També es constata que en els tres primers ítems hi ha un grau de consens significatiu ja que la desviació típica indica una concentració elevada en les respostes dels agents. En aquest sentit,

el primer ítem: “l’educació és un dret universal que l’escola fa possible” és el que obté un major grau d’acord a l’hora de valorar-lo, essent l’opció de “molt rellevant” la més escollida pels agents.

Si representem gràficament aquestes dades obtenim:

Gràfic 1: Punts forts (p1-Q1)

Per tant, aquest gràfic permet observar la distribució de rellevància entre els ítems proposats en aquesta pregunta. També es veu com l’ítem 1 destaca per sobre dels altres de manera significativa, tal i com s’ha comentat anteriorment.

Finalment, i pel que fa l’opció d’“altres” només hi ha una intervenció que indica un punt fort de l’escola d’avui que no s’ha tingut en compte, que és que “l’escola és un espai d’acollida que ofereix valors quan gairebé ningú no ho fa”, i per tant s’ha considerat que calia destacar-lo, ja que proposa una alternativa diferent a les ja plantejades.

Així doncs, les respostes a aquesta pregunta diagnòstica pel que fa a l’educació avui en dia indiquen un elevat grau de consens en considerar com als tres punts forts de més rellevància: “l’educació com a un dret universal que l’escola fa possible”, seguit de que “l’escola esdevé un espai de socialització privilegiat” i “un espai d’un gran potencial educatiu”. Per tant, els agents participants han escollit majoritàriament respostes de caire més general fent referència a la funcionalitat de l’educació, valorant així en menys grau aquelles respostes més específiques dirigides a un aspecte concret en relació a l’educació.

2.-Els punts febles que majoritàriament podem identificar a l'escola d'avui són...

(0= gens rellevant; 1=poc rellevant; 2=força rellevant; 3=molt rellevant)

- 1. El Sistema Educatiu pateix una inestabilitat normativa permanent**
- 2. El fet que l'ensenyament estigui dividit en públic, concertat i privat genera inestabilitat al sistema**
- 3. Hi ha una baixa capacitat d'adaptació a les realitats noves (immigració, noves tecnologies, canvis en els valors,...)**
- 4. El currículum no està gens adaptat a les necessitats socials i personals de l'alumnat**
- 5. S'està perdent la cultura de l'esforç i l'exigència**
- 6. El professorat no està valorat ni reconegut socialment**
- 7. L'aprenentatge dels idiomes, concretament de l'anglès, és deficient**
- 8. L'ESO manifesta importants mancances (competències pedagògiques del professorat, disciplina, abandonament escolar, estructura organitzativa deficient,...)**
- 9. L'alumnat finalitza l'escolarització sense haver aprofundit en aspectes bàsics pel seu desenvolupament personal, laboral i social**
- 10. Hi ha un nombre elevat d'alumnat que no acredita els ensenyaments obligatoris**
- 11. Altres**

La pregunta 2 està formada per 10 ítems els quals s'han de valorar de molt a gens rellevants i un de complementari on hi poden posar observacions. Per tant, es pretén establir un ordre entre aquests ítems on es vegi clarament quins d'aquests són escollits com a més rellevants quant a punts febles de l'educació. Així doncs, s'han utilitzat estadístics descriptius que donin aquesta informació.

Un cop aplicats els estadístics s'han obtingut els resultats següents⁵⁰:

Punts febles	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7	Ít 8	Ít 9	Ít 10
MITJANA	2,48	1,34	2,03	2,31	2,55	2,50	2,59	2,54	2,46	2,21
MEDIANA	3	1	2	2	3	3	3	3	3	2
MODA	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,7	0,8	0,7	0,8	0,6	0,7	0,6	0,6	0,7	0,9

Taula 2: Punts febles (p2-Q1)

⁵⁰ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Si ens fixem en la mitjana aritmètica ens queda el següent ordre de més a menys rellevància dels punts febles⁵¹:

Ítem 7: L'aprenentatge dels idiomes, concretament de l'anglès, és deficient

Ítem 5: S'està perdent la cultura de l'esforç i l'exigència

Ítem 8: L'ESO manifesta importants mancances (competències pedagògiques del professorat, disciplina, abandonament escolar, estructura organitzativa deficient,...)

Ítem 1: El Sistema Educatiu pateix una inestabilitat normativa permanent

Ítem 6: El professorat no està valorat ni reconegut socialment

Ítem 9: L'alumnat finalitza l'escolarització sense haver aprofundit en aspectes bàsics pel seu desenvolupament personal, laboral i social

Ítem 4: El currículum no està gens adaptat a les necessitats socials i personals de l'alumnat

Ítem 10: Hi ha un nombre elevat d'alumnat que no acredita els ensenyaments obligatoris

Ítem 3: Hi ha una baixa capacitat d'adaptació a les realitats noves (immigració, noves tecnologies, canvis en els valors,...)

Ítem 2: El fet que l'ensenyament estigui dividit en públic, concertat i privat genera inestabilitat al sistema

Per tant, aquest ordre ens indica que el punt més feble del món educatiu actual segons l'opinió dels agents participants és l'aprenentatge dels idiomes, concretament de l'anglès; seguit de la pèrdua de la cultura de l'esforç i de les mancances de l'ESO, la inestabilitat normativa i el poc valor i reconeixement que se li dona avui en dia a la professió docent.

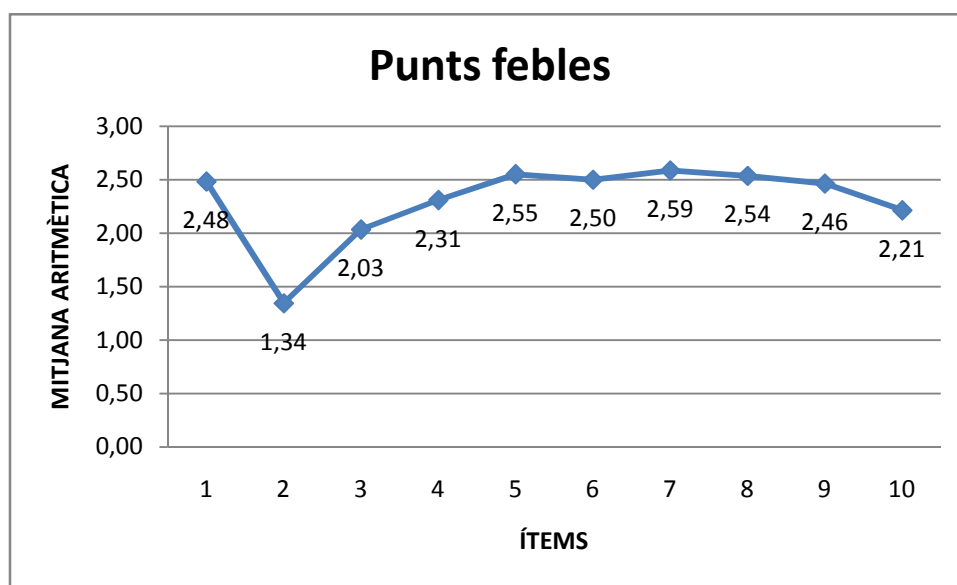
La mediana se situa majoritàriament en el valor 3 (molt rellevant). Per tant, hi ha una tendència central que coincideix força amb la mitjana aritmètica, fet que indica un grau de consens elevat. De la mateixa manera ho indica la moda, que de nou se situa en el valor 3 en la majoria dels ítems. Aquesta circumstància, i tal i com ha ocorregut en el cas anterior, indica que la selecció d'ítems ha recollit adequadament les opinions manifestades en l'entrevista prèvia, i en aquest cas encara en major grau atès que totes les mesures de tendència central s'aproximen encara més a l'opció 3. Per tant, es pot dir que en general els agents participants

⁵¹ En aquells casos en què coincideixen els valors de la mitjana aritmètica hem emprat el valor de la desviació típica com a criteri per poder establir un ordre entre aquests. Aquest criteri és el que hem aplicat en tots els casos que segueixen en què hem establert una ordenació d'ítems.

han considerat els ítems proposats com a punts febles “clau” de l’escola i en la majoria dels casos es constata una clara tendència cap a la part superior de l’escala valorant-los com a “força o molt rellevants”.

Per últim, destacar que la desviació típica també corrobora la concentració de les dades i la significativitat dels valors expressats en les mesures de tendència central.

Així mateix, i si representem gràficament aquestes dades obtenim:

Gràfic 2: Punts febles (p2-Q1)

Aquest gràfic permet observar quin ha estat l’ordre de rellevància entre els ítems proposats en aquesta resposta. I específicament destacaríem que es posa de manifest que l’ítem 2 esdevé el punt feble amb menys rellevància. Per tant, pràcticament no consideren que el fet que l’ensenyament estigui dividit en públic, concertat i privat generi inestabilitat al Sistema Educatiu i sigui un punt feble significatiu per a aquest.

Finalment, esmentar una aportació en l’opció “d’altres” que indica que un altre punt feble a destacar de l’escola d’avui és que hi ha moltes famílies que no respecten la funció d’aquesta. Així doncs, els tres punts febles més marcats pels agents per ordre de rellevància són que l’aprenentatge dels idiomes -concretament de l’anglès- és deficient, seguit d’una pèrdua de la cultura de l’esforç i l’exigència, i les importants mancances que l’ESO manifesta (competències pedagògiques del professorat, disciplina, abandonament escolar, estructura organitzativa deficient,...). Per tant, hi ha una preocupació latent per aspectes molt diversos relacionats amb

el currículum i el funcionament de la ESO. Tanmateix, han manifestat menys preocupació en aspectes relacionats amb la no acreditació dels ensenyaments obligatoris, la baixa capacitat d'adaptació de l'escola a les realitats noves i la doble titularitat d'aquesta, si bé, i com ja s'ha esmentat, les diferències no han estat molt significatives.

3.- La realitat social actual genera que:

(0= gens d'acord; 1=poc d'acord; 2=força d'acord; 3=molt d'acord)

- 1. L'escola hagi d'incorporar funcions que fins ara no feien falta**
- 2. L'escola hagi d'afrontar grans reptes**
- 3. L'escola treballi per uns valors que la societat no potencia**
- 4. L'escola no sàpiga com donar resposta a les noves necessitats socials (demogràfiques, tecnològiques,...)**
- 5. L'escola es converteixi en un recipient on s'hi aboquen tot tipus de demandes i es deleguen tot tipus de responsabilitats**
- 6. Hi hagi una disfunció entre la teoria escolar –les seves finalitats- i el seu funcionament en la pràctica**
- 7. S'hagi de repensar i replantejar el Sistema Educatiu**
- 8. Altres:**

La pregunta 3 està formada per 7 ítems respecte els quals els agents participants han d'indicar el seu grau d'acord quant a la relació entre la societat actual i l'escola. Al final hi ha l'opció d'escriure una alternativa a les proposades en cas de que no se sentin representats en cap d'elles. En aquest cas, i de la mateixa manera que en els anteriors, s'han aplicat estadístics descriptius que donin la informació necessària per poder interpretar els resultats i per poder establir un ordre entre els ítems segons les opcions escollides pels diferents agents.

D'aquesta manera, tenim els resultats següents⁵²:

Realitat social	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7
MITJANA	2,45	2,55	2,62	2,34	2,66	2,38	2,69
MEDIANA	2	3	3	2	3	2	3
MODA	3	3	3	2	3	3	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,6	0,8	0,6	0,6	0,5	0,7	0,5

Taula 3: Realitat social (p3-Q1)

⁵² Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Si ens fixem en la mitjana aritmètica, queda el següent ordre de més a menys acord pel que fa a l'impacte que genera la realitat social:

Ítem 7: S'hagi de repensar i replantejar el Sistema Educatiu

Ítem 5: L'escola es converteixi en un recipient on s'hi aboquen tot tipus de demandes i es deleguen tot tipus de responsabilitats

Ítem 3: L'escola treballi per uns valors que la societat no potencia

Ítem 2: L'escola hagi d'afrontar grans reptes

Ítem 1: L'escola hagi d'incorporar funcions que fins ara no feien falta

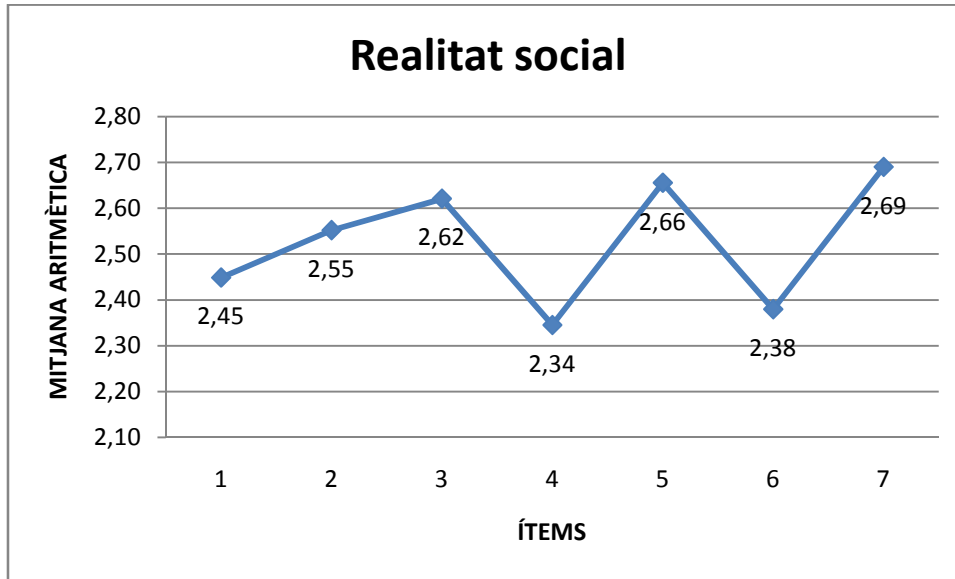
Ítem 6: Hi hagi una disfunció entre la teoria escolar –les seves finalitats- i el seu funcionament en la pràctica

Ítem 4: L'escola no sàpiga com donar resposta a les noves necessitats socials (demogràfiques, tecnològiques,...)

Es veu, doncs, com els agents estan molt d'acord amb què la societat actual comporta que s'hagi de repensar i replantejar el Sistema Educatiu seguit de què l'escola s'està convertint en un recipient on s'hi aboquen tot tipus de demandes i es deleguen tot tipus de responsabilitats i on es treballa per uns valors que la societat no potencia.

Pel que fa a la mediana, s'observa que la majoria dels ítems es troben en la franja superior, és a dir, entre el "força" i el "molt d'acord". Per tant, en aquest cas també es pot afirmar que els agents participants se senten representats en les respostes. En relació a la moda també es constata com la majoria dels agents han assenyalat el 3 (molt d'acord). Per últim, i en concordança amb aquestes dades, es veu com el valor de la desviació típica indiquen un grau de concentració rellevant que apunta a un grau de consens significatiu.

Així mateix, i si representem gràficament aquestes dades obtenim:

Gràfic 3: Realitat social (p3-Q1)

El gràfic ens mostra com els ítems 3, 5 i 7 destaquen per sobre dels ítems 1, 4 i 6 respecte els quals els agents manifesten menys acord. Concretament fent referència a què la societat actual genera que l'escola hagi d'incorporar funcions que fins ara no feien falta i que no sàpiga com donar resposta a les noves necessitats socials (demogràfiques, tecnològiques,...).

Pel que fa a les intervencions que s'han fet a l'opció d'"altres" només hi ha una alternativa proposada per un dels agents que posa de manifest el fet que es culpabilitza en excés a l'escola de la majoria de mancances educatives expressant-ho amb la frase següent: "la realitat actual genera que l'escola sigui el boc expiatori de tots els mals incomprensibles".

Així doncs, i en síntesi, segons els agents la realitat social genera que l'escola hagi d'assumir responsabilitats que no li pertocuen i manifesten en primer lloc la necessitat d'un canvi i replantejament general del Sistema Educatiu.

4.- L'escola:

(0= gens d'acord; 1=poc d'acord; 2=força d'acord; 3=molt d'acord)

- 1. És un servei fonamental perquè els ciutadans tinguin qualitat de vida**
- 2. És un element clau pel projecte de país i pel seu desenvolupament**
- 3. És un agent educatiu principal**
- 4. Altres:.....**

La pregunta 4 qüestiona sobre allò que representa l'escola en termes generals i en tant que agent educatiu, i ofereix 3 ítems per respondre i un últim d'observacions per poder posar alternatives, si s'escau. S'han utilitzat estadístics descriptius per poder interpretar els resultats i establir un ordre entre els ítems en funció del grau d'acord manifestat pels agents participants. Així doncs, s'obtenen els resultats següents⁵³:

L'escola	Ít 1	Ít 2	Ít 3
MITJANA	2,69	2,83	2,54
MEDIANA	3	3	3
MODA	3	3	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,5	0,5	0,5

Taula 4: L'escola (p4-Q1)

Per tant, si s'estableix l'ordre esmentat veiem que l'escola:

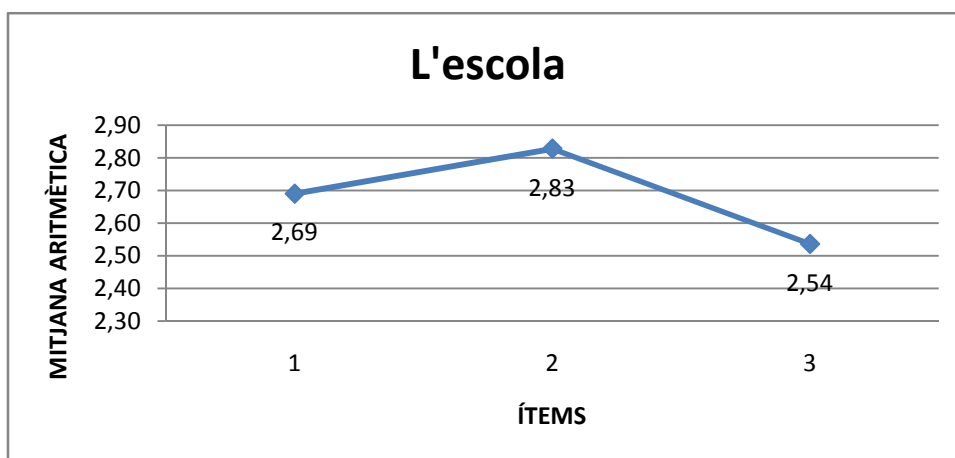
Ítem 2: És un element clau pel projecte de país i pel seu desenvolupament

Ítem 1: És un servei fonamental perquè els ciutadans tinguin qualitat de vida

Ítem 3: És un agent educatiu principal

En aquesta línia, les mesures de tendència central (mitjana, mediana i moda) ens indiquen que els agents estan molt d'acord amb els tres ítems ja que els valors assenyalats han estat majoritàriament 3 (molt d'acord). A més, la desviació típica ens corrobora un grau de consens entre els agents també elevat, ja que els seus valors ens indiquen una alta concentració en les respostes.

Quant al gràfic que recull les dades tenim:

Gràfic 4: L'escola (p4-Q1)

⁵³ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Així doncs, es pot veure com els participants creuen -per sobre de les altres dues propostes- que l'escola és un element clau pel projecte de país i pel seu desenvolupament, i en menys instància que l'escola és un agent educatiu principal. Malgrat tot, i com ja s'ha assenyalat, les diferències no han estat molt rellevants.

Finalment, en aquesta pregunta hi ha hagut dues intervencions en l'opció d'"altres". Per una banda, es creu que l'escola ajuda en el procés de creixement de les persones i potencia els valors humans per tenir una societat més justa i un món més sostenible. D'altra banda, es considera com a principal eina per anivellar situacions de desigualtat i per garantir la cohesió social.

Així doncs, segons els resultats es pot dir que els agents reconeixen la funció de l'escola com a pedra angular per al desenvolupament del país i són conscients de la importància que aquesta té sobre el mateix.

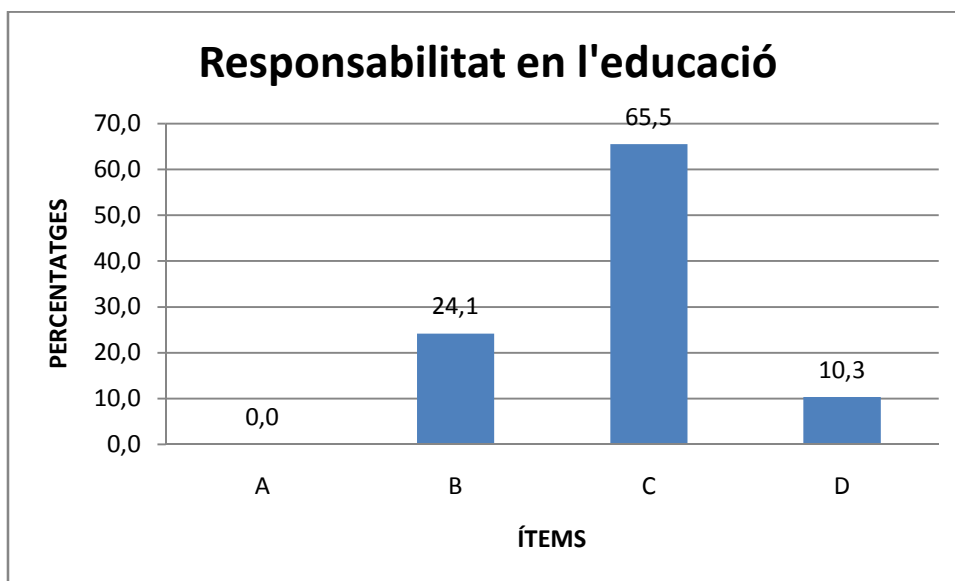
5.- La responsabilitat, en educació:

(escollir una opció)

- A. És únicament de l'escola**
- B. És de l'escola i la família**
- C. És de l'escola, la família i els diferents agents socials, encara que amb diferents graus de responsabilitat**
- D. Altres**

En aquesta pregunta s'intenta discernir sobre quins agents es considera que recau la responsabilitat en educació. Així mateix, ens interessa veure si s'identifica l'educació tan sols amb l'escola o si s'obre la panoràmica i també es tenen en compte altres agents. Com a conseqüència aquesta esdevé una de les preguntes "clau" en el context de la recerca.

Els agents participants havien d'escollir una sola opció, així que el tractament de dades s'ha fonamentat en una anàlisi de percentatges, com podem observar en el següent gràfic:

Gràfic 5: Responsabilitat en l'educació (p5-Q1)

Veient els resultats obtinguts en el gràfic es pot observar que l'ordre de preferència en la tria d'ítems vinculats a responsabilitats ha quedat de la següent manera:

- 1.- C - És de l'escola, la família i els diferents agents socials, encara que amb diferents graus de responsabilitat**
- 2.- B - És de l'escola i la família**
- 3.- D - Altres**
- 4.- A - És únicament de l'escola**

Així doncs, s'observa que una majoria dels agents (65,5%) creu que la responsabilitat és de tots (escola, família i diferents agents socials), amb el matís dels diferents graus de responsabilitat. Els que la reparteixen entre l'escola i la família representen un 24,1%. Hi ha qui proposa una nova alternativa amb un 10,3%. I no hi ha ningú que cregui que la responsabilitat tan sols sigui de l'escola.

Per últim, constatar que tres persones fan aportacions a "altres" i segueixen respectant l'enunciat triat majoritàriament però amb alguns matisos. En un cas posant en ordre de prioritat la família i l'escola (primer la família i després l'escola), i en els altres dos afegint en un cas els poders públics i en l'altre els mitjans de comunicació.

Per tant, malgrat de vegades els fets semblen indicar el contrari, apareix una clara sensibilització sobre el fet de compartir la responsabilitat de l'educació (coresponsabilitat), fent partícips a tots els agents socials. Mancaria veure com es tradueix aquesta responsabilitat.

6.- L'escola d'avui hauria de ...

(0= gens rellevant; 1=poc rellevant; 2=força rellevant; 3=molt rellevant)

- 1. Ser avantguarda i pionera tot preparant l'alumnat per al seu futur**
- 2. Adaptar-se als canvis que genera la nova realitat social i cultural on estem immersos (globalització, revolució tecnològica, immigració,...)**
- 3. Ser una eina de cohesió social**
- 4. Vetllar per la igualtat d'oportunitats**
- 5. Ser més autònoma en la seva gestió i organització**
- 6. Tenir major capacitat de mobilització i iniciativa per assolir els objectius que es proposa**
- 7. Estar oberta a l'entorn i compartir la tasca educativa amb altres agents**
- 8. Mantenir la immersió lingüística en català**
- 9. Altres**

En la pregunta 6 es qüestiona sobre allò que hauria de ser i/o fer l'escola d'avui i ofereix 8 ítems per respondre i un últim d'"altres" per proposar alternatives a les propostes que hi ha, si és el cas. S'han utilitzat estadístics descriptius per poder interpretar els resultats i establir un ordre de rellevància segons els agents entre els ítems esmentats.

D'aquesta manera s'obtenen els resultats següents⁵⁴:

L'escola d'avui	ít 1	ít 2	ít 3	ít 4	ít 5	ít 6	ít 7	ít 8
MITJANA	2,45	2,66	2,66	2,72	2,24	2,14	2,34	2,45
MEDIANA	3	3	3	3	2	2	3	3
MODA	3	3	3	3	3	2	3	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,7	0,5	0,6	0,5	0,7	0,8	0,8	0,8

Taula 5: L'escola d'avui (p6-Q1)

Així doncs, tenim que l'escola, per ordre de rellevància, ha de:

⁵⁴ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Ítem 4: Vetllar per la igualtat d'oportunitats

Ítem 2: Adaptar-se als canvis que genera la nova realitat social i cultural on estem immersos (globalització, revolució tecnològica, immigració,...)

Ítem 3: Ser una eina de cohesió social

Ítem1: Ser avantguarda i pionera tot preparant l'alumnat per al seu futur

Ítem 8: Mantenir la immersió lingüística en català

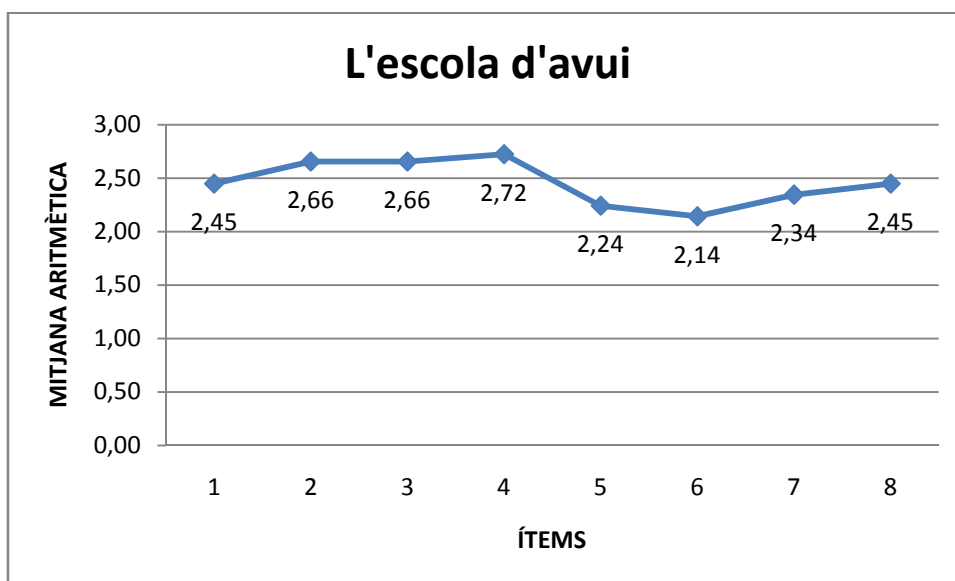
Ítem 7: Estar oberta a l'entorn i compartir la tasca educativa amb altres agents

Ítem 5: Ser més autònoma en la seva gestió i organització

Ítem 6: Tenir major capacitat de mobilització i iniciativa per assolir els objectius que es proposa

En la totalitat de les opcions de resposta tant la mediana com la moda estan majoritàriament en 3 (molt rellevant). Per tant, en aquesta pregunta s'observa un alt grau de representativitat quant a les funcions de l'escola esmentades. Com a més destacable esmentaríem el cas de l'ítem que encapçala la llista, el qual té una desviació típica de 0,5 i per tant, el grau de significació de la dada esdevé clarament rellevant, ja que corrobora una concentració en les respostes elevada entorn la tendència central. Tanmateix, i pel que fa a la resta dels ítems, la desviació típica no presenta valors gaire elevats que indiquin una dispersió en les respostes significativa, i per tant en aquests casos també es constata el consens entre els agents.

Així mateix, i pel que fa a la representació gràfica de les dades, tenim:

Gràfic 6: L'escola d'avui (p6-Q1)

El gràfic ens mostra com es compleixen les afirmacions citades anteriorment i a més, es pot afegir que els ítems que no es consideren tant rellevants en comparació amb els altres són aquells que diuen que l'escola d'avui hauria de ser més autònoma en la seva gestió i organització, i en menys grau de rellevància encara, que hagi de tenir major capacitat de mobilització i iniciativa per assolir els objectius que es proposa. Finalment, un dels agents proposa en l'opció "altres" de forma literal que "l'escola d'avui hauria de defensar l'espai crític i el saber universal davant la barbàrie de les famílies-massa". I un altre agent fa un comentari entorn l'ítem 7 -que afirma que l'escola ha d'estar oberta a l'entorn i compartir la tasca educativa amb altres agents- posant de manifest que segons el seu parer els altres agents no estan gens interessats en l'educació tal i com ho està l'escola, encara que considera que "això teòricament està molt bé, però pràcticament és molt difícil".

En resum, els agents consideren com a aspectes de més rellevància aquells de caire més social que fan referència a una millor convivència per a l'adaptació i cohesió socials.

7.- De les diferents propostes de millora del Sistema Educatiu actual, serien prioritàries...

(escollir 5 propostes)

- 1. Fomentar l'excel·lència***
- 2. Reduir el nombre d'alumnat que no acredita els ensenyaments obligatoris***
- 3. Reduir les ràtios (nombre d'alumnes per professor/a)***
- 4. Revaloritzar la Formació Professional***
- 5. Crear una cultura d'avaluació dels centres i del Sistema Educatiu***
- 6. Fomentar i incentivar la innovació i recerca educativa***
- 7. Comptar amb una arquitectura escolar adequada a les necessitats pedagògiques***
- 8. Permetre la total llibertat d'elecció de centre per part de la família***
- 9. Millorar la formació del professorat***
- 10. Augmentar els incentius del professorat***
- 11. Assolir una major autonomia de centres***
- 12. Augmentar la inversió en educació***
- 13. Garantir una millor coherència i coordinació entre etapes educatives (infantil-primària-secundària-batxillerat/formació professional-universitat)***
- 14. Canviar el model metodològic: canvis en el currículum, en el model de gestió de l'aula,...***
- 15. Altres***

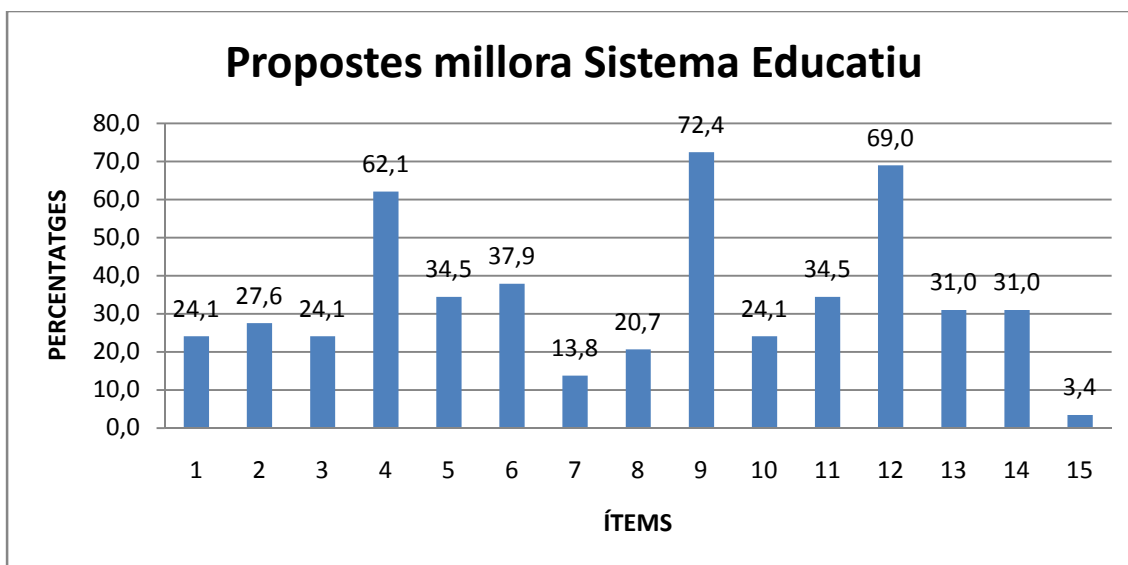
Tenint en compte que els diferents agents comenten en les entrevistes la necessitat de millores en el Sistema Educatiu, en aquesta pregunta s'intenta veure quines es considerarien prioritàries per la majoria, en base a les diferents propostes de millora manifestades.

En la pregunta es fan escollir cinc opcions, per tant el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem. La tria dels ítems d'aquesta manera ens permet veure quins han estat escollits en un tant per cent més elevat, fet que alhora ens permet establir un ordre de prioritats.

Propostes de millora	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7	Ít 8	Ít 9	Ít 10	Ít 11	Ít 12	Ít 13	Ít 14	Ít 15
Percentatges	24,1	27,6	24,1	62,1	34,5	37,9	13,8	20,7	72,4	24,1	34,5	69,0	31,0	31,0	3,4

Taula 6: Propostes de millora Sistema Educatiu (p7-Q1)

Al següent gràfic es poden observar els resultats:

Gràfic 7: Propostes de millora Sistema Educatiu (p7-Q1)

El gràfic ens mostra que l'ordre de les propostes de millora pel Sistema Educatiu queda de la següent manera (de % més elevat a menys):

Ítem 9: Millorar la formació del professorat (72,4%)

Ítem 12: Augmentar la inversió en educació (69,0%)

Ítem 4: Revaloritzar la Formació Professional (62,1%)

Ítem 6: Fomentar i incentivar la innovació i recerca educativa (37,9%)

Ítem 5- ítem 11:

- Crear una cultura d'avaluació dels centres i del Sistema Educatiu (34,5%)
- Assolir una major autonomia de centres (34,5%)

Ítem 13- ítem 14:

- Garantir una millor coherència i coordinació entre etapes educatives (infantil-primària-secundària-batxillerat/formació professional-universitat) (31,0%)
- Canviar el model metodològic: canvis en el currículum, en el model de gestió de l'aula,... (31,0%)

Ítem 2: Reduir el nombre d'alumnat que no acredita els ensenyaments obligatoris (27,6%)

Ítem 1- ítem 3- ítem 10:

- Fomentar l'excel·lència (24,1%)
- Reduir les ràtios (nombre d'alumnes per professor/a) (24,1%)
- Augmentar els incentius del professorat (24,1%)

Ítem 8: Permetre la total llibertat d'elecció de centre per part de la família (20,7%)

Ítem 7: Comptar amb una arquitectura escolar adequada a les necessitats pedagògiques (13,8%)

Ítem 15: Altres (3,4%)

Com podem veure, l'anàlisi de les dades recollides ens mostra una preferència per l'ítem número 9, escollit per un 72,4% dels subjectes (21 persones), fent referència a la millora de la formació del professorat. L'ítem 12 (69,0%) és el segon més valorat i fa referència a l'augment d'inversions en educació, és a dir, a la part econòmica. I en tercer lloc, encara que amb una mica menys d'importància que els dos anteriors, ens trobem amb l'ítem 4 (62,1%), que ens parla de la revalorització de la Formació Professional.

La resta dels ítems els podríem agrupar en tres blocs, segons la quantitat de subjectes que els han marcat:

En un primer bloc tindríem els ítems 5, 6, 11, 13 i 14 (amb percentatges entre el 37,9% i el 31,0%): ens parlen d'aspectes com l'avaluació dels centres, la innovació, l'autonomia dels centres, la coordinació entre etapes educatives i els canvis metodològics.

En un segon bloc tindríem els ítems 1, 2, 3 i 10 (amb percentatges entre el 27,6% i el 24,1%): fan referència a l'excel·lència, la ràtio, l'acreditació del ensenyaments obligatoris i l'augment d'incentius al professorat.

I per acabar, tenim un tercer bloc amb els ítems 7 i 8 (amb percentatges entre el 20,7% i el 13,8%) que parlen de l'arquitectura escolar i la lliure elecció de centre.

Finalment, tenim una resposta marcada a "altres" on es fa referència a què el més important és l'estabilitat legal i institucional.

Així doncs, es pot veure que les prioritats més clares respecte a la millora del Sistema Educatiu passen fonamentalment per la millora de la formació del professorat i de les inversions que són els dos ítems més assenyalats. Potser aquesta millora en la formació es veu com la clau que ens obri la porta a millorar altres aspectes que es consideren deficientes, és a dir, a millor formació del professorat millor educació pels nostres alumnes i més alt el nivell d'exigència. Pel que fa a les inversions, el seu augment potser es pot veure i traduir com l'oportunitat de millorar en recursos o en formació.

8.- El currículum escolar hauria de....

(0= gens rellevant; 1=poc rellevant; 2=força rellevant; 3=molt rellevant)

- 1. Orientar-se cap a la formació de persones més polivalents i no tant especialistes**
- 2. Donar més importància a les aptituds i no tant als coneixements**
- 3. Potenciar l'ensenyament cognoscitiu (ensenyar a pensar)**
- 4. Garantir que l'alumnat aprengui a comunicar-se**
- 5. Fomentar la creativitat en l'alumnat**
- 6. Potenciar un treball de continguts més transversal**
- 7. Personalitzar-se i adaptar-se a les necessitats socials de l'alumnat**
- 8. Altres**

La pregunta 8 fa referència al currículum escolar i les seves respostes ens indiquen quin grau de rellevància té cada ítem per als agents participants. Ofereix un total de 7 ítems i un últim per poder escriure alternatives als ja proposats. S'han utilitzat estadístics descriptius com en les altres preguntes.

Quant als estadístics descriptius s'obtenen⁵⁵:

El currículum escolar	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7
MITJANA	2,24	2,03	2,83	2,45	2,10	2,24	2,28
MEDIANA	2	2	3	3	2	2	3
MODA	2	3	3	3	2	2	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,6	1,0	0,4	0,6	0,8	0,8	0,8

Taula 7: El currículum escolar (p8-Q1)

Si ens fixem en la mitjana aritmètica s'estableix el següent ordre de rellevància quant a implicacions curriculars:

Ítem 3: Potenciar l'ensenyament cognoscitiu (ensenyar a pensar)

Ítem 4: Garantir que l'alumnat aprengui a comunicar-se

Ítem 7: Personalitzar-se i adaptar-se a les necessitats socials de l'alumnat

Ítem 1: Orientar-se cap a la formació de persones més polivalents i no tant especialistes

Ítem 6: Potenciar un treball de continguts més transversal

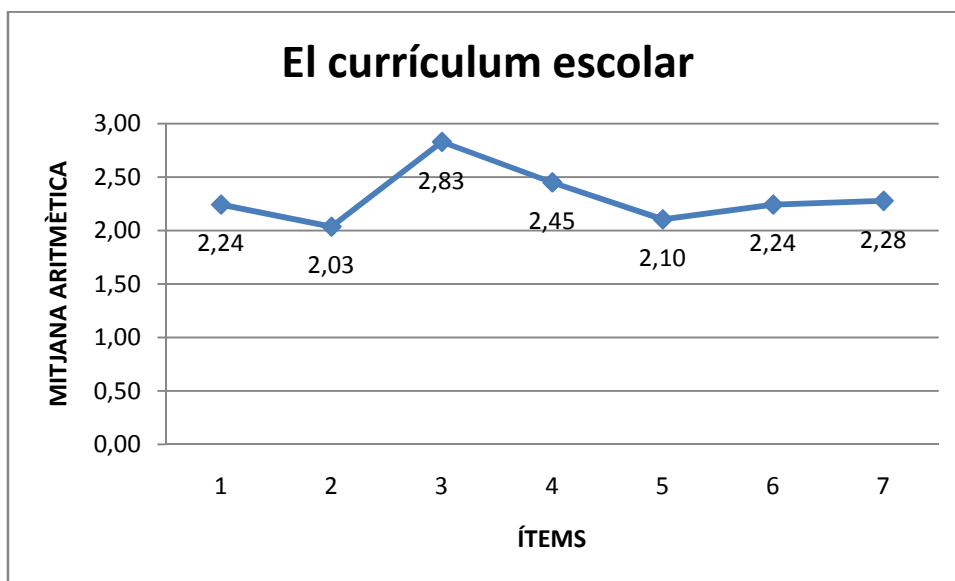
Ítem 5: Fomentar la creativitat en l'alumnat

Ítem 2: Donar més importància a les aptituds i no tant als coneixements

En aquest pregunta tant la mediana com la moda es troben majoritàriament entre els valors 2 (força rellevant) i 3 (molt rellevant), per tant la majoria de les respostes es situen en la franja superior. A més, la proposta que fa referència a l'ensenyament cognoscitiu destaca per sobre de les altres amb un alt grau de coincidència en l'escala essent "molt rellevant" el més escollit (en un 94%), fet que es pot corroborar amb els valors de la desviació típica que indiquen una alta concentració en les respostes entorn la tendència central. D'altra banda, en un dels ítems es constata un grau de dispersió elevat, concretament en l'ítem 2 ("donar més importància a les aptituds i no tant als coneixements") que a la vegada ha estat valorat globalment com el menys rellevant pels agents.

El gràfic que recull aquestes dades és el següent:

⁵⁵ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Gràfic 8: El currículum escolar (p8-Q1)

En el gràfic s'observa que els punts de major coincidència entre els participants són a l'ítem 3, on es diu que el currículum hauria de potenciar l'ensenyament cognoscitiu (ensenyar a pensar), i l'ítem 4 on es diu que el currículum hauria de garantir que l'alumnat aprengui a comunicar-se. D'altra banda, el fet de fomentar la creativitat en l'alumnat i donar més importància a les aptituds i no tant als coneixements (idees corresponents als ítems 5 i 2, respectivament) són els ítems que es consideren menys rellevants.

Finalment, destacar que un dels agents considera que el fet de crear uns hàbits d'esforç i disciplina s'hauria d'incloure com un ítem més a aquesta pregunta.

Així doncs, les respostes ens indiquen com els aspectes més vinculats al pensament i la comunicació passen per sobre dels aspectes més referents a les habilitats de tipus creatiu.

9.- Per confegir un currículum adaptat a les necessitats que genera la societat del SXXI els àmbits que haurien de tenir més incidència són:

(escollir 4 àmbits)

- 1. Llengües estrangeres**
- 2. TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació)**
- 3. Humanitats**
- 4. Música**
- 5. Arts plàstiques**
- 6. Llengua i matemàtiques com a matèries instrumentals fonamentals**

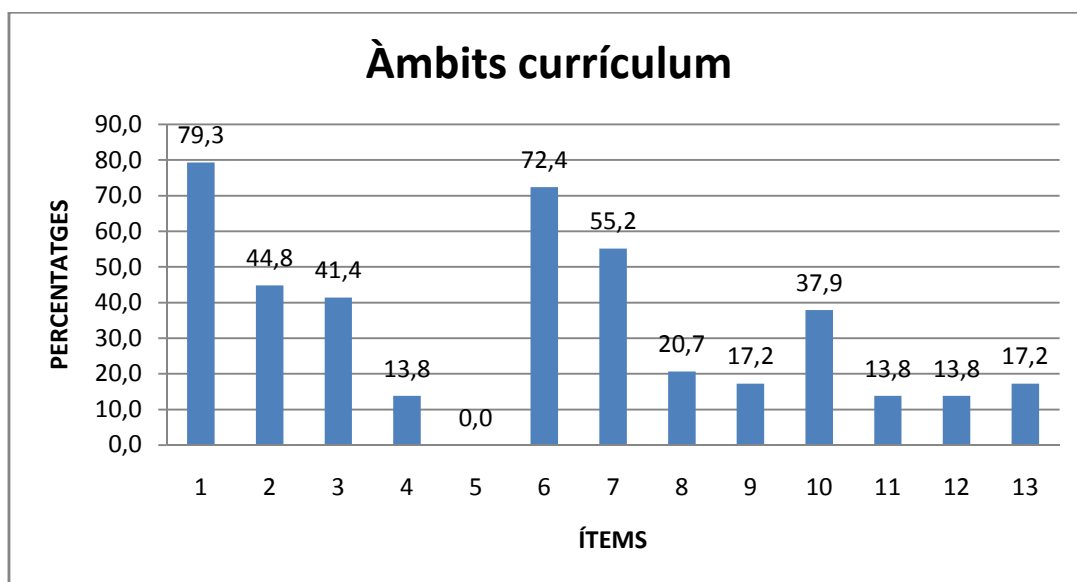
- 7. Educació en valors
- 8. Educació emocional
- 9. Educació cívica
- 10. Treball d'hàbits
- 11. Salut
- 12. Esport
- 13. Altres

Ens trobem davant d'una qüestió en què s'ha intentat destriar quins són els àmbits curriculars (matèries) que els agents consideren prioritaris. En aquesta pregunta es feien escollir quatre opcions, per tant el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem, dada que finalment permet establir un ordre.

Quant a la taula amb els percentatges i el gràfic que recull les dades esmentades tenim:

Àmbits Currículum	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7	Ít 8	Ít 9	Ít 10	Ít 11	Ít 12	Ít 13
Percentatges	79,3	44,8	41,4	13,8	0,0	72,4	55,2	20,7	17,2	37,9	13,8	13,8	17,2

Taula 8: Àmbits currículum (p9-Q1)

Gràfic 9: Àmbits currículum (p9-Q1)

Per tant, veient els tant per cent resultants de la tria dels diferents ítems, els àmbits curriculars queden endreçats de la següent manera (de % més elevat a menys):

Ítem 1: Llengües estrangeres (79,3%)

Ítem 6: Llengua i matemàtiques com a matèries instrumentals fonamentals (72,4%)

Ítem 7: Educació en valors (55,2%)

Ítem 2: TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) (44,8%)

Ítem 3: Humanitats (41,4%)

Ítem 10: Treball d'hàbits (37,9%)

Ítem 8: Educació emocional (20,7%)

Ítem 9- ítem 13:

- Educació cívica (17,2%)
- Altres (17,2%)

Ítem 4- ítem 11- ítem 12:

- Música (13,8%)
- Salut (13,8%)
- Esport (13,8%)

Ítem 5: Arts plàstiques (0,0%)

Així doncs, a partir del gràfic i les dades anteriors es poden fer les següents interpretacions:

En primer lloc es mostra una clara prioritat per l'ítem 1 (79,3%) que fa referència a l'àmbit de les llengües estrangeres. En un segon lloc, i una mica distanciat del primer, trobem l'ítem 6, la llengua i les matemàtiques, amb un 72,4%. En tercer lloc, amb un 55,2%, tenim l'ítem 7, que ens assenyalava l'àmbit de l'educació en valors.

Pel que fa a la resta dels ítems es poden agrupar en cinc blocs segons la quantitat de subjectes que els han assenyalat:

En un primer bloc, on trobem els ítems 2, 3 i 10 (amb puntuacions entre el 44,8% i el 37,9%), assenyalen els àmbits de TIC, humanitats i treball d'hàbits, per aquest ordre. En un segon grup, amb una puntuació del 20,7%, tenim l'àmbit de l'educació emocional. En un tercer bloc tenim els ítems 4, 9, 11, 12 i 13 (amb puntuacions que van des del 17,2% al 13,8%), els quals incorporen la música, l'educació cívica, la salut i l'esport, i l'opció "altres". En aquesta darrera es fa referència als àmbits de les ciències, de l'esport com a matèria que engloba els valors i la salut, i tenim també comentari que apunta la possibilitat de fer aquesta anàlisi d'àmbits curriculars en funció dels diferents nivells educatius.

Finalment, constatem amb sorpresa que l'ítem 5, que fa referència a les arts plàstiques, no ha estat triat per ningú, ni tan sols pels agents vinculats al sector cultural i al de l'arquitectura i urbanisme, a qui en un principi se'ls podria pressuposar més sensibilització en aquest aspecte.

Així doncs, es pot observar clarament que el que es consideren àmbits fonamentals i que han de tenir més incidència en el currículum són les llengües estrangeres i la llengua i les matemàtiques com a matèries instrumentals fonamentals, obtenint els tant per cent més elevats. Aquests àmbits són els que al llarg de la història de l'educació han tingut més incidència i tot i que es consideren necessaris altres àmbits, aquests segueixen essent els que garanteixen aspectes formatius fonamentals que no es poden obviar. Juntament amb aquests, encara que amb una mica de distància pel que fa al tant per cent obtingut, trobem l'educació en valors. Així doncs, i en opinió dels participants, sembla que una bona formació en els àmbits esmentats i una bona educació en valors donarien ja una bona base formativa.

10.- El professorat que lideri l'escola del SXXI, preferentment ha de comptar amb...

(endreçar per ordre de prioritats de l'1 al 4)

- 1. Més reconeixement social**
- 2. Més incentius econòmics**
- 3. Una formació inicial més exigent**
- 4. Una formació continuada de qualitat**

En aquesta pregunta es volia delimitar clarament quina era la prioritat quant a donar respostes a necessitats del professorat. Amb aquesta finalitat hem fet endreçar les quatre opcions per ordre de preferència. A l'hora de fer l'anàlisi hem aplicat estadístics descriptius i hem fet una anàlisi de percentatges respecte a quantes vegades i en quina posició ha estat triat cada ítem.

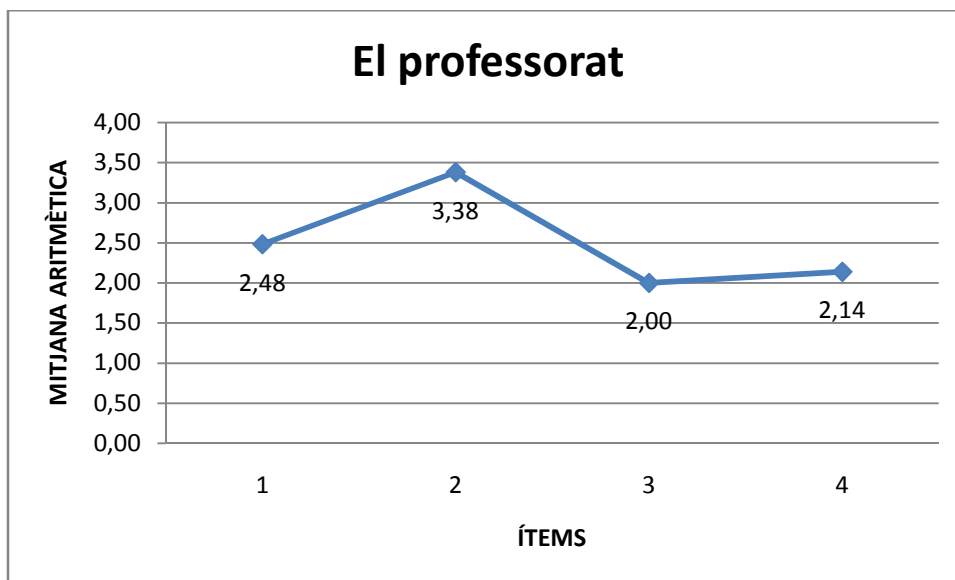
Veiem a continuació les taules que recullen els resultats i el gràfic:

El professorat	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4
MITJANA	2,48	3,38	2,00	2,14
MEDIANA	3	4	2	2
MODA	3	4	1	2
DESVIACIÓ TÍPICA	1,0	0,8	1,2	1,0

Taula 9: El professorat (p10-Q1)

PERCENTATGES	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4
1a opció	20,7	3,4	48,3	27,6
2a opció	24,1	6,9	24,1	44,8
3a opció	41,4	37,9	6,9	13,8
4a opció	13,8	51,7	20,7	13,8

Taula 10: Percentatges ítems/ordre de prioritats (p10-Q1)

Gràfic 10: El professorat (p10-Q1)

Així doncs, i en base als resultats de la mitjana aritmètica, podem veure que en el conjunt dels agents la tria per ordre de prioritats quant a donar resposta a necessitats del professorat queda de la següent manera⁵⁶:

- 1r. Ítem 3: Una formació inicial més exigent
- 2n. Ítem 4: Una formació continuada de qualitat
- 3r. Ítem 1: Més reconeixement social
- 4t. Ítem 2: Més incentius econòmics

Es mostra clarament una tendència a prioritzar la formació tant inicial com continuada, per passar després a la qüestió del reconeixement social (prestigi) i en darrer lloc, als incentius econòmics.

⁵⁶ En aquest cas hem de tenir en compte que l'ordre s'inverteix, és a dir, que la mitjana més petita representarà un valor d'importància major, ja que els demanem que ordenin per ordre de prioritats essent l'1 el valor més alt i el 4 el més baix.

Respecte a l'anàlisi de la mediana i la moda, els seus valors el que fan és confirmar l'ordenació que ja ens ha donat l'estudi i anàlisi de la mitjana. Tanmateix, hi ha una desviació típica força elevada que ens indica un grau de dispersió major al d'altres preguntes presentades durant aquest informe.

La interpretació que podem fer respecte als percentatges establerts tenint en compte la posició en què ha estat triat cada ítem seria la següent:

Ítem 1: Ha estat majoritàriament triat en 3r lloc, amb un 42,9%.

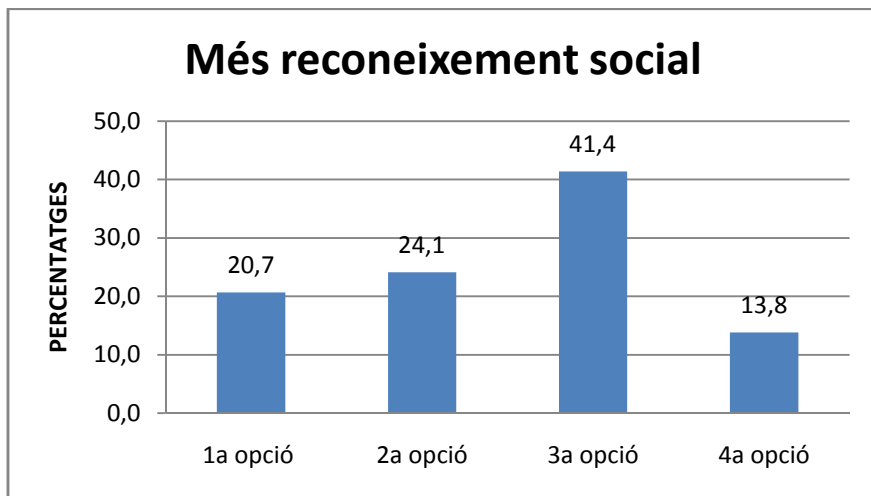
Ítem 2: Ha estat majoritàriament triat en 4rt, lloc amb un 53,6%.

Ítem 3: Ha estat majoritàriament triat en 1r, lloc amb un 50,0%.

Ítem 4: Ha estat majoritàriament triat en 2n, lloc amb un 46,4%.

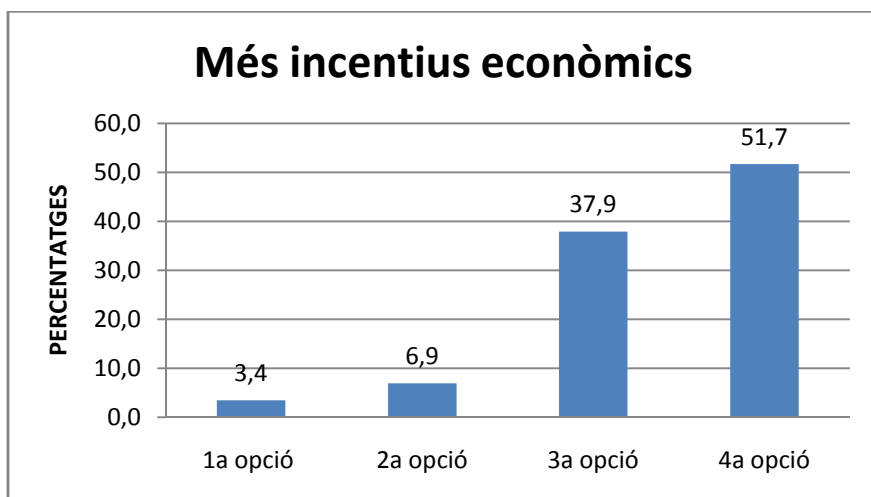
De manera gràfica, tot i representant cada ítem per separat, es pot veure que la distribució queda de la següent manera:

Ítem 1:

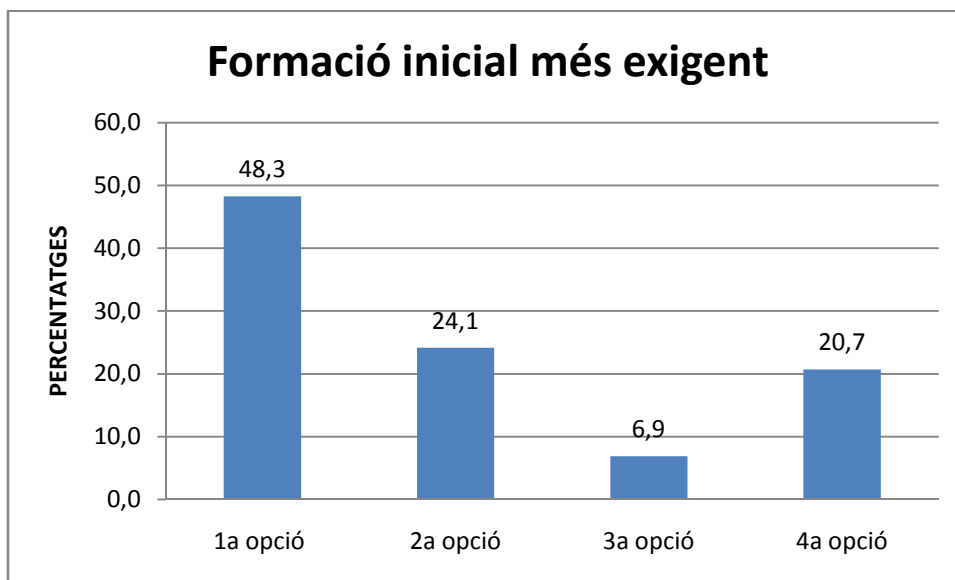
Gràfic 11: Més reconeixement social (p10-Q1)

Ítem 2:

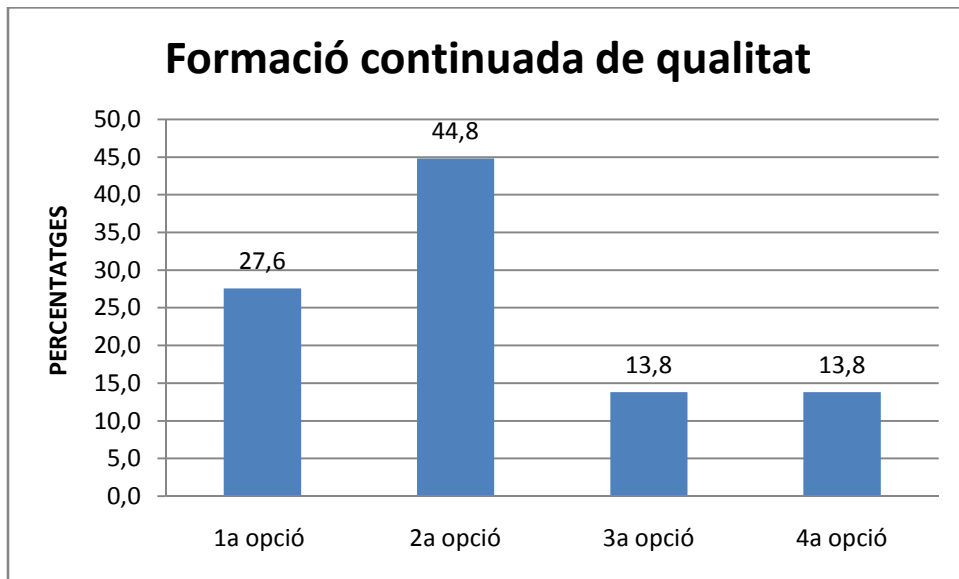
Gràfic 12: Més incentius econòmics (p10-Q1)

Ítem 3:

Gràfic 13: Formació inicial més exigent (p10-Q1)

Ítem 4:

Gràfic 14: Formació continuada de qualitat (p10-Q1)

Així doncs, i pel que fa al professorat, davant de les opcions proposades es mostren com a prioritaries els ítems vinculats a la formació. En primer lloc s'apunta a la millora de la formació tant inicial com continuada i en segon lloc, a un major reconeixement social, per davant de la incentivació econòmica, encara que cal insistir en què aquesta tampoc no es menysté. En definitiva, es constata la importància de revaloritzar i reconèixer la tasca docent.

11.- La millora de l'escola per tal d'aconseguir un bon model de gestió i organització ha de passar preferentment per...

(1= gens d'acord; 2=poc d'acord; 3=força d'acord; 4=molt d'acord)

- 1. Assolir una direcció més professionalitzada i reconeguda**
- 2. Aconseguir l'autonomia total dels centres**
- 3. Aconseguir la llibertat en la gestió econòmica dels centres**

La pregunta 11 cerca en quin grau els agents participants estan d'acord amb les afirmacions exposades. Els estadístics aplicats són descriptius, com veiem a continuació⁵⁷:

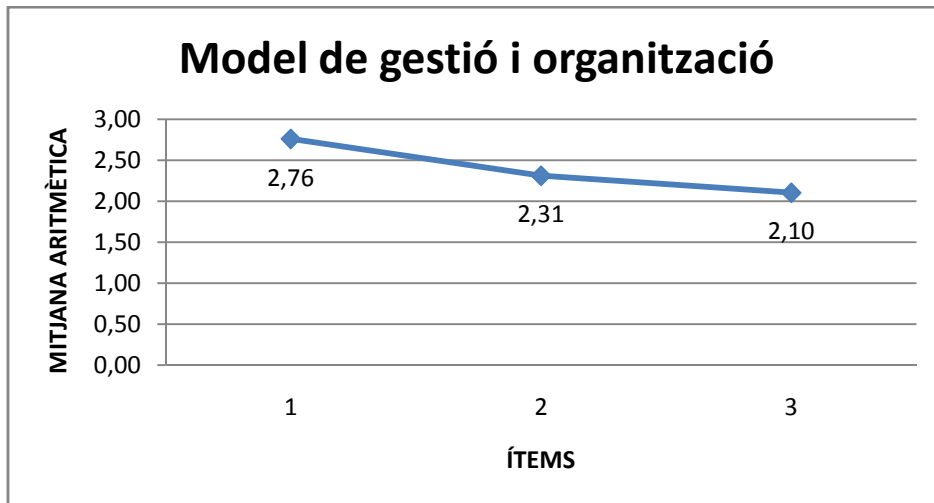
⁵⁷ Podem consultar els gràfics de barres corresponents a cadascun dels ítems a l'annex 15.

Model de gestió i organització	Ít 1	Ít 2	Ít 3
MITJANA	2,76	2,31	2,10
MEDIANA	3	2	2
MODA	3	2	3
DESVIACIÓ TÍPICA	0,5	0,7	0,8

Taula 11: Model de gestió i organització (p11-Q1)

Els resultats de la mitjana aritmètica estableixen aquest ordre de prioritats pel que fa a la gestió i organització que podem observar en el gràfic següent i que és:

- 1. Assolir una direcció més professionalitzada i reconeguda**
- 2. Aconseguir l'autonomia total dels centres**
- 3. Aconseguir la llibertat en la gestió econòmica dels centres**

Gràfic 15: Model de gestió i organització (p11-Q1)

Així mateix, esmentar que la resta de mesures de tendència central confirmen aquests resultats. Així doncs, es constata un grau força elevat de consens entre els agents, com també ens ho mostra la desviació típica. En aquest sentit, també es pot afegir que l'ítem que ha estat escollit com el més prioritari a la vegada és el que presenta una desviació típica que indica una concentració en les respostes més elevada, tot i que tampoc no es pot considerar que en els altres hi hagi una dispersió massa significativa.

Així doncs, en relació al model de gestió i organització, els agents consideren prioritari en primer lloc que aquest passi preferentment per assolir una direcció més professionalitzada i reconeguda, seguit d'aconseguir l'autonomia total dels centres i per últim, d'aconseguir la

llibertat en la gestió econòmica d'aquests. Per tant, situen en primera instància els aspectes més relacionats amb la jerarquia que s'estableix dins d'un centre i l'adjudicació de responsabilitats que hi ha d'haver en aquests.

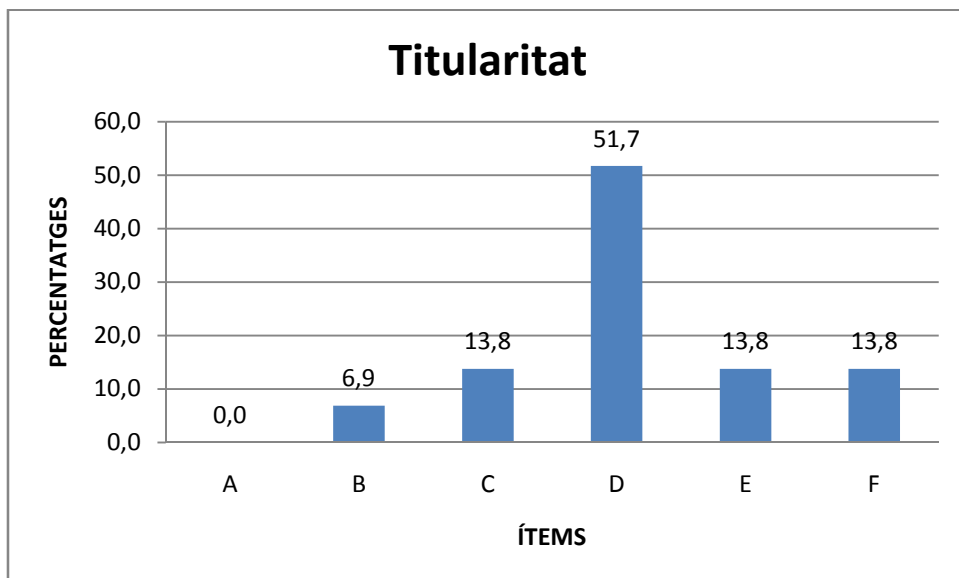
12.- Es constata que la doble titularitat (pública/privada) esdevé un element dificultador per a la qualitat del Sistema Educatiu. Què proposaria al respecte?

(escollir una resposta)

- A. Totes les escoles haurien de ser privades**
- B. Totes les escoles haurien de ser públiques**
- C. Caldria tendir cap a una xarxa pública de gestió privada**
- D. La doble titularitat és bona sempre i quant l'escola concertada rebí els mateixos recursos que la pública alhora que se li demani de ser completament inclusiva**
- E. No crec que la doble titularitat comporti cap desavantatge**
- F. Altres**

En aquesta pregunta es vol discernir com es percep el tema de la titularitat dels centres escolars fent escollir el tipus de titularitat que es considera més adequada.

Els agents participants havien d'escollir una sola opció i el tractament de les dades que s'ha fet ha consistit en una anàlisi de tant per cent, com ens mostra el gràfic:

Gràfic 16: Titularitat (p12-Q1)

Veient els resultats obtinguts en el gràfic anterior podem observar que l'ordre de preferència en la tria d'ítems ha quedat de la següent manera (de % més elevat a menys):

1.- D - La doble titularitat és bona sempre i quant l'escola concertada rebí els mateixos recursos que la pública alhora que se li demani de ser completament inclusiva (51,7%)

2.- C - Caldria tendir cap a una xarxa pública de gestió privada (13,8%)

E - No crec que la doble titularitat comporti cap desavantatge (13,8%)

F - Altres (13,8%)

3.- B - Totes les escoles haurien de ser públiques (6,9%)

4.- A - Totes les escoles haurien de ser privades (0,0%)

Així doncs, observem que més de la meitat dels subjectes (51,7%) opten per considerar bona la doble titularitat si aquesta es basa en unes condicions d'igualtat quant als recursos i quant a l'acceptació d'alumnat.

Tanmateix, un 13,8% no veu cap dificultat en la doble titularitat i en un mateix percentatge expressen altres opinions envers aquesta. Concretament, i com a més destacable, en un dels casos s'assenyala que la doble titularitat pot ser socialment perillosa pel que pot comportar de manca d'implicació d'uns sectors socials i els seu dirigents en l'escola pública.

En canvi, sí que hi ha un 6,9% (2 respostes) del total que manifesta que totes les escoles haurien de ser públiques i un 13,8% que creu que la xarxa hauria de ser pública, però amb gestió privada. Així mateix, i com a dada també significativa, podem observar que no hi ha cap opinió que expressi que totes les escoles haurien de ser privades.

Així doncs, respecte al tema de la titularitat de les escoles es veu de manera clara que majoritàriament no es creu que presenti inconvenient la doble titularitat sempre i quan existeixin igualtat de criteris en l'admissió d'alumnes i en la dotació de recursos. Aquesta dada, per tant, ens posa de manifest una validesa del model actual tot i aplicant-hi determinats correctors, i en cap cas apunta a la necessitat d'un canvi "radical", com a vegades es manifesta des de determinats sectors socials.

13.- Es constata la importància de comptar amb una escola oberta i connectada amb l'entorn. Per aconseguir-ho seria necessari prioritàriament...

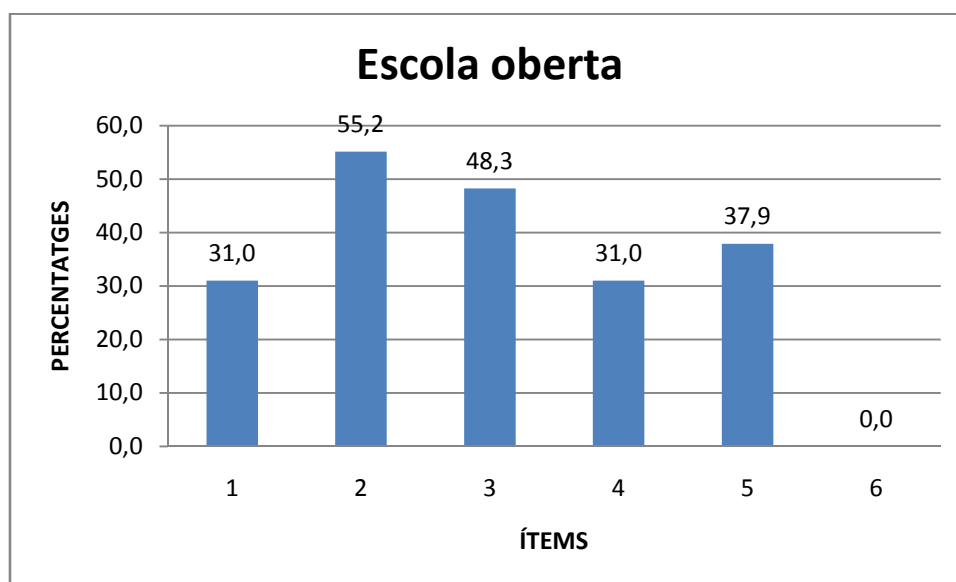
(escollir les dues opcions preferents)

- 1. Una escola arrelada a la realitat del país**
- 2. Un Projecte Educatiu que respongui al conjunt de problemàtiques i necessitats de l'entorn**
- 3. Millorar el treball conjunt amb les famílies**
- 4. Establir connexions entre l'escola i el món laboral**
- 5. Millorar la coordinació entre els diferents agents socials i educatius**
- 6. Altres**

En aquesta pregunta s'ha demanat als agents quin aspecte creuen que seria prioritari per tal d'aconseguir una escola oberta que es relacioni amb l'entorn. Amb aquesta finalitat es fan escollir dues opcions, per tant el que hem fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem, dada que alhora ens ha permès fer una ordenació dels resultats. Així doncs, hem fet una anàlisi dels tant per cent, com ens mostren les dades de la taula i gràfic següents:

Escola oberta	ít 1	ít 2	ít 3	ít 4	ít 5	ít 6
PERCENTATGES	31,0	55,2	48,3	31,0	37,9	0,0

Taula 12: Escola oberta (p13-Q1)

Gràfic 17: Escola oberta (p13-Q1)

Veient les dades de la taula i gràfic anteriors es pot observar que l'ordre de tria quant a propostes per assolir un model d'escola més obert ha quedat de la següent manera (de % més elevat a menys):

Ítem 2: Un Projecte Educatiu que respongui al conjunt de problemàtiques i necessitats de l'entorn (55,2%)

Ítem 3: Millorar el treball conjunt amb les famílies (48,3%)

Ítem 5: Millorar la coordinació entre els diferents agents socials i educatius (37,9%)

Ítem 1: Una escola arrelada a la realitat del país (31,0%)

Ítem 4: Establir connexions entre l'escola i el món laboral (31,0%)

Ítem 6: Altres (0,0%)

En base a aquestes dades, destacaríem com a més significatius els dos primers ítems. D'aquests, cal dir que el primer és més general i es podria arribar a considerar que pot englobar la resta, motiu pel qual potser ha estat el més escollit. En aquest sentit, pensem que aporta dades més significatives el segon atès que focalitza en una qüestió més concreta com és el treball amb les famílies. Pel que fa a la resta, i tot i que progressivament han estat menys escollits, també constatem com no hi ha cap ítem que hagi estat rebutjat i per tant es pot concloure que es posa en evidència que per poder tenir una escola oberta i connectada amb l'entorn s'ha de passar per un plantejament obert, realista i contextualitzat respecte les necessitats i problemàtiques del seu entorn.

14.- Es posa de manifest que la família hauria d'establir una relació de major col·laboració amb l'escola. Faci 1 o 2 propostes en aquest sentit.

Partint de les idees recollides en les entrevistes fetes als diferents agents, es manifesta la idea que la família hauria d'establir una major col·laboració amb l'escola. En aquesta pregunta ens interessa poder concretar algunes propostes per portar a terme aquesta col·laboració

S'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat i s'han agrupat en un seguit de categories⁵⁸ (exposades per ordre de més a menys freqüència⁵⁹):

⁵⁸ Cal destacar que en dues ocasions no han pogut respondre manifestant un manca de coneixements entorn aquest tema.

⁵⁹ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

- **Participació, relació i col·laboració pares-escola (33)**
 - Incrementar la relació i col·laboració entre pares i mestres (15)
 - Augmentar la participació de l'AMPA en la gestió centre (5)
 - Compartir escola i família el mateix Projecte Educatiu (4)
 - Distanciar a les famílies de la gestió del centre. Delimitar amb claredat els rols de cadascú (3)
 - Crear escoles de pares (3)
 - No delegar l'educació en l'escola (3)

- **Comunicació i seguiment (8)**
 - Millorar els canals de comunicació entre la família i l'escola (3)
 - Realitzar un bon traspàs a la família de l'avaluació, orientació i seguiment tutoritzat del seu fill/a (1)
 - Obrir espais de col·laboració, debat i reflexió (4)

- **Conciliació horaris (7)**
 - Afavorir la conciliació d'horaris (7)

- **Lliure elecció de centre (1)**
 - Afavorir la llibertat d'elecció de centre per part dels pares (1)

A partir d'aquesta classificació i de les corresponents freqüències s'ha pogut constatar que moltes de les propostes tenen en comú l'objectiu de fomentar la participació i implicació de la família amb l'escola, tot i que posen l'accent en diferents aspectes. En primer lloc, la categoria amb una freqüència més elevada (33) és *la participació, relació i col·laboració pares-escola* i posa de manifest la necessitat d'enfortir la relació entre aquests dos agents a partir d'una participació "activa" de les famílies, amb l'objectiu de no abocar tota la responsabilitat únicament a l'escola sinó de compartir-la amb la família. Fins i tot, s'arriba a parlar de la creació d'una escola de pares (3). Tanmateix, en alguna ocasió (3) els agents participants destaquen la necessitat de distanciar a les famílies de la gestió del centre i delimitar amb claredat els rols de cadascú per tal de no interferir-se els uns als altres.

A continuació, alguns dels agents (8) posen l'accent en la *comunicació* que s'ha d'establir entre aquests dos agents –escola i família- i la importància que recau en el fet de mantenir una bona comunicació i traspàs d'informació per tal d'assegurar un bon *seguiment* de l'alumnat i vetllar per la seva educació. En canvi, altres agents (7), fan èmfasi al fet de garantir una *conciliació*

d'horaris –laboral i familiar- a fi de què aquesta participació i comunicació esmentades siguin possibles.

Per últim, només en un dels casos s'ha posat de manifest la importància d'afavorir la *lliure elecció de centre* per part dels pares potenciant així, el desig de participar i decidir en l'educació dels seus fills/es.

En síntesi, es pot observar una gran diversitat de propostes amb els comuns denominadors assenyalats, si bé la majoria esdevenen poc concretes tot expressant idees globalitzades com les de col·laboració, comunicació, reflexió,... sense que s'acabi de concretar com es podrien fer efectives. Tot i això, la majoria de les propostes manifesten el desig de fer més partícips a les famílies del projecte escolar, entenent que darrera hi ha un interès per a compartir-lo, contribuir-hi i col·laborar-hi, si bé tenint clar quines són les responsabilitats de cadascú.

15.- L'atenció a la diversitat es planteja com un punt clau per a l'escola del futur. Esmenti 1 o 2 accions que hauria de portar a terme l'escola per millorar l'atenció a la diversitat.

En aquesta pregunta es recull la idea de l'atenció a la diversitat intentant posar de relleu quines idees expressen els agents consultats referents a com millorar aquesta atenció a l'escola.

Un cop més s'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat i s'han agrupat de la manera següent en un seguit de categories⁶⁰ (exposades per ordre de més a menys freqüència⁶¹):

- **Estratègies intervenció (17)**
 - Elaboració d'un currículum que tingui en compte la diversitat (4)
 - Fomentar el tractament de la diversitat a través de l'esport (1)
 - Incloure i oferir més atenció a nens amb necessitats específiques (2)
 - Realitzar programes d'immersió lingüística (2)
 - Atendre la diversitat en el temps de lleure dins l'escola (estona d'esbarjo) (1)
 - Actuar amb equitat més que amb igualtat (3)
 - Crear projectes o proves pilot dins de cada centre per incentivar el donar resposta a les diferents necessitats (1)
 - Valorar la cultura de cada alumne (3)

⁶⁰ Cal destacar que en dues ocasions no s'ha respost expressant una manca de coneixements.

⁶¹ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

- **Política i recursos (8)**
 - Dotar l'escola de més recursos econòmics i humans (4)
 - Evitar la concentració d'alumnes immigrants en una escola concreta (3)
 - Tenir menys alumnes per aula (1)

- **Espais formació (5)**
 - Afavorir una bona formació inicial i continuada dels mestres (3)
 - Fomentar la Formació Professional i establir major connexió amb l'empresa (2)

- **Formació (4)**
 - Millorar el coneixement de la cultura del nostre país (3)
 - Portar a terme una bona educació en valors (1)

- **Connexió amb l'entorn (3)**
 - Afavorir la creació de xarxes al barri que donin continuïtat a la tasca de l'escola (1)
 - Tenir millor coneixement i interrelació entre l'escola i les famílies (2)

Com podem veure en fer el buidat i anàlisi de les diferents categories ens hem adonat que, en general, quan els diferents agents intenten concretar accions per atendre la diversitat estan pensant en una diversitat cultural. En aquest sentit, es constata com les aportacions no contempen tant la diversitat des del punt de vista socioeconòmic, d'aprenentatge o personal, per exemple, com des del punt de vista cultural tal i com s'ha pogut comprovar de manera majoritària. Tanmateix, i a diferència de l'anterior resposta, en aquest punt trobem major concreció en les respostes aportades.

En la categoria on hi ha una major freqüència (17) *-estratègies d'intervenció-* queden recollides una sèrie d'accions concretes i diverses que segons els agents participants es podrien dur a terme per tal de millorar l'atenció a la diversitat. Aquestes, com podem veure fan referència a diferents aspectes com el currículum, l'esport, l'augment d'atenció, programes d'immersió lingüística, el temps de lleure, entre d'altres.

D'altra banda, també s'han posat de manifest altres categories com la *formació*, la *política i recursos* i la *connexió amb l'entorn*, encara que amb una freqüència menor.

Pel que fa a la *formació*, per una banda s'ha fet referència al fet d'incidir en la formació tant inicial com continuada del professorat (3) i en la Formació Professional (2) per tal de garantir

una millor atenció a la diversitat. Per altra banda, s'han especificat els continguts que cal treballar (4) per poder garantir-la.

En quant a la *política i recursos* (8), d'una banda es posa l'accent sobretot en el fet d'evitar la massificació d'alumnes per aula i la concentració de nous, i de l'altra, s'incideix en el necessari augment de recursos tant econòmics com humans.

Per últim, es va més enllà i es fa incidència en la *connexió amb l'entorn* (3) fent-lo participi d'aquesta tasca d'atenció a la diversitat, reconeixent així la seva responsabilitat.

Finalment, i fruit de la diversitat d'aportacions, veiem com en aquesta pregunta hi ha una distribució força heterogènia d'idees vinculades a cadascuna de les categories, fet que implica que la freqüència màxima entre les idees sigui 4.

En síntesi, doncs, es veuen un seguit de propostes que focalitzen en l'*atenció a l'alumne* que presenta "diversitat" en forma de projectes específics per a ell; propostes que, adreçant-se a la *totalitat de l'alumnat*, tenen per finalitat millorar l'atenció a la diversitat, i propostes que tenen una *dimensió més àmplia* i interpel·len a la xarxa de barri o apunten a factors més *estructurals* com ara evitar la concentració d'alumnes o augmentar els recursos econòmics i humans. Finalment, fariem esment a una proposta més de caire generalista que ens fa reflexionar entorn la diferència que suposa una actuació equitativa per sobre d'una actuació més "igualitarista".

16.- La immigració se'ns presenta com un gran repte que l'escola ha de saber afrontar. Faci 1 o 2 propostes al respecte

En aquesta qüestió justament sí que es buscaven propostes concretes pensant en la diversitat cultural, en la immigració.

En fer el buidat de les idees i la posterior agrupació en categories, hem obtingut la següent classificació (exposades per ordre de més a menys freqüència⁶²):

⁶² La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

- **Estratègies intervenció (11)**
 - Utilitzar l'esport per relacionar-se i conèixer-se (2)
 - Realitzar programes d'immersió lingüística (2)
 - Portar a terme programes d'integració i suport que garanteixin competències bàsiques (1)
 - Treballar la diversitat sociocultural com una oportunitat (2)
 - Donar a conèixer a les persones immigrants la realitat social de Catalunya (3)
 - Millorar l'atenció afectiva als alumnes (1)

- **Política i recursos (10)**
 - Evitar la concentració d'immigrants en determinades escoles (5)
 - Repensar la utilitat de la lliure elecció de centres evitant així la creació de ghettos en determinats barris i escoles. (2)
 - Disposar de més recursos humans, materials i econòmics (3)

- **Organització centres (6)**
 - Afavorir l'autonomia dels centres per respondre a la realitat cultural de l'entorn (1)
 - Crear aules d'acollida per a pares (1)
 - Crear espais de reflexió a l'escola (1)
 - Reforçar les aules d'acollida (3)

- **Relació famílies (6)**
 - Afavorir els vincles amb la família i la seva implicació en l'escola (6)

- **Currículum (2)**
 - Elaborar un currículum amb matèries relacionades amb el fet migratori (2)

- **Col·laboració interinstitucional (3)**
 - Portar a terme una planificació coherent entre sector públic i privat (1)
 - Afavorir els lligams de col·laboració de l'escola amb els espais que s'ofereixen al barri o poble (2)

- **Formació mestres (3)**
 - Millorar la formació inicial i continuada dels mestres (3)

- **Connexió amb l'entorn (1)**
 - Fomentar l'existència de barreja de cultures en altres espais socials més enllà de l'escola (1)

En aquesta pregunta ens hem trobat amb una gran quantitat i diversitat d'idees. Només ha deixat de contestar un dels agents manifestant una manca de coneixements, fet que ens ha

comportat una gran diversitat d'idees clau amb l'objectiu de ser fidels a les idees que els diferents agents expressaven. D'altra banda, podem constatar que moltes d'aquestes idees reiteren aportacions fetes en l'anterior pregunta, ja que en la gran majoria de casos, i com ja hem apuntat, han relacionat diversitat amb diversitat cultural i per tant, amb immigració.

En aquest cas, la categoria amb una freqüència major també ha estat la *d'estratègies d'intervenció* (11) on s'han apuntat diferents accions com la utilització de l'esport com una eina de relació, programes d'immersió lingüística i d'integració o, oferir coneixements als immigrants sobre la realitat social de Catalunya, entre d'altres.

Així mateix, també s'ha fet referència a la categoria de *política i recursos* (en major freqüència (10) que en el punt anterior) insistint també en les idees d'evitar la concentració i massificació i augmentar els recursos.

D'altra banda, trobem la categoria de *formació* (3) tant inicial com continuada però en aquest cas destinada exclusivament al professorat.

En quant a la *connexió amb l'entorn* hi ha hagut menor incidència, però en canvi, s'ha interpellat en major freqüència (6) a la *família* –considerada en aquest cas com una categoria- incidint en els vincles que s'han d'establir entre la família i l'escola.

Per últim, han aparegut altres categories com *l'organització de centres* (6), destacant les aules d'acollida com una eina clau per afrontar el repte de la immigració, i el *currículum* (2), proposant noves matèries relacionades amb el fet migratori.

En síntesi, doncs, es constata en el conjunt de les aportacions que es percep el repte de la immigració com un fenomen global que s'ha de tenir present des de diferents espais, situacions i perspectives. D'aquesta manera, s'estableix un gran ventall de propostes d'intervenció per tal de fer front a aquest gran repte que l'escola ha de saber afrontar.

17.- Esmerti 1 o 2 contribucions que des del seu sector estarien disposats a fer per col·laborar amb l'escola, tot ajudant a pal·liar aquesta delegació de responsabilitats que es constata.

1.

2.

3. No crec que ens pertoqui fer cap mena de contribució

Observacions

La pregunta 17 fa referència a la coresponsabilitat que han de tenir els diferents agents en matèria d'educació. En aquesta pregunta és rellevant destacar que cap de els agents participants han escollit l'opció 3 de les respostes, fet que indicaria que no creuen que els pertoqui fer cap mena de contribució. Per tant, en més o menys grau, tots estarien disposats a col·laborar encara que, en alguns casos, la resposta donada no s'ajusti al que es demana i en comptes d'oferir una proposta facin comentaris o crítiques entorn la funció educativa d'altres agents.

S'ha comptat amb una gran diversitat de respostes entre les quals cal destacar que només en una ocasió han expressat la seva falta de coneixements per poder respondre a la pregunta. D'altra banda, en algun cas (concretament 4) no han aconseguit donar una resposta en forma de contribucions concretes i reals tal i com es demana, sinó que han respost de manera molt general esmentant allò que consideren d'importància per tractar a l'escola.

Tot i això, s'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat i s'han agrupat en un seguit de categories que ens indiquen cap a on es dirigeixen les propostes que ens fan els agents des del seu sector per tal de pal·liar aquesta delegació de responsabilitats que es constata (exposades per ordre de més a menys freqüència⁶³):

- **Col·laboració sectors-escola (16)**

- Informar d'activitats que s'estan duent a terme actualment (un curs de primers auxilis a l'escola) (1)
- Duu a terme programes i/o projectes que promoguin la integració social (4)
- Promoure accions de col·laboració i coresponsabilitat (6)
- Participar i promoure en activitats extraescolars i de menjador (2)
- Negociar les reformes educatives (referents a l'autonomia dels centres, a la professionalització de la gestió de les escoles i a la Formació Professional) (2)
- Elaborar una guia de Drets i Deures adaptada al món escolar (1)

⁶³ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

- **Currículum (9)**
 - Col·laborar i ampliar i/o variar el contingut que es treballa a l'escola (en format de crèdits i/o currículum transversal) (6)
 - Promoure campanyes de sensibilització sobre diferents temàtiques (salut, valors, pobresa,...) (3)

- **Recursos (8)**
 - Facilitar i promoure l'ús de recursos i/o materials alternatius com a eina educativa (4)
 - Incentivar i recolzar els centres per ser més sostenibles i solidaris (1)
 - Adequar els edificis a les necessitats i tasques que desenvolupa l'escola (3)

- **Relació sectors-família (6)**
 - Informar mitjançant xerrades i conferències,... (a les famílies, als alumnes...) (4)
 - Donar suport a les famílies i fer que participin en l'acció educativa (2)

- **Docents (6)**
 - Facilitar la formació del professorat i donar-li suport a aquest (6)

- **No contribució (5)**
 - No tenen prou coneixements per poder respondre (1)
 - No hi ha una contribució clara (4)

- **Formació i Orientació professional (3)**
 - Fomentar sistemes d'orientació i formació professional (3)

- **Recerca i qualitat (2)**
 - Fer recerca per emprendre accions favorables a la millora educativa (1)
 - Millorar la qualitat del servei educatiu(1)

Així doncs, es veu com les categories de resposta plantejades han estat molt diverses alhora que es compta amb freqüències significatives que deriven en una distribució força heterogènia. Podem dir, també, que algunes de les aportacions han estat més específiques – apuntant activitats o projectes concrets- mentre que d'altres han estat més generals – apuntant idees de caire global on s'indiquen línies de treball sense concretar en projectes-.

A partir de totes les idees recollides, la categoria que recull una freqüència major ha estat la que fa referència a la *col·laboració entre els sectors i l'escola* (16) posant de manifest contribucions que giren entorn a diferents tipus d'accions com: elaborar programes, projectes

o activitats, realitzar tasques d'informació i difusió, promoure accions de col·laboració i coresponsabilitat, negociar reformes educatives, etc.

Així mateix, han anat apareixen altres categories importants tot i que amb una freqüència menor a l'anterior. En relació al *currículum* (9) sobretot es posa l'accent en aportacions que es podrien fer a nivell de contingut. En quant als *recursos* (8) els agents participants fan contribucions encaminades a facilitar recursos alternatius com a eina educativa i/o a garantir que aquests siguin adequats a les tasques educatives que desenvolupa l'escola. També, es posa en evidència la *relació entre els sectors i la família* (6) destacant sobretot les accions que es poden dur a terme des del sector com informar, donar suport i fer que la família participi de l'acció educativa. Pel que fa als *docents* (6) s'apunten contribucions destinades a la seva formació i al suport en la tasca educativa. També, alguns dels agents (3) expressen que des del seu sector estarien disposats a fomentar sistemes d'*orientació i formació professional* i altres (2), a fer *recerca* i millorar la *qualitat educativa*.

Finalment, esmentar que en cinc ocasions no s'han pogut recollir contribucions concretes per tal de col·laborar amb l'escola (tal i com s'ha apuntat anteriorment).

En síntesi, es constata una predisposició general a l'hora de fer propostes de col·laboració amb l'escola, les quals estan dirigides cap a diferents aspectes educatius com el currículum, els recursos, la família, els docents (concretament la seva formació), la orientació i formació professional i la recerca; entre els més destacats. Sens dubte la quantitat de propostes i la diversitat d'accions proposades des de l'especificitat professional de cada sector són una clara mostra del potencial que tenen aquests agents i de les oportunitats de col·laboració que s'obren.

18.- Es constata que una bona manera per col·laborar amb l'escola té a veure amb crear una xarxa socioeducativa en què els diferents agents implicats desenvolupin les seves actuacions.

Esmenti 1 o 2 propostes (tan concretes com pugui) sobre com fer efectiva aquesta xarxa.

1.

2.

3. No crec que es tracti de crear cap xarxa

Observacions

La pregunta 18 fa referència a les propostes que els agents participants puguin expressar sobre com aconseguir l'efectivitat d'una xarxa socioeducativa. Així doncs, també té relació amb el tipus de col·laboració que cadascun dels sectors creuen que haurien d'emprendre amb l'escola. Tot i això, es dona com a opció de resposta el considerar que no s'hagi de crear cap xarxa i en 3 de les intervencions han optat per aquesta possibilitat. Tanmateix, la gran majoria han fet propostes de col·laboració amb l'escola per poder crear l'esmentada xarxa socioeducativa en excepció d'alguns (4) que han manifestat una manca de coneixements per poder respondre i un altre que creu que la xarxa ja existeix i per tant no expressa cap proposta.

Del total de les propostes exposades pels agents s'ha fet un buidat de les idees i posteriorment s'han agrupat en un seguit de categories que han quedat classificades de la següent manera (per ordre de més a menys freqüència⁶⁴):

- **Relació escola-entorn (18)**
 - Constituir consells o comitès (grups de treball) coordinats (7)
 - Obrir l'escola a l'entorn (3)
 - Donar suport a aquesta xarxa per part de l'escola (1)
 - Fomentar la participació de l'entorn (societat i família) a l'escola (2)
 - Incidir en el currículum i la metodologia des dels diferents sectors (1)
 - Facilitar espais de trobada intra, inter i extra centres per fomentar la comunicació (4)

- **No contribució a la xarxa (9)**
 - No tinc prous coneixements per respondre (4)
 - La xarxa ja existeix (1)
 - Universalitzar el dret a l'educació infantil en el tram 0-3 anys (1)
 - No creuen que s'hagi de crear cap xarxa (3)

- **Altres xarxes (4)**
 - Alternatives a la xarxa (4)

- **Projectes o accions des del sector (4)**
 - Endegar projectes o accions en relació al sector que representen (4)

⁶⁴ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

- **Recursos (4)**
 - Optimitzar els recursos (3)
 - Crear suport professional per fer efectives aquestes xarxes i no carregar als agents (1)

- **Formació agents (2)**
 - Millorar la formació pedagògica dels diferents agents de la xarxa (1)
 - Incidir en la formació del professorat (1)

- **Canvi de consciència de la xarxa (2)**
 - Treballar la consciència de les administracions de la necessitat d'aquesta xarxa i des de la consciència d'afegir valor més que des de la competitivitat (2)

Així doncs, podem destacar que algunes de les respostes recollides en categories assenyalen aspectes que fan referència a *potenciar la relació entre l'escola i l'entorn* (18) constituint consells o comitès coordinats, obrint l'escola a l'entorn i fomentant la seva participació, incidint en el currículum i la metodologia des de diferents sectors o creant espais de trobada per facilitar la comunicació i la coordinació entre els agents de la xarxa. Altres agents, apunten més cap a *projectes o accions específiques* (4) que es poden endegar des del sector que es representa.

També, es fan propostes vinculades als *recursos* (4) assegurant la seva optimització i creant suport professional per tal de no carregar als agents o a *la formació dels mateixos agents* (2) tant els de la xarxa com els docents; i finalment, hi ha algunes propostes que manifesten voluntats més generals com ara el *canvi de consciència de la xarxa* (2) posant de manifest la seva necessitat.

D'altra banda, i com ja s'ha exposat, en algun cas els agents participants no responien correctament al que se'ls demanava i han ofert alternatives a la xarxa, concretament en quatre ocasions:

- Crear un *observatori permanent* (les xarxes es burocratitzen) (1)
- La xarxa s'ha de crear *entre l'alumnat* intra, inter i extra centres (per exemple fomentar les associacions esportives i de temps lliure) (1)
- La xarxa s'ha de crear *entre els professors* (per explicar temes relacionats amb: la justícia i treballar el fracàs i absentisme escolar) (1)
- La xarxa s'ha de reforçar entre *professorat i família* i puntualment altres agents (1)

Finalment, en aquest cas, han estat nou les ocasions en què no s'han pogut recollir -per diferents motius exposats anteriorment- propostes concretes per tal de crear una xarxa socioeducativa juntament amb l'escola.

En síntesi, es constata una sensibilització cap a la necessitat d'aquesta xarxa socioeducativa. Tot i això, s'observa una dificultat a l'hora de concretar les aportacions en forma d'actuacions o intervencions que poden fer des del sector al qual es representa, ja que són pocs els casos en què han sigut concrets. Tanmateix, la majoria dels agents aposten per assegurar una bona coordinació entre els diferents agents socioeducatius abans d'incidir en altres aspectes com els recursos o la formació dels agents.

19.- Darrerament, i amb la finalitat de contribuir a l'educació d'infants, joves i adults, s'han endegat diferents iniciatives que busquen la col·laboració conjunta entre els diferents agents educatius i socials amb implicacions educatives. En coneix alguna d'elles?

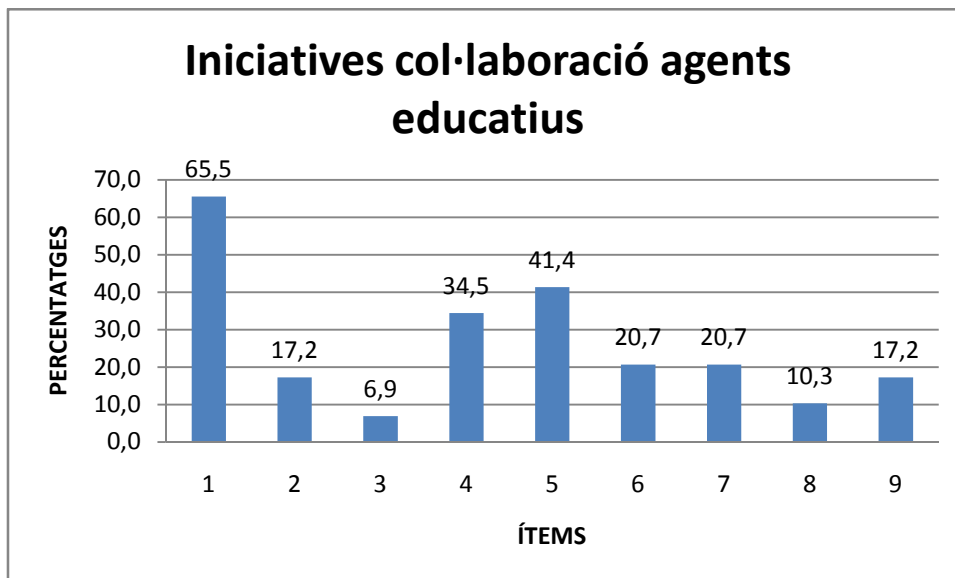
	SI	NO
1. Projectes Educatius de Ciutat	☐	☐
2. Projectes Educatius de Barri	☐	☐
3. Projectes Educatius de Poble	☐	☐
4. Plans Educatius d'Entorn	☐	☐
5. Experiències de ciutats educadores	☐	☐
6. Xarxes Educatives Locals	☐	☐
7. Projectes educatius integrats	☐	☐
8. Xarxes educatives de barri	☐	☐
9. Altres.....	☐	☐

En aquesta pregunta es volia constatar el grau de coneixement que es té sobre diferents iniciatives que ja s'estan portant a terme vinculades a la col·laboració que es pot establir entre els diferents agents educatius i socials amb implicacions educatives. En aquest cas el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem i calcular-ne el percentatge.

La taula i gràfic que recullen aquestes dades són els següents:

Iniciatives col·laboració agents educatius	Ít 1	Ít 2	Ít 3	Ít 4	Ít 5	Ít 6	Ít 7	Ít 8	Ít 9
PERCENTATGES	65,5	17,2	6,9	34,5	41,4	20,7	20,7	10,3	17,2

Taula 13: Iniciatives col·laboració agents educatius (p19-Q1)

Gràfic 18: Iniciatives col·laboració agents educatius (p19-Q1)

Segons les dades observades en la taula i gràfic anteriors, l'ordre dels ítems segons el coneixement manifestat seria el següent (de % més elevat a menys):

- 1r.** Projectes Educatius de Ciutat (65,5%)
- 2n.** Experiències de ciutats educadores (41,4%)
- 3r.** Plans Educatius d'Entorn (34,5%)
- 4t.** Xarxes Educatives Locals (20,7%)
 - Projectes educatius integrats (20,7%)
- 5è.** Projectes Educatius de Barri (17,2%)
 - Altres (17,2%)
- 6è.** Xarxes educatives de barri (10,3%)
- 7è.** Projectes Educatius de Poble (6,9%)

Els resultats ens mostren com la iniciativa sobre la qual es té més coneixement són els Projectes Educatius de Ciutat (65,5%). En segon lloc, però a força més distància (41,4%), trobem les experiències de ciutats educadores, i en tercer lloc (34,5%) els Plans Educatius

d'Entorn. Les iniciatives sobre les quals es manifesta menys coneixement són les Xarxes Educatives de Barri (10,3%) i els Projectes Educatius de Poble (6,9%).

També creiem que és significatiu el 17,2% (5 respostes) de l'opció "altres", on podem veure que 4 agents no coneixen cap iniciativa i un darrer que no coneix cap de les proposades n'especifica dues, que són el que fa Intermón Oxfam en suport d'una educació per a la ciutadania global, i el que fa Migrastudium, en col·laboració amb algunes escoles del barri gòtic de Barcelona.

Aquests resultats ens fan reflexionar sobre la divulgació que s'està fent d'aquests projectes i la implicació ciutadana que comporten. Sens dubte el fet que agents rellevants del món social desconeguin moltes d'aquestes iniciatives sembla indicar que no es fa suficient difusió de les mateixes ni garanteixen un nivell de participació i implicació prou ampli, d'una banda, i que en conseqüència tenen un impacte relativament discret de l'altra.

20.- Observacions en general al qüestionari

Pel que fa als comentaris que en general s'han fet del qüestionari hi ha hagut cinc intervencions de les quals cap fa referència a qüestions de contingut ni posen en entredit la coherència i cohesió del mateix. En aquestes cinc intervencions s'han fet alguns comentaris vinculats al format -concretament a l'estructura de l'instrument- i altres a les dificultats amb què s'han pogut trobar a l'hora de respondre. Tots aquests s'han tingut en compte de cara a l'elaboració del segon qüestionari.

3.3.2.3. Conclusió

En resum, aquestes han estat les dades obtingudes i la corresponent anàlisi i interpretació. En termes generals constatem com hi ha força coincidència en les respostes i aportacions i que, en el cas de les preguntes que facilitaven la diversitat d'aportacions, s'ha observat una distribució homogènia i en cap cas una polarització d'opinions.

Així mateix, i tenint en compte que l'elaboració d'aquest qüestionari s'ha fonamentat en els resultats obtinguts en les entrevistes realitzades als agents, també constatem com aquest ha sabut recollir la diversitat d'opinions manifestades, fet que hem comprovat en el consens que

han suscitat determinades preguntes (indicador que la pregunta recollia els ítems/opcions que els mateixos agents havien formulat) així com en l'absència d'excessives aportacions als apartats d'observacions i "altres" que la majoria de preguntes contemplava -i també el qüestionari en la seva globalitat-.

Així doncs, i en síntesi, la implementació de la tècnica Delphi ha permès avançar òptimament en la identificació de consensos i d'idees clau manifestades pels diversos agents entorn els grans objectius d'aquesta recerca així com ens està servint per contrastar i validar les mateixes idees que anem detectant.

3.3.3. Qüestionari 2

3.3.3.1. Introducció

Recollides les respostes del segon qüestionari enviat als agents representants del diferents sectors socials, s'ha realitzat un buidat de cadascuna de les preguntes⁶⁵. A partir d'aquest s'han analitzat i interpretat els resultats obtinguts duent a terme una categorització d'idees en les preguntes obertes⁶⁶ i un estudi estadístic en les preguntes categoritzades. L'objectiu d'aquesta anàlisi, com ja hem explicat en la presentació de l'instrument, és anar perfilant més les opinions manifestades tant en el cas dels consensos com en el cas dels punts de desacord o d'opinions divergents. Les interpretacions obtingudes a partir del buidat i anàlisi ens permetran elaborar l'informe resultant dels dos qüestionaris (3a volta) així com recollir els aspectes més importants que es posaran de manifest en les conclusions d'aquest estudi.

Tal i com s'ha explicat en la presentació de l'instrument, en cadascuna de les preguntes s'han plantejat models de resposta diferents. En alguns casos, ha estat convenient la utilització de preguntes de resposta categoritzada on s'havien d'escollir alguns dels ítems proposats com a possibles respostes. En altres, ha estat necessari fer preguntes de resposta oberta per tal de donar als participants l'oportunitat d'expressar les seves propostes i argumentar-les.

En ambdós casos el tractament de les dades s'ha fet en base a percentatges⁶⁷. En el cas de preguntes de resposta categoritzada s'ha pogut aplicar directament el càlcul percentual i en el cas de les preguntes de resposta oberta prèviament hem categoritzat les idees per tal de classificar-les. Un cop establerta la classificació hem emprat també percentatges. Finalment, les anàlisis percentuals s'han acompanyat de gràfiques que permeten il·lustrar i visualitzar la distribució dels resultats.

Finalment, esmentar que pel que fa a la mostra s'ha comptat amb un total de 29 respostes⁶⁸.

⁶⁵ Veure a l'annex 18 el buidat de cadascuna de les preguntes corresponents a aquest segon qüestionari.

⁶⁶ Veure a l'annex 19 la categorització de les preguntes obertes corresponents a aquest segon qüestionari.

⁶⁷ El tractament de dades en base a percentatges és el que ens permetrà entrar a fons en diferents qüestions o aspectes a partir dels ítems recollits en l'anàlisi i interpretació dels resultats del 1r qüestionari (consensos, majories, divergències,...). Serà per tant gràcies als percentatges que podrem apreciar i diferenciar les diferents opcions o opinions respecte les qüestions clau i els pesos de cadascuna d'elles.

⁶⁸ Tal i com ha passat en el cas del qüestionari 1, hi ha hagut cinc agents que tot i haver manifestat interès en la recerca, i estant assabentats d'aquest segon qüestionari, no han arribat a respondre'l.

3.3.3.2. Anàlisi i interpretació dels resultats obtinguts

A continuació es transcriuen cadascuna de les preguntes i tot seguit s'exposen les dades obtingudes i l'anàlisi i interpretació que s'ha fet d'aquestes:

1.- En l'anterior qüestionari, entorn a la qüestió de la responsabilitat en educació, i en el conjunt de les respostes, expressen la necessitat que aquesta sigui compartida, fent partícips tots els agents socials i esmentant en alguns casos agents concrets com ara els poders polítics i els mitjans de comunicació.

Concretaria aquesta responsabilitat en alguns agents més?

Davant la necessitat expressada pels diferents agents de compartir la responsabilitat en educació, s'ha formulat aquesta qüestió amb la intenció de concretar quins es creuen que són els agents que han de compartir aquesta responsabilitat.

S'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat i s'han agrupat en un seguit de categories⁶⁹ que ens indiquen a quins agents ens referim:

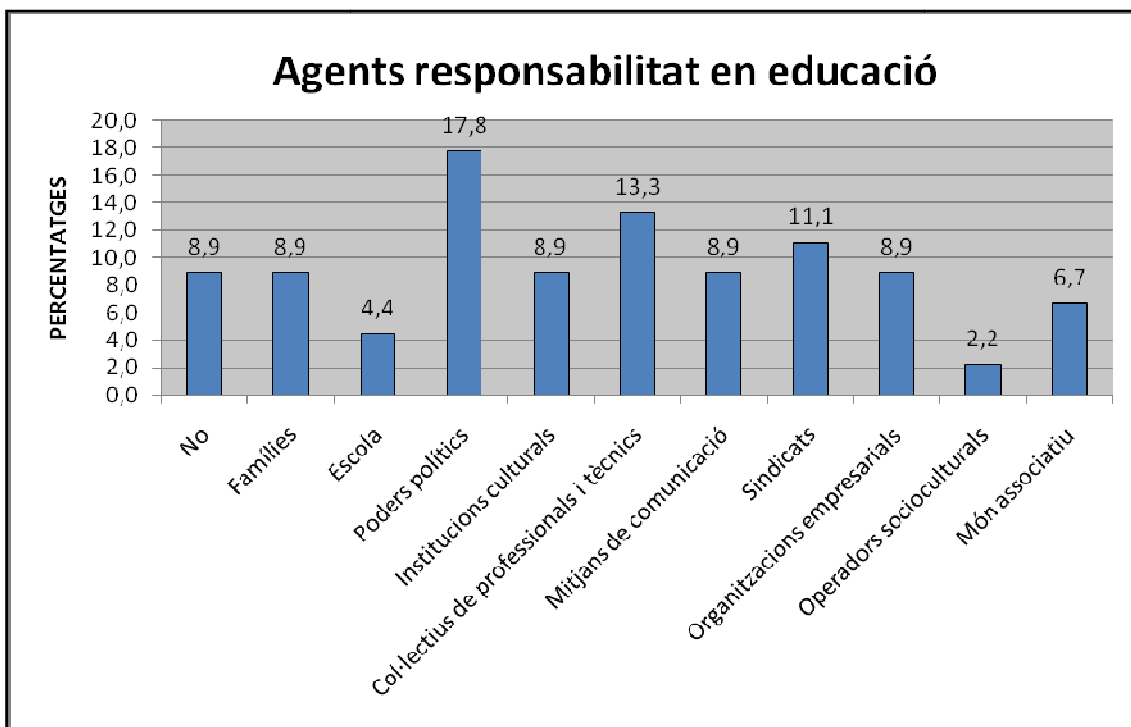
- **No es visualitzen més agents(4)**
- **Famílies (4)**
- **Escola (2)**
- **Poders polítics (8)**
- **Institucions culturals (4)**
- **Col·lectius de professionals i tècnics (psicòlegs, pedagogs, psicopedagogs, educadors socials, periodistes, gent gran, infermeres, ONG, Universitats...) (6)**
- **Mitjans de comunicació (4)**
- **Sindicats (5)**
- **Organitzacions empresarials(4)**
- **Operadors socioculturals (1)**
- **Món associatiu (3)**

⁶⁹ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

Si calculem el percentatge que suposa cadascuna de les opcions assenyalades obtenim la següent taula i gràfic:

CATEGORIES	N= 45	PERCENTATGES
No es visualitzen més agents	4	8,9%
Famílies	4	8,9%
Escola	2	4,4%
Poders polítics	8	17,8%
Institucions culturals	4	8,9%
Col·lectius de professionals i tècnics	6	13,3%
Mitjans de comunicació	4	8,9%
Sindicats	5	11,1%
Organitzacions empresarials	4	8,9%
Operadors socioculturals	1	2,2%
Món associatiu	3	6,7%

Taula 14: Categories Agents responsabilitat en educació (p1-Q2)

Gràfic 19: Agents responsabilitat en educació (p1-Q2)

Així doncs, veiem que la responsabilitat es reparteix entre diferents agents, el que ens dona una visió d'obertura, de no centralització ni focalització de les responsabilitats educatives tan sols en l'escola ni en un agent o sector determinat. De tota manera, sí que podem observar que les dades ens indiquen que s'assigna un pes més específic als poders polítics (17,8%) i als

col·lectius de professionals i tècnics (13,3%). D'aquesta manera, les dades apunten a la consciència de la coresponsabilitat tot i tenint clares les assimetries que aquesta també comporta. I en aquest sentit queda clar que els polítics hi tenen una responsabilitat major des de la gestió de país que els pertoca i els professionals i tècnics des de la seva especificitat d'intervenció.

2.- De les diferents propostes de millora del sistema educatiu en surten especialment assenyalades tres:

- **Revaloritzar la formació professional**
- **Millorar la formació del professorat**
- **Augmentar la inversió en educació**

Podria indicar-nos accions concretes per portar-les a terme?

En aquesta qüestió s'intenten cercar accions concretes que delimitin amb més precisió les propostes de millora del sistema educatiu apuntades en l'anterior qüestionari, i que ens ajudin a identificar quins aspectes i accions es consideren més prioritàries i importants en el marc de cada proposta.

Així doncs, s'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat respecte cada proposta i s'han agrupat en un seguit de categories⁷⁰ que ens indiquen quines són les accions concretes que es creuen més vàlides.

- **Revaloritzar la formació professional (28)**

- **Relació de la FP i la Universitat (1)**

- **Relació de la FP i l'empresa (10)**

- Vincular de manera estreta la FP i les empreses (9)
 - Conèixer les necessitats reals de les empreses (1)

- **Necessitat d'afavorir i vetllar pel prestigi de la FP (17)**

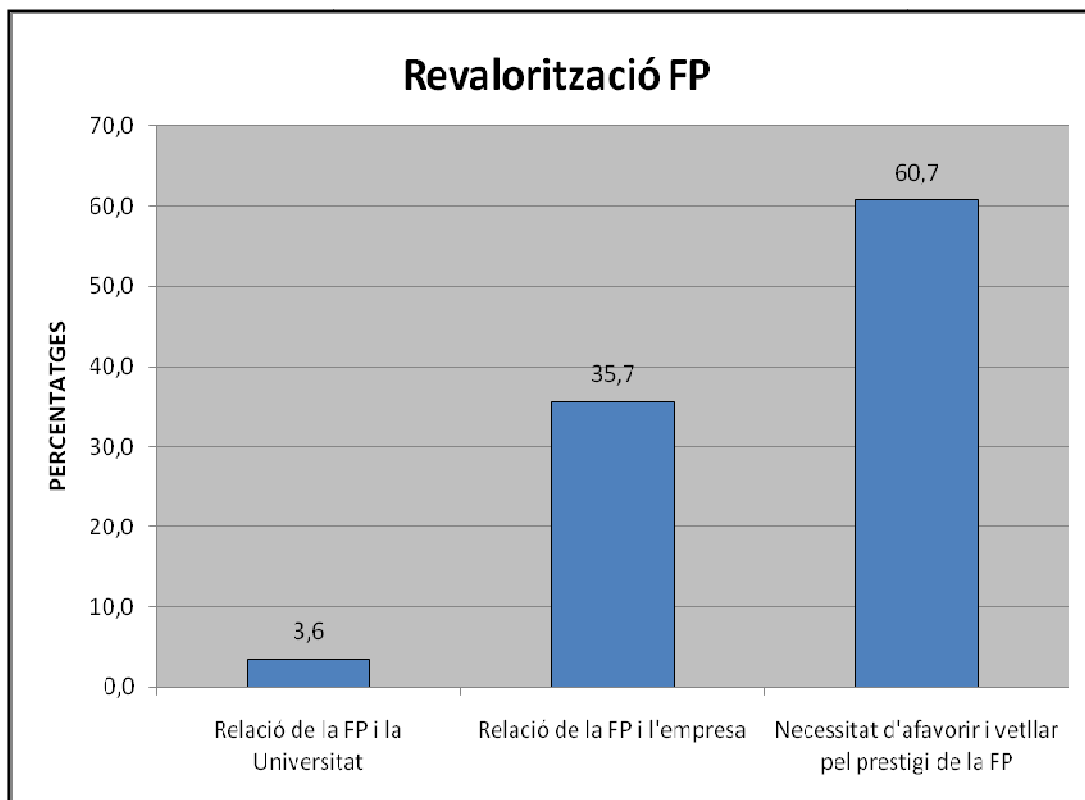
- Valorar la FP com a vehicle professional (3)
 - Augmentar les inversions a la FP (1)
 - Divulgar la FP (competències, sortides professionals) (7)
 - Aconseguir un nivell acadèmic alt en la FP (2)
 - Revaloritzar la FP (salaris més alts, beques,...) i evitar així l'abandonament (4)

⁷⁰ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

Si expressem aquestes dades en forma de percentatges obtenim la següent taula i gràfic:

CATEGORIES	N = 28	PERCENTATGES
Relació de la FP i la Universitat	1	3,6%
Relació de la FP i l'empresa	10	35,7%
Necessitat d'afavorir i vetllar pel prestigi de la FP	17	60,7%

Taula 15: Categories Revalorització FP (p2-Q2)

Gràfic 20: Revalorització FP (p2-Q2)

Així doncs, es pot veure que per tal de revaloritzar la formació professional hi ha una clara tendència a considerar com a acció preferent la necessitat d'afavorir i vetllar pel prestigi d'aquest tipus de formació (60,7%), seguit de l'assoliment d'una vinculació més estreta entre aquesta i les empreses (35,7%), i per últim, i amb un percentatge molt inferior, pel foment de la relació entre la FP i la Universitat (3,6%).

Conseqüentment, es pot dir que es troba a faltar una consideració més acurada cap a aquest tipus de formació tant a nivell de planificació d'inversions com a nivell de la qualitat de la mateixa. És en aquest sentit que es parla d'apujar el nivell acadèmic, de millorar el lligam amb

les empreses i d'augmentar-ne el prestigi en general tot donant-li el valor que té com a vehicle professionalitzador molt necessari a nivell social.

- **Millorar la formació del professorat**

- Formació inicial (19)***

- Continguts formació inicial (15)*

- Més exigent (1)
 - Educació en valors (equitat, justícia, solidaritat, cooperació) (2)
 - Treball d'autocreixement (emocions, pors, sentiments) (1)
 - Metodologies, recursos educatius per atendre la diversitat, ús educatiu de la ciutat com a entorn educatiu (1)
 - Augment de pràctiques (2)
 - Resolució de conflictes (1)
 - Pedagogies crítiques (1)
 - Habilitats i capacitats psicopedagògiques (1)
 - Formació tecnològica (2)
 - Formació en idiomes (2)
 - Més coneixements sobre personalitat d'infants, adolescents i joves (1)

- Accés a la formació inicial (4)*

- Establir un filtre de caire vocacional a les Universitats (1)
 - Establir una avaluació exigent amb les capacitats com a futur professional (1)
 - Establir una nota de tall per ser mestre més alta (2)

- Formació continuada (10)***

- Dedicar períodes de ritme bianual per a la formació (1)
 - Donar estímuls a la formació com a eina de promoció (1)
 - Fer la formació continuada i el reciclatge obligatoris (3)
 - Donar facilitats per portar a terme la formació continuada (1)
 - Organitzar cursos de formació gratuïts (1)
 - Facilitar accés a cursos d'idiomes, NNTT, estades a l'estranger i programes d'intercanvi (1)
 - Portar a terme formació en investigació-acció (1)
 - Realitzar estades en empreses (1)

- Accés i manteniment en la professió (4)***

- Donar eines i seguiment als professionals (1)
 - Acabar amb el model funcional (contractes màxim de 10 anys, renovables i revisables) (1)
 - Realitzar un període de pràctiques remunerades (2 anys) (1)
 - Recertificar periòdicament la competència professional del professorat (1)

Si expressem aquestes dades en forma de percentatges obtenim la següent taula i gràfic:

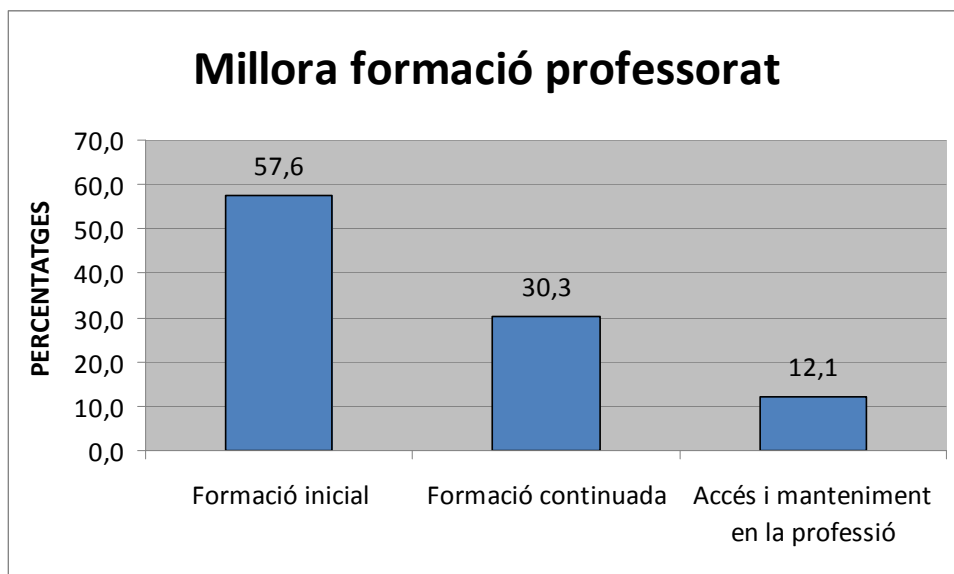
CATEGORIES	N= 33	PERCENTATGES
Formació inicial	19	57,6%
Formació continuada	10	30,3%
Accés i manteniment en la professió	4	12,1%

Taula 16: Categories Millora formació professorat (p2-Q2)

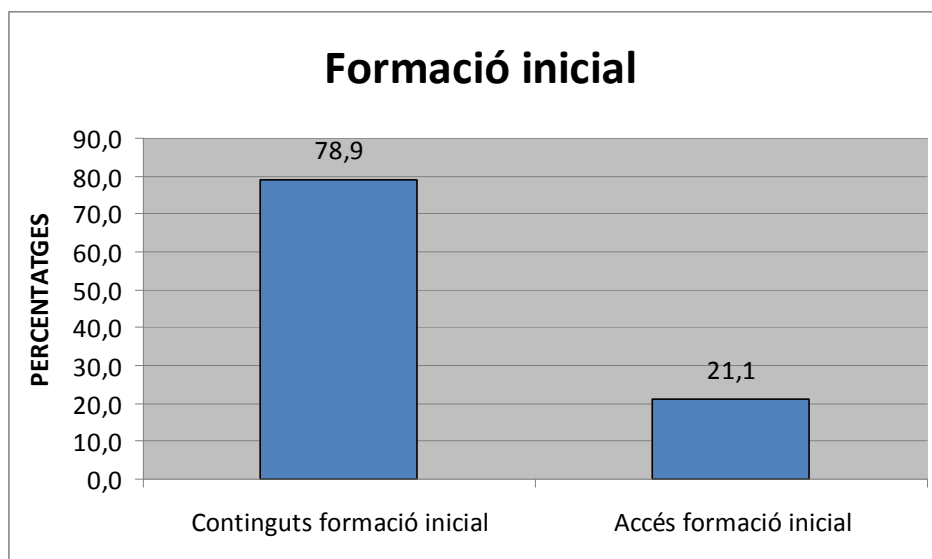
Així mateix, dins de la categoria de Formació inicial, que representa un 56,3% del total de respostes, podem trobar la següent distribució de dades:

CATEGORIES	N = 19	PERCENTATGES
Continguts formació inicial	15	78,9%
Accés formació inicial	4	21,1%

Taula 17: Categories Formació inicial (p2-Q2)

Gràfic 21: Millora formació professorat (p2-Q2)

Gràfic 22: Formació inicial (p2-Q2)

Com podem veure a la taula i gràfic el major nombre d'aportacions es fan en relació a la formació inicial, circumstància que interpel·la clarament a dos agents: l'administració quant a reguladora dels currículums de la formació de mestres i la universitat quant a agent formador en aquest procés. Així mateix, també s'incideix força en la formació continuada, aspecte que posa de manifest la percepció de la necessitat d'actualització constant que tenen els mestres. Finalment, i encara que en menys proporció, tenim aportacions que tenen a veure amb les condicions d'accés: d'una banda a la formació i de l'altra a l'exercici professional.

Analitzant les accions proposades pel que fa a la *formació inicial*, i en relació als continguts a treballar en aquesta formació, es pot veure que a part de fer incidència en la necessitat d'una bona formació en idiomes i noves tecnologies com a eines imprescindibles per tenir una bona competència social i professional, també trobem propostes més relacionades amb els valors, la formació personal, les habilitats, etc. Aquesta és una dada que concorda amb les conclusions extretes en el primer qüestionari on es parlava sobre com hauria de ser el currículum escolar i es donava molta importància a que aquest ensenyés a pensar, a comunicar-se, que s'adaptés a les necessitats socials, que formés persones polivalents, creatives,... Així doncs, com a conseqüència el professorat ha de tenir una formació d'acord amb el currículum que ha d'impartir.

Pel que fa a les accions relacionades amb l'accés a la formació inicial es pot veure que aquestes van lligades a un major nivell d'exigència per accedir als estudis així com per cursar-los i obtenir-ne la certificació en base a unes competències professionals exigents. Aquestes ens

semblen aportacions especialment significatives ja que indiquen una certa percepció de manca de rigor en aquests processos o si més no, una necessitat de major exigència a les condicions prèvies tant dels futurs estudiants com dels futurs mestres i professors.

Així mateix, es fa esment a la *formació continuada* com a formació imprescindible i relacionada amb les necessitats actuals (idiomes, noves tecnologies, intercanvis, investigació-acció,...). Respecte aquesta s'incideix en la necessitat que l'administració la faciliti i la potenciï (es parla de permisos, adequacions d'horaris, estímuls de caire promocional, gratuïtat).

Finalment, s'insisteix en una major exigència en *l'accés a la professió*, així com en un seguiment de la carrera professional dels mestres (certificació de la competència professional, contractes revisables, pràctiques remunerades a l'inici de l'exercici professional,...). De nou aquestes són idees vinculades a la necessitat de major exigència a les condicions prèvies que han de tenir els futurs mestres i professors i els que estan en exercici.

En síntesi, doncs, veiem com les propostes pel que fa a la formació del professorat tenen el comú denominador del rigor i l'exigència que necessita una tasca com aquesta que implica una gran responsabilitat social.

- **Augmentar la inversió en educació**

Inversions: aspectes generals (6)

- Incrementar partides econòmiques en el pressupost anual de la Generalitat (1)
- Prioritzar la inversió en educació com a estalvi de futur (1)
- Garantir una inversió continuada (1)
- Demanar al govern més inversions en educació per part dels diferents sectors social (1)
- Assolir la voluntat política de fer inversions en educació (1)
- Assolir el 6% del PIB destinat a Educació previst al Pacte Nacional per a l'Educació (1)

Inversions: aspectes concrets (13)

- Millorar el sou del mestre d'acord amb el nivell d'exigència i responsabilitat (3)
- Invertir en infraestructures més sostenibles tot potenciant un ensenyament més participatiu i en contacte amb l'entorn (2)
- Realitzar inversions en investigació (1)
- Portar a terme polítiques inversores en recursos econòmics i recursos personals (2)
- Realitzar inversió en formació i intercanvi de professorat (a nivell europeu) (1)
- Realitzar inversions en nous materials didàctics (1)
- Invertir en equips informàtics i en noves tecnologies (1)

- Incrementar i millorar les aules d'acollida (2)

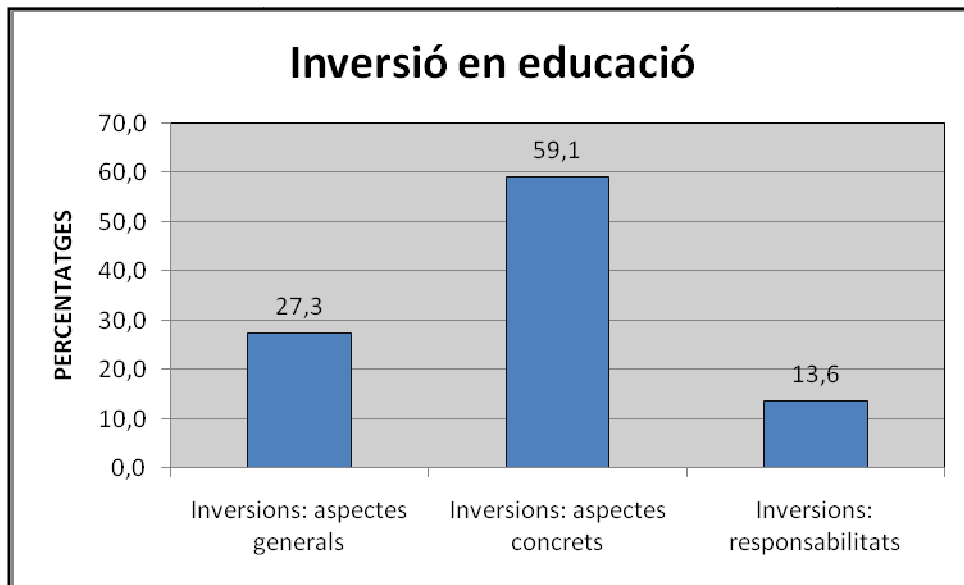
Inversions: responsabilitats (3)

- Demanar resultats a les escoles respecte les inversions fetes (2)
- Avançar vers l'autonomia de gestió econòmica de cada centre escolar (1)

Si expressem aquestes dades en forma de percentatges obtenim la següent taula i gràfic:

CATEGORIES	N= 22	PERCENTATGES
Inversions: aspectes generals	6	27,3
Inversions: aspectes concrets	13	59,1
Inversions: responsabilitats	3	13,6

Taula 18: Categories Inversió en educació (p2-Q2)

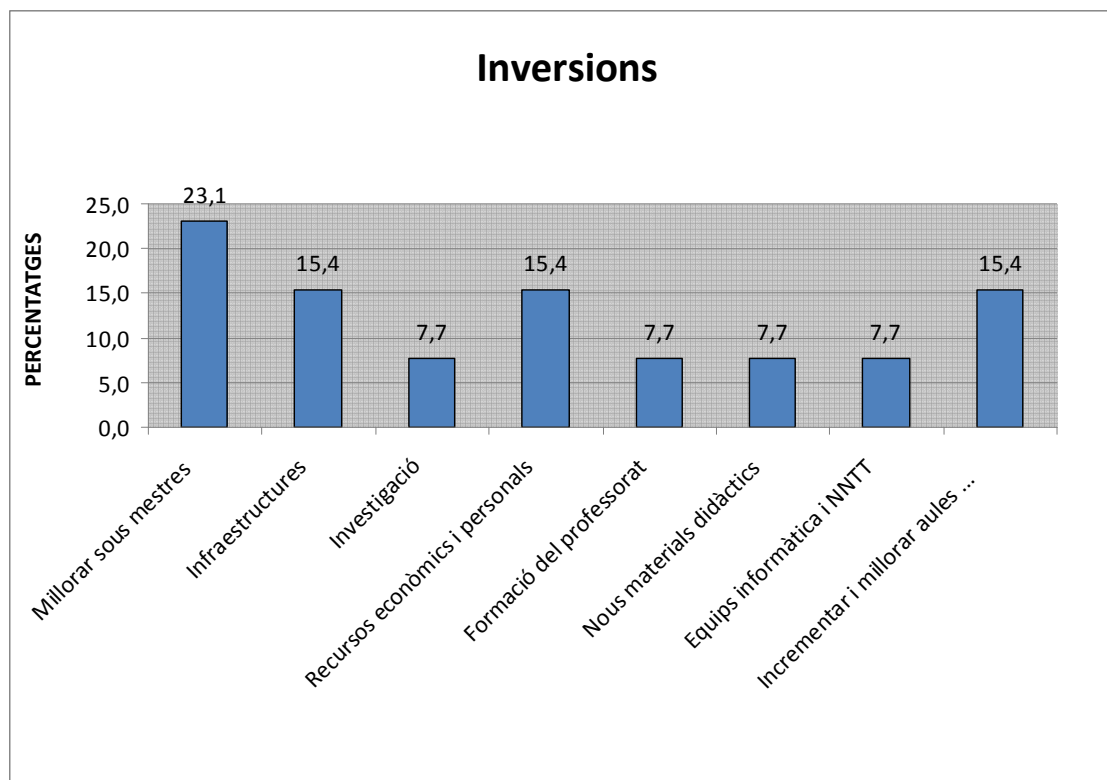
Gràfic 23: Inversió en educació (p2-Q2)

Les concrecions a la proposta d'augmentar la inversió en educació estan relacionades amb tres categories. En una primera categoria es troben les propostes més *generals* que manifesten la *necessitat de la inversió* en educació i s'expressen idees d'increment de les partides econòmiques, d'inversió continuada i no puntual, de prioritat pressupostària, de voluntat política per fer aquesta inversió, així com destacaríem l'opinió que la demanda d'inversió s'hauria de fer des de tots els sectors i no tan sols des del sector educatiu, idea que posa de manifest un sentiment de coresponsabilitat educativa.

Una segona categoria ens centra en les accions proposades més *concretes* que posen de manifest *en quins àmbits s'ha de fer aquesta inversió*. Tenint en compte l'interès d'aquesta qüestió, ja que ens ajuda a veure quines són les prioritats dels agents, hem fet també un càlcul de percentatges i els hem il·lustrat gràficament:

CATEGORIES	N = 13	PERCENTATGES
Millorar sous mestres	3	23,1%
Infraestructures	2	15,4%
Investigació	1	7,7%
Recursos econòmics i personals	2	15,4%
Formació del professorat	1	7,7%
Nous materials didàctics	1	7,7%
Equips informàtica i NNNT	1	7,7%
Incrementar i millorar aules d'acollida	2	15,4%

Taula 19: Categories Inversions (p2-Q2)

Gràfic 24: Inversions (p2-Q2)

Aquestes dades ens confirmen un dels aspectes tractats en el qüestionari 1 on es manifestava, de manera majoritària, que el professorat que liderés l'escola del SXXI havia de comptar amb més incentius econòmics. Així doncs, si aquest es considerava un aspecte prioritari, és

conseqüent que es cregui que ha d'existir una inversió important en aquest aspecte i que aquest àmbit mostri el percentatge més elevat. Els recursos, l'increment i millora d'aules d'acollida i les infraestructures es trobarien en un segon lloc, amb l'explicitació que es fa que les infraestructures han de facilitar la participació i el contacte amb l'entorn, aspecte que ens posa de relleu la necessitat d'obertura de l'escola i la importància que tenen les infraestructures i els espais per tal que això pugui ser possible.

Una tercera i última categoria està relacionada amb les *responsabilitats* que haurien de comportar aquestes inversions. Aquestes fan referència a que els centres haurien de tenir major autonomia en la gestió econòmica alhora que haurien de poder ser avaluats per la gestió que facin dels recursos.

Així doncs, la qüestió de les inversions en educació recull idees que, més enllà de constatar la necessitat que aquesta augmenti d'acord amb la importància de la missió educativa, concreten en què s'hauria d'invertir i alhora incideixen en la responsabilitat, tant en el sentit de tenir més autonomia per a gestionar els recursos com en el sentit de poder ser auditats per la gestió d'aquests.

3.- De les accions següents que van proposar en l'anterior qüestionari per tal de millorar l'atenció a la diversitat a l'escola, assenyali les tres que consideri més adients.

1.-Elaborar un currículum que tingui en compte la diversitat

2.-Fomentar el tractament de la diversitat a través de l'esport

3.-Incrementar els projectes d'immersió lingüística

4.-Dur a terme una bona educació en valors

5.-Actuar amb equitat més que amb igualtat

6.-Valorar la cultura de cada alumne

7.-Tenir un millor coneixement i interrelació amb les famílies

En aquesta pregunta es pretén acotar una mica més que en el primer qüestionari quins aspectes es creuen més prioritaris i adients per millorar l'atenció a la diversitat⁷¹. Els agents participants havien d'assenyalar les tres opcions que consideraven més adients. Per tant, el

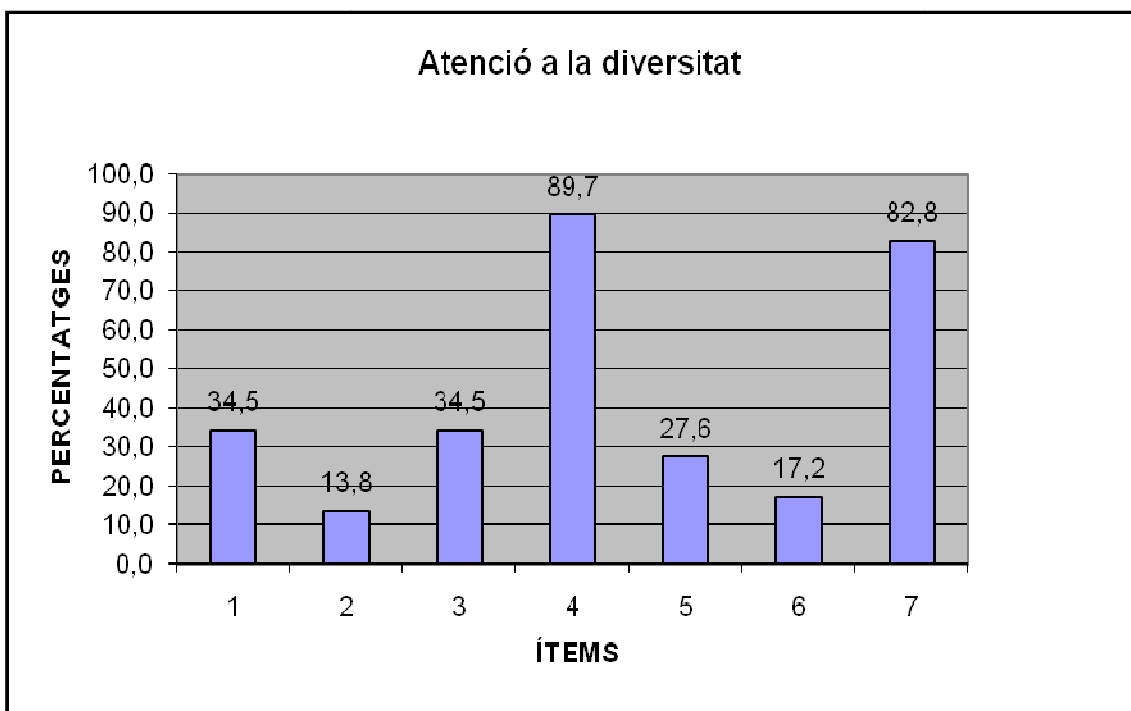
⁷¹ En aquest sentit val la pena recordar que en l'anterior qüestionari es va detectar que la majoria de propostes quant a atendre a la diversitat pràcticament només contemplaven la diversitat cultural, i per tant la immigració. Aquest és el motiu que en seleccionar les accions més proposades de l'anterior qüestionari aquestes sobretot parteixin d'aquesta visió de la diversitat, malgrat no s'expliciti així, com en la següent pregunta.

que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem. La manera com s'han escollit els ítems ens permet veure quins han estat triats en un tant per cent més elevat, fet que alhora ens permet establir un ordre de prioritats.

A la següent taula i gràfic es poden observar els resultats:

ÍTEMS	1	2	3	4	5	6	7
PERCENTATGES	34,5	13,8	34,5	89,7	27,6	17,2	82,8

Taula 20: Atenció a la diversitat (p3-Q2)

Gràfic 25: Atenció a la diversitat (p3-Q2)

Així doncs, les dades ens mostren que l'ordre de les propostes per millorar l'atenció a la diversitat queda de la següent manera:

- 1r.- Dur a terme una bona educació en valors (89,7%)
- 2n.- Tenir un millor coneixement i interrelació amb les famílies (82,8%)
- 3r.- Elaborar un currículum que tingui en compte la diversitat (34,5%)
Incrementar els projectes d'immersió lingüística (34,5%)
- 4rt.- Actuar amb equitat més que amb igualtat (27,6%)
- 5è.- Valorar la cultura de cada alumne (17,2%)
- 6è.- Fomentar el tractament de la diversitat a través de l'esport (13,8%)

L'anàlisi de les dades recollides ens mostra una clara preferència pel tema de l'educació en valors (89,7%) i el coneixement i interrelació amb les famílies (82,8%), deixant en un segon pla els temes del currículum (34,5%) i la qüestió lingüística (34,5%). Així doncs, sembla ser que una bona atenció a la diversitat té molt a veure amb els valors i no tant amb els coneixements. S'incideix, d'aquesta manera, en les qüestions més de tracte personal i de valoració de l'altre, tal i com demostra també el fet de considerar en un tant per cent molt elevat els aspectes de relació amb les famílies.

Així mateix constatem com els ítems valorats en 4rt lloc: "Actuar amb equitat més que amb igualtat" (27,6%) i 5è lloc: "Valorar la cultura de cada alumne" (17,2%) no deixen de ser propers al primer (més genèric) pel que fa a l'educació en valors. I finalment tenim un darrer ítem molt menys seleccionat, segurament pel caràcter especialment concret i puntual del mateix: "Fomentar el tractament de la diversitat a través de l'esport" (13,8%) que mostra com fer una bona atenció a la diversitat a través d'una àrea concreta.

Així doncs, veiem com l'atenció a la diversitat interpel·la en primer lloc als valors en termes genèrics i a la relació amb les famílies, constatació que ens acosta a una visió força inclusiva de l'atenció a la diversitat: no fem propostes específiques per aquells que són "diversos" o "diferents" sinó que per a tothom.

4.- De les propostes següents que van plantejar en l'anterior qüestionari sobre com l'escola ha d'afrontar el repte de la immigració, assenyali les tres que consideri més adients.

- 1.-Ampliar els lligams de col·laboració entre l'escola i el barri o població**
- 2.-Crear aules d'acollida per a l'alumnat**
- 3.-Establir vincles amb la família que generin més implicació amb l'escola**
- 4.-Incrementar els projectes d'immersió lingüística**
- 5.-Incloure en el currículum matèries relacionades amb el fet migratori**
- 6.-Millorar l'atenció afectiva als alumnes**
- 7.-Implantar programes d'integració i suport que garanteixin competències bàsiques**
- 8.-Crear aules d'acollida per a pares**

Un cop plantejada la qüestió número 3, on cercàvem quines eren les millors accions per portar a terme l'atenció a la diversitat a l'escola, plantejem aquesta quarta qüestió on centrem el

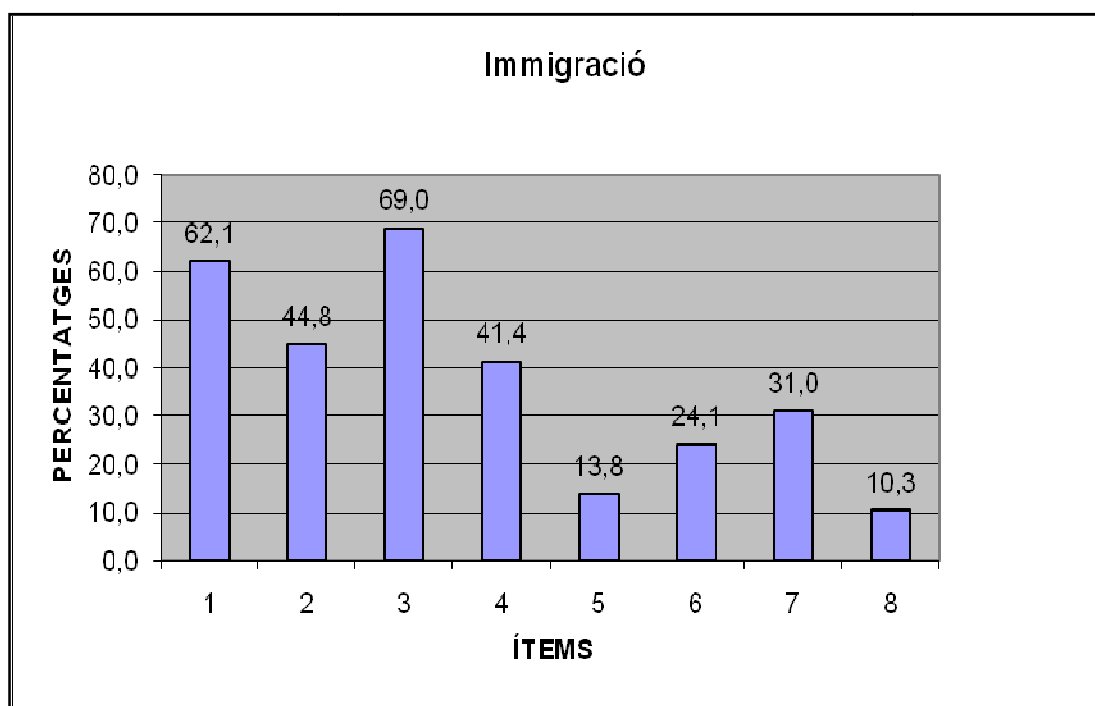
tema de la diversitat en l'aspecte cultural, i en concret en el repte de la immigració que ha d'afrontar l'escola, com ja vam fer en el qüestionari 1.

Els diferents experts havien d'assenyalar les tres propostes que consideraven més adients, per tant el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem. La manera com s'han escollit els ítems ens permet veure quins han estat triats en un tant per cent més elevat, fet que alhora ens permet establir un ordre de prioritat.

A la següent taula i gràfic es poden observar els resultats:

ÍTEMS	1	2	3	4	5	6	7	8
PERCENTATGES	62,1	44,8	69,0	41,4	13,8	24,1	31,0	10,3

Taula 21: Immigració (p4-Q2)

Gràfic 26: Immigració (p4-Q2)

Si endrecem els ítems segons els tants per cents obtenim el següent ordre:

- 1r.-** Establir vincles amb la família que generin més implicació amb l'escola (69,0%)
- 2n.-** Ampliar els lligams de col·laboració entre l'escola i el barri o població (62,1%)
- 3r.-** Crear aules d'acollida per a l'alumnat (44,8%)
- 4rt.-** Incrementar els projectes d'immersió lingüística (41,4%)

5è.- Implantar programes d'integració i suport que garanteixin competències bàsiques (31,0%)

6è.- Millorar l'atenció afectiva als alumnes (24,1%)

7è.- Incloure en el currículum matèries relacionades amb el fet migratori (13,8%)

8è.- Crear aules d'acollida per a pares (10,3%)

L'anàlisi de les dades ens permet concloure que es dóna una importància cabdal a la relació entre escola i família (69,0%) així com veiem que es considera molt important el fet d'obrir les portes de l'escola a l'exterior per tal de col·laborar amb l'entorn més proper (62,1%). De la mateixa manera es constata que uns aspectes que actualment estan en ple debat i replantejament en el món educatiu com són les aules d'acollida (44,8%), els projectes d'immersió (41,4%) i els programes d'integració (31,0%) són recollits també pels diferents agents com a importants i com a bones propostes per afrontar el repte de la immigració.

Menys escollides han estat les opcions vinculades al tracte afectiu dispensat als alumnes (24,1%), al coneixement del fet migratori (13,8%) o a la creació d'aules d'acollida per a pares (10,3%), tot i que aquesta darrera potser es podria incloure amb la primera opció triada, ja que explicita un aspecte concret que pot afavorir la millora dels vincles i de la implicació de la família amb l'escola.

Així doncs, podem concloure que igual que en la qüestió número 3, els agents donen una altra vegada una importància cabdal a la família i a l'obertura de l'escola. Així mateix, tot el que siguin plans específics per millorar l'atenció a la immigració també acaben centrant l'atenció.

5.- De les propostes següents de col·laboració entre l'escola i la família que van plantejar en l'anterior qüestionari, assenyali les tres que consideri més adients.

1.-Fomentar la participació de l'AMPA en la gestió del centre

2.-Crear una escola de pares

3.-Afavorir la màxima conciliació d'horaris escolars i familiars

4.-Facilitar la llibertat en l'elecció de centres

5.-Obrir més espais de comunicació, col·laboració, debat i reflexió

6.-Fer un bon traspàs a la família de l'avaluació, l'orientació i el seguiment tutoritzat

7.-Distanciar les famílies de la gestió del centre i delimitar amb claredat els rols de cadascú

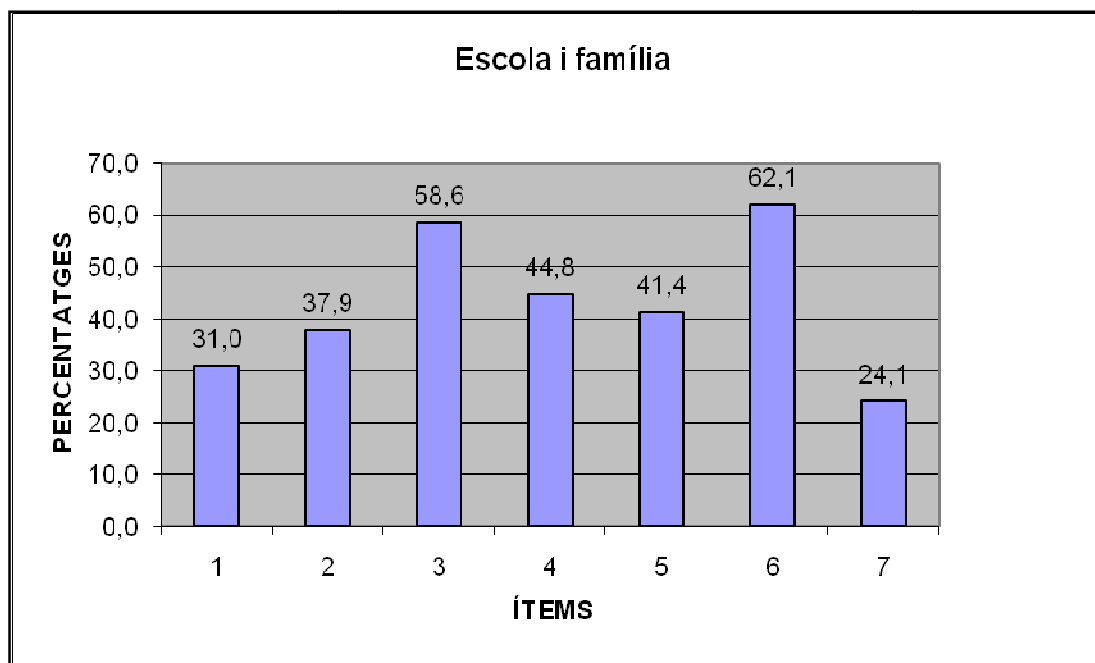
Com hem vist en les respostes a les dues qüestions anteriors, aquestes insisteixen en la importància de la família com a agent educador i la seva relació amb l'escola, fet que confirma la conveniència d'aquesta cinquena qüestió que vol ajudar a concretar quines serien les propostes concretes de col·laboració escola-família que es consideren més adequades.

Els diferents agents havien d'assenyalar les tres propostes que consideraven més adients, per tant el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem. Aquesta dada ens permet veure quins han estat triats en un tant per cent més elevat, fet que ahora ens permet establir un ordre de prioritats.

A la següent taula i gràfic es poden observar els resultats:

ÍTEMS	1	2	3	4	5	6	7
PERCENTATGES	31,0	37,9	58,6	44,8	41,4	62,1	24,1

Taula 22: Escola i família (p5-Q2)

Gràfic 27: Escola i família (p5-Q2)

En base als resultats, l'ordre de preferència de les propostes de col·laboració entre escola i família seria el següent:

- 1r.- Fer un bon traspàs a la família de l'avaluació, l'orientació i el seguiment tutoritzat (62,1%)
- 2n.- Afavorir la màxima conciliació d'horaris escolars i familiars (58,6%)
- 3r.- Facilitar la llibertat en l'elecció de centres (44,8%)
- 4rt.- Obrir més espais de comunicació, col·laboració, debat i reflexió (41,4%)
- 5è.- Crear una escola de pares (37,9%)
- 6è.- Fomentar la participació de l'AMPA en la gestió del centre (31,0%)
- 7è.- Distanciar les famílies de la gestió del centre i delimitar amb claredat els rols de cadascú (24,1%)

Com podem constatar, en termes generals es torna a donar importància a la comunicació i al diàleg (ítems 1r i 4t), així com a aspectes més pràctics com poden ser la conciliació laboral i la lliure elecció de centres (ítems 2n i 3r). Tanmateix, val la pena assenyalar que malgrat hi hagi una majoria que aposta per un increment de col·laboració, que fins i tot arriba a convidar als pares en la gestió del centre (ítem 6è), hi ha qui més aviat aposta per posar certa distància amb les famílies delimitant amb claredat els rols i funcions de cadascú.

Així doncs es podria considerar que els aspectes que han estat assenyalats com a més rellevants, ens indiquen propostes que poden facilitar que la col·laboració i l'entesa es pugui donar de manera més fluida, amb menys reticències i amb més tranquil·litat.

6.- Per aconseguir una escola oberta i connectada amb l'entorn, es manifesta com a prioritària l'existència d'un Projecte Educatiu que respongui al conjunt de problemàtiques i necessitats de l'entorn i a una millora del treball conjunt amb la família.

Quins suggeriments faria per avançar en aquesta línia?

Davant la necessitat expressada pels agents participants en el primer qüestionari entorn a l'existència d'un Projecte Educatiu que respongui a les necessitats del context i millori el treball amb les famílies, s'ha formulat aquesta qüestió amb la intenció de concretar quines són les accions que s'haurien d'endegar per assolir aquesta fita.

D'aquesta manera, s'ha fet un buidat de les diferents idees exposades i s'han agrupat en un seguit de categories⁷² que ens indiquen quines són les propostes principals per aconseguir aquest propòsit.

Relació escola-entorn (9)

- Aconseguir que l'escola conegui, s'adapti i atengui les necessitats de l'entorn (4)
- Proposar, col·laborar i implicar-se en activitats fora de l'escola per conèixer l'entorn (4)
- Incorporar projectes en què l'escola pugui incidir en les decisions municipals i estatals (1)

Relació escola-família (8)

- Donar més importància al paper educatiu de la família i fer un treball conjunt (millorar la comunicació, coordinació,...) (8)

Coordinació entre els diferents agents de la comunitat educativa (6)

- Millorar les relacions, comunicació i implicació entre els diferents agents (2)
- Buscar el consens de tots els agents de la comunitat educativa mitjançant la participació i l'accessibilitat de tots (3)
- Crear consells socials a les escoles (1)

Disseny del projecte (4)

- Basar el projecte en uns objectius bàsics (no ambiciosos en excés) (1)
- Evitar les habituals modificacions al projecte (1)
- Avaluar el projecte en el marc social i educatiu on està immers el centre (2)

Organització escolar (2)

- Donar autonomia al centre (1)
- Fomentar la competitivitat dels centres (1)

Docents (1)

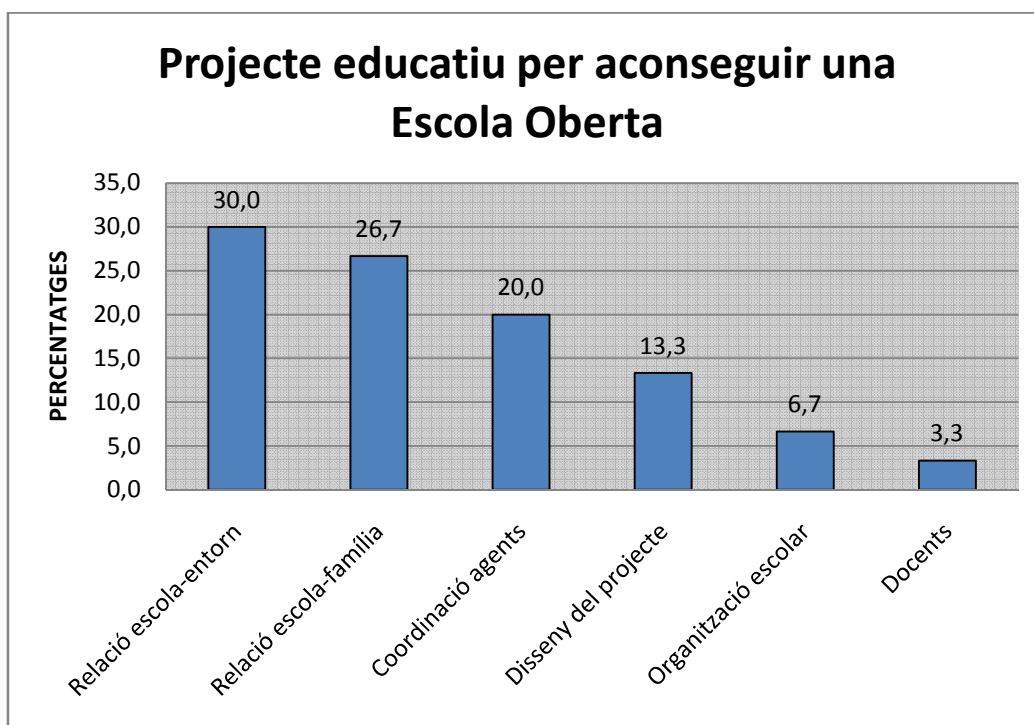
- Revaloritzar el paper educatiu dels docents (1)

En el quadre i gràfic següents podem veure recollida i ordenada l'anterior classificació:

⁷² La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

CATEGORIES	N =30	PERCENTATGES
Relació escola-entorn	9	30,0%
Relació escola-família	8	26,7%
Coordinació agents	6	20,0%
Disseny del projecte	4	13,3%
Organització escolar	2	6,7%
Docents	1	3,3%

Taula 23: Categories Projecte educatiu per aconseguir una Escola Oberta (p6-Q2)

Gràfic 28: Projecte educatiu per aconseguir una Escola Oberta (p6-Q2)

A partir d'aquí, veiem com la majoria de respostes són de caire general i fan referència a quin tipus de relació s'ha d'establir entre l'escola i l'entorn i de quina manera es pot dur a terme. S'insisteix en el necessari coneixement de l'entorn per part de l'escola per tal d'adaptar-s'hi i respondre-hi adequadament, tot promovent activitats en les quals puguin participar i col·laborar tots els implicats en l'acció educativa. També es destaca la necessitat de millorar les relacions entre els diferents agents per tal que el projecte sigui el màxim de consensuat possible i sobretot, accessible per a tots els agents de la comunitat educativa.

Així mateix, el paper educatiu de la família en l'educació i el treball conjunt que cal que s'estableixi entre aquesta i l'escola té de nou un espai rellevant. Per últim, es fan alguns

comentaris incidint en el disseny del projecte, algunes qüestions organitzatives i el paper educatiu dels docents. D'entre aquestes darreres ens sembla que les més significatives són les que fan esment a la necessitat d'augmentar l'autonomia dels centres, a potenciar la competitivitat dels centres i a revaloritzar el paper educatiu dels docents ja que totes elles tenen com a comú denominador la voluntat d'empoderar⁷³ centres i professionals.

Així doncs, i en síntesi, els agents participants creuen que per avançar en el disseny i implementació d'un Projecte Educatiu que respongui a la necessitat d'aconseguir una escola oberta i connectada amb l'entorn, cal millorar primer les relacions entre els diferents agents educatius destacant el paper de la família i concretant en algunes activitats o propostes que vagin en aquesta línia (treball conjunt, comunicació, coordinació, coneixement de l'entorn, ...). Així mateix, cal potenciar i donar "poder" a docents i centres si volem que aquests tinguin capacitat de lideratge i acció. Per tant, les respostes se situen en un primer nivell d'aproximació al Projecte Educatiu indicant condicions de treball imprescindibles per fer-lo efectiu. Sembla doncs que s'apunta a la necessitat de resoldre abans aquestes qüestions si volem passar després a accions concretes per poder fer efectiu aquest projecte en el futur.

7.- De les diferents propostes que es van derivar de l'anterior qüestionari sobre com fer efectiva una xarxa socioeducativa en què els diferents agents implicats desenvolupin les seves actuacions, assenyali les tres que consideri més adients.

- 1. Optimitzar els recursos de què disposen els diferents agents de la xarxa**
- 2. Constituir consells o comitès (grups de treball) coordinats**
- 3. Millorar la formació pedagògica dels diferents agents de la xarxa**
- 4. Obrir l'escola a l'entorn**
- 5. Facilitar espais de trobada intra, inter i extra centres per fomentar la comunicació**
- 6. Millorar la conscienciació de les administracions pel que fa a la necessitat d'aquesta xarxa**
- 7. Donar la possibilitat als diferents agents d'incidir en el currículum i en la metodologia**

En aquesta pregunta es pretén acotar una mica més que en el primer qüestionari les propostes per fer efectiva la xarxa socioeducativa. Amb aquesta finalitat es fan escollir tres de les opcions

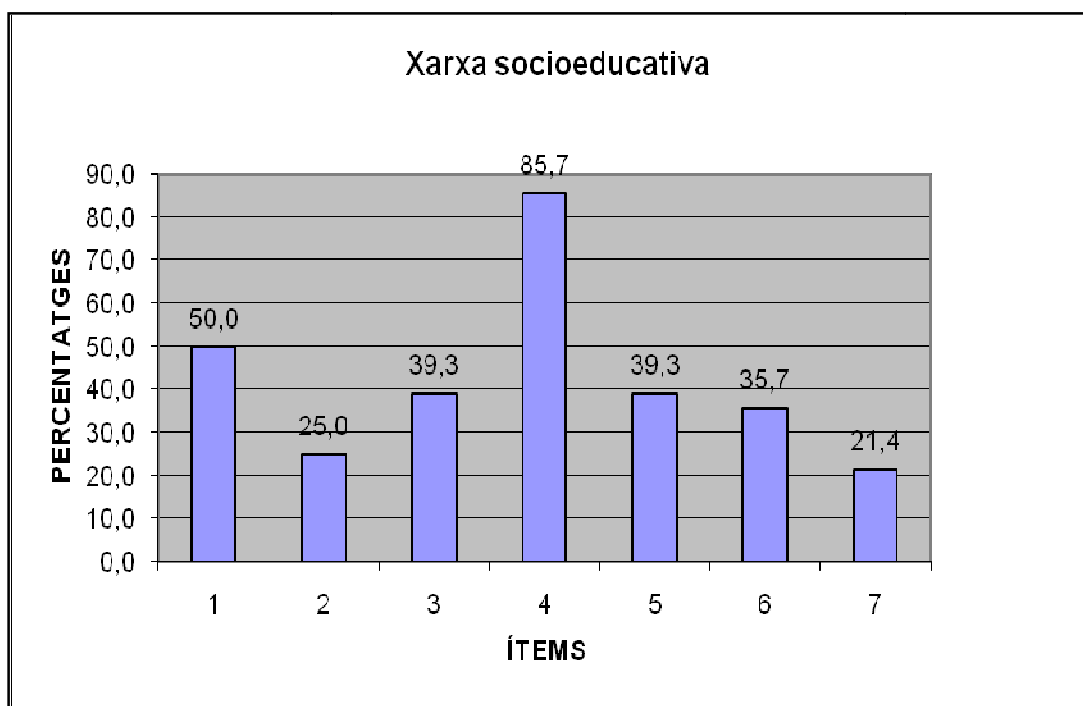
⁷³ Del mot anglès *empower* que designa aquell tipus d'accions que potencien, capaciten, donen poder i autonomia a un grup o comunitat.

proposades. Per tant, el que s'ha fet és analitzar quantes vegades ha estat triat cada ítem, fet que ens permet veure quins han estat triats en un tant per cent més elevat establint, alhora, un ordre de prioritats.

Vegem a continuació la taula i gràfic que recullen aquestes dades:

ÍTEMS	1	2	3	4	5	6	7
PERCENTATGES	50,0	25,0	39,3	85,7	39,3	35,7	21,4

Taula 24: Xarxa socioeducativa (p7-Q2)

Gràfic 29: Xarxa socioeducativa (p7-Q2)

Veient les dades i el gràfic anterior es pot observar que l'ordre de tria quant a propostes per fer efectiva aquesta xarxa socioeducativa és el següent:

- 1r.-** Obrir l'escola a l'entorn (85,7%)
- 2n.-** Optimitzar els recursos de què disposen els diferents agents de la xarxa (50,0%)
- 3r.-** Facilitar espais de trobada intra, inter i extra centres per fomentar la comunicació (39,3%)
Millorar la formació pedagògica dels diferents agents de la xarxa (39,3%)
- 4rt.-** Millorar la conscienciació de les administracions pel que fa a la necessitat d'aquesta xarxa (35,7%)
- 5è.-** Constituir consells o comitès (grups de treball) coordinats (25%)

6è.- Donar la possibilitat als diferents agents d'incidir en el currículum i en la metodologia (21,4%)

En relació a aquestes dades, cal destacar com a més significatius els dos primers ítems: "Obrir l'escola a l'entorn" i "Optimitzar els recursos de què disposen els diferents agents de la xarxa" ja que destaquen per sobre dels altres amb uns percentatges bastant més elevats. Concretament el primer d'ells (85,7%), el més escollit amb diferència, ens porta a la conclusió que actualment hi ha una clara manca d'obertura per part de l'escola envers l'entorn, idea que veiem que es va reiterant al llarg de l'estudi. Pel que fa al segon (50,0%), aquest ens indica la dificultat a l'hora de coordinar i emprar adequadament els recursos amb què compta cadascun dels agents socioeducatius, fet que porta a duplicitats en alguns casos o a mancances en altres. I és aquesta mateixa idea de coordinació la que es repeteix en el següent ítem escollit (39,9%), el qual fa referència a la necessitat de crear espais de trobada.

Així mateix, i amb un percentatge de selecció al mateix nivell (39,3%), faríem esment a la necessitat de formar pedagògicament als agents de la xarxa, fet que ja no descarrega les responsabilitats en l'escola sinó que, per contra, reclama una major formació dels agents per tal que aquests puguin intervenir correctament. Així mateix, i en un percentatge lleugerament inferior (35,5%) es demanen responsabilitats envers una altra direcció: l'administració com a agent amb capacitat d'intervenció i gestió.

Finalment, i pel que als ítems menys seleccionats, tenim el que fa referència a la constitució de grups de treball coordinats (que no deixa de ser una possible concreció del que apel·la als espais de trobada) i el que apunta la possibilitat que els agents incideixin en el currículum i la metodologia escolar. El fet que aquest darrer hagi estat el menys triat segurament indica que es tenen clars els límits d'acció de cadascun dels professionals de la xarxa en base a la seva especificitat professional.

En síntesi, per tant, es constata que els elements clau per a possibilitar aquesta xarxa passen per l'obertura de l'escola, per la necessària coordinació de recursos i agents i per la necessitat d'orientar pedagògicament les intervencions.

8. Quins projectes o accions concretes proposaria des del sector que representa per tal de contribuir en la millora de l'educació?

Davant la necessitat manifestada en diversos moments de l'estudi pel que fa a una millora de l'educació, i en base al sentiment compartit pel que fa a la coresponsabilització en el fet educatiu, es planteja aquesta pregunta en què es demana als participants amb què estarien disposats a col·laborar des del seu sector per tal de contribuir a millorar l'educació d'avui.

D'aquesta manera, s'ha fet un buidat de les diferents idees que s'han exposat i s'han agrupat en un seguit de categories que ens indiquen quines són les propostes i la seva tipologia. En aquest sentit, cal destacar que s'ha recollit una gran quantitat de respostes essent molt variades i diferents entre sí. D'entre aquestes, cal assenyalar que algunes mostren clarament què s'estaria disposat a fer des del sector que es representa i altres fan aportacions més generals des de la perspectiva del sector⁷⁴. Per tant, aquesta no és una pregunta que busqui consens sinó que explora propostes i tipologia de les mateixes, circumstància que ens porta a una classificació de categories força extensa⁷⁵.

Formació i Orientació laboral (16)

- *Contribuir a prestigiar la Formació professional (1)*
- *Contribuir a adaptar l'oferta formativa a la demanda laboral (4)*
- *Potenciar sistemes d'orientació i formació laboral dins del sistema educatiu(11)*

Incidència en els diferents àmbits del currículum (14)

- *Incidir en l'educació audiovisual (1)*
- *Incidir en l'educació en valors (3)*
- *Incidir en l'educació física (2)*
- *Incidir en l'educació per a la salut (2)*
- *Incidir en les temàtiques mediambientals (1)*
- *Incidir en l'educació musical (1)*
- *Incidir en l'aprenentatge d'hàbits (1)*
- *Impartir l'assignatura d'Educació per la ciutadania (3)*

⁷⁴ Per tal de discriminar el tipus de proposta hem assenyalat en cursiva les propostes en què els agents expliciten què estarien disposats a fer des del sector i en rodona les propostes que els agents fan des de la perspectiva del seu sector sense que manifestin amb claredat que ho podrien fer ells. Podem contrastar aquesta diferenciació a l'annex 19.

⁷⁵ La freqüència que fa referència a cadascuna de les categories està entre parèntesi al final d'aquestes.

Educació en general (11)

- *Donar a conèixer les necessitats de l'entorn per adaptar-se a ell (2)*
- *Revaloritzar el paper de l'educació en la societat (3)*
- *Aconseguir consens polític pel que fa al reglament educatiu (1)*
- *Professionalitzar la direcció dels centres (1)*
- *Demandar a l'Administració de facilitar l'ús d'altres institucions culturals (1)*
- *Reduir el fracàs escolar (2)*
- *Millorar la connexió i cohesió entre els diferents nivells educatius (1)*

Docents (8)

- *Revaloritzar el paper del cos docent (1)*
- *Millorar el sistema d'assignació del professorat (1)*
- *Impulsar la formació continuada (5)*
- *Crear una escola pública de professors d'alta excel·lència (1)*

Coordinació i vincle entre diferents agents (8)

- *Potenciar la relació escola-família (1)*
- *Millorar la coordinació amb els mitjans de comunicació (1)*
- *Potenciar la relació escola-ONGs (2)*
- *Potenciar la relació entre alumnes (1)*
- *Potenciar la relació PEC-projecte arquitectònic de l'escola (1)*
- *Potenciar la relació entre entitats no lucratives (1)*
- *Compartir l'acció educativa amb altres agents (1)*

Avaluació i qualitat del sistema educatiu (4)

- *Establir un sistema d'avaluació i qualificació que garanteixi l'adquisició de coneixements de base sòlids (2)*
- *Vetllar per la qualitat pedagògica de les propostes educatives (1)*
- *Implantar sistemes de qualitat en els centres d'ensenyament (1)*

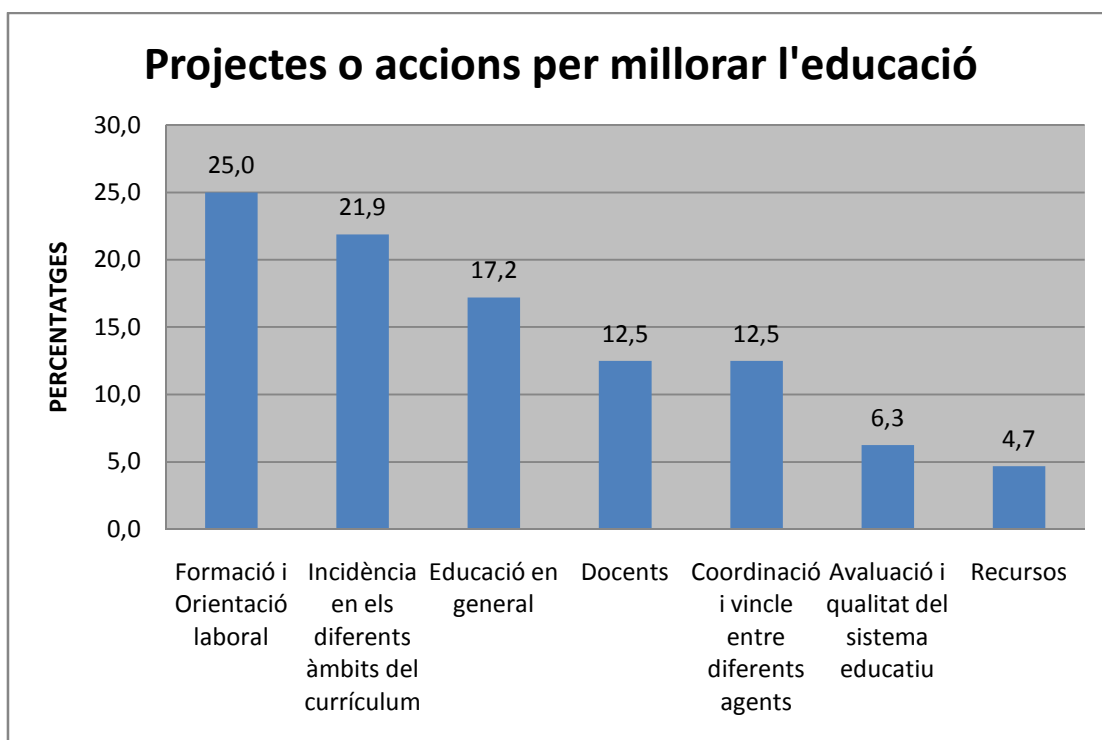
Recursos (3)

- *Insistir en una millora de la inversió en educació (1)*
- *Crear escoles amb un mínim cost de manteniment (1)*
- *Creació de material educatiu especialitzat per part de les ONG(1)*

En la taula i gràfic següents podem veure recollida i ordenada l'anterior classificació:

CATEGORIES	N=64	PERCENTATGES
Formació i Orientació laboral	16	25,0%
Incidència en els diferents àmbits del currículum	14	21,9%
Educació en general	11	17,2%
Docents	8	12,5%
Coordinació i vincle entre diferents agents	8	12,5%
Avaluació i qualitat del sistema educatiu	4	6,3%
Recursos	3	4,7%

Taula 25: Categories Projectes o accions per millorar l'educació (p8-Q2)

Gràfic 30: Projectes o accions per millorar l'educació (p8-Q2)

Com podem observar el ventall de propostes és divers i si bé totes no mostren clarament que faria cadascun dels sectors sí que acaben recollint les sensibilitats dels sectors quant a la millora de l'educació.

Específicament, i pel que fa a les propostes que fan referència a accions concretes que es durien a terme des dels sectors que es representa, s'observa que les aportacions a la formació i orientació laboral prenen un paper protagonista posant l'accent sobretot en la importància de potenciar aquest àmbit tot ajustant la formació a les necessitats del món laboral. Així mateix, també prenen un paper rellevant les col·laboracions directes que es podrien fer des del sector en l'acció educativa a l'hora d'incidir o col·laborar en el currículum. En aquest sentit, exposen la seva voluntat, i fins i tot en alguns casos la necessitat, de col·laborar amb els docents. És clar que aquest és un tipus d'acció que els agents visualitzen amb claredat atès que les propostes s'orienten des de l'especificitat del seu àmbit d'intervenció professional.

D'altra banda, es fa referència al cos docent posant l'accent en la millora i actualització de la seva formació continuada, i en un cas fins s'arriba a proposar la creació d'una escola pública de professors d'alta excel·lència. Així mateix, i en una altra direcció, destacaríem les aportacions disposades a establir un sistema per contribuir a la reducció del fracàs escolar, realitat educativa que darrerament preocupa molt en el món educatiu.

Finalment, també apareixen idees relacionades amb la potenciació de la coresponsabilitat educativa incidint en la creació d'espais de trobada i coordinació per millorar les relacions, la comunicació i el diàleg entre els diferents agents de la comunitat educativa.

No cal dir que el conjunt de propostes esmentades fins ara són d'un gran valor doncs se situen en la línia de la voluntat de cooperació i coresponsabilització, si bé també hem de fer esment a una certa dificultat a l'hora de formular accions concretes en la línia de millorar l'educació. Sovint s'apunten tendències o contribucions generals però manca un cert grau de concreció en les mateixes per saber exactament "de què parlem". Tanmateix, això potser seria objecte d'un nou qüestionari o d'un nou estudi atès que l'amplitud del que ens ocupa no ens acaba de permetre d'entrar a fons en aquestes qüestions.

En síntesi, la riquesa i diversitat d'aportacions, i el fet que aquesta ha estat una pregunta que cap agent ha deixat en blanc sinó que, per contra, ha comptat amb una mitjana de dues aportacions per persona, ens mostra una sensibilitat clara pel fet educatiu i es fa palesa també una voluntat de col·laboració.

9.- Partint de la realitat actual del seu sector, en quina mesura veu factible que es pugui concretar aquest escenari de responsabilitats compartides en educació?

Molt factible

Factible, tot i algunes dificultats

Factible, amb moltes dificultats

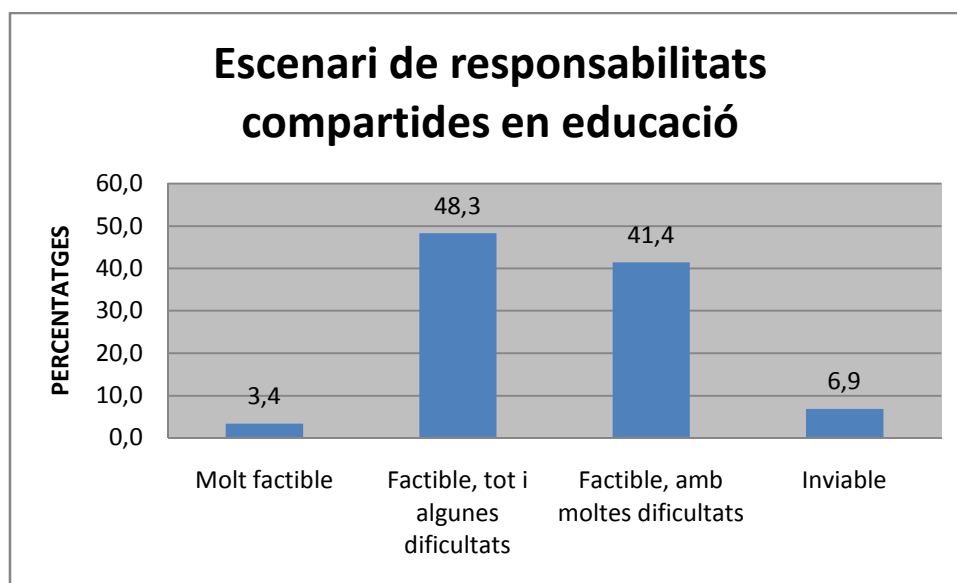
Inviabile

En aquesta pregunta s'intenta comprovar fins a quin punt els agents participants creuen en la possibilitat de l'escenari de responsabilitats compartides que es va dibuixant al llarg de l'estudi. Més enllà del desig ens sembla important centrar-nos en el principi del realisme i aquesta pregunta té aquest objectiu. Per tant, aquesta esdevé una de les preguntes "clau" del qüestionari.

Com s'ha dit, els agents participants havien d'escollir una sola opció, així que el tractament de dades s'ha fonamentat en una anàlisi de percentatges, com podem observar en la següent taula i gràfic:

ÍTEMS	PERCENTATGES
Molt factible	3,4%
Factible, tot i algunes dificultats	48,3%
Factible, amb moltes dificultats	41,4%
Inviabile	6,9%

Taula 26: Escenari de responsabilitats compartides en educació (p9-Q2)

Gràfic 31: Escenari de responsabilitats compartides en educació (p9-Q2)

Veient els resultats obtinguts es pot observar que l'ordre de "factibilitat" queda endreçat de la manera següent:

- 1r.** Factible, tot i algunes dificultats (48,3%)
- 2n.** Factible amb moltes dificultats (41,4%)
- 3r.** Inviabile (6,9%)
- 4rt.** Molt factible (3,4%)

Així doncs, s'observa que la gran majoria dels participants creu en la possibilitat i factibilitat d'aquest escenari, tot i que amb graus de dificultats diferents. Per uns (48,3%) només hi ha algunes dificultats i pels altres (41,4%) moltes. En els extrems situem aquells qui pensen que la proposta és inviable (6,9%) i els qui pensen tot el contrari, que és molt factible (3,4%). Tanmateix, constatem com les opinions apunten cap a l'optimisme ja que només comptem amb un 6,9% que creu que l'escenari és impossible.

En síntesi, i tenint en compte la diversitat d'agents i sectors, pensem que es tracta d'una dada molt significativa. Com dèiem unes línies més amunt aquesta es una pregunta clau i aquest "sí" que recollim en la seva anàlisi posa de manifest el sentit de l'escenari de la coresponsabilitat, d'una banda, i el fet de comptar amb els agents implicats, de l'altra. Finalment, aquesta pregunta acaba de donar sentit i validesa a les propostes i reflexions expressades entorn a aquesta qüestió al llarg de l'estudi.

10. Altres observacions

Pel que fa a les observacions que s'han fet en general a aquest segon qüestionari s'han recollit diferents intervencions dels agents que han fet servir aquest últim apartat per poder fer algunes reflexions finals referents a l'estudi. Cadascuna d'aquestes intervencions incideix en una qüestió diferent i per tant no s'han categoritzat. Tanmateix, i com que el llistat no és molt extens, les exposem a continuació.

Des d'una perspectiva més general hi ha alguna aportació que fa la demanda a l'administració i als col·legis professionals perquè donin suport a aquest nou marc de coresponsabilitat educativa. Contràriament, des d'un altre àmbit s'insisteix en què la responsabilitat educativa és principalment de l'escola tot i la col·laboració d'altres agents i la necessitat d'estar

connectada amb l'entorn. Així mateix, hi ha un agent que insisteix de nou en el paper de la família en relació a l'escola.

D'altra banda, i des d'una perspectiva més concreta, s'expressa la preocupació per la disminució d'hores dedicades a l'assignatura d'Educació Física.

Finalment, i des d'un plantejament més "rupturista", hi ha un agent que expressa la necessitat de canviar la visió del sistema educatiu tot partint de zero pel que fa a l'educació. Tot i amb això no acaba de concretar la idea.

3.3.3.3. Conclusió

En resum, aquestes han estat les dades obtingudes i la corresponent anàlisi i interpretació. En termes generals constatem com les diferents preguntes ens han permès aprofundir en les qüestions que requerien major precisió en el marc del nostre estudi alhora que ens van mostrant una certa tendència a un discurs compartit, com hem pogut veure en l'anàlisi i interpretació de les mateixes. Tanmateix, i si bé parlem d'un cert discurs compartit, també cal precisar que no estem parlant d'un discurs únic i homogeni. És ben clar que les diferències identitàries de cada sector queden paleses en les propostes i opinions si bé també cal destacar que no apreciem punts de controvèrsia rellevants o una polarització extrema d'opinions.

Així doncs, tal i com dèiem en l'informe del primer qüestionari, la implementació de la tècnica Delphi ens ha permès, una vegada més, avançar òptimament en la identificació de consensos i d'idees clau manifestades pels diversos agents entorn els grans objectius d'aquesta recerca així com contrastar i validar les mateixes idees que anem detectant.

3.3.4. Anàlisi dels resultats per sectors

En aquest apartat exposem de manera breu aquells aspectes en què els diferents sectors han mostrat més coincidència i cohesió per tal de visualitzar els elements de major consens intrasectors. Així doncs, procedirem a exposar quins han estat aquests elements per a cadascun dels sectors⁷⁶ per tal de poder complementar les anàlisis fetes fins ara⁷⁷.

En el cas del d'**economia i finances** hi ha acord en pensar que la formació del professorat és un punt clau i decisiu en la millora del sistema educatiu, així com en creure que les llengües estrangeres i la llengua i les matemàtiques són els àmbits del currículum en els quals s'ha de fer més incidència. Així mateix, situen a la família com una peça clau del fet educatiu ja que consideren que una bona relació amb aquesta millorarà l'atenció a la diversitat (juntament amb una bona educació en valors) i ajudarà a superar el repte de la immigració (juntament amb programes d'integració i suport). També constatem com tots ells coneixen algunes de les iniciatives de col·laboració entre agents educatius i en general fan propostes per tal de fer efectiva la xarxa de coresponsabilitats educatives. En aquest sentit, creuen que per aconseguir una escola oberta és necessari un Projecte Educatiu que respongui al conjunt de problemàtiques i necessitats de l'entorn.

Pel que fa als agents del sector **empresarial** coincideixen sobretot en valorar el fet que l'educació és un dret universal que l'escola fa possible considerant a aquesta com un element clau pel projecte del país i pel seu desenvolupament. D'altra banda, insisteixen en la lliure elecció de centre i assenyalen com a propostes de millora del Sistema Educatiu aspectes relacionats amb els resultats de l'alumnat, la formació professional - essent aquesta la més destacada -, l'avaluació i la gestió dels centres (incidint en la llibertat de gestió econòmica). Finalment, també mostren acord a l'escollir les llengües estrangeres i la llengua i matemàtiques com a matèries instrumentals fonamentals.

Si parem atenció al sector **sindical** veiem que sobretot manifesten la seva preocupació vers un element que ells creuen fonamental per a la millora del sistema educatiu: la formació. És per això que totes aquelles propostes exposades pels agents d'aquest sector respecte a la millora

⁷⁶ Destacar que degut a una de les baixes, el sector de les organitzacions mediambientals ha quedat amb un sol representant i per tant no serà possible en aquest cas parlar d'idees de consens.

⁷⁷ En aquest sentit cal destacar que les anàlisis dels diferents instruments ja han incorporat reflexions respecte elements diferencials dels sectors. Tanmateix, en aquest punt les recollim totes i fem una nova anàlisi sistemàtica focalitzant de manera diferenciada en els sectors pel que fa a les respostes donades en cadascun dels instruments. Veure annex 20.

de l'atenció a la diversitat i al fet de superar el repte de la immigració estan relacionades amb modificacions del currículum. Així mateix, insisteixen sobretot en la formació professional i en la necessitat de revaloritzar-la, encara que també es preocupen per la del professorat i la de l'alumnat considerant que les llengües estrangeres i la llengua i les matemàtiques són els àmbits del currículum als quals s'ha de fer més incidència. D'altra banda, coincideixen en fer propostes per tal de fer efectiva una xarxa socioeducativa de coresponsabilitats tot emfatitzant la importància dels recursos.

Els representants del sector dels **mass media** insisteixen en la influència que els mitjans de comunicació tenen en el fet educatiu i d'aquí que les seves contribucions estiguin dirigides en aquest sentit. De la mateixa manera evidencien la importància que té per a la millora del sistema educatiu i l'efectivitat d'una xarxa socioeducativa el fet d'estar connectat amb l'entorn i sobretot emfatitzen les relacions amb la família per tal de fer front al repte de la immigració i garantir una millor atenció a la diversitat. D'altra banda, creuen que la responsabilitat en educació és de l'escola i la família i es posen d'acord en escollir la llengua, les matemàtiques i les llengües estrangeres com a àmbits del currículum que haurien de tenir més incidència. A més, reclamen una direcció més professionalitzada i reconeguda per tal d'aconseguir un bon model de gestió econòmica dels centres.

En el cas del **Tercer sector** els seus representants posen de manifest la importància de la figura del docent dintre del fet educatiu. D'aquesta manera, creuen que el professorat no està prou valorat ni reconegut socialment i per tant, cal que això canviï començant per millorar la seva formació, incentivació econòmica i sobretot per aconseguir una direcció més professionalitzada i reconeguda. En aquest sentit, no pensen que la responsabilitat educativa sigui solament del professorat, sinó que la família i altres agents socials també són responsables encara que en diferents graus. Per tant, consideren factible malgrat les dificultats l'escenari de responsabilitats compartides. També situen a la família com un element clau per tal d'aconseguir una escola oberta i fer efectiva una xarxa socioeducativa, com també per millorar l'atenció a la diversitat (juntament amb una bona educació en valors) i per afrontar el repte de la immigració.

Els representants del sector **sanitari** emfatitzen la importància de tots aquells aspectes relacionats amb la salut (recursos sanitaris, alimentació i nutrició, etc) en el fet educatiu i proposen accions en aquest sentit. Destaquen, també, l'educació en valors com una eina per

tal de millorar l'atenció a la diversitat i com un dels àmbits del currículum als quals s'ha de fer més incidència juntament amb la salut, les llengües estrangeres i les TIC. D'altra banda, també mostren acord en apostar per una escola oberta i connectada amb l'entorn i per tant creuen que la responsabilitat en educació no és només de l'escola sinó que també és de la família i dels diferents agents socials, encara que amb diferents graus, i per això cal millorar el treball conjunt amb les famílies i la coordinació entre els diferents agents socials i educatius. Per últim, posen l'accent en l'avaluació de centres i del sistema educatiu considerant-la clau per tal de garantir la millora d'aquests.

En el cas del sector del **serveis a les persones/serveis socials** els seus agents posen l'accent sobretot en la importància de la relació entre l'escola i l'entorn (família i agents socials). En aquest sentit, per una banda coincideixen en pensar que la responsabilitat de l'educació ha de ser compartida per l'escola, la família (afavorint la seva participació) i els diferents agents socials, encara que amb diferents graus. I d'altra banda, creuen que aquesta relació és essencial per tal de millorar l'atenció a la diversitat i afrontar el repte de la immigració, i fins i tot proposen accions concretes per tal de fer efectiva una xarxa socioeducativa. A més, creuen que revaloritzar la formació professional i augmentar la inversió en educació són propostes prioritàries per tal de millorar el sistema educatiu actual i consideren que l'educació en valors és l'àmbit del currículum al qual s'hauria de fer més incidència.

Els representants del sector de la **justícia i els cossos de seguretat** donen molta importància en el currículum. Creuen que augmentar la inversió en educació és prioritari per millorar el sistema educatiu i ofereixen la seva col·laboració en transmetre coneixements del món de la justícia a l'escola tot posant de manifest la rellevància d'aquests en el currículum. Així mateix, creuen que cal fer més incidència en les llengües estrangeres. D'altra banda, també consideren important la relació entre l'escola i l'entorn (família i agents socials) emfatitzant la participació d'aquest últim i reconeixent la seva responsabilitat en l'educació (encara que amb diferents graus).

En el sector de l'**esport** mostren acord en la importància i rellevància que aquest té en l'acció educativa i per tant el consideren l'àmbit del currículum en el qual s'ha de fer més incidència. També posen en evidència la influència que pot tenir en l'educació la relació entre l'escola i el seu entorn (família i agents socials). Així doncs, consideren que una bona relació de col·laboració i implicació (afavorint la participació i espais de comunicació) amb l'escola per

part de la família i els agents socials serà necessària per afrontar el repte de la immigració, l'atenció de la diversitat i sobretot l'efectivitat d'una xarxa socioeducativa on tots siguin responsables de la educació (encara que en diferents graus). Finalment, creuen que fomentar i incentivar la innovació i recerca educativa, millorar la formació del professorat i augmentar la inversió en educació són propostes prioritàries per tal de millorar el sistema educatiu i no presenten desacord amb la doble titularitat.

En el sector **cultural** creuen que la responsabilitat en educació és compartida per l'escola, la família i els diferents agents socials, encara que amb diferents graus. A més, es posen d'acord en fer propostes de col·laboració entre l'escola i la família encaminades a afavorir la comunicació entre aquestes i la màxima conciliació d'horaris escolars i familiars . D'altra banda, i pel que fa al currículum, coincideixen en pensar que cal fer més incidència en les llengües estrangeres i aposten per una bona educació en valors que garanteixi la millora de l'atenció a la diversitat. Com a propostes prioritàries per tal de millorar el sistema educatiu es posen d'acord en destacar la necessitat de millorar la formació del professorat i augmentar la inversió en educació.

Els representants del sector de **l'arquitectura i urbanisme** en relació al currículum mostren acord en considerar, per una banda, que aquest és clau per a l'atenció a la diversitat (juntament amb la relació amb les famílies) i per l'altra, que la llengua i les matemàtiques haurien de tenir més incidència en el currículum. Així mateix, coincideixen en pensar que la responsabilitat en educació és de l'escola i la família i defensen la idea d'una escola oberta a l'entorn. En aquest sentit, veuen factible malgrat les dificultats un escenari de responsabilitats compartides, tot i creure que sobretot cal delimitar els rols de cadascú per tal de no confondre funcions. Al formular propostes per tal de fer efectiva la xarxa socioeducativa emfatitzen sobretot en l'optimització dels recursos i la millora de la formació pedagògica dels diferents agents de la xarxa i sobretot fan propostes dirigides a adequar els projectes arquitectònics als projectes educatius dels centres i al fet de garantir una arquitectura escolar adequada a les necessitats pedagògiques, la qual cosa consideren com un element prioritari per tal de millorar el sistema educatiu, juntament amb el fet de revaloritzar la formació professional i permetre la total llibertat d'elecció de centre per part de la família.

Fins aquí doncs, aquest breu informe que ha mostrat les línies de consens que generen certa unitat intrasectors i que alhora mostren tendències relacionades amb els diferents àmbits

professionals i d'interessos de cada sector. Sens dubte les aportacions que hem recollit en aquest punt ens acabaran d'ajudar a l'hora de fer l'anàlisi final dels resultats obtinguts en cadascun dels instruments i a l'hora d'establir les conclusions finals de l'estudi.

3.3.5. Informe dels qüestionaris 1 i 2 (3a volta)

3.3.5.1. Introducció

Aquest punt del treball recull de manera breu l'anàlisi i interpretació de les respostes del primer i segon qüestionari tot configurant l'anomenada tercera volta. Per fer aquesta anàlisi i interpretació hem creuat les dades obtingudes i analitzades en els qüestionaris i hem elaborat un informe que posa de relleu les opinions i idees principals més consensuades o més valorades així com els punts de dissensió més destacables pel que fa a les *Valoracions, demandes i imaginaris entorn a la missió i el paper de l'escola del segle XXI*⁷⁸.

A continuació presentem els resultats obtinguts classificats en dos grans blocs. En un primer bloc destaquem els aspectes vinculats al diagnòstic que es fa de l'escola i l'educació i en un segon bloc fem referència a les qüestions vinculades a la prospectiva.

Diagnòstic

En primer lloc, es detecta un elevat grau de consens en considerar com els **tres punts forts** més rellevants de l'escola d'avui:

- L'educació com a un dret universal que l'escola fa possible,
- l'escola com un espai de socialització privilegiat i
- l'escola com un espai d'un gran potencial educatiu.

Veiem, per tant, que mostren una visió de caire general i àmplia fent referència a la funcionalitat de l'educació i l'escola, valorant així en menys grau aquelles idees més específiques vinculades a un aspecte concret en relació a l'escola.

D'altra banda, els **tres punts febles** quant a l'escola d'avui més assenyalats han estat:

- La deficiència de l'aprenentatge dels idiomes -concretament de l'anglès-,

⁷⁸ Veure a l'annex 21 el model de l'informe enviat als agents participants que essencialment recull el que exposem en aquest punt.

- la pèrdua de la cultura de l'esforç i l'exigència i
- les importants mancances que l'ESO manifesta (competències pedagògiques del professorat, disciplina, abandonament escolar, estructura organitzativa deficient,...).

Per tant, detectem que hi ha una preocupació latent i patent per aspectes relacionats amb el currículum, amb les actituds i de manera específica amb el funcionament de l'ESO.

Respecte el tema de la **titularitat de les escoles** majoritàriament no es creu que presenti inconvenient la doble titularitat sempre i quan hi hagi igualtat de criteris en l'admissió d'alumnes i en la dotació de recursos. Tanmateix, cal fer esment a que hi ha algunes veus que segueixen considerant que aquesta no és bona. D'entre aquestes hi ha qui advoca més per la gestió pública i qui més per la privada, sempre parlant d'un percentatge d'opinió baix.

Aquesta dada, per tant, ens posa de relleu que majoritàriament es creu en la validesa del model actual tot i aplicant-hi determinats correctors.

Pel que fa a la **realitat social actual**, en general es considera que sovint comporta que l'escola hagi d'assumir responsabilitats que no li pertocuen, motiu pel qual es veu necessari un canvi i replantejament general del sistema educatiu.

D'altra banda, es reconeix la **funció de l'escola** com a pedra angular per al desenvolupament del país, essent conscients que això li confereix una gran importància. I de manera més específica, es consideren com a més rellevants les funcions de caire social que contribueixen a la convivència i a la cohesió social en general. Es parla en termes de vetllar per la igualtat d'oportunitats, d'adaptar-se als canvis que genera la nova realitat social i cultural on estem immersos (globalització, revolució tecnològica, immigració, etc) i d'esdevenir eina de cohesió social.

Finalment, i en relació a la **responsabilitat en educació**, es manifesta una clara sensibilització sobre el fet de compartir la responsabilitat (coresponsabilitat), fent partícips als diversos agents socials. Tanmateix, les dades ens indiquen que tot i partir de la idea de coresponsabilitat hi ha agents als quals s'atribueix una major responsabilitat pel que fa a l'educació com ara els poders polítics i els col·lectius de professionals i tècnics en educació. Així

mateix, també hi ha qui tot i veure el sentit a la responsabilitat compartida insisteix en recordar-nos que la responsabilitat màxima ha de ser de l'escola.

Prospectiva

Quant a les **propostes de millora del sistema educatiu** es constata que les prioritats més clares passen fonamentalment per la revalorització de la formació professional, la millora de la formació del professorat i l'augment de les inversions.

Pel que fa a la *revalorització de la formació professional* es pot dir que es troba a faltar una consideració més acurada cap a aquest tipus de formació tant a nivell de planificació d'inversions com a nivell de la qualitat de la mateixa. És en aquest sentit que es parla d'apujar el nivell acadèmic, de millorar el lligam amb les empreses i d'augmentar-ne el prestigi en general tot donant-li el valor que té com a vehicle professionalitzador molt necessari a nivell social.

Quant a la *millora de la formació del professorat* es poden distingir aspectes relacionats amb la formació inicial on a banda d'incidir en la necessitat d'una bona formació en idiomes i noves tecnologies com a eines imprescindibles per tenir una bona competència social i professional, també trobem propostes més relacionades amb els valors, la formació personal, les habilitats, etc. Així mateix, es fa esment a la formació continuada com a formació imprescindible i relacionada amb les necessitats actuals (idiomes, noves tecnologies, intercanvis, investigació-acció,...). Respecte aquesta s'incideix en la necessitat que l'administració la faciliti i la potenciï (es parla de permisos, adequacions d'horaris, estímuls de caire promocional, gratuïtat). Finalment, s'insisteix en una major exigència en l'accés a la professió, així com d'un seguiment de la carrera professional dels mestres (certificació de la competència professional, contractes revisables, pràctiques remunerades a l'inici de l'exercici professional, etc).

Per últim, i en referència a *l'augment de les inversions*, s'apunten idees d'increment de les partides econòmiques, d'inversió continuada i no puntual, de prioritat pressupostària, de voluntat política per fer aquesta inversió, així com destacaríem l'opinió que la demanda d'inversió s'hauria de fer des de tots els sectors i no tan sols des del sector educatiu, idea que posa de manifest un sentiment de coresponsabilitat educativa. Així mateix, i de manera més concreta, es considera que l'augment d'inversions s'hauria de destinar a augmentar recursos i infraestructures, i a la formació del professorat. Finalment, també es fan referència a què els

centres haurien de tenir major autonomia en la gestió econòmica alhora que haurien de poder ser avaluats per la gestió que facin dels recursos.

En referència al **currículum escolar** les respostes ens indiquen que cal insistir en els aspectes més vinculats al pensament i la comunicació (ensenyament cognoscitiu, aprendre a comunicar-se, etc) més que en aspectes referents a les habilitats de tipus creatiu. Així mateix, es constata que el que es consideren àmbits fonamentals i que han de tenir més incidència en el currículum són les llengües estrangeres i la llengua i les matemàtiques com a matèries instrumentals cabdals. Veiem, doncs, que es tracta de matèries que tradicionalment han tingut una elevada consideració i que ara, tot i també considerar necessaris altres àmbits, segueixen essent les que es considera que garanteixen aspectes formatius fonamentals. D'altra banda, i juntament amb aquestes, es destaca també l'educació en valors.

Pel que fa al **professorat** es constata la importància de revaloritzar i reconèixer la tasca docent. En primer lloc s'apunta a la millora de la formació tant inicial com continuada i en segon lloc, a un major reconeixement social, per davant de la incentivació econòmica, encara que cal insistir en què aquesta tampoc no es menysté.

En relació al **model de gestió i organització** es considera prioritari que aquest passi preferentment per assolir una direcció més professionalitzada i reconeguda, seguit d'aconseguir l'autonomia total dels centres i per últim, d'aconseguir la llibertat en la gestió econòmica d'aquests. Per tant, se situen en primera instància els aspectes més relacionats amb la gestió des de la perspectiva del lideratge.

En relació a les accions que es consideren prioritàries per tal de millorar l'**atenció a la diversitat a l'escola**, es mostra una clara preferència per l'educació en valors i el coneixement i interrelació amb les famílies deixant en un segon pla els continguts del currículum i la qüestió lingüística. Així doncs, sembla ser que una bona atenció a la diversitat té molt a veure amb els valors i no tant amb els coneixements. S'incideix, d'aquesta manera, en les qüestions més de tracte personal i de valoració de l'altre, tal i com demostra també el fet de considerar en un tant per cent molt elevat els aspectes de relació amb les famílies.

En referència a com l'escola ha d'afrontar el **repte de la immigració**, es pot concloure que es dóna una importància cabdal a la relació entre escola i família i veiem que es considera molt

important el fet d'obrir les portes de l'escola a l'exterior per tal de col·laborar amb l'entorn més proper. De la mateixa manera es constata que uns aspectes que actualment estan en ple replantejament en el món educatiu com són les aules d'acollida i els projectes d'immersió són recollits també pels diferents agents com a importants i com a bones propostes per afrontar el repte de la immigració, repte que alguna persona trobaria més escaient d'anomenar com a diversitat sociocultural. Així mateix, cal destacar algunes idees que s'han manifestat de manera puntual entorn l'esforç que hauria de fer la immigració per adaptar-se al país de destí i entorn el fet que cal exigir el mateix a tots els alumnes.

En quant a les propostes que els diferents agents assenyalen com a prioritàries en relació a la **col·laboració entre l'escola i la família**, en termes generals es torna a donar importància a la comunicació i al diàleg, així com a aspectes més pràctics com poden ser la conciliació laboral i la lliure elecció de centres. Així mateix, també s'assenyala la importància de delimitar amb claredat les funcions i responsabilitats de cadascú, al marge de la col·laboració. En aquesta línia, constatem algunes divergències en el sentit que malgrat hi hagi una majoria que aposta per un increment de col·laboració tot i tenint cadascú clars els seus rols, hi ha qui més aviat aposta per posar certa distància amb les famílies.

D'altra banda, es creu que per avançar en el disseny i implementació d'un **Projecte Educatiu** que respongui a la necessitat d'aconseguir una **escola oberta i connectada amb l'entorn**, cal millorar primer les relacions entre els diferents agents educatius, i d'entre aquests, es destaca el paper de la família. Així mateix s'esmenten activitats o propostes per assolir aquesta finalitat com treballar conjuntament, millorar els canals de comunicació, augmentar la coordinació, conèixer millor l'entorn, avaluar conjuntament,... També es fa esment a la necessitat d'augmentar l'autonomia dels centres, a potenciar la competitivitat dels centres i a revaloritzar el paper educatiu dels docents. Per tant, les propostes passen sobretot per indicar condicions de treball imprescindibles per fer efectiu aquest Projecte Educatiu.

En relació a les propostes per fer efectiva una **xarxa socioeducativa** en què els diferents agents implicats desenvolupin les seves actuacions, es destaca la necessitat d'obrir l'escola a l'entorn i d'optimitzar els recursos de què disposen els diferents agents de la xarxa. D'aquesta manera, tant una opció (més general) com l'altra (més específica) ens porten a la conclusió que actualment hi ha una manca d'obertura per part de l'escola envers l'entorn (manca de comunicació i vinculació amb altres agents educatius) així com una dificultat a l'hora de

coordinar i emprar adequadament els recursos amb què compta cadascun dels agents socioeducatius, fet que porta a duplicitats en alguns casos o a mancances en altres. Finalment, també cal esmentar algun cas en què es mostren reticències envers el sentit d'aquesta xarxa socioeducativa o envers la seva factibilitat.

Finalment, i pel que fa als **projectes o accions** que es proposen des dels sectors per tal de contribuir a la **millora de l'educació**, es constata una gran riquesa d'aportacions. Aquesta ens sembla que esdevé indicadora d'una preocupació latent per la situació actual del sistema educatiu. D'entre les diferents propostes algunes mostren clarament què estarien disposats a fer des del sector que es representa i altres fan aportacions més generals des de la perspectiva del sector.

Així doncs, i en termes generals, pel que fa a les propostes que fan referència a accions concretes que es durien a terme des del sector s'observa que les aportacions a la formació i orientació laboral prenen un paper protagonista seguit de les col·laboracions directes que es podrien fer des del sector en l'acció educativa, com ara la impartició de classes, la creació de tallers i el disseny i implementació de programes, entre d'altres. D'altra banda, es fa referència al cos docent pel que fa a contribuir a la millora i actualització de la seva formació continuada. Finalment, també apareixen idees relacionades amb la potenciació de la coresponsabilitat educativa incidint en la creació d'espais de trobada per millorar les relacions entre els diferents agents de la comunitat educativa.

3.3.5.2. Darreres aportacions dels agents a l'informe dels qüestionaris 1 i 2 (3a volta)

En aquesta tercera volta, i com hem explicat en pàgines anteriors, s'ha presentat un breu informe als agents que recull l'anàlisi i interpretació de les respostes del primer i segon qüestionari. En aquest, els agents han tingut l'oportunitat de poder fer una revisió i aportar tots aquells comentaris i/o observacions que creien oportuns sobre el mateix⁷⁹. D'aquesta manera, concloem amb la darrera fase de la tècnica Delphi, tal i com també s'ha explicat.

Un cop recollides totes les contribucions, en general es constata satisfacció per part dels agents en quant al contingut de l'informe fent referència també a la capacitat de síntesi que ha reflectit. Tanmateix, a continuació fem constar aquelles consideracions que o bé han aportat

⁷⁹ Veure a l'annex 22 el buidat de l'informe dels qüestionaris 1 i 2 (3a volta).

nous matisos al que dèiem o bé han manifestat algun desacord respecte el contingut del document. Sens dubte aquestes contribueixen a la clarificació i concreció dels temes que s'han anat desenvolupant al llarg de la recerca les quals donaran lloc, posteriorment, a les conclusions finals.

Pel que fa als *punts de discrepància* destacaríem una contribució que mostra un clar desacord pel que fa als punts febles que finalment han quedat reflectits per haver estat seleccionats pels agents de manera majoritària. Concretament considera desajustats aquesta punts febles d'acord amb la realitat de l'escola en l'actualitat. Específicament considera important, però no per ocupar un primer lloc en rellevància, les mancances en l'aprenentatge dels idiomes, i discrepa de l'afirmació que s'hagi perdut la cultura de l'esforç i l'exigència, quan actualment és un tema que justament sembla que està "de moda". En canvi, destaca l'absència d'idees referents a una crisi institucional de l'escola que sobretot és de sentit, d'horitzó, de finalitat o de funció social.

En un altre sentit tenim un agent que destaca que el contingut de l'informe li sembla que reflecteix una tendència a mantenir les estructures actuals del sistema educatiu i que es prioritzen els conceptes tradicionals. En aquesta línia manifesta que li hagués agradat que l'ideari de la nova escola que sortís dels agents participants en l'estudi fos més innovador i humà. Concretament considera que en part l'ensenyament actual és un fracàs, ja que vivim en una societat on predominen els conflictes bèl·lics, la violència en les comunitats, el consumisme, la superficialitat, el malbaratament dels recursos, la injustícia entre els pobles del món, i sembla que per donar-hi resposta caldria un altre model d'escola.

D'altra banda, s'observa també una tendència a emfatitzar aquells aspectes que estan estretament relacionats amb el sector el qual es representa. En aquest sentit, destacar les observacions que s'han pogut recollir entorn a *mancances detectades*. Concretament es fa esment a la necessitat de tenir cura del medi ambient des d'un model educatiu que potencii i treballi la sostenibilitat i s'impliqui en els problemes ambientals, d'una banda, i es destaca la necessitat que des dels currículums es reforci tot el que fa referència a la salut i la seguretat en el treball i la prevenció de riscos laborals, de l'altra.

Finalment, i quant a consideracions que més que discrepar o detectar mancances *insisteixen en qüestions clau*, per bé que ja reflectides a l'informe, destacaríem una primera idea entorn a

la titularitat dels centres i la necessitat que el concepte de “servei públic educatiu” sigui fet efectiu per part de tota la tipologia de centres sostinguts amb fons públics, específicament pel que fa a la qüestió d’admissió de l’alumnat i la plena gratuïtat de l’ensenyament. Una altra aportació se centra en la Formació Professional i insisteix en la necessitat que es millori la coordinació entre els departaments del govern que hi tenen competències -treball i educació- tot apostant per les pràctiques.

Així mateix, comptem també amb una aportació que insisteix en la importància del treball dels valors i el creixement integral de les persones (emocional, mental i físic), insistint en l’estima a un mateix i l’entorn. I finalment tenim una darrera consideració que posa l’accent en la importància de trencar les barreres de l’escola ja que s’aprèn dins i fora, d’interrelacionar-se més amb els actors socials, de participar en la activitats socials i, per descomptat, d’insistir en el treball amb les famílies.

En suma, en aquest punt hem recollit les contribucions dels agents participants que han fet consideracions quant al contingut de l’informe dels qüestionaris (3a volta), aportacions que sens dubte acaben de matisar l’anàlisi i interpretació que hem fet de les dades fins el moment i acaben de conferir validesa als resultats de l’estudi, sempre contrastats en les successives voltes de la tècnica Delphi.

3.3.5.3. Conclusió

En síntesi, i per tot el que hem expressat, aquesta tercera volta ens confirma una bona capacitat de pensar en termes educatius per part d’agents no educatius i alhora una actitud d’implicació i coresponsabilitat vers el repte educatiu. La quantitat, diversitat i riquesa d’aportacions que s’han anat recollint així ho corroboren. Així mateix, també es constata que en general hi ha una visió optimista davant la possibilitat d’un escenari de responsabilitats compartides per donar resposta als reptes educatius del moment, si bé essent conscients de les dificultats i complexitats que aquest comporta.

3.4. Conclusions de l'aplicació de la tècnica Delphi

Com hem anat apuntant en les cloendes de cadascun dels informes de resultats corresponents a la tècnica Delphi, l'aplicació d'aquesta tècnica ens ha permès aprofundir en les valoracions, demandes i imaginaris entorn l'educació per part dels diferents agents participants. Així doncs, la iteració pròpia d'aquesta tècnica ens ha possibilitat d'anar detectant aquells aspectes en què creïem important d'aprofundir, d'insistir o de fer majors aclariments de manera que cadascun dels instruments ha anat focalitzant més les preguntes. D'aquesta manera, els resultats de cadascun dels instruments ha comportant l'aprofundiment en determinades qüestions alhora que hem comptat amb algunes qüestions que no han necessitat major aprofundiment i per tant ja han quedat recollides en algun dels instruments sense necessitat de seguir-hi insistint en el següent.

Així mateix, i com també hem comentat, l'aplicació d'aquesta tècnica ens ha permès detectar i fer emergir un cert discurs compartit, si bé cal no confondre'l amb un discurs únic i homogeni. Com hem vist en els diferents instruments, i més concretament en l'anàlisi per sectors, les diferències identitàries de cada sector queden paleses en les propostes i opinions sense que aquesta circumstància ens porti a punts de controvèrsia rellevants o a una polarització sistemàtica d'opinions.

D'altra banda, i tenint en compte que aquest punt del treball ja ha anat recollint l'anàlisi i interpretació de dades de cadascun dels instruments, no ens entretindrem aquí fent una síntesi de les idees clau recollides amb el risc de ser excessivament reiteratius i deixarem pel darrer punt, les conclusions finals, la síntesi de les interpretacions de resultats d'aquesta tècnica i el contrast amb la interpretació de resultats de l'anàlisi documental. Tanmateix, sí que podem indicar que les grans línies de reflexió i consens han apuntat cap a la necessitat d'un canvi del Sistema Educatiu en general en base a la realitat socioeducativa del moment per tal de superar la crisi en què es troba immersit el propi sistema i respondre òptimament als reptes que ens planteja la realitat social del moment. I aquest canvi demana una transformació a l'escola però també una implicació a la resta d'agents socials compromesos amb el fet educatiu.

Així doncs, concloem aquest apartat afirmant que la tècnica Delphi ens ha permès avançar òptimament en la identificació de consensos i d'idees clau manifestades pels diversos agents

entorn els grans objectius d'aquesta recerca així com ens ha possibilitat contrastar, corroborar i validar les mateixes idees que anem detectant. La complementarietat de les entrevistes, el primer qüestionari, el segon qüestionari i l'informe dels qüestionaris amb les corresponents contribucions sens dubte han estat fonamentals per a construir el discurs que anunciàvem ja a l'inici de l'estudi entorn les *Valoracions, demandes i imaginaris dels agents i sectors socials no vinculats directament a l'educació, entorn la missió i el paper de l'escola del segle XXI*.

4. Conclusions de la recerca

4.1. Introducció

Arribats al fi de la recerca procedirem a exposar les conclusions finals de l'estudi. Aquestes volen donar resposta als objectius formulats a l'inici del mateix els quals, com podem recordar, estan plantejats entorn a dos eixos. Concretament l'estudi pretén:

1. Obtenir una visió plural i complexa del present i futur de l'escola i l'educació.
2. Contribuir a la presa de consciència de la importància de la coresponsabilitat en educació.

Per tal de poder fer possible l'assoliment d'aquests dos objectius generals de la recerca, i com hem explicat abastament en anteriors apartats, hem procedit a consultar agents socials i econòmics tradicionalment no vinculats al discurs educatiu ni a l'escola. D'aquesta manera salvàvem un primer biaix possible: el dels discursos excessivament desenvolupats i preconcebuts que poden existir a vegades en el propi món educatiu. D'altra banda, garantíem la incorporació d'un punt de vista diferent i complementari al pròpiament educatiu. A més, incorporàvem un plantejament més innovador a una recerca sobre educació, tot canviant el focus d'expertesa dels agents consultats.

Finalment, i pel que fa a la qüestió de la coresponsabilitat, la recerca també implicava que ens haguéssim d'adreçar a agents els quals tradicionalment no tenen responsabilitats i funcions educatives clares o específiques.

Així mateix, i pel que fa al 1r objectiu, aquest ha comptat amb 3 objectius més específics:

- Conèixer quines són les percepcions, concepcions i discursos entorn l'escola i l'educació per part del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.
- Conèixer quines són les expectatives, interessos i necessitats que es manifesten pel que fa a l'escola i l'educació per part del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.

- Delimitar les prioritats i accions que caldria emprendre en el món escolar i educatiu en base a l'opinió del món social i econòmic tradicionalment no vinculat al discurs educatiu ni a l'escola.

El primer dels objectius específics focalitzava en el *diagnòstic*, el segon en la *prospectiva* quant a desigs i necessitats (cap a on hauríem d'anar) i el tercer en *les prioritats i accions* en base a l'horitzó desitjable (com hi hauríem d'anar).

Un cop acabada la recerca estem convençuts que la consulta als agents socials i econòmics ha donat els fruits esperats atès que la diversitat d'aportacions, reflexions i opinions ha estat rica, de qualitat i ha permès delimitar l'horitzó de significat entorn l'escola i l'educació que anunciàvem a l'inici de la mateixa. Així mateix, i com podem contrastar en el contingut de les conclusions que desenvoluparem a continuació, la coresponsabilitat ha estat també una reflexió transversal i present al llarg de l'estudi.

Per tal d'elaborar les conclusions finals ens hem fonamentat en la discussió de resultats de cadascun dels instruments emprats i les conclusions parcials obtingudes. Així doncs, aquestes conclusions són fruit del creuament i contrast dels resultats i conclusions de l'anàlisi documental, de les entrevistes, del 1r qüestionari, del 2n qüestionari i de l'informe dels qüestionaris (3a volta) amb els corresponents comentaris finals fets pels mateixos agents. No cal dir, per tant, que es tracta d'unes conclusions que recullen i sintetitzen les diverses aportacions significatives recollides en les diferents fases de la recerca. Malgrat les fases dibuixaven una seqüència d'aprofundiment que ens portava a l'informe final dels qüestionaris, tal i com preveu la tècnica Delphi, hi ha aspectes que han anat apareixent al llarg d'aquestes fases que calia recollir també de manera diferenciada si volíem reflectir la riquesa de tot allò expressat.

Per tal d'exposar les conclusions hem procedit a desenvolupar-les en dos nivells. En un primer nivell presentem les conclusions/síntesi fonamentades en el contingut de les reflexions, aportacions i opinions dels agents. Aquestes les hem organitzat entorn les categories d'anàlisi que han anat apareixent al llarg de la recerca endreçant i sistematitzant, conseqüentment, les aportacions.

En aquest sentit, cal aclarir que respecte cadascuna de les categories exposarem consideracions entorn el diagnòstic, entorn les expectatives i necessitats que es desprenen d'aquest i entorn les propostes concretes que es fan al respecte, tot donant resposta, així, als tres objectius específics ja esmentats. Així mateix, a més d'exposar les conclusions entorn cada categoria assenyalarem si es tracta d'opinions de consens, majoritàries, minoritàries o, fins i tot, de dissensos. Tot i que la recerca pretenia arribar a un mateix horitzó de significat, cal entendre que, per les característiques de la pròpia recerca, no buscàvem una opinió única si aquesta realment no existeix. La riquesa d'aquest "horitzó de significat", per tant, està en visualitzar tot allò consensuat, però també la diversitat d'aportacions que han acompanyat aquests consensos⁸⁰.

D'altra banda, i fruit d'un segon nivell d'anàlisi, exposem aquelles constatacions a les quals arribem fent una "supraanàlisi" de la recerca i els seus resultats. Es tracta de constatacions a les quals arriba l'equip investigador a partir de les reflexions i conclusions de les aportacions dels sectors.

4.2. Conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors

Pel que fa a les conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors procedim a desenvolupar-les en base a les categories ja esmentades, les quals són⁸¹:

1. Alumnat
2. Currículum
3. Professorat
4. Recursos
5. Organització i gestió escolar
6. Sistema Educatiu
7. Coresponsabilitat educativa i agents socioeducatius

Taula 27: Categories Conclusions/síntesi de les aportacions dels sectors

⁸⁰ En aquest sentit, cal indicar que al llarg de les conclusions trobarem alguns peus de plana que referenciaran algunes dades quantitatives quan aquestes ajudin a il·lustrar amb més claredat els pesos als quals fem referència (majories, dispersió, minories, etc.) o bé quan aquestes siguin especialment rellevants. Tanmateix, i per tal de no fer feixugues les conclusions, no serà aquesta una pràctica habitual en totes les idees que apareixeran al llarg de les conclusions. Tenint en compte que totes les dades es troben recollides als corresponents informes de resultats de cadascun dels instruments, si el lector així ho desitja podrà contrastar directament les dades consultant l'apartat corresponent.

⁸¹ Aclarir que com hem dit aquestes categories són fruit de les categories d'anàlisi que han anat apareixent en diversos moments de la recerca. Tot i amb això, i per facilitar l'organització i claredat de les conclusions finals, hem procedit a reorganitzar-ne algunes de manera que aquest punt no esdevingués excessivament extens quant al nombre de categories abordades, si bé contemplés totes les qüestions rellevants tractades.

4.2.1. Alumnat

En relació a l'alumnat, els comentaris que s'han pogut recollir han abordat diferents qüestions si bé les que han centrat major interès les podem relacionar amb l'**alumnat nouvingut o immigració**. A més, aquesta és una qüestió que segons alguns agents esdevé una peça clau per a garantir la qualitat educativa al país. Quant a la immigració, els agents han al·ludit al caràcter divers de l'alumnat i a les noves necessitats que sorgeixen en el món de l'educació degudes al fenomen migratori dels últims anys el qual a la vegada genera nous reptes que cal abordar. És per això que davant circumstàncies descrites pels agents com la concentració d'alumnat nouvingut en determinats centres, l'establiment de guetos en barris concrets, o l'existència d'un currículum tancat i centrat en la pròpia cultura, es fan un seguit de propostes. D'entre aquestes en trobem de relacionades amb l'organització i gestió del centre –com fer una distribució equitativa de l'alumnat nouvingut-, la relació entre l'escola i l'entorn –com fomentar l'existència de barreja de cultures en altres espais socials més enllà de l'escola-, el currículum –com elaborar un currículum amb matèries relacionades amb el fet migratori tenint en compte la diversitat- o bé amb la família –com el fet de crear aules d'acollida per a pares-.

D'entre les propostes esmentades, les que són considerades més adients són les que se centren en la família com a element de suport clau i en la relació de l'escola amb l'entorn, caracteritzant aquesta última com una relació d'obertura. A banda d'això, també acaben centrant l'atenció en tot allò que siguin plans específics per tal de millorar l'atenció a la immigració –com les aules d'acollida i la immersió lingüística-, essent considerats aquests com a recursos estratègics. D'altra banda, també cal destacar algunes idees que s'han manifestat de manera puntual entorn l'esforç que hauria de fer la immigració per adaptar-se al país de destí i entorn el fet que cal exigir el mateix a tots els alumnes.

Així mateix, és rellevant constatar que en parlar de manera espontània d'**atenció a la diversitat** o bé en preguntar-los per ella els agents l'associen majoritàriament a "diversitat cultural" i per tant a l'atenció de l'alumnat nouvingut o immigració. Així doncs, es constata una tendència a relacionar el concepte de diversitat amb tot allò que comporta el fet migratori – cultura, llengua, tradicions, religió,...-. Tanmateix, també hem pogut detectar algunes reflexions i propostes entorn la diversitat que no se circumscriuen en la immigració com ara les que apelen a la defensa de l'equitat per sobre de la igualtat, les que aposten per l'educació en valors o el foment de l'esport, les que proposen un augment de recursos per a tothom i les que

suggereixen la creació de xarxes de barri. En tots aquests casos es plantegen mesures i accions d'abast general que han de beneficiar al conjunt de l'alumnat, entenent que aquesta és la millor manera d'atendre la diversitat, sigui quina sigui l'accepció de diversitat que s'empri.

En definitiva, els agents coincideixen en considerar que és fonamental fer propostes que millorin l'atenció a la diversitat i a la immigració d'acord amb la idea consensuada que l'escola ha de vetllar per la igualtat d'oportunitats, així com ha de ser una eina per adaptar-se als canvis (com el fet migratori entre d'altres) i de cohesió social⁸².

Per altra banda, i pel que fa a la categoria de l'alumnat, s'han posat de manifest aspectes relacionats amb l'**actitud** dels alumnes d'avui. En aquest sentit, en general els agents han fet constar una pèrdua de la cultura de l'esforç i l'exigència⁸³ que a la vegada consideren que cal recuperar. Tot i amb això, i per la claredat amb què un agent (des del sector dels serveis a les persones/serveis socials) ha mostrat la seva discrepància, cal destacar que aquest ha considerat que una afirmació d'aquest tipus comporta un "reduccionisme d'una complexitat molt més gran de la crisi de la institució escolar" tot constatant que aquest reduccionisme "enforteix una cultura individualista (tens el que et guanyes amb el teu esforç) i no la responsabilitat o solidaritat col·lectiva".

A banda d'aquests dos temes que s'han abordat més clarament cal destacar que també s'ha apuntat la necessitat de prevenir el **fracàs escolar** i abandonament dels estudis, opinió expressada sobretot des del sectors empresarial i d'economia i finances, encara que compartida per altres.

En síntesi, doncs, veiem com els aspectes que preocupen més als agents quant a l'alumnat tenen a veure amb el fracàs escolar, amb les actituds de l'alumnat, amb l'atenció a la diversitat i, sobretot, amb el repte de la immigració, repte que alguna persona trobaria més escaient de parlar-ne en termes de diversitat sociocultural.

⁸² Els valors força sobre 3 d'aquest consens s'aproximen al valor "molt rellevant" i són: igualtat d'oportunitats (2,7), eina d'adaptació als canvis (2,6) i eina de cohesió social (2,6).

⁸³ Amb un valor força de 2,5 sobre 3 apropant-se al valor de consens "molt rellevant".

4.2.2. Currículum

El **currículum** ha estat un aspecte molt destacat pel agents i respecte aquest s'han fet moltes aportacions i suggeriments. Sens dubte parlar del currículum vol dir parlar d'una qüestió concreta: allò que cal ensenyar, i globalment se'n té una opinió més formada, com hem pogut constatar.

En general, el diagnòstic que es fa entorn el currículum està caracteritzat per la detecció de moltes debilitats i mancances que cal resoldre.

Per una banda, i pel que fa als aspectes relacionats amb el **contingut**, en general es fa una crítica a la gran quantitat de continguts i al caràcter fragmentat d'aquests, considerant-los massa dispersos i superficials. En aquest sentit, en algun cas es defineix al currículum (des del sector de l'economia i finances), com un "tastaolletes" on s'aprèn una mica de tot però sense arribar a aprofundir-hi. Així mateix, caldria exposar la idea generalitzada dels agents sobre la deficiència de l'aprenentatge dels idiomes, concretament de l'anglès⁸⁴.

D'altra banda, pel que fa als aspectes relacionats amb els **procediments**, alguns dels agents (sobretot des dels sectors dels mass media i de les organitzacions mediambientals) consideren que les TIC, l'idioma i els media són considerades com a finalitats i en canvi s'haurien de fer servir com mitjans per treballar dins de l'escola que es vulgui assolir.

En quant a les **actituds**, i en consonància amb l'opinió respecte la qual s'està perdent la cultura de l'esforç i l'exigència exposada anteriorment, en un cas (des del sector mass media) s'especifica la necessitat d'un treball d'hàbits centrat en l'esforç i la disciplina. En aquest sentit, també des del Tercer Sector hi ha un agent que insisteix en què cal formar alumnes actius i participatius, idea que podem complementar amb la que es manifesta des del sector de les organitzacions mediambientals quan es parla d'aconseguir una ciutadania global, crítica, activa i solidària que avanci cap a una societat sostenible.

A partir d'aquí, i tenint en compte l'opinió generalitzada per part dels agents, es constata la necessitat d'**adaptar el currículum** a les característiques de l'entorn i a les necessitats dels discents tant pel que fa a metodologies com al contingut ja que, tal i com es diu des del Tercer

⁸⁴ Amb un valor força de 2,6 sobre 3, que ens indica un grau de consens elevat en quant a considerar-lo un aspecte força rellevant.

Sector, l'objectiu de l'ensenyament ja no és ensenyar sinó aprendre i per tant, cal modificar la manera d'ensenyar i allò que s'ensenyava.

Així mateix, cal apuntar també que alguns dels agents (concretament quatre) han posat l'accent en el sentit que té que el català sigui la **llengua vehicular** de les escoles catalanes.

Ja en la línia de les propostes, els agents consideren que els **àmbits del currículum** en els quals s'hauria de fer més incidència en relació a les característiques de la societat del segle XXI són per una banda, i per ordre de prioritats: les llengües estrangeres, la llengua i les matemàtiques i l'educació i valors⁸⁵. D'altra banda, en general es constata que segons els agents els aspectes més vinculats a l'ensenyament cognoscitiu i a la comunicació han de passar per sobre dels aspectes més referents a les habilitats de tipus creatiu⁸⁶. Així doncs, s'evidencia una proposta de canvi envers el currículum actual en què tot i que les matèries instrumentals no deixen de mantenir el seu lloc, es dona pas a noves matèries que van guanyant importància, segons els agents, en l'escala d'àmbits curriculars bàsics per a l'aprenentatge. És per això també que s'insisteix en general en l'adaptació a les necessitats de l'entorn, perquè el currículum evoluciona en funció d'aquestes.

Així doncs, i pel que fa al currículum, observem que hi ha una tendència a considerar com a importants dos vessants curriculars. Per un costat, es corrobora la importància de tenir una bona competència en llengua, matemàtiques i anglès i per l'altra, s'apunta a competències personals de l'alumne com ara l'educació en valors, la capacitat de comunicació, els hàbits, l'esforç i exigència, etc. És així que veiem que aquests dos vessants també reflecteixen la voluntat més concreta d'un currículum (continguts concrets) i la més transversal (competències personals de l'alumne).

Finalment, també és rellevant fer esment a la pluralitat de propostes que els agents fan respecte les matèries que ha d'abordar l'escola. Des dels diferents sectors sorgeix una llista àmplia de diferents temàtiques i àrees que creuen que s'haurien de treballar des de l'escola més enllà de les que ja existeixen avui en dia, respecte les quals en alguns casos creuen que s'hi hauria de dedicar més hores de les que actualment dediquen.

⁸⁵ Els percentatges corresponents són els següents: llengües estrangeres (82,1%), llengua i matemàtiques (71,4%) i educació i valors (57,1%).

⁸⁶ En el cas de l'ensenyament cognoscitiu el valor força és de 2,8 sobre 3, aproximant-se al valor de consens "molt rellevant", seguit de la comunicació amb un valor força de 2,4 i les habilitats de tipus creatiu amb un 2,1.

Entre aquestes matèries trobem⁸⁷:

Matèries en què cal insistir	Aspectes transversals	Matèries noves
Llengua	Educació mediambiental	Orientació i Formació Laboral
Matemàtiques	Educació per la salut (nutrició, prevenció de drogues, utilització dels recursos de la salut –quan anar al metge, fer-se una analítica,..-)	Alfabetització dels mitjans de comunicació
Música	TIC	Assignatura per ensenyar a cuinar
Educació Física	Educació en valors	Matèries relacionades amb el fet migratori
Idiomes (anglès)	Educació cívica	Ensenyança del funcionament del sistema judicial
Educació Visual, Plàstica i Artística	Educació per a la ciutadania global	
Humanitats	Educació vial	
	Educació emocional	
	Educació d'hàbits i competències bàsiques	
	Educació en comunicació (habilitats comunicatives)	
	Resolució de conflictes, convivència i violència de gènere	

Taula 28: Àmbits o matèries del currículum proposades pels agents

En aquesta taula de síntesi, tenim els àmbits o matèries que els diferents agents creuen que s'haurien de treballar des de l'escola.

Com podem veure, el llistat és extens i les possibilitats d'una escola que ja hem comentat que està sobrecarregada, limitades. Així doncs, en aquest punt entreveiem un discurs relativament contradictori atès que d'una banda s'està d'acord en considerar que l'escola aborda massa continguts però de l'altra s'amplien aquests amb noves propostes.

4.2.3. Professorat

En quant al professorat, en general els agents posen de manifest la necessitat de revaloritzar i reconèixer la seva tasca i plantegen una sèrie de canvis desitjables entorn a tres grans categories: formació, reconeixement social i incentius econòmics. En relació a aquestes cal dir que es constata: un dèficit en la qualitat formativa del futur i actual professorat; la necessitat de més reconeixement social pel que fa a la funció educativa duta a terme que sovint deriva en una pèrdua d'autoritat; i finalment, uns incentius econòmics insuficients. Davant d'aquest diagnòstic, els agents fan una sèrie de propostes d'entre les quals es consideren més importants les encaminades a millorar la formació –tant inicial com continuada- del

⁸⁷ La classificació l'hem fet nosaltres amb la finalitat de clarificar el tipus de propostes fetes al respecte.

professorat, seguides de les que potencien el reconeixement social i les que concreten l'augment d'incentius econòmics.

En primer lloc, i pel que fa a les propostes que fan els agents entorn a la **formació** del professorat, aquestes podem classificar-les en dues tipologies: la formació inicial i la formació continuada. Tot i això, tenen com a comú denominador el rigor i l'exigència que necessita una tasca com la de l'educació i que comporta una gran responsabilitat social essent a la vegada una peça clau per aconseguir un professorat de qualitat.

En quant a la **formació inicial** es constata per la gran majoria d'agents la necessitat d'un canvi en els estudis per exercir la docència i en l'accés a aquests, posant en evidència, així, un dèficit en el currículum que es transmet a les universitats i una manca d'exigència a l'hora d'acceptar als alumnes en aquests estudis. D'aquí, que les propostes concretes que fan la majoria dels agents en aquest sentit estiguin encaminades per una banda a canviar els criteris d'accés a la formació de professorat (en termes d'exigència) i per l'altra, a modificar els continguts adaptant-los a la realitat actual i/o context (atenció a la diversitat, immigració, TIC, idiomes, educació en valors, habilitats personals,...)⁸⁸ tal i com passa amb el currículum de l'alumnat. Així doncs, com a conseqüència el professorat ha de tenir una formació d'acord amb el currículum que ha d'impartir i en consonància amb les necessitats de l'entorn social actual.

D'altra banda, es verifica la necessitat de millorar la **formació continuada** del professorat. En aquest cas, les accions concretes que proposen els agents fan referència d'una banda a aspectes de formació en general encaminades a donar resposta a les necessitats actuals (idiomes, TIC, investigació-acció,...) i de l'altra incideixen amb força en la necessitat que l'administració faciliti i potenciï la formació continuada (es parla de permisos, adequacions als horaris, gratuïtat,...)⁸⁹. Així mateix, apareixen propostes relacionades amb la importància del seguiment i avaluació constant dels docents per tal d'accedir i de mantenir la professió (certificació de la competència professional, contractes revisables, pràctiques remunerades a l'inici de l'exercici professional,...)⁹⁰ i que respon als criteris d'exigència que els agents demanen per tal que els mestres i professors siguin considerats de qualitat.

⁸⁸ Els percentatges corresponents són els següents: canvi dels criteris d'accés a la formació per ser mestre (21,1%) i modificar els continguts adaptant-los a la realitat actual i/o context (78,9%).

⁸⁹ Els percentatges corresponents són els següents: aspectes generals (30%) i referents a l'Administració (70%).

⁹⁰ Un 12,5% dels agents fan referència a l'avaluació i seguiment.

Quant al **reconeixement social**, tal i com s'ha dit es planteja que cal tornar a donar al mestre l'autoritat que li correspon i que sembla que ha perdut o va perdent. Tanmateix, no es fan propostes concretes en aquest sentit, tot i que d'alguna manera el fet de millorar la formació segurament tindria com a conseqüència un augment de la seva preparació i de la seva autoestima que podria conduir, en part, a la recuperació de l'autoritat del docent i al seu reconeixement.

Per últim, i pel que fa als **incentius econòmics**, es corrobora que a millors condicions, millors resultats. Per tant, es creu que els incentius econòmics destinats als professors han d'estar en consonància amb la responsabilitat que recau en la tasca d'educar. Sens dubte una mesura d'aquestes característiques implicaria exigir una major qualitat en la seva actuació, la qual estaria en relació directa amb la preparació rebuda. Podem veure, per tant, com els tres factors esmentats s'interrelacionen íntimament.

4.2.4. Recursos

Un element clau que fa possible el procés d'ensenyament aprenentatge són els recursos els quals, a partir de les respostes obtingudes, podem classificar en materials i humans.

Respecte els **recursos materials**, constatem que es considera que aquests són insuficients en l'actualitat de manera que es fa una clara demanda d'inversions. De les accions concretes exposades pels agents per tal d'augmentar-les en podem derivar tres nivells de propostes.

En un primer nivell els agents fan explícita la necessitat d'augmentar les inversions i que sigui un aspecte de prioritat pressupostària i continuada, amb una clara voluntat política. En un segon nivell trobem les accions concretes i els àmbits on es considera prioritari invertir. Aquests àmbits són coherents amb les prioritats mostrades al llarg de l'estudi, així doncs es creu necessari millorar el sou dels mestres, així com invertir en incrementar i millorar les aules d'acollida i en recursos econòmics i personals i infraestructures principalment, infraestructures que ens han de permetre aconseguir aquesta escola oberta a l'entorn tal i com es manifesta que ha de ser l'escola del futur (exposat a continuació en l'apartat del Sistema Educatiu)⁹¹.

⁹¹ Els percentatges corresponents són els següents: sou dels mestres (23,1%), infraestructures (15,4%), recursos econòmics i personals (15,4%), incrementar i millorar les aules d'acollida (15,4%)

Pel que fa al tercer nivell, aquest es relaciona amb l'avaluació que s'hauria de fer als centres per la gestió dels recursos rebuts atesa la responsabilitat que aquesta comporta. Per tant, es destaca la necessitat d'augmentar l'autonomia dels centres en la gestió econòmica a l'hora que la possibilitat de ser avaluats per la gestió que es fa dels recursos.

Respecte els **recursos humans**, les referències que hem trobat al respecte giren entorn la necessitat d'un treball interdisciplinari entre diferents professionals que intervenen a l'escola, entre els quals psicopedagogs, mediadors, psicòlegs, infermers, educadors, monitors, etc.

Veient aquesta aportació ens tornariem a plantejar la qüestió de si l'escola segueix essent el centre i els diferents professionals han d'actuar i participar des del si d'aquesta o bé si cadascú ha d'actuar des del seu espai tot i fent un treball conjunt i interprofessional amb l'escola. Sens dubte una o altra opció determina una metodologia i una concepció pedagògica i d'escola determinada, a la vegada que ens interpel·la sobre com hem de delimitar les funcions dels diferents professionals.

Finalment, creiem que val la pena fer esment a que no hi ha hagut una insistència molt reiterada en la qüestió de la manca de recursos, fet destacable atès que sovint apel·lar als recursos sembla que és la primera opció en què es pensa i en certa manera la més "fàcil" quan s'han de fer propostes de millora en el sentit que sigui. És clar que els recursos són necessaris i indispensables però sovint les millores no vénen principalment d'aquests sinó que justament de tot el conjunt de variables que en aquest estudi estem analitzant.

Així doncs, i sense fer de la reivindicació de més recursos pal de paller de les propostes dels agents, s'advoca per un model d'inversió continuada i no puntual que reverteixi en el sou dels mestres, en la seva formació i en els recursos materials necessaris, així com es planteja el necessari treball interdisciplinari en el si de les escoles.

4.2.5. Organització i gestió escolar

A continuació exposarem les conclusions respecte l'organització i gestió escolar, element que planifica la relació entre tots els anteriors.

Respecte aquesta, es posa de manifest una necessitat de repensar i replantejar l'organització i gestió escolar com a element clau pel desenvolupament de l'escola i del Sistema Educatiu.

En referència a aquesta temàtica es presenta la qüestió de la **dobla titularitat**. La doble titularitat històricament s'ha plantejat com a dificultadora del Sistema Educatiu. Tanmateix, les respostes ens indiquen que majoritàriament no es veu així, ni és aquesta una qüestió que s'identifiqui com a punt feble del Sistema Educatiu, en ser directament preguntats per aquesta qüestió. Els agents afirmen de manera majoritària que la doble titularitat no és conflictiva sempre i quan es parteixi d'una igualtat de condicions i oportunitats. D'aquesta manera es posa en evidència que potser el focus d'atenció no està en aquesta doble titularitat sinó en garantir un funcionament i un tracte equitatiu entre totes les escoles i que a la vegada assegurui una igualtat d'accés per a tots els alumnes. Aquest punt queda reforçat pel sector sindical els quals es manifesten defensors del concepte de "servei públic educatiu" amb l'objectiu final de fer possible la plena gratuïtat de l'ensenyament.

No obstant el que s'ha expressat, cal especificar que un percentatge d'opinió baix que advoca per la gestió únicament pública i un altre per afavorir la tendència de crear una xarxa pública però amb gestió privada. Així mateix, no hi ha cap agent que consideri oportú que totes les escoles siguin de titularitat privada⁹².

Un altre dels aspectes plantejats és la **direcció dels centres**. En aquest tema les propostes dels agents passen per parlar de la necessitat d'assolir una direcció més professionalitzada i reconeguda, de garantir una major estabilitat en els equips directius (i docents), així com poder arribar a una major autonomia dels centres i tenir més llibertat en la seva gestió econòmica.

Així mateix, un darrer aspecte vinculat a la gestió i organització escolar fa referència a repensar els **horaris escolars** per tal d'ajudar a conciliar la vida laboral i familiar.

En resum, podríem dir que les propostes pel que fa a l'organització i gestió escolar van sobretot en la línia de donar major autonomia als centres tot enfortint-ne la direcció i per tant augmentant la competitivitat dels centres.

⁹² Els percentatges són els següents: gestió pública: 7,1 %, xarxa pública amb gestió privada: 14,3%.

4.2.6. Sistema Educatiu

Pel que fa al Sistema Educatiu, en primer lloc farem referència a la **normativa i legislació**, ja que existeix una opinió majoritària al voltant de la idea que el Sistema Educatiu pateix una inestabilitat normativa permanent de la qual es deriven múltiples problemes⁹³. En aquest sentit, es constata la necessitat d'establir uns mínims sobre com ha d'anar l'ensenyament que han de ser compartits per la majoria d'agents educatius i polítics, per sobre de cicles electorals. D'aquí, la importància que qualsevol llei o pacte sobre educació gaudeixi de consens com a garant de l'esmentada estabilitat.

També s'apunta a la necessitat de marcar fites d'assoliment d'aprenentatges en què han d'estar d'acord el món de l'educació escolar, el món universitari, el món empresarial i evidentment l'Administració per tal garantir la major coherència entre els diferents nivells educatius així com el trànsit entre aquests. Així mateix, en algun cas (des del sector de l'esport) s'insisteix en la necessitat de garantir que aquestes decisions estiguin liderades per professionals educatius que estiguin en contacte directe amb el món de l'educació.

Finalment, i també en relació a la normativa, la majoria dels agents consideren fonamental el fet de garantir la lliure elecció de l'escola per part de les famílies.

En segon lloc, i en relació a les **etapes educatives**, s'insisteix de manera especial en l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) i la Formació Professional (FP) (i fins i tot més en aquesta última) coincidint també amb les etapes que presenten actualment un major índex d'abandonament i fracàs escolar.

Per una banda, en quant a l'**Educació Secundària Obligatòria** es constata la tendència en considerar entre força i molt rellevant que aquesta manifesta importants mancances: competències pedagògiques del professorat, disciplina, abandonament escolar, estructura organitzativa deficient,...⁹⁴.

⁹³ Corroborat per un valor força de 2,5 sobre 3 que indica un valor de consens que es troba entre el "força" i "molt rellevant".

⁹⁴ Idea que a la vegada es constata pels agents com el segon punt feble més rellevant del Sistema Educatiu amb un valor força de 2,5 sobre 3, juntament amb la pèrdua de la cultura de l'esforç i l'exigència i seguit de l'aprenentatge dels idiomes deficient.

D'altra banda, respecte la **Formació Professional** s'estableix una opinió majoritària que es reitera al llarg dels diferents instruments i que és en definitiva la baixa consideració i qualitat d'aquesta en l'actualitat. En aquest sentit, es manifesta la necessitat de millorar-la ja que es detecta que en el món laboral calen persones amb aquesta titulació i sovint l'oferta i la demanda no s'ajusten. D'aquí, la insistència per part dels agents en promocionar aquesta etapa formativa apujant el nivell acadèmic, augmentant-ne el seu prestigi i millorant la connexió d'aquesta etapa amb el món laboral⁹⁵. En aquest últim sentit, des del sector sindical es creu que cal millorar la coordinació entre els departaments del govern que hi tenen competències –treball i educació- per apostar per les pràctiques i per dotar-nos d'un sistema de beques-salari que afavoreixi la continuïtat dels joves en el Sistema Educatiu, que eviti l'abandonament prematur i els faciliti l'obtenció d'una titulació.

Així doncs, veiem com es posa l'accent en aquelles etapes de les quals depèn en certa manera l'actiu del país (considerat així per diferents sectors com l'empresarial, el d'economia i finances i el sindical, entre d'altres) i en canvi no es fa especial incidència en les etapes d'Educació Primària o Educació Infantil, més enllà d'alguna reivindicació entorn el necessari augment de places per a l'Escola Bressol, tot augmentant la inversió educativa a la franja 0-6.

En tercer lloc, es parla d'aspectes relacionats amb l'**avaluació**. Concretament es fa referència a la necessitat de disposar de mecanismes d'avaluació eficients que permetin avaluar el Sistema Educatiu en la seva totalitat i a tots els seus agents de manera específica per tal millorar la qualitat educativa, ja que poques vegades es troba una avaluació sistemàtica en aquest sentit.

Així mateix, també caldria destacar les idees que alguns dels agents⁹⁶ han exposat entorn la **recerca** en el món de l'educació⁹⁷, la qual consideren clau per tal d'aconseguir una major qualitat educativa tot reclamant nous espais per desenvolupar accions d'investigació i reflexió entorn el Sistema Educatiu d'avui.

Finalment, es descriu el **Sistema Educatiu** en termes generals veient majoritàriament a l'escola com a pedra angular per al desenvolupament del país, com un espai privilegiat, amb un gran potencial educatiu i amb evidents funcions de caire social que contribueixen a la socialització, a la convivència i a la cohesió social, però justament per aquests motius es considera que ha de

⁹⁵ Els percentatges corresponents són els següents: prestigi (60,7%) i connexió amb el món laboral (35,7%).

⁹⁶ Especialment s'hi ha insistit des del sector de l'arquitectura i l'urbanisme i del de justícia i coscos de seguretat.

⁹⁷ La recerca juntament amb la innovació educativa ha estat escollida com una de les propostes de millora del Sistema Educatiu actual per un 39,3% dels agents.

canviar substancialment. En aquesta direcció, un agent (des del sector dels serveis a les persones/serveis socials) fa èmfasi en constatar que actualment hi ha una crisi institucional de l'escola que és més de "sentit", i superar-la hauria de ser el principal repte atès que s'ha convertit en un clar punt feble de l'escola en el si de la societat. D'aquesta manera, es constata una tendència per part dels agents a considerar que s'ha de replantejar i repensar el Sistema Educatiu, ja que la realitat social ho imposa⁹⁸. I fins i tot hi ha qui considera (des del sector de l'economia i finances) que hi hauria d'haver una revolució educativa, manifestant així un plantejament més "rupturista" que expressa la necessitat de canviar el Sistema Educatiu tot partint de zero, tot i que no s'acaba de concretar la idea.

Per tant, es posa de manifest per part dels agents la necessitat d'un replantejament del Sistema Educatiu actual posant en evidència alguns aspectes que cal millorar i/o canviar. Malgrat això, un dels agents (des del sector de les organitzacions mediambientals) considera que les propostes que s'han fet al respecte (i que podem veure reflectides al llarg d'aquestes conclusions) són poc agosarades, mantenen en excés les estructures actuals del sistema educatiu i prioritzen els conceptes tradicionals, i ell mateix manifesta que li hagués agradat que l'imaginari de la nova escola que sorgís d'aquest estudi fos més innovador i humà, tenint en compte que en part l'ensenyament actual és un fracàs.

4.2.7. Coresponsabilitat educativa i agents socioeducatius

En el transcurs de la recerca es detecta la necessitat d'aconseguir que l'escola conegui, s'adapti, atengui i col·labori amb les necessitats de l'entorn, establint un vincle ferm entre aquesta i el context real on es troba.

En aquesta línia, un dels aspectes clau de la recerca ha estat la contribució que els diferents agents socioeducatius, que formarien part del context de l'escola, fan o poden fer a l'educació i la relació que l'escola té, pot i ha de tenir amb el seu entorn i en conseqüència amb tots aquests agents. En aquest sentit, un dels agents socioeducatius identificats com a principal ha estat, majoritàriament, la **família**.

Per aquest motiu es constata que cal incrementar la relació de col·laboració entre l'escola i la família i que aquesta no delegui la responsabilitat educativa si no que es responsabilitzi,

⁹⁸ Amb un valor força de 2,7 sobre 3 aproximant-se al valor de consens "molt d'acord".

s'impliqui i comparteixi amb l'escola un Projecte Educatiu. Una bona manera d'aconseguir aquesta fita, segons els agents, podria ser la participació de l'AMPA en la gestió dels centres, tot respectant sempre el rol de cadascú i no confonent ni barrejant papers entre el que suposa el rol dels pares i el dels mestres i l'escola. També es considera com a una bona acció que portaria a l'objectiu esmentat el fet d'obrir espais de diàleg i reflexió comuns, així com la possibilitat de crear una escola de pares i afavorir la lliure elecció del centre per part d'aquests.

A part de tots aquests aspectes, n'hi ha dos més que han estat triats en tant per cents més elevats i que fan referència al fet de fer un bon traspàs a la família de l'avaluació, l'orientació i el seguiment tutoritzat, d'una banda, i al fet d'aconseguir la màxima conciliació d'horaris escolars i familiars de l'altra, aspecte sobre el qual ja s'ha fet èmfasi en l'apartat d'organització escolar⁹⁹. Finalment, esmentar que constatem algunes divergències i malgrat hi hagi una majoria que aposta per un increment de col·laboració tot i tenint cadascú clars els seus rols, hi ha qui més aviat aposta per posar certa distància amb les famílies.

Així mateix, i malgrat la família es consideri com un dels principals agents socioeducatius, també es constata la necessitat que existeixi una responsabilitat compartida per part dels agents socials més enllà de l'escola, els professionals de l'educació i la família . Així doncs, un altre agent socioeducatiu en el qual es concentren algunes demandes és en l'**Administració**.

En aquest cas se la considera per demanar la seva implicació i la dels poders i agents polítics pel que fa a garantir una estabilitat legal en el Sistema Educatiu i afavorir l'estructura organitzativa de l'escola dotant-la de més recursos, regulant el funcionariat, replantejant el paper dels equips directius i portant a terme polítiques que ajudin a eliminar els obstacles socials, econòmics i culturals que han d'afrontar els grups més desfavorits.

A part d'aquests dos agents sobre els quals hem preguntat quines responsabilitats se'ls demanaven, el fet de consultar agents que pertanyen a diferents sectors socials ha fet que es formulessin propostes concretes des de cadascun d'ells per tal de contribuir a la millora educativa. En aquest sentit, i com veurem a continuació, les respostes han estat riques si bé hi

⁹⁹ Els percentatges corresponents són els següents: participació de l'AMPA en la gestió dels centres (31,0%), respectant sempre el rol de cadascú (24,1%) obrir espais de diàleg i reflexió comuns (41,4%), crear una escola de pares (37,9%), lliure elecció del centre (44,8%), un bon traspàs a la família de l'avaluació, l'orientació i el seguiment tutoritzat (62,1%) i conciliació d'horaris escolars i familiars (58,6%).

ha hagut un agent que ha insistit en afirmar que la responsabilitat màxima ha de seguir essent de l'escola, per bé que no ha de ser tan sols d'ella.

Així doncs, veiem que des del **sector empresarial i de l'economia i finances** es demana que s'atorgui més veu a les empreses que al cap i a la fi són les que es troben amb els problemes reals d'inadequació entre la demanda laboral i l'oferta, així com s'insisteix en què és necessària una relació entre el món educatiu i el món laboral i empresarial. També, des del mateix sector es proposa tenir una participació més activa en el disseny i implementació de sistemes d'orientació que permetin als alumnes conèixer les diferents oportunitats que presenta el mercat del treball.

Pel que fa al **sector sindical**, un dels agents consultats proposa fer a les escoles el que es fa als països nòrdics i que consisteix en dedicar un dia durant el curs escolar a parlar i a fer difusió del sindicalisme.

Des dels **mass media**, un dels agents demana al Sistema Educatiu que sigui més proper i s'atreveixi a fer moltes més demandes als mitjans de comunicació. Això estaria relacionat amb el que algun altre agent del sector anomena com a trobar punts de connexió entre l'escola i els mitjans i que dos més corroboren afegint que el sector pot col·laborar amb l'educació tot aconseguint una programació adequada als horaris dels nois i noies i que l'escola pot col·laborar amb els mitjans fent una lectura crítica del llenguatge audiovisual. Des d'aquest mateix sector un agent afegeix la possibilitat de crear instàncies de trobada estables entre representants educatius i els mitjans de comunicació per trencar tòpics i tenir canals oberts de manera habitual.

Des del **Tercer sector** es parla d'un treball cooperatiu, d'un treball conjunt amb les editorials per a crear material alternatiu i llibres de text, d'obrir espais de trobada, i de crear equips multidisciplinaris per pensar en el currículum, en la formació del professorat, etc. En aquest sentit també un dels agents concreta la voluntat de millorar la comunicació ONG-escola oferint espais d'intercanvi de formació i debat entre ONG i escola, creant materials educatius especialitzats i aprofitant l'assignatura d'Educació per a la ciutadania.

Per la seva banda, des del **sector de la sanitat** s'aposta per un treball multidisciplinari i un dels agents pel fet d'incloure la figura de la infermera dins l'escola. Així mateix, un altre agent creu

que s'hauria de facilitar el fet que les escoles puguin anar a visitar centres de salut com ara hospitals, centres sanitaris,...

Un dels agents, des del **sector dels serveis a les persones/serveis socials**, suggereix el fet de treballar l'educació en valors cívics i la pràctica d'accions com ara el voluntariat dels alumnes dins les ONG, i un altre concreta que l'aportació que des dels Serveis Socials es pot fer al Projecte Educatiu del futur és enfortir molt la dimensió socioeducativa dels Serveis Socials. El que es vol dir amb això és que educadors socials i educadors de carrer estiguin treballant dins del sistema dels Serveis Socials però que entenguin que han de treballar no només de manera coordinada sinó amb coresponsabilitat amb la xarxa educativa de l'entorn en què es mouen.

Des del **sector de les organitzacions mediambientals** es creu que la comunitat educativa juntament amb el centre educatiu i el marc on s'ubiquen han de ser un motor per a una vida més sostenible i capaç de resoldre els problemes ambientals i socials que es troba en cada moment de forma individual i col·lectiva. Però de la mateixa manera també es veu que les escoles estan saturades de temàtiques a tractar i que potser l'ideal seria veure i contrastar quines són les prioritats i treballar-les en conjunt.

Per la seva part, des del **sector de la justícia i els cossos de seguretat** ofereixen de reforçar l'autoritat del mestre tot protegint el seu estatus davant d'insults, agressions, etc. Així mateix, també, s'ofereix la possibilitat de treballar conjuntament la resolució de conflictes així com l'assignatura d'Educació per a la ciutadania. D'altra banda, s'apunta que caldria que jutges, fiscals i advocats donessin classes a secundària sobre funcionament i objectius del sistema legal i organitzessin tallers de conscienciació juvenil en temes relacionats amb la delinqüència, la droga i la violència juvenil-escolar, i tallers de responsabilitat col·lectiva de l'entorn.

Des del **sector de l'esport** s'aposta per un treball transversal entre esports, educació i salut i es creu que cal incidir d'una vegada per totes en fomentar a través de l'esport un tipus de valors que ens han de permetre ser millors practicants de l'esport però també millors espectadors. Així com es considera que les entitats o clubs, les federacions, els esportistes, els pares i els mitjans de comunicació han de treballar plegats a través de documents que permetin poder parlar d'esport i formació.

El **sector cultural** manifesta a la vegada que ofereix la possibilitat de satisfer la necessitat de més coordinació entre l'assignatura de música a l'escola i les diferents manifestacions musicals de la ciutat a fi de poder oferir un producte d'interès i que contribueixi a la tasca educativa. Així mateix, es veu la necessitat de vetllar per la qualitat pedagògica de les propostes educatives de les institucions culturals.

Finalment, i des del **sector de l'arquitectura i urbanisme**, es dóna molta importància als espais considerant rellevant el fet que abans de construir una escola existeixi un diàleg entre els mestres i els arquitectes, amb la finalitat que l'espai doni resposta a les diferents necessitats educatives i tingui una relació directa i coherent amb la metodologia de l'escola. Així com també manifesten que qualsevol arquitecte abans de planificar l'estructura i l'espai d'una escola hauria de conèixer molt bé el projecte educatiu del centre per tal de donar-hi resposta. L'arquitectura ha de ser un element que ajudi al mestre a treballar millor i es considera que l'arquitecte ha d'escoltar i donar resposta a les necessitats i inquietuds dels mestres i els pedagogs.

Com a conseqüència del que hem exposat, podem veure com es posa de manifest una actitud positiva i una predisposició a l'hora de fer propostes sobre com fer efectiva aquesta **coresponsabilitat educativa** en què els diferents agents desenvolupin les seves actuacions per tal d'afrontar més decididament el repte de l'educació integral de les noves generacions. No obstant, cal esmentar també que a vegades veiem que malgrat aquesta voluntat de participar i col·laborar existeix una certa dificultat a l'hora de visualitzar i concretar les propostes.

Tot i això es constata, de manera majoritària, que els elements clau per a possibilitar aquest treball que podríem anomenar treball en xarxa (per les seves característiques de col·laboració, d'implicació personal i col·lectiva així com d'articulació dels diferents agents) passen, tal i com hem dit anteriorment, per l'obertura de l'escola, per la necessària coordinació dels recursos i agents i per la necessitat d'orientar pedagògicament les intervencions. Majoritàriament aquestes són les línies que apunten els agents participants si bé també cal esmentar algun cas en què es mostren reticències envers el sentit d'aquesta xarxa socioeducativa.

Aquesta concepció, però, i tal i com l'han anat formulant els agents en diversos moments de l'estudi, comporta el "risc" d'una tendència a considerar l'escola com a punt central d'aquesta xarxa i node d'on surten i on s'aboquen totes les possibles línies de relació. Estant latent,

d'aquesta manera, el perill que l'escola es converteixi en un recipient on se segueixin dipositant tot tipus de demandes i es puguin arribar a delegar, de manera inconscient o en el si d'un discurs políticament correcte, tot tipus de responsabilitats, tal i com s'ha pogut comprovar, per exemple, en el quadre on hem recollit la gran quantitat de matèries que se li demana que transmeti a l'escola. No obstant, i tenint en compte que aquesta es una qüestió especialment rellevant en el context del nostre estudi, hi insistirem una mica més en el segon nivell de conclusions que trobem més endavant.

Finalment, voldríem fer un darrer apunt en aquesta direcció i és que malgrat la pluralitat i quantitat de propostes, idees i suggeriments dels diferents agents en la línia d'aquesta responsabilitat compartida, constatem que hi ha un desconeixement envers els Projectes Educatius Integrals que existeixen en l'actualitat i que es basen justament en la coresponsabilitat i el treball en xarxa¹⁰⁰. En aquest sentit hem detectat que no són suficientment coneguts per la majoria d'agents socials als quals hem accedit, fet que ens porta a pensar que la promoció i difusió que se'n fa esdevé insuficient o que el seu abast acaba essent reduït.

Tot i amb això, i en síntesi, una vegada vist tot l'ampli ventall de possibilitats i aportacions cal fer esment a que majoritàriament el conjunt dels agents veu factible aquest escenari de responsabilitats compartides. Així ho han manifestat els mateixos agents tot considerant que aquest és factible tot i que la majoria dels sectors opinen que amb algunes dificultats¹⁰¹.

4.2.8. Síntesi

A la llum de les conclusions exposades en aquesta primera part podem veure que la diversitat d'aspectes abordats pels enquestats representants d'una àmplia mostra de sectors socials no educatius, ha estat considerable i en termes generals es confirma una posició de força consens per part dels agents consultats, aspecte que hem pogut constatar ja en les entrevistes i que ha anat reiterant-se i refermant-se al llarg de la recerca, tot i alguna discrepància en determinats aspectes, que per altra banda és ben lògic i normal.

¹⁰⁰ Com ara els Projectes Educatius de Ciutat, Plans Educatius d'Entorn, les Xarxes Educatives Locals, etc.

¹⁰¹ Els percentatges corresponents són els següents: molt factible (3,4%), factible tot i algunes dificultats (48,3%), factible amb moltes dificultats (41,4%), inviable (6,9%).

En general, els agents consultats i participants d'aquest estudi entorn l'àmbit educatiu fan un diagnòstic bastant crític de l'educació posant de manifest les seves limitacions i mancances encara que també han reconegut els seus punts forts i el treball i esforç que s'està fent per part de l'escola i el sistema educatiu en general. En aquesta línia, s'han fet força propostes amb la finalitat de millorar el futur de l'educació, que al llarg de l'estudi hem volgut reflectir oportunament.

En quant al diagnòstic, els agents posen l'accent sobretot en aspectes com les dificultats per atendre adequadament la immigració, la pèrdua de la cultura de l'esforç i l'exigència (si bé hem constatat alguna discrepància entorn del concepte d'exigència i el seu sentit), la tendència a la superficialitat i fragmentació del currículum, una formació i reconeixement insuficient del cos docent, i la necessitat de repensar i replantejar l'organització i gestió escolar.

A partir d'aquí, les propostes que es fan en aquesta direcció són diverses i de manera sintètica podem esmentar que van en la línia de recuperar la cultura de l'esforç i l'exigència; adaptar el currículum al context i a les necessitats de l'entorn aconseguint que aquest s'adeqüi a la realitat que està vivint l'alumnat; millorar l'ESO i la FP; aconseguir un professorat de qualitat la formació del qual sigui rigorosa i adaptada a les necessitats del moment actual, professorat al qual se l'ha de reconèixer tant socialment com econòmicament per la seva tasca educativa; oferir més autonomia als centres, una direcció professionalitzada i reconeguda, una major estabilitat dels equips docents i repensar els horaris escolars per millorar la conciliació de la vida laboral i familiar.

En síntesi, es detecta un "desig" de replantejar el sistema educatiu actual tot superant la inestabilitat normativa que es viu, sense fer un excessiu èmfasi en la manca de recursos i proposant alternatives que van més en la línia de reformular, reorganitzar i repensar allò amb què ja es compta.

Per últim, una de les grans aportacions de la recerca ha estat el reconeixement per part dels agents de la necessitat que existeixi una responsabilitat educativa compartida per part dels agents socials més enllà de l'escola. En aquest sentit, es constata una predisposició per part dels agents a l'hora de fer propostes encaminades a fer efectiva una xarxa de coresponsabilitats socioeducatives, encara que amb dificultats per concretar-les. Així mateix, i

a partir d'aquí, es dibuixa un escenari de coresponsabilitats el qual els agents consideren "factible tot i amb algunes dificultats" i que a la vegada es relaciona amb el nou imaginari d'escola proposat per la majoria d'agents que correspon a una escola oberta i connectada amb l'entorn.

4.3. Constatacions de l'equip de recerca entorn els resultats obtinguts

Pel que fa al segon nivell d'anàlisi, que com ja hem apuntat recull les constatacions a les quals arribem fent una "supraanàlisi" de la recerca i els seus resultats, aquestes les organitzem en base a dos grans eixos. Un primer gira entorn els **sectors**, tot fent esment a la retòrica emprada i a les aportacions globals que han fet. Pel que fa al segon, aquest gira entorn el que anomenem **xarxa de coresponsabilitats educatives**, i més concretament farem referència a l'obertura de l'escola, a la coresponsabilitat educativa i a la hipotètica o possible xarxa entre els diferents agents.

4.3.1. Sectors participants i les seves aportacions

En primer lloc, i pel que fa als **sectors**, pensem que és significatiu posar de manifest que el discurs emprat al llarg de l'estudi ha estat ric, divers i ben fonamentat. Aquesta és una qüestió especialment rellevant atesa la procedència dels agents consultats i confirma, en gran mesura, que "l'atreviment" metodològic que suposava fer una recerca sobre educació amb agents "no explícitament educatius" ha tingut sentit. I més enllà de tenir sentit, creiem que ha valgut molt la pena perquè hem pogut nodrir el discurs pedagògic de nous punts de vista i de perspectives plurals tot contribuint, com dèiem a l'inici d'aquestes conclusions, a complementar la mirada sobre el fet educatiu per tal d'assegurar-ne una comprensió més holística.

A vegades, des de sectors educatius hom se sent molest perquè "tothom s'atreveix a parlar d'educació i a dir com fer les coses". No obstant, i sense treure el grau de raó que hi ha en aquesta afirmació, també és cert que hem de ser capaços d'escoltar tot creant els canals adequats. Si l'educació ens interpel·la a tots i realment és un afer que afecta a tothom potser també hem d'entendre que tothom hi vulgui dir la seva. Una altra cosa és que, en dir què es pensa, es mostrin actituds poc respectuoses amb la tasca que es desenvolupa des dels sectors més explícitament educatius, s'adoptin postures intrusistes o d'això se'n derivi una delegació de responsabilitats, però aquesta és una altra qüestió i hi insistirem més endavant. Així doncs, i

com a conseqüència del que exposem, aquesta també ha estat una funció de la recerca: la de crear un espai seriós, rigorós i endreçat que ha permès opinar i que permet escoltar una sèrie de veus sensibles a l'educació que tenen aportacions valuoses a fer.

D'altra banda, i encara fent alguna reflexió més entorn el discurs i la retòrica emprada, ha estat significatiu constatar que aquest ha estat poc carregat de tecnicismes i tòpics, fet que l'ha dotat d'espontaneïtat i realisme. Pensem que aquest ha estat un altre valor del propi discurs atès que a vegades en determinats fòrums pedagògics els discursos esdevenen massa tècnics, massa políticament i pedagògicament correctes i excessivament teòrics, fet que pot conduir, en alguns casos, a un tipus de discurs més buit i més carregat de "tics ideològics". Així doncs, la poca vinculació al món tradicionalment educatiu pensem que ha facilitat aquest tipus de retòrica més diàfana i clara.

Tanmateix, i com a contrapartida, podríem considerar que el discurs dels agents ha fet una bona radiografia de l'estat de l'educació i l'escola però a l'hora de fer propostes ha costat una mica més de concretar, com ja hem comentat amb anterioritat. En aquest sentit, s'han apuntat bones línies de treball però no sempre s'ha sabut ser concret respecte com fer-les efectives. Així mateix, i com un altre element lleugerament limitador, a vegades la pertinença a un determinat sector ha suposat un cert biaix a l'hora d'estendre una mirada més general sobre el món de l'educació. Biaix que, d'altra banda, ja contemplàvem que hi seria i més que en termes de biaix potser seria correcte parlar-ne en termes de punts de vista des d'una determinada especificitat professional. Ara bé, i per finalitzar amb aquesta reflexió, també és cert que en el conjunt de la recerca no podem dir que haguem trobat a faltar consideracions en alguna línia determinada sinó que s'ha anat abordant tota la diversitat de temàtiques que acostumen a anar vinculades al fet educatiu, fet que ens permet considerar que la presència dels diferents sectors finalment ha garantit la pluralitat d'aportacions i reflexions.

Pel que fa a les diferències observades entre sectors podem dir que en termes generals aquestes no han estat molt significatives. Constatem com hi ha hagut un discurs bastant homogeni en el conjunt dels agents i quan hem detectat opinions minoritàries o divergents no podem dir que aquestes constituïssin una opinió directament atribuïble al conjunt d'un sector sinó que més aviat a algun agent d'aquell sector.

En aquesta línia, es constata com cada sector té una identitat clara que el porta a fer contribucions amb l'accent posat en la seva especificitat. És així que podem assenyalar com a exemples més significatius que des del sector de l'esport s'insisteix molt en el valor d'aquest en el conjunt de l'acció educativa, des del sector de l'arquitectura i urbanisme es posa l'accent en la necessitat d'adequar els projectes arquitectònics dels centres amb els seus projectes educatius i des del sector dels mass media es considera que aquests poden fer contribucions molt rellevants a la millora de l'educació. Així mateix, i des dels sectors econòmic i sindical, es fa èmfasi de manera reiterada en la formació professional i en la formació i orientació laboral, tot recordant la necessitat que aquestes siguin de qualitat i mantinguin un bon lligam entre formació i realitat laboral.

Pel que fa a la resta d'aspectes, cal dir que si bé hi ha pogut haver algunes diferències entre agents, tal i com ha quedat de manifest en el punt anterior de les conclusions, aquestes no han confegit una unitat per sectors.

Com a conseqüència, i refermant el que hem exposat, l'estudi ens ha permès veure com els diferents agents han anat abordant el conjunt de temes centrals de l'educació des d'un discurs força homogeni. És així que, en termes generals, constatem com tots els sectors han identificat clarament quins són els grans temes de l'educació tot aportant reflexions, consideracions i suggeriments respecte les diferents qüestions que se'ls demanaven sense biaixos o buits remarcables. A més, podem constatar com moltes d'aquetes temàtiques estan en els fòrums pedagògics en l'actualitat. Des de la nostra perspectiva potser l'únic aspecte al qual hem trobat a faltar que s'hi fes una referència més manifesta ha estat el dels alumnes amb necessitats educatives especials.

Així mateix, és important fer esment a què tots els sectors han mantingut una bona predisposició a l'hora d'aportar o mostrar disponibilitat per a cooperar malgrat haguem pogut observar algunes diferències en els discursos. Per exemple, hem constatat com els sectors econòmic, empresarial, sindical i dels mass media tenen un discurs més elaborat, de fa més temps i amb una visió força àmplia de la realitat del Sistema educatiu. En canvi, altres sectors tenen un discurs educatiu potser més centrat en la perspectiva de les seves temàtiques de referència i no tant en relació amb el Sistema Educatiu de manera global, com d'altra banda és lògic. Ara bé, en cap cas aquesta circumstància o el fet que d'entrada pugui semblar que hi ha sectors que estarien més allunyats del Sistema Educatiu ha interferit en la riquesa de les

respostes ni en la referida predisposició. Al contrari, en tots els casos hem detectat rellevants nivells de sensibilitat i implicació envers el fet educatiu.

4.3.2. Consideracions entorn la xarxa de coresponsabilitats educatives

En segon lloc, i pel que fa a la segona reflexió que volem abordar en aquest apartat, fem referència a l'esmentada **xarxa de coresponsabilitats educatives**. Aquesta reflexió es deriva d'una constant que hem pogut detectar al llarg de l'estudi i a través de l'anàlisi de respostes donades en cadascun dels instruments, la qual, a més, té una relació directa amb el segon objectiu de la recerca¹⁰². És així que podem considerar que en el conjunt de les respostes i reflexions recollides d'una o altra manera es fa present la necessitat de fer de l'educació un afer compartit per diferents agents, fet que ens porta a parlar de la idea de xarxa de coresponsabilitats educatives.

D'una banda, en diversos moments es manifesta la necessitat que l'escola s'obri a l'entorn. Aquesta reflexió ens fa adonar que es veu a l'escola com una institució tancada i, en certa manera, desconnectada d'allò que passa al seu voltant. Aquesta necessitat d'obrir-se tant es manifesta en referència a la necessitat que conegui aquest entorn i hi connecti, en les seves diverses formes, com en referència a la necessitat que hi doni una resposta adient. I en aquest segon vessant hi entrarien reflexions vinculades a la realitat social del moment que demana de donar resposta a la immigració, a la incorporació de les noves tecnologies, a la diversitat de costums, valors, maneres de fer i ser, etc., entre d'altres.

Sens dubte, una reflexió que només exigeixi a l'escola que s'obri i connecti amb la realitat tot reajustant la seva funció seria un discurs fet des d'una postura "còmoda", doncs és clar que se li demana un plus afegit a la seva funció tradicional atesa la complexitat del moment actual. Tanmateix, hem detectat que això no ha estat així ja que en diversos moments de l'estudi hem pogut recollir aportacions dels agents en la línia de contribuir amb l'escola en concret i amb l'educació en general, en una clara postura d'estar convençuts que l'educació és cosa de tots.

Així doncs, al llarg de la recerca hem detectat una actitud de cooperació amb el fet educatiu i una sensibilitat envers el fet de considerar que el repte educatiu és prou important i ens implica prou a tothom com per delegar-lo en uns pocs agents. Cal dir, també, que el fet

¹⁰² "Contribuir a la presa de consciència de la importància de la coresponsabilitat en educació"

d'obtenir resultats en els primers instruments que anaven en aquesta línia de reflexió ens ha estimulat a anar més a fons en aquesta qüestió que, com ja hem recordat, es vincula a un dels objectius de la recerca. Així doncs, més enllà de detectar sensibilitats entorn la coresponsabilitat la recerca ha fet un exercici d'explorar-les i, fins i tot, potenciar-les.

És per això que podem afirmar amb certa solidesa que hi ha una predisposició a contribuir en la missió educativa per part de diversos agents, els quals, al seu torn, reconeixen aquest fet com a necessitat inherent a la pròpia missió educativa. En aquesta línia, emperò, caldria fer algunes consideracions que detallem a continuació.

D'una banda, i com alguns dels agents han assenyalat, és molt important que en parlar de coresponsabilitat entenguem també que aquesta és asimètrica i que a cada agent educador li correspon un nivell de responsabilitats diferents (essent els majors responsables la família i l'escola) i una especificitat educadora diferent (és diferent la funció que poden fer els mitjans de comunicació de la que pot fer el món sanitari, essent ambdues fonamentals, per posar un exemple). I d'altra banda, també és clar que caldria ser concrets en com podem fer efectiva aquesta contribució a l'educació, aquesta funció educadora que diem que té cada agent.

I aquesta darrera consideració ens porta a una altra reflexió que volíem aportar aquí i que delimitaríem a partir del binomi conèixer-reconèixer. Hem vist que tots els agents consultats són *coneixedors* que tenen unes possibilitats educatives i que si cal poden col·laborar amb l'escola. Així mateix, en força casos *reconeixen* que la seva funció pot ser important en el desenvolupament d'infants, joves i adults, si bé en alguns casos potser no són conscients de fins a quin punt aquestes aportacions poden ésser cabdals. Ara bé, per tal que aquest reconeixement de la importància de la seva funció educativa tingui implicacions pràctiques cal que sàpiguen com fer efectiva aquesta contribució, aquesta col·laboració. Cal que puguin imaginar accions concretes i que existeixin els ponts de diàleg i els marcs de cooperació que facilitin aquesta contribució. I aquí sí que des de la recerca hem detectat algunes mancances tant en el sentit que alguns agents no acaben de saber com poden concretar les seves aportacions com en el sentit que altres manifesten que ningú no els ha demanat aquesta col·laboració.

Així doncs, i com a conseqüència, per fer que el conèixer i el reconèixer tinguin implicacions pràctiques en el panorama educatiu cal facilitar vies que posin en comú els agents, fet que ens

porta a parlar de la idea de xarxa. Pel que fa a aquesta, cal dir que en alguns moments de la recerca ha aparegut la idea de manera que en la línia del que comentàvem anteriorment hem optat per explorar-la i de nou hem constatat una postura receptiva per part dels agents, per bé que en algun moment se'ls fes difícil de concretar accions de cara a com fer efectiva una xarxa socioeducativa. Tanmateix, entenem que aquesta qüestió té un component que supera l'abast d'aquesta recerca i la dels agents per fer propostes.

Ara bé, el que hem detectat en el transcurs de l'estudi ha estat suficient per posar de manifest la necessitat d'una xarxa que permeti vehicular les relacions i contribucions dels agents en la missió educativa, motiu pel qual parlem en termes de *xarxa de coresponsabilitats educatives*. I aquí es fa necessari apuntar que per tal que aquesta xarxa sigui real i viable calen elements facilitadors, precipitadors i organitzadors que donin indicacions, que posin en contacte els agents i que pautin la seva estructura. Sens dubte una xarxa necessita unes condicions, i en aquest sentit creiem que una bona impulsora podria ser l'administració mateixa, en tant que té una visió de conjunt i una responsabilitat envers el panorama educatiu, així com té la possibilitat de posar-se en contacte amb departaments o àrees properes les quals representen els diferents agents que hem consultat. És així com una intervenció feta ja en xarxa des de la pròpia administració (i superant els clàssics compartiments estancs de la seva estructura: benestar social, educació, ocupació, etc.) podria impulsar la creació de l'esmentada xarxa. Així mateix, també és cert que la xarxa necessita d'un bon lideratge i, més enllà que ens sembla que aquest hauria de ser assumit per algun professional de l'àmbit de la pedagogia, tot assegurant una intervenció global de caire educatiu, quedaria per determinar a quin agent correspondria la funció i tasca.

Finalment, voldríem fer un darrer apunt en aquesta línia vinculat a una qüestió referenciada en l'anterior apartat de conclusions quant als Projectes educatius de voluntat integral i comunitària. L'estudi ens ha fet adonar que aquests projectes que existeixen ja en l'actualitat i que estan plantejats sobre les bases del treball cooperatiu i en xarxa que estem defensant aquí són majoritàriament desconeguts pels agents consultats. Doncs bé, una descoberta d'aquest tipus ens porta a preguntar-nos si a vegades no se'n fa una promoció restringida a cercles polítics i alguns de pedagògics i s'oblida d'adreçar-los a aquells qui n'han de ser els actors majoritaris, fet que ens porta a confirmar el que dèiem en el paràgraf anterior. Cal que sobretot aquells qui tenen els recursos i la visió global creïn les condicions per a fer possible el

treball en xarxa, per a posar en relació agents i projectes, i per a evitar que aquestes relacions acabïn essent de suplementarietat més que de complementarietat.

4.4. Valoració final

Així doncs, i per anar tancant amb aquest capítol de conclusions, podem constatar com aquesta ha estat una recerca prolífica en resultats i en conclusions. Tant les conclusions de les aportacions dels sectors com les constatacions exposades en aquest darrer apartat ens sembla que aporten reflexions prou importants de tenir en compte en el context global del panorama educatiu, reflexions que valdria la pena que fossin considerades pel conjunt d'agents que formen part d'aquest context.

Així mateix, i a banda de la diversitat d'aportacions, també ens sembla molt destacable la visió de l'escola i l'educació que s'ha anat dibuixant. És així que, més enllà del valor ja esmentat que agents no educatius hagin fet reflexions i aportacions educatives elaborades i de qualitat, esdevé rellevant que aquestes no se centressin en un model excessivament reduccionista o concret de l'escola i l'educació. Sens dubte podem afirmar que l'estudi en el seu conjunt ha anat confegint una idea d'escola i d'educació holística i de base sistèmica.

En aquest sentit la recerca ens ha permès observar una certa evolució. Hem passat de demanar a l'escola que assumeixi el treball de continguts i temàtiques molt diverses a posar tot d'agents dins les escoles (polícies, infermers, educadors socials,...) per tal que col·laborin i ajudin. D'aquesta manera seguim saturant i carregant a l'escola i potser el que cal és que aquesta coresponsabilitat es desenvolupi fora dels marcs estrictament formals i clàssics tot articulant les propostes dels diferents agents i sectors.

Aquesta és una evolució que s'ha pogut observar al llarg de la mateixa recerca atès que en l'anàlisi documental es fa aquesta demanda d'assumpció a l'escola i en canvi, a mesura que ens acostem als agents de manera més directa i personal (en la fase Delphi), aquests comencen a adoptar postures i actituds de més implicació, d'acord amb la idea de coresponsabilitat que hem exposat. D'alguna manera podem considerar que a nivell personal fan un pas que els porta a considerar que no són només agents socials sinó que també

educatiu, és a dir, esdevenen agents socioeducatius¹⁰³. I concretament, és molt rellevant constatar que en ser preguntats ja al final de la recerca per la factibilitat d'aquest escenari de responsabilitats compartides per donar resposta als reptes educatius del moment, la majoria el veu factible, si bé essent conscients de les dificultats i complexitats que aquest comporta.

Sembla doncs que la mateixa evolució constatada al llarg de la recerca ens indica que la simple actitud de preguntar, escoltar i dialogar ja facilita l'acostament. Tendir, doncs, ponts de diàleg entre els diferents sectors no educatius amb el sistema educatiu, basats en la confiança i el reconeixement mutu, pot ser un primer pas potenciador de previsible sinèrgies i col·laboracions d'alt potencial de desenvolupament, i que ara la nostra societat està desaprofitant clarament. Aquest, realment, sí que fóra, a la llum dels resultats de l'estudi, un primer pas cap a la creació de veritables xarxes de coresponsabilitat educativa social.

Finalment, constatar aquesta evolució de major conscienciació i sensibilització envers el sentit de la coresponsabilització i les actituds de predisposició i disponibilitat per part dels diversos agents ens porta a una darrera conclusió entorn la idoneïtat del moment actual, per tal de promocionar determinats canvis en el model educatiu de la nostra societat en base a les noves sensibilitats detectades i clarament disposades a comprometre's si se'ls dona la oportunitat, per part de tots els sectors interpel·lats "no educatiu". Sens dubte, i des de la nostra perspectiva, aquest és un aspecte que no pot ser menystingut per aquells qui tenen les majors possibilitats i responsabilitats d'impulsar i liderar canvis en un moment, com l'actual, de grans reptes educatius.

Avui en dia, i després de desenvolupar el projecte SINAPSI d'investigació en el marc de la Fundació Jaume Bofill, aclarir la missió i sentit de l'escola des d'una nova perspectiva sistèmica social i en xarxa de compromisos socioeducatius, redefinint també el mateix concepte del "repte educatiu" en termes de compromís social general resulta, des del nostre punt de vista, indispensable, necessari i molt més esperançador per una societat que persegueix millorar i desenvolupar plenament la qualitat i l'excel·lència de l'educació de les noves generacions.

Així mateix, SINAPSI, com a projecte de recerca que pretenia esbrinar si una de les claus dels reptes de l'educació d'avui té a veure -o no- amb la capacitat d'establir les connexions oportunes o restablir les malmeses, entre els diferents sectors no educatius i el propi sistema

¹⁰³ Des de la nostra perspectiva és agent socioeducatiu tot aquell qui té implicacions o responsabilitats educatives per bé que la seva especificitat professional no sigui clarament educativa.

educatiu (*talment com treballen metafòricament les xarxes neuronal-sinàptiques del nostre sistema nerviós*), conclou avui amb un sí rotund i vocacionat des de la perspectiva de les veus dels propis sectors no educatius, en forma de disponibilitat i voluntat de treball en xarxa de coresponsabilitats.

Caldrà saber si des de l'àmbit educatiu serem doncs capaços d'escoltar i imaginar nous escenaris socioeducatius per tal de saber incorporar i comprometre de manera efectiva aquesta disponibilitat relatada. Si fos el cas, estem segurs, com a grup de recerca en pedagogia social (PSITIC), que estaríem davant d'una gran oportunitat d'innovació socioeducativa col·lectiva, generadora d'identitat, i amb una clara, manifesta i expressa vocació d'incidència.

5. Limitacions de la recerca

Exposem en aquest punt les limitacions que ha tingut aquesta recerca per bé que, com veurem a continuació, cap d'elles ha impedit l'assoliment dels objectius de la recerca i en tot moment s'han resolt satisfactòriament.

Enumerem a continuació quines han estat aquestes limitacions:

- En quant al nombre d'agents al llarg de la recerca s'ha produït alguna baixa. El nombre total de la mostra ha estat de 36 agents i tots ells van participar a les entrevistes i van mostrar disponibilitat a contribuir en tota la seqüència que implicava l'aplicació de la tècnica Delphi. Tanmateix, a l'hora de respondre el primer qüestionari dos agents van declinar de continuar per problemes d'agenda¹⁰⁴. Així mateix, ens hem trobat amb cinc agents més que no han arribat a respondre els qüestionaris malgrat van mostrar interès en continuar amb la recerca tan en l'entrevista com en les ocasions en què se'ls va recordar la necessitat de respondre els qüestionaris¹⁰⁵.
- En relació al disseny metodològic de la recerca, es constata que aquest demana una alta implicació per part dels agents, fet que exigeix constància i temps per part d'aquests. En aquest sentit, el fet que la mostra estigués caracteritzada per persones que justament per la seva vàlua i representativitat compten amb agenda molt ocupada ha implicat una certa interferència. Així doncs, en alguns moments hem tingut alguna dificultat per poder contactar amb els agents o han necessitat més temps per a respondre els diferents instruments. Aquesta circumstància sobretot ha impactat en el ritme i fluïdesa de la recerca. Tanmateix, aquest ha estat un element superat gràcies a la implicació i interès dels propis agents que han respost molt positivament als recordatoris que en algun cas els hem hagut d'anar fent.
- D'altra banda, i quant a les aportacions que han fet els agents participants, en alguns casos hem constatat certa dificultat en fer propostes concretes, tal i com ja hem esmentat al llarg de l'informe. Tanmateix, el valor de les aportacions creiem que està

¹⁰⁴ Concretament han estat el Sr. Ricard Gomà i el Sr. Jaume Terradas.

¹⁰⁵ Concretament han estat el Sr. Antoni Abad, la Sra. Beth Galí, el Sr. David Moner, la Sra. Mª Pilar Puig i la Sra. Sílvia Giménez-Salinas (en aquest darrer cas esmentar que respon el 2n qüestionari però el fet que manqui el 1r qüestionari i que ho faci fora de termini implica que no ho puguem tenir en compte). Així mateix, cal insistir en què la representativitat dels sectors s'ha mantingut, sempre amb un mínim de 2 agents i un màxim de 5, tret del sector mediambiental que ha quedat amb 1 agent.

més en les actituds i disponibilitats que no en la capacitat de concretar, aspecte que, atesa la seva “no vinculació” al món educatiu, no deixa de ser lògic.

- Finalment, i com ja hem expressat en l’anàlisi documental, el fet que busquéssim documents sobre educació escrits pels sectors socials “no educatius” ha implicat haver d’emprar mecanismes de cerca poc habituals. Tot i que la cerca ha estat extensa¹⁰⁶ i contrastada, com ja hem explicat oportunament, no deixa de ser aquest un aspecte lleugerament limitador a l’hora de seleccionar i treballar amb la tota la documentació de referència.

Així doncs, i com ja hem anunciat, veiem com les limitacions han estat de baix impacte i han permès el desenvolupament de la recerca i l’assoliment dels objectius previstos de manera satisfactòria.

¹⁰⁶ Veure Registre de camp de l’anàlisi documental a l’annex 1.

6. Futures línies d'investigació

Arribats en aquest darrer punt de la recerca, apuntarem algunes propostes que des del context d'aquest estudi semblen interessants de cara a seguir-hi aprofundint. De fet, justament l'enfocament més innovador de la recerca conjuntament amb la circumstància que ens trobem en un moment de significatius canvis educatius comporta, des de la nostra perspectiva, clares possibilitats de continuïtat investigadora pel que fa a l'objecte d'estudi de la present recerca. De fet, els dos objectius principals que s'ha plantejat la recerca són prou amplis i ambiciosos com perquè s'hi pugui donar resposta a partir de diferents estudis, fet que seria sens dubte encoratjador atès l'interès d'aquesta línia investigadora.

Enumerem a continuació algunes de les propostes que ens semblen més rellevants en el sentit apuntat:

- L'estudi ens ha permès concloure que diversos agents socioeducatius estan disposats a contribuir i col·laborar amb la missió educativa. Seria interessant anar a fons en aquest sentit i concretar línies d'acció i propostes específiques amb cadascun dels agents/sectors que s'han mostrat en disposició d'aportar per tal que del *conèixer* puguem passar al *reconèixer*, com ja hem expressat a les conclusions.
- Les conclusions finals apunten diferents reflexions entorn a cadascuna de les categories assenyalades. En aquesta línia es podrien desenvolupar estudis en profunditat abordant alguna de les categories que les mateixes conclusions assenyalen com a rellevants.
- La recerca Sinapsi ha mantingut sempre un estil i metodologia basada en el diàleg en tant en quant hem fet emergir les opinions, reflexions i propostes dels diferents sectors tot posant-les en comú. En aquest sentit, seria interessant mantenir la línia de diàleg tot i contrastant amb professionals educatius les conclusions de l'estudi i establint un diàleg entre els sectors no educatius i els sectors educatius.
- Tot i complementant aquest estudi també es podria dur a terme alguna recerca que plantegi a l'escola què demanaria als diferents sectors socials no educatius que han participat d'aquest estudi o bé què demanaria a la societat, en termes generals.

D'aquesta manera es podrien contrastar i complementar les conclusions d'ambdós estudis.

- Així mateix, seria interessant algun estudi de característiques similars que se centrés en la família com a agent educatiu clau. D'aquesta manera es completaria la triada: escola, societat i família.
- El fet de recórrer a 12 sectors socials ha implicat obtenir una visió plural de la situació actual i de les visions de futur pel que fa a l'educació. Tanmateix, no hem pogut dur a terme un estudi en profunditat de les opinions i idees de cada sector. En aquesta línia podria ser interessant anar més a fons ampliant la mostra i aprofundint en aquells sectors que puguin aportar més informació rellevant en la línia del que hem anat treballant en la recerca Sinapsi.
- Tenint en compte que la qüestió de la coresponsabilitat i la xarxa de coresponsabilitats socioeducatives és un punt clau de l'estudi, també seria aquesta una temàtica en què valdria la pena fer un major aprofundiment quant a trobar vies de factibilitat i sostenibilitat. Fruit d'aportacions dels agents hem anat parlant d'aquesta hipotètica xarxa però sens dubte seria interessant aprofundir en aquesta línia per tal que la proposta no fos una entelèquia i es pogués visualitzar el *com* respecte la mateixa. En un moment com l'actual en què la institució escolar es veu desbordada aquest pot ser un camí de viabilitat pel que fa a donar resposta a l'actual repte educatiu.

7. Fonts i referències bibliogràfiques

- Astigarraga, E. (2004). *El método Delphi*. Donostia: Universidad de Deusto. Document no publicat.
- Brunet, I., Pastor, I. i Belunzegui, A. (2002). *Tècniques d'investigació social: fonaments epistemològics i metodològics*. Barcelona: Pòrtic
- Félix Tezanos, JF. (2002). *Estudio Delphi sobre tendencias económicas, políticas y sociales*. Madrid: Editorial Sistema.
- Fullat, O., Sarramona, J., Martínez, M. i Puyol, A. (2001). *Cap a una llei europea d'educació*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- García Ferrando, M., Ibáñez, J. i Alvira, F. (2000) (3a edició). *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid: Alianza Editorial.
- García Ferrando, M. (2000) (3a edició). "La observación científica y la obtención de datos sociológicos", a M. García Ferrando, J. Ibáñez y F. Alvira (ed.): *El análisis de la realidad social. Métodos y técnicas de investigación*. Madrid: Alianza Editorial.
- Landeta, J. (1999). *El método Delphi. Una técnica de previsión para la incertidumbre*. Barcelona: Ariel.
- Pérez Serrano, G. (1990). *Investigación-acción. Aplicaciones al campo social y educativo*. Madrid: Dykinson.
- Pérez Serrano, G. (1994). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. II. Técnicas y análisis de datos*. Madrid: La Muralla.
- Pourtois, JP. i Desmet, H. (1992). *Epistemología e instrumentación en ciencias humanas*. Barcelona: Herder.
- Visauta, B. (1989). *Técnicas de investigación social I: Recogida de datos*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias.